

အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်အား ““ငါသည် ဆွမ်းတစ်ထပ်စားချိန်၏ ထက်ဝက်မျှ အသက်ရှင် နေရပါမူ ကောင်းလေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို နှလုံးသွင်းရလေရာ၏။ ငါ့အား စင်စစ် (ရဟန်း ကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည် ဖြစ်ရာ၏”” ဟု အကြံ ဖြစ်ပါ၏။ အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်သည် ဤသို့လျှင် မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏ဟု (လျှောက်၏)။

(၅) ရဟန်းတစ်ပါးကလည်း မြတ်စွာဘုရားအား ““အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်သည်လည်း မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏”” ဟု လျှောက်၏။ ရဟန်း သင်သည် မရဏဿတိကို အဘယ်သို့လျှင် ပွားများသနည်းဟု (မေးတော်မူ၏)။ အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်အား ““ငါသည် ဆွမ်းလေးလတ် ငါးလတ်ကို ဝါးမျို နေချိန် အတွင်း အသက်ရှင် နေရပါမူ ကောင်းလေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို နှလုံးသွင်းရလေရာ၏။ ငါ့အား စင်စစ် (ရဟန်းကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည် ဖြစ်ရာ၏”” ဟု အကြံဖြစ်ပါ၏။

အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်သည် ဤသို့လျှင် မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏ဟု (လျှောက်၏)။ (၆) ရဟန်းတစ်ပါးကလည်း မြတ်စွာဘုရားအား ““အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်သည်လည်း မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏”” ဟု လျှောက်၏။ ရဟန်း သင်သည် မရဏဿတိကို အဘယ်သို့လျှင် ပွားများသနည်းဟု (မေးတော်မူ၏)။

အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်အား ““ငါသည် ဆွမ်းတစ်လှတ်ကို ဝါးမျိုနေချိန်အတွင်း အသက်ရှင် နေရပါမူ ကောင်းလေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို နှလုံးသွင်းရလေရာ၏။ ငါ့အား စင်စစ် (ရဟန်း ကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည် ဖြစ်ရာ၏”” ဟု အကြံ ဖြစ်ပါ၏။ အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်သည် ဤသို့လျှင် မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏ဟု (လျှောက်၏)။

(၇) ရဟန်းတစ်ပါးကလည်း မြတ်စွာဘုရားအား ““အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်သည်လည်း မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏”” ဟု လျှောက်၏။ ရဟန်း သင်သည် မရဏဿတိကို အဘယ်သို့လျှင် ပွားများသနည်းဟု (မေးတော်မူ၏)။ အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်အား ““ငါသည် ဝင်သက်ရှု၍ ထွက်သက်ထုတ်ချိန် ထွက်သက်ထုတ်၍ ဝင်သက်ရှုချိန်အတွင်း အသက်ရှင်နေရပါမူ ကောင်းလေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို နှလုံးသွင်း ရလေရာ၏။ ငါ့အား စင်စစ် (ရဟန်းကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည် ဖြစ်ရာ၏”” ဟု အကြံဖြစ်ပါ၏။

မသေခင်က ကြိုးစားကြ

အဇ္ဇေဝ ကိစ္စမာတပွဲ၊ ကော ဇညာ မရဏံ သုဝေ။

န ဟိ နော သင်္ဂရံ တေန၊ မဟာသေနေန မစ္စန္ဒာ။

(ဥပရိပဏ်၊ ဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ် ၂၂၆)

သုဝေ၊ နက်ဖန်ခါ၌ ဇီဝိတံ ဝါ၊ အသက်ရှင်ဦးမည်ကို ၎င်း။ မရဏံ ဝါ၊ သေရမည်ကို ၎င်း။ ကော ဇညာ၊ အဘယ်သူသိနိုင်ပါအံ့နည်း။ ဣတိ၊ ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍။ အာတပွဲ၊ ကိလေသာတို့ကို ပူလောင်စေတတ်သော ဝိပဿနာ အားထုတ်မှုကို။ အဇ္ဇ ဇဝါ နက်ဖန် သဘက် နေ့ရက်မရွေ့ ယနေ့ပင်လျှင်။ ကိစ္စ၊ မခိုင်း မရပ်ပြုလုပ်အပ်၏။ ဟိ၊ နက်ဖန် သေမည် ရှင်မည်ဟု မသိနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ မဟာသေနေန၊ ရေ၊ မီး၊ အဆိပ်၊ လက်နက်၊ ရောဂါစသည်ဖြင့် သေစေနိုင်ကြောင်း စစ်သည်ပေါင်း များစွာရှိသော။ တေန မစ္စန္ဒာ၊ သေမင်းဟုခေါ်သော ထိုသေခြင်းတရားနှင့်။ နော၊ ငါတို့အား။ သင်္ဂရံ၊ ရက်ချိန်း ပေးထားခြင်း၊ တံစိုးလက်ဆောင် ပေးထားခြင်း၊ ခုခံနိုင်အောင် စစ်သည်ဗိုလ်ပါ စုဆောင်းထားခြင်းသည်။ န အတ္တိ၊ မရှိချေ။ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ သုဝေ မရဏံ၊ နက်ဖန် ရှင်ဦးမည်၊ သေဦးမည်ကို။ ကော ဇညာ၊ ဘယ်သူ သိနိုင်ပါအံ့နည်း။

အဇ္ဇေဝကိစ္စံ၊ အာတပွဲ၊ ကောဇညာ၊

မရဏံသုဝေ၊ ဘဒ္ဒေကရက်၊ ရှင်တော်မြတ်တို့၊

ဟောမှတ်အလို၊ ဤလူ့ကိုယ်ဝယ်၊

ကုသိုလ်အစုတ်၊ အားထုတ်အပ်စွ၊ ဝီရိယကို၊

ကြံရအောက်မေ့၊ ချိန်မရွေ့ပဲ၊

ယနေ့ပင်သာ၊ ပြုအပ်စွာ၏၊

သေခါသေချိန်၊ ပြကွဒိန်ဝေဖန်၊

နက်ဖြန်သန်ဘက်၊ သေမည့်ရက်ကို၊

ချိန်းချက်မရှိ၊ ဘယ်သူသိအံ့။

(မဃဒေဝ)

ဈာယထ ဘိက္ခုဝေ မာ ပမာဒတ္ထ၊
မာ ပစ္ဆာ ဝိပုဋ္ဌိသာရိနော အဟုဝတ္ထ၊
အယံ ဝေါ အမှာကံ အနုဿသနီ။

(မ ၁-၁၆၇)

ဘိက္ခုဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ဈာယထ၊ ရှုကြကုန်လော့၊ မှတ်ကြကုန်လော့၊ သမထဝိပဿနာအလုပ်ကို အားထုတ်ကြကုန်လော့။ မာပမာဒတ္ထ၊ မမေ့ကြကုန်လင့်၊ မရှုမှတ်ဘဲ မနေကြကုန်လင့်။ ပစ္ဆာ၊ အခွင့်ကောင်းလွန်ပြီးသော နောင်အခါ၌။ ဝိပုဋ္ဌိသာရိနော၊ မရှုမှတ်ခဲ့မိသည်မှာ မှားလေစွဟု နောင်တ၊ ရကာ နှလုံးမသာကုန်သည်။ မာ အဟုဝတ္ထ၊ မဖြစ်ကြပါကုန်လင့်။ အယံ၊ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော စကားသည်။ ဝေါ၊ သင်တို့အား။ အမှာကံ၊ ငါဘုရား တို့၏။ အနုဿသနီ၊ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်ပေးတော်မူအပ်သော အဆုံးအမတော်ပေတည်း။

မရဏာနုဿတိ

(အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ အဋ္ဌကနိပါတ)

ပဌမမရဏဿတိသုတ္တံ

အခါတစ်ပါး၌ မြတ်စွာဘုရားသည် နာတိကရွာ အုတ်ကျောင်း၌ (သီတင်းသုံး) နေတော်မူ၏။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားသည် ရဟန်းတို့ကို ““ရဟန်းတို့”” ဟူ၍ ခေါ်တော်မူ၏။ ““အသျှင်ဘုရား”” ဟု ထိုရဟန်းတို့သည် မြတ်စွာဘုရားအား ပြန်ကြား လျှောက်ထားကြကုန်၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် ဤ စကားကို မိန့်တော်မူ၏။ ““ရဟန်းတို့၊ သေခြင်းကို အောက်မေ့မှု ““မရဏဿတိကို ပွားများအပ် ကြိမ်ဖန် များစွာပြုအပ်သည်ရှိသော် အကျိုးကြီး၏။ အာနိသင်ကြီး၏။ အမြိုက် (နိဗ္ဗာန်) သို့ သက်ဝင်၏။ အမြိုက် (နိဗ္ဗာန်) လျှင် အဆုံးရှိ၏။ ရဟန်းတို့ သင်တို့သည် မရဏဿတိကို ပွားများကုန်၏လော့”” ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ဤသို့မိန့်တော်မူသည်ရှိသော် ရဟန်းတစ်ပါးသည် မြတ်စွာဘုရားအား ““အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ် သည် မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏”” ဟု လျှောက်၏။ ရဟန်း သင်သည် မရဏဿတိကို အဘယ်သို့လျှင် ပွားများသနည်းဟု (မေးတော်မူ၏)။ အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်အား ““ငါသည် တစ်နေ့တစ်ည၌မျှ အသက်ရှင်နေရပါမူ ကောင်းလေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို နှလုံးသွင်းရလေရာ၏။ ငါ့အား စင်စစ် (ရဟန်းကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည်ဖြစ်ရာ၏”” ဟု ဤသို့ အကြံဖြစ်ပါ၏။

အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်သည် ဤသို့လျှင် မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏ဟု (လျှောက်၏)။ (၁) ရဟန်းတစ်ပါးကလည်း မြတ်စွာဘုရားအား ““အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်သည်လည်း မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏”” ဟု လျှောက်၏။ ရဟန်း သင်သည် မရဏဿတိကို အဘယ်သို့လျှင် ပွားများသနည်းဟု (မေးတော်မူ၏)။ အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်အား ““ငါသည် တစ်နေ့မျှ အသက်ရှင်နေရပါမူ ကောင်းလေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို နှလုံးသွင်းရလေရာ၏။ ငါ့အား စင်စစ် (ရဟန်းကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည် ဖြစ်ရာ၏”” ဟု အကြံဖြစ်ပါ၏။ အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်သည် ဤသို့လျှင် မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏ဟု (လျှောက်၏)။ (၂) ရဟန်းတစ်ပါးကလည်း မြတ်စွာဘုရားအား ““အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်သည်လည်း မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏”” ဟု လျှောက်၏။ ရဟန်း သင်သည် မရဏဿတိကို အဘယ်သို့လျှင် ပွားများသနည်းဟု (မေးတော်မူ၏)။

အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်အား ““ငါသည် နေ့ဝက်မျှ အသက်ရှင်နေရပါမူ ကောင်းလေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို နှလုံးသွင်းရလေရာ၏။ ငါ့အား စင်စစ် (ရဟန်းကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည် ဖြစ်ရာ၏”” ဟု အကြံဖြစ်ပါ၏။ အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်သည် ဤသို့လျှင် မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏ဟု (လျှောက်၏)။

(၃) ရဟန်းတစ်ပါးကလည်း မြတ်စွာဘုရားအား ““အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်သည်လည်း မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏”” ဟု လျှောက်၏။ ရဟန်း သင်သည် မရဏဿတိကို အဘယ်သို့လျှင် ပွားများသနည်းဟု (မေးတော်မူ၏)။ အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်အား ““ငါသည် ဆွမ်းတစ်ထပ်စားချိန်အတွင်း အသက်ရှင်နေရပါမူ ကောင်း လေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို နှလုံးသွင်းရလေရာ၏။

ငါ့အား စင်စစ် (ရဟန်းကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည် ဖြစ်ရာ၏”” ဟု အကြံဖြစ်ပါ၏။ အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်သည် ဤသို့လျှင် မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏ဟု (လျှောက်၏)။ (၄) ရဟန်းတစ်ပါးကလည်း မြတ်စွာဘုရားအား ““အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်သည်လည်း မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏”” ဟု လျှောက်၏။ ရဟန်း သင်သည် မရဏဿတိကို အဘယ်သို့လျှင် ပွားများသနည်းဟု (မေးတော်မူ၏)။

၇။ အနာဂတေ ဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခ = အနာဂတ်၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော ပစ္စုပ္ပန် ကိလေသဝဋ်
ကမ္မ ဝဋ်လျှင် အကြောင်းရင်းခံ ရှိသော အနာဂတ်၌ခံ စားအပ်လတ္တံ့သော
ဝိပါကဝဋ်တည်းဟူသောဒုက္ခ၊

၈။ ပစ္စုပ္ပန် အာဟာရပရိယေဋ္ဌိမူလကဒုက္ခ = ပစ္စုပ္ပန်၌ အာဟာရကို ရှာမှီးခြင်းလျှင်
အကြောင်းရင်းခံရှိသော ဒုက္ခ။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌

သံဝေဇနိယံ ဌာနန္တိ ဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ မရဏံ၊

(အဘိ-၁-၂၆၄။)

ဇာတိ ဇရာဗျာဓိ မရဏ ဟု သံဝေဂဝတ္ထု လေးပါး လာရှိလေသည်။

စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဘယာနိ၊ ကတမာနိ စတ္တာရိ၊

ဇာတိဘယံ ဇရာဘယံ ဗျာဓိဘယံ မရဏဘယံ၊

ဣမာနိ ခေါ ဘိက္ခဝေ စတ္တာရိ ဘယာနိ။

(အံ-၁-၄၃၆။)

ဇာတိဘေး ဇရာဘေး ဗျာဓိဘေး မရဏဘေးဟုအင်္ဂုတ္တိုရ် စတုက္ကနိပါတ်၌ ဘေးဆိုးကြီး
လေးပါး လာရှိသည်။ ဤသို့လျှင် ပါဠိတော်၌ လာရင်းဖြစ်သော ဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ မရဏဟု
သံဝေဂဝတ္ထု လေးပါး အဋ္ဌကထာဆရာမြတ်တို့ ငါးခုမြောက် ပဉ္စမပြု၍
ယူတော်မူအပ်သောအပါယဒုက္ခ - ဤငါးပါးကား ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ မှီသောကြောင့်ပစ္စုပ္ပန်
ဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခပင် ဖြစ်သည်။ အတိတေ ဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခ ဟူသည်လည်း အတိတဘဝ၌ မှီသော
ဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ မရဏ အပါယဒုက္ခပင်တည်း။ အနာဂတေ ဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခ ဟူသည်လည်း
အနာဂတ်ဘဝ၌ မှီသော ဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ မရဏ အပါယဒုက္ခပင်တည်း။

အတိတ် အနာဂတ်ဖြစ်သော ဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ မရဏ အပါယဒုက္ခတို့ကို
ဇာတိဿရဉာဏ်ဖြင့် သိ၍မြင်၍လည်းကောင်း ကြားနာရ၍လည်းကောင်း ဆင်ခြင်သော
ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း သံဝေဂဉာဏ်များ ဖြစ်ပွားနိုင်၏။

အသျှင်ဘုရား အကျွန်ုပ်သည် ဤသို့လျှင် မရဏဿတိကို ပွားများပါ၏ဟု (လျှောက်၏)။
(၈)ဤသို့ လျှောက်လတ်သော် မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုရဟန်းတို့အား-

ရဟန်းတို့ အကြင်ရဟန်းသည် “ငါသည် တစ်နေ့တစ်ညဥ့်မျှ အသက်ရှင်နေရပါမူ
ကောင်းလေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို နှလုံးသွင်းရလေရာ၏။ ငါ့အား စင်စစ်
(ရဟန်းကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည်ဖြစ်ရာ၏” ဟု ဤသို့ ဤမရဏဿတိကို ပွားများ၏။

အကြင် ရဟန်းသည် ကား “ငါသည် တစ်နေ့မျှ အသက်ရှင် နေရပါမူ
ကောင်းလေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို နှလုံးသွင်းရလေရာ၏။ ငါ့အား စင်စစ်
(ရဟန်းကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည် ဖြစ်ရာ၏” ဟု ဤသို့ မရဏဿတိကို ပွားများ၏။
အကြင် ရဟန်းသည် ကား “ငါသည် နေ့ဝက်မျှ အသက်ရှင် နေရပါမူ
ကောင်းလေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံး အမတော်ကို နှလုံးသွင်းရလေရာ၏။ ငါ့အား စင်စစ်
(ရဟန်းကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည် ဖြစ်ရာ၏” ဟု ဤသို့ မရဏဿတိကို ပွားများ၏။

အကြင်ရဟန်းသည်ကား “ငါသည် ဆွမ်းတစ်ထပ်စားချိန်အတွင်း အသက်ရှင်နေရပါမူ
ကောင်းလေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို နှလုံးသွင်းရလေရာ၏။ ငါ့အား စင်စစ်
(ရဟန်းကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည် ဖြစ်ရာ၏” ဟု ဤသို့ မရဏဿတိကို ပွားများ၏။

အကြင် ရဟန်းသည်ကား “ငါသည် ဆွမ်းတစ်ထပ်စားချိန်၏ ထက်ဝက်မျှ
အသက်ရှင် နေရပါမူ ကောင်းလေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို
နှလုံးသွင်းရလေရာ၏။ ငါ့အား စင်စစ် (ရဟန်းကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည် ဖြစ်ရာ၏” ဟု
ဤသို့ မရဏဿတိကို ပွားများ၏။ အကြင် ရဟန်းသည် ကား “ငါသည်
ဆွမ်းလေးလတ်ငါးလတ်ကို ဝါးမျိုနေချိန်အတွင်းမျှ အသက်ရှင် နေရပါမူ
ကောင်းလေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို နှလုံးသွင်းရလေရာ၏။ ငါ့အား စင်စစ်
(ရဟန်းကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည် ဖြစ်ရာ၏” ဟု ဤသို့ မရဏဿတိကို ပွားများ၏။

ရဟန်းတို့ ဤရဟန်းခြောက်ပါးတို့ကို မေ့မေ့လျော့ လျော့နေကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊
အာသဝေါတရား ကုန်ခန်းရန် နဲ့နေ့စွာ မရဏဿတိကို ပွားများကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း
ဆိုအပ်ကုန်၏။ ရဟန်းတို့ အကြင်ရဟန်းသည်ကား “ငါသည် ဆွမ်းတစ်လတ်ကို
ဝါးမျိုနေချိန်အတွင်းမျှ အသက်ရှင် ရပါမူ ကောင်းလေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို
နှလုံးသွင်းရလေရာ၏။

ငါ့အား စင်စစ် (ရဟန်းကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည် ဖြစ်ရာ၏”ဟု ဤသို့ မရဏဿတိကို ပွားများ၏။ အကြင်ရဟန်းသည်လည်း ““ငါသည် ဝင်သက်ရှု၍ ထွက်သက်ထုတ်ရုံ ထွက်သက်ထုတ်၍ ဝင်သက်ရှု ရုံအတွင်းမျှ အသက်ရှင်ရပါမူ ကောင်းလေစွ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်ကို နှလုံးသွင်းရလေရာ၏။ ငါ့အား စင်စစ် (ရဟန်းကိစ္စကို) များစွာ ပြုအပ်သည် ဖြစ်ရာ၏”ဟု ဤသို့ မရဏဿတိကို ပွားများ၏။ ရဟန်းတို့ ဤရဟန်း (နှစ်ပါး)တို့ကို မမေ့မလျော့ နေကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အာသဝေါတရား ကုန်ခန်းရန် ထက်သန်စွာ မရဏဿတိကို ပွားများကုန်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း ဆိုအပ်ကုန်၏။ ရဟန်းတို့ ထို့ကြောင့် “မမေ့မလျော့ နေကုန်အံ့၊ အာသဝေါတရား ကုန်ခန်းရန် ထက်သန်စွာ မရဏဿတိကို ပွားများကုန်အံ့” ဟု ကျင့်ရမည်၊ ရဟန်းတို့ သင်တို့သည် ဤသို့သာ ကျင့်ရမည်ဟု မိန့်တော်မူ၏။

နေ့ညဉ့်တစ်စုံ၊ တစ်နေ့ကုန်နှင့်၊
ဝက်ကုန်တစ်ရပ်၊ တစ်ထပ်ဆွမ်းစား၊
တစ်ဝက်အားဖြင့်၊ လေးငါးလုပ်တွင်း၊
တစ်လုပ်တွင်းပါ၊ ဝင်ခါထွက်သက်၊
အသက်ရှင်ရ၊ ကောင်းလေစွဟု၊
တောင့်တရှစ်ပါး၊ ထိုအများတွင်၊
နောက်ဖျားနှစ်ယောက်၊ ချီးမွမ်းလောက်၏၊
ခြောက်ယောက်ရှေ့မှာ၊ နံ့နွေးစွာဟု၊
မိန့်မှာစကား၊ ဟောမြတ်ကြားသည်၊
ဘုရားရှိစဉ်တုန်းကတည်း။ ။
(ဘာဝနာဝတ္ထု- ဓမ္မဒူတ အရှင်ပညာဇောတ)

တပည့်တော်တို့သည် ဘဝများစွာ ခန္ဓာပျက်ကြွေ သေခဲ့ရသည့် ဘဝတွေများလှပေပြီ ယခုဘဝမသေခင်၊ အသေမဦးမှီ၊ ဉာဏ်ဦးအောင်တရားတော်ကိုကြိုးစား အားထုတ်ပါမည် အရှင်ဘုရား။

(မိုးကုတ်ဆရာတော်)

ဘယ်သက်ရွယ်မှာ တို့သူငါ သေမှာမသိပြီ။
ဘယ်ရောဂါဟာ နှိပ်စက်ကာ သေမှာမသိပြီ။
ဘယ်အချိန်မှာ တို့သူငါ သေမှာမသိပြီ။
ဘယ်သင်္ချိုင်းမှာ တို့သူငါ သေမှာမသိပြီ။
သေပြီးဘယ်မှာ ဖြစ်ပြန်မှာ သေချာမသိပြီ။
မသိငါးပါး ကြံ့နေငြား တို့များသေရမည်။

(ဓမ္မောသဓ)

ငါသည် မုချသေရမည်၊
အချိန်ပိုင်းသာလိုတော့သည်။
(မိုးကုတ်ဆရာတော်)
ထိတ်လန့်သံဝေ ဤရှစ်ထွေ

သံဝေဂဝတ္ထု (၈) ပါး

- ၁။ ဇာတိဒုက္ခ = ပဋိသန္ဓေ တည်နေရခြင်း ဒုက္ခ၊
- ၂။ ဇရာဒုက္ခ = အိုရခြင်းဒုက္ခ၊
- ၃။ ဗျာဓိဒုက္ခ = ဖျားနာရခြင်းဒုက္ခ၊
- ၄။ မရဏဒုက္ခ = သေကျေပျက်စီးရခြင်း ဒုက္ခ၊
- ၅။ အပါယဒုက္ခ = အပါယ်ဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ
- ၆။ ငါးပါးသော နှောင်ဖွဲ့ခြင်းစသော အပါယ်ငရဲ ဒုက္ခ၊
- ၇။ ငတ်မွတ် ခေါင်းပါးခြင်းစသော အပါယ်ပြိတ္တာ ဒုက္ခ၊
- ၈။ အချင်းချင်း သတ်ဖြတ်ခြင်း ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း စသောအပါယ်တိရစ္ဆာန် ဒုက္ခ၊
- ၉။ အတီတေ ဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခ = အတိတ်၌ဖြစ်ခဲ့သော ကိလေသာဝဋ် ကမ္မဝဋ်လျှင် အကြောင်းရင်းခံ ရှိသောခံစားခဲ့ဖူးသော ဝိပါကဝဋ်ဒုက္ခ၊

ပုဂ္ဂလဆရာ

(ဝိသုဒ္ဓိအဋ္ဌကထာ)

ပိယော ဂရု ဘာဝနီယော ၊ ဝတ္တာ စ ဝစနက္ခမော။

ဂမ္ဘီရဉ္စ ကထံ ကတ္တာ ၊ နော စာဌာနေ နိယောဇယေ။

ပိယော-သီလရှိသည်ဖြစ်၍ ချစ်အပ်သည်၎င်း၊ ဂရု-ကျောက်ထီးအတူ အလေးမူအပ်သည်၎င်း၊ ဘာဝနီယော-ချီးမွမ်းထိုက်သည်၎င်း၊ ဝတ္တာစ-ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင် ဆိုဆုံးမချင်တတ်သည်၎င်း၊ ဂမ္ဘီရဉ္စ ကထံ-သုတပြည့်စုံသဖြင့် သစ္စာ ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စသည်နှင့်စပ်သော နက်နဲသော တရားစကားကို၊ ကတ္တာ-ပြောဟောတတ်သည်၎င်း၊ အဌာနေ-စီးပွားမရှိသည်၎င်း၊ နော စ နိယောဇယေ-သဒ္ဓါ စာဂ ဝီရိယ ဓိတိ သတိ ပညာတို့နှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ မယှဉ်စေတတ်။

ကိုယ်ကိုအပ်နံ ဆရာထံ

(အဋ္ဌကထာ သင်္ဂဟ)(ပရမတ္ထသရူပဘောဒနီ)

ယထာပိ ကာသိကံ ဝတ္ထံ၊ သစေဒဒေယျ ဘိက္ခုနော။

သောမနဿံဝ ဇာယေယျ၊ ဒိသ္မာပိ ခဏ္ဍခဏ္ဍိကံ။

ဧဝံ နိယျာတိတတ္ထဿ၊ အာပါတေ ဘယဘောရဝေ။

ဘယံ တဿ နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ နနု နိယျာတိတော ဣတိ။

ယထာပိ-ဥပမာကား၊ ကာသိကံဝတ္ထံ-အမြတ်အထွဋ် ကာသိတိုင်းဖြစ်အဝတ်ကို၊ ဘိက္ခုနော-သင်္ကန်းမရှိသော ရဟန်းအား၊ သစေဒဒေယျ-အာသာမတွယ် အကယ်ပေးလှူငြားအံ့၊ ခဏ္ဍခဏ္ဍိကံ-သင်္ကန်းစပ်အတိုင်း အပိုင်းပိုင်းအပြတ်ပြတ် ပြုသည် ကို၊ ဒိသ္မာပိ-မြင်သော်လည်း၊ သောမနဿ ဧဝံ-န မြောမဲ့ ကင်း ဝမ်းမြောက်ခြင်းသည်သာလျှင်၊ ဇာယေယျ-ဖြစ်ရာ၏။ ဧဝံ-ဤနည်းအတူ၊ နိယျာတိတတ္ထဿ-ဆရာသမား မြတ်ဘုရားအား စွန့်ထားအပ်နှင်းပြီးသောကိုယ်ရှိသော၊ တဿ-ထိုယောဂီအား၊ ဘယဘောရဝေ-ကြောက်မက်စဖွယ် ဘေးငယ် ဘေးကြီးသည်၊ အာပါတေ-ထင်ရောက်လာလတ်သော်၊ နိယျာတိတောနနု-ဆရာသမား မြတ်ဘုရား၌ စွန့်ထားအပ်နှင်းပြီး မဟုတ်လော၊ ဣတိ-ဤသို့၊ နုပ္ပဇ္ဇတိ-ဘယံ-ကြောက်လန့်ခြင်းသည်၊ နုပ္ပဇ္ဇတိ-မဖြစ်။

ဤသို့လျှင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ဘာဝနာစိတ်သည်မိမိပွားနေသောသမထအာရုံ သို့မဟုတ်ဝိပဿနာအာရုံ၏ သဘောမှန်ကို ထိုးထိုးထွင်းထွင်းလင်းလင်းထင်ထင် သိမြင်မှု ပညာလုံ့လပယောဂ၏ နဲ့သည်၏အဖြစ် အားနည်းသည်အဖြစ်ကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ကိလေသာအပူတို့မှ ငြိမ်းအေးခြင်းဥပသမသုခ ကိုမရရှိခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ သာယာဖွယ် အရသာမှ ကင်းနေသောအခါ ဤရှစ်ပါးကုန်သော သံဝေဂဝတ္ထုတို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် စိတ်ကို ထိတ်လန့်စေရ၏။

ထိုသို့ ထိတ်လန့်စေသော် စိတ်သည် ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်၌ ရွှင်လန်း တက်ကြွလာမည် ဖြစ်ပေသည်။ တစ်ဖန် ရတနာသုံးပါးတို့၏ ဂုဏ်ကိုအမှတ်ရခြင်းဖြင့်လည်း စိတ်ကို ကြည်လင်စေရမည်။ ဤသို့ ကျင့်ခဲ့သော် ဘာဝနာစိတ်ကိုတက်ကြွ ရွှင်လန်းစေသင့်ရာအခါ၌ အပြားအားဖြင့် ရွှင်လန်းစေခြင်းရှိသူ မည်ပေသည်။

သံဝေဂဝတ္ထု (၈) ပါး

ဇာတိ၊ ဇရာ၊ ဗျာဓိ၊ မရဏ၊ အပါယနှင့်၊ ဒုက္ခမဆိတ်၊

အတိတ်နာဂတ်၊ ဥဝတ္တမာန်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဟု၊

ရှစ်တန်ဝတ္ထု၊ သံဝေစုတွင်၊

အိုမှူဇရာ၊ ရောက်ခြင်းရာ၌၊

မဟာသံဝေဂ၊ မိုးကြိုးကျသို့၊ ကြီးလှရှိန်စော်၊

ရွှေဉာဏ်တော်ဝယ်၊ ရှုမျှော်မယုတ်၊ ယထာဘုတ်ဖြင့်၊

သမုဒ်ရေလိုင်း၊ စံတုနှိုင်းအောင်၊

ဟုတ်တိုင်းခါခါ၊ ထင်တော်စွာ၏။

(မဃဒေဝ)

သံဝေဂဝတ္ထု (၈) ပါး

အမိဝမ်းခေါင်း၊ဆယ်လညောင်းမျှ၊အောင်းခွဲရချေ၊တည်သန္ဓေနှင့်၊
 လူ့ပြေလူ့ရွာ၊ရောက်ပြန်ပါလည်း၊အိုနာသေရေး၊ဒုက္ခဘေးကြောင့်၊
 စိတ်အေးကိုယ်ခိုင်၊မနေနိုင်ခွဲ၊ဆိုင်ဆိုင်ဒုက္ခ၊ခံပြီးမှလည်း၊
 များလှပါယ်ရွာ၊ရောက်ကြရှာ၏။

အတီတာရှေး၊ဤဝဋ်ဘေးနှင့်၊နောင်ရေးနာဂတ်၊ဒုက္ခထပ်လိမ့်၊
 မပြတ်ခုခါ၊ဖြစ်တုန်းမှာလည်း၊
 အစာရှာရ၊ထိုဒုက္ခကြောင့်၊နေ့ညမဟူ၊ကိုယ်စိတ်ပူ၍၊
 သူသူငါငါ၊မသက်သာသည်၊ရှစ်ဖြာသံဝေရကြောင်းတည်း။

(နောက်ဆုံးဆယ်လ-အရှင်ဇနကာဘိဝံသ)

မဂ်တားဖိုလ်တား အန္တရာယ်(၅)ပါး

(၁) ကမ္မန္တရာယ်

- (က) မာတုဃာတကကံ၊ (အမိသတ်သူ၊)
- (ခ) ပိတုဃာတကကံ၊ (အဘသတ်သူ၊)
- (ဂ) အရဟန္တဃာတကကံ၊ (ရဟန္တာသတ်သူ၊)
- (ဃ) လောဟိတုပ္ပါဒကကံ၊ (ဘုရားရှင်အားသွေးစိမ်းတည်စေသူ၊)
- (င) သံဃဘေဒကကံ၊ (သံဃာသင်းခွဲသူ၊) ပဉ္စနန္တရိယကံထိုက်သူများနှင့် ဘိက္ခုနီမဖျက်ဆီးသူ။

(၂) ကိလေသန္တရာယ်

ကောင်းမှု၊မကောင်းမှု၊ပြုသော်လည်း၊ပြုသည်မမည်ဟုယူသောအကိရိယဒိဋ္ဌိ၊
 ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှု၊ကံအကြောင်းမရှိဟုယူသောအဟေတုကဒိဋ္ဌိ၊ ကောင်းမှု၊
 မကောင်းမှု၊ကံအကျိုးမရှိဟုယူသောနတ္ထိကဒိဋ္ဌိဟူသော သေလျှင်မုချမလွဲ
 အပါယ်ငရဲကျမည်၊နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အယူရှိသူ။

(၃) ဝိပါကန္တရာယ်

ပဋိသန္ဓေစိတ်အရ အဟိတ်ဖြစ်သော တိရစ္ဆာန်၊သုဂတိ အဟိတ်ဖြစ်သော နပုံး
 ပဏ္ဍုတ်၊ဥဘတောဗျည်းနှင့်ဒွိဟိတ်(သာမန်ပုထုဇဉ်)ပုဂ္ဂိုလ်များ။(စက်ဖြတ်ဝိပဿနာ-
 ခန္တီးဆရာတော်)

(၄) ပရိယူပဝါဒန္တရာယ်

အရိယာ(အောက်ထစ်ဆုံးလူသောတာပန်)အားသိလျက်သို့မဟုတ် မသိဘဲ
 စွပ်စွဲဆဲရေးကဲ့ရဲ့ပြစ်မှားသူ။(တောင်းပန်ကကျေနိင်ပါသည်)(စက်ဖြတ်ဝိပဿနာ-
 ခန္တီးဆရာတော်)

(၅) အာဏာဝိတိက္ကမန္တရာယ်

ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ်ကိုကျူးလွန်သောရဟန်း၊(ပါရာဇိက၊သံဃာဒိသိသ်၊ထုလ္လစဉ်း၊
 ပါစိတ်၊ပါဠိဒေသနီ၊ဒုက္ကဋ်၊ဒုဗ္ဗာသီဟူသောအာပတ်(၇)ပုံအနက်အယုတ်ဆုံး၊ဒုဗ္ဗာသီအာပတ်ရှိလျှင်
 ပင်စျာန်မဂ်ဖိုလ်ကိုမရနိုင်ပါ။ပါရာဇိကအာပတ်ကုသားမရ၊ကျန်အာပတ်များကုစားရပါသည်။
 (စက်ဖြတ်ဝိပဿနာ-ခန္တီးဆရာတော်)

ဗုဒ္ဓညွှန်ပြ အာစရိယ

ဓမ္မဆရာ

(မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်)

ယော ဝေါ အာနန္ဒ မယာ ဓမ္မောစဝိနယောစ

ဒေသိတော ပညတ္တော သော ဝေါ မမစ္စယေနသတ္တာ

အာနန္ဒ- အာနန္ဒာ။မယာ-ငါဘုရားသည်။ဝေါ-သင်တို့ အား။ယော ဓမ္မောစ -
 သုတ်+အဘိဓမ္မာတရားတော်ကိုလည်းကောင်း။ဒေသိတော-ဟောတော်မူခဲ့ပြီ။ ဝိနယောစ-
 အကြင် ဝိနည်း ပညတ်တော် ကို လည်း ။ ပညတ္တော - ပညတ်တော် မူခဲ့ ပြီ ။ သော -
 ထိုသုတ်+အဘိ မ္မာ+ဝိနည်းတရားတော်များသည်။မမစ္စယေန- ငါဘုရားမရှိသည့်နောက်၌။
 ဝေါ-သင်တို့ ။ သတ္တာ-ဆုံးမတတ်စွာဆရာဘုရားသည်။ဘဝိဿတိ-ဖြစ်ပေလတ္တံ့ ။

အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား အေးသော ရာသီဥတုသည် သပ္ပာယ်ဖြစ်၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်အားပူသော ရာသီဥတုသည် သပ္ပာယ် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အကြင်ဘောဇဉ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဥတုကိုလည်းကောင်း မှီဝဲသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အားချမ်းသာမှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မတည်ကြည်သေးသော စိတ်သည် တည်ကြည်လာ၏(= မဖြစ်ပေါ်သေးသောသမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏)။ တည်ကြည်ပြီးသော စိတ်သည်မူလည်း အထူးသဖြင့်မြဲမြံစွာ တည်ကြည်လာခြင်းသဘောရှိ၏ (= ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော သမာဓိသည်လည်း အထူးသဖြင့် မြဲမြံခိုင်ခံ့ တည်တံ့လာ၏)။ ဤကဲ့သို့သောဘောဇဉ်သည်လည်းကောင်း၊ ဥတုသည်လည်းကောင်း သပ္ပာယ်ဖြစ်၏။ လျောက်ပတ်၏။ ဤမှ ပြောင်းပြန် ဖြစ်သော အခြားသော ဘောဇဉ် အခြားသော ဥတုသည်ကား မလျော် မလျောက်ပတ်သည့်အသပ္ပာယ်ဘောဇဉ်ဥတု မည်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၄။ မဟာဋီ-၁-၁၄၉။)

၇။ ဣရိယာပုထ်

ဣရိယာပုထ်တို့တွင်လည်း အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား စင်္ကြံသွားခြင်း ဣရိယာပုထ်သည် သပ္ပာယ်ဖြစ်၏။ မျှတ၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား အိပ်ခြင်း ရပ်ခြင်း ထိုင်ခြင်းတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသောဣရိယာပုထ်သည် သပ္ပာယ်ဖြစ်၏။ မျှတ၏။ ထို့ကြောင့် ကျောင်း၌ကဲ့သို့ ဣရိယာပုထ် တစ်ခုကိုသုံးရက်တို့ပတ်လုံး စုံစမ်း၍ အကြင်ဣရိယာပုထ်၌ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကိစီးဖြန်းမှု ပြုလုပ်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား မတည်ကြည်သေးသော စိတ်သည်မူလည်း တည်ကြည်လာ၏(= မဖြစ်ပေါ်သေးသော သမာဓိသည်မူလည်းဖြစ်ပေါ်လာ၏)။ တည်ကြည်ပြီးသော စိတ်သည်မူလည်း အထူးသဖြင့် မြဲမြံစွာ တည်တံ့ခိုင်ခံ့လာ၏(= ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော သမာဓိသည်မူလည်း အထူးသဖြင့် မြဲမြံစွာတည်တံ့ ခိုင်ခံ့လာ၏)။ ထိုဣရိယာပုထ်ကား လျော်လျောက်ပတ် ကောင်းမြတ်သောမှီဝဲသင့်သော သပ္ပာယ်ဖြစ်သည့် ဣရိယာပုထ်တည်း။ အခြားသော ဣရိယာပုထ်ကားမလျော် မလျောက်ပတ်သော မမှီဝဲသင့်သော ဣရိယာပုထ်တည်း။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၄။)

ပလိဗော

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ်)

(ဖြတ်တောက်ထားရမည့်ကိစ္စများ)

အာဝါသောစ ကုလံ လာဘော

ဂဏောကမ္မဉ္စ ပဉ္စကံ

အဒ္ဓါနံ ဉာတိ အာဗာဓော

ဂန္ဓော ဣဒ္ဓိတိ တေဒဿ။

အာဝါသောစ-ခန်းတိုက် ပရိပုဏ် အလုံးစုံသော အရာမ်၎င်း၊ ကုလံ-အလုပ်အကျွေး အဆွေအမျိုးဟူသော အိမ်နေလူ၎င်း၊ လာဘော-ပစ္စည်းလေးရပ် လာဘ်သပ်ပကာ၎င်း၊ ဂဏော- သုတ္တန္တိက စသော အန္တေဝါသိက အပေါင်း၎င်း၊ ပဉ္စမံ-ငါးခုမြောက်သော၊ ကမ္မဉ္စ- နဝကမ္မ၎င်း၊ အဒ္ဓါနံ-ခရီးသွားခြင်း၎င်း၊ ဉာတိ-သာသနာမျိုးဆွေ အိမ်မျိုးဆွေ၎င်း၊ အာဗာဓော- ကျင်နာခံခက် နှိပ်စက်သော အနာ၎င်း၊ ဂန္ဓော-ဆောင်ရွက်သင်ကြားအပ်သော ကျမ်းဂန်၎င်း၊ ဣဒ္ဓိ-ဝိပဿနာကို နေ့ဘက် ယှက်တတ်သော ကောက်နု သူငယ်ကဲ့သို့ ပျက်စီးလွယ်သော ပုထုဇဉ်တန်ခိုး၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ တေ- ထိုပလိဗော တို့သည်၊ ဒဿ-ဆယ်ပါးတို့တည်း။ (ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ)

အရပ်-ကုလ-လာဘ-တူနေ-ကမ္မေ-ခရီး-သွေးနီး-အနာ-စာသင်စာချ-ဝိပါက- ဒဿနောက်ယှက်ခြင်း။ (ဓမ္မောသဓ)

လျောက်ပတ်ညီမျှ တရားရ

သပ္ပာယ် အသပ္ပာယ် (၇) ပါး

အာဝေါသော ဂေါစရော ဘဿံ၊ ပုဂ္ဂလော ဘောဇနံ ဥတု။

ဣရိယာပထောတိ သတ္တေတေ၊ အသပ္ပာယေ ဝိဝဇ္ဇယေ။

သပ္ပာယေ သတ္တ သေဝေထ၊ ဧဝံပိ ပဋိပဇ္ဇတော။

နစိရေနေဝ ကာလေန၊ ဟောတိ ကဿစိ အပ္ပနာ။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၃။)

၁။ အာဝါသ = နေရာ

အကြင် ကျောင်းအိပ်ရာနေရာ၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား မဖြစ်ပေါ်သေးသောနိမိတ်သည်လည်း မဖြစ်ပေါ်လာတတ်၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော နိမိတ်သည်လည်း ပျောက်ပျက်သွားတတ်၏။မထင်လာသေးသော သတိသည်လည်း မထင်လာဘဲ ရှိနေတတ်၏။ မတည်ကြည်သေးသော စိတ်သည်လည်း မတည်ကြည်ဘဲပင် ရှိနေတတ်၏။ ဤကဲ့သို့သော ကျောင်းအိပ်ရာ နေရာမျိုးကားမလျောက်ပတ်သော အသပ္ပာယ်နေရာပင် ဖြစ်ပေသည်။သဒ္ဓါ-ဝီရိယ-သတိ-သမာဓိ-ပညာဟူသော ဣန္ဒြေငါးပါးတို့ မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သောနေရာ၊ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ဣန္ဒြေတို့လည်း မရင့်ကျက်နိုင် မကြီးပွား မတိုးတက်နိုင်သော နေရာဟု ဆိုလိုပေသည်။)

အကြင် ကျောင်းအိပ်ရာ နေရာ၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား နိမိတ်သည် ဖြစ်လည်းဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မြဲစွာ တည်တံ့ခိုင်ခံ့ခြင်းသဘောလည်း ရှိ၏။သတိသည်လည်း ထိုနိမိတ်အာရုံ၌ ရှေးရှုကပ်၍မြဲစွာတည်နေ၏။စိတ်သည်လည်း ကောင်းစွာ တည်ကြည်နေ၏။ ဤကဲ့သို့သော ကျောင်းအိပ်ရာ နေရာမျိုးသည်ကား ဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်နှင့်လျော်လျောက်ပတ် ကောင်းမြတ်တော်မှန် သပ္ပာယ်ဧကန် ဖြစ်သော ကျောင်းအိပ်ရာ နေရာမျိုးပင် ဖြစ်ပေသည်။

၂။ ဂေါစရဂါမ = ဆွမ်းခံရွာ

နေကို မျက်နှာမူ၍ မသွားရ မပြန်ရသောမိမိ သီတင်းသုံးရာ ကျောင်းတိုက်မှ တောင်ဘက်အရပ်၌ ဖြစ်စေ၊မြောက်ဘက်အရပ်၌ ဖြစ်စေ တည်ရှိသော မဝေးလွန်းသော တစ်ကောသခွဲ (= အလံတစ်ထောင်) ခန့် အတွင်း၌တည်ရှိသော ပြည့်ပြည့်စုံစုံ သပ္ပာယ်မျှတအောင် ရလွယ်သော ဆွမ်းရုံသော ဆွမ်းခံရွာကား သပ္ပာယ်ဖြစ်သောတော်မှန်ကောင်းမွန်သည့် ဆွမ်းခံရွာပင် ဖြစ်သည်။ ပြောင်းပြန်အားဖြင့် သပ္ပာယ် မဖြစ်သည့် ဆွမ်းခံရွာကို သိရှိပါလေ။(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၄။)

၃။ ဘဿ = စကားပြောမှု

နတ်ရွာ မဂ်-ဖိုလ်-နိဗ္ဗာန်တို့၏ တိုက်ရိုက် ဖီလာကန်လန်ဖြစ်သော တိရစ္ဆာန်ကထာ အမည်ရသော ကထာအမျိုးမျိုး၌ အကျုံးဝင်သော စကားသည်ကား ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့ မပြောဆိုသင့်သော မလျော် မလျောက်ပတ်သော အသပ္ပာယ်စကား မည်၏။

၄။ သပ္ပာယ်ပုဂ္ဂလ - အသပ္ပာယ်ပုဂ္ဂလ

ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် (၃၂)ပါးသော တိရစ္ဆာန်ကထာစကားကို ပြောဆိုလေ့ ပြောဟောလေ့ မရှိဘဲ ဝေးစွာရှောင်လျက် တရားနှင့် လျော်ညီသော ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် စပ်သော တရားစကားကိုသာ ပြောဆိုလေ့ရှိ၏။ သီလဂုဏ်သမာဓိဂုဏ် ပညာဂုဏ်တို့နှင့် ကုံလုံပြည့်စုံ၏။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်ကို အမှီပြု၍ မတည်ကြည်သေးသော စိတ်သည်တည်ကြည်လာ၏ (= မဖြစ်သေးသော သမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏)။ တည်ကြည်ပြီးသော စိတ်သည်မူလည်းအထူးသဖြင့် မြဲမြံစွာ တည်ကြည်လာခြင်း သဘောရှိ၏(= ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော သမာဓိသည်မူလည်း အထူးသဖြင့် မြဲမြံစွာ တည်တံ့ခိုင်ခံ့လာ၏)။ဤကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည်မှီဝဲသင့်သော လျော်ကန်လျောက်ပတ် ကောင်းမြတ်သော သပ္ပာယ်ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား သမာဓိကမ္မဋ္ဌာန်က ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်၏။သမထ (= သမာဓိ) ကမ္မဋ္ဌာန်း၏မူလည်းကမ်းတစ်ဖက်သို့ ဆိုက်ရောက်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၏။

ထိုကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကား ဤ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ ဧကန် မှီဝဲသင့်သော သပ္ပာယ်ပုဂ္ဂိုလ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား ကိုယ်လက်ကြံ့ခိုင်ရေးလုပ်ငန်း ခန္ဓာကိုယ် ဆူဖြိုးရန်မိမိကိုယ်ကို မွေးမြူရေးလုပ်ငန်း၌ အလေ့အလာများ၏။ မဂ်ဖိုလ်မှ ဖီလာကန်လန်ဖြစ်သော (၃၂)ပါးသော တိရစ္ဆာန်ကထာစကားကိုပြောဆိုလေ့ရှိ၏။ ဝမ်းဗိုက်ပြည့်အောင် အလိုရှိတိုင်း စားသုံး၍ ပက်လက်အိပ်သည့် ချမ်းသာ၊ စောင်းအိပ်သည့်ချမ်းသာ၊ မိန်းနေတတ်သည့် ချမ်းသာကို အစဉ်တစိုက် ကြိုးစားအားထုတ်လျက် နေထိုင်၏။ ထိုကဲ့သို့သောပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည်ကား မမှီဝဲသင့်သော သပ္ပာယ် မဖြစ်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးတည်း။

၅။ ဘောဇန = အစာအာဟာရ

၆။ ဥတု = ရာသီဥတု

အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ချိုသော အရသာရှိသော ဘောဇဉ်သည်လျော်လျောက်ပတ် ကောင်းမြတ်၏။ သပ္ပာယ်ဖြစ်၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ချဉ်သော အရသာရှိသော ဘောဇဉ်သည် လျော်လျောက်ပတ်ကောင်းမြတ်၏။ သပ္ပာယ်ဖြစ်၏။

(က) ကာယဝိဝေက = တစ်ကိုယ်ရေ တစ်ကာယ ကင်းကင်းရှင်းရှင်း နေခြင်း၊
 (ခ) စိတ္တဝိဝေက = ဥပစာရ-အပ္ပနာ နှစ်မျိုးပြားသော သမာဓိ တစ်ခုခုကို ထူထောင်လျက် စိတ်ကို နီဝရဏ အညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းရှင်းစေလျက် နေခြင်း၊(ဂ) ဥပမိဝိဝေက = ဥပမိလေးဖြာတို့မှ ကင်းဆိတ်ရာနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံ ပြုလျက်နေခြင်း။၄။ အသံသဂ္ဂကထာ = ရောရောနှောနှော မနေထိုင်ခြင်းနှင့် စပ်သောစကား၊၅။ ဝီရိယာရမ္ဘကထာ = ကြိုးစားအားထုတ်မှု ဝီရိယနှင့် စပ်သောစကား၊၆။ သီလကထာ = သီလနှင့် စပ်သောစကား၊၇။ သမာဓိကထာ = သမာဓိနှင့် စပ်သောစကား၊၈။ ပညာကထာ = ပညာနှင့် စပ်သောစကား၊၉။ ဝိမုတ္တိကထာ = ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော ဝိမုတ္တိ အရဟတ္တဖိုလ်နှင့် စပ်သောစကား၊၁၀။ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနကထာ = အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိကိုဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်နှင့် စပ်သောစကား ဤသည်တို့ကား ကထာဝတ္ထု ဆယ်ပါးတို့တည်း။ယင်းကထာဝတ္ထု ဆယ်ပါးကို မှီနေသော စကားသည်သပ္ပါယစကား ပြောသင့်သောစကား မည်ပေ၏။ သို့သော် ပြောသင့်သော အတိုင်းအတာနှင့်သာ ပြောရမည်ဖြစ်သည်။

ယောဂီအကျင့်

- အမှုမများ စကားသိမ်းဆည်း။
- စောင့်စည်းဣန္ဒြေ အိပ်နေနိုးကြား။
- အစားမကြီး တစ်ယောက်တည်းနေ။
- ဤခြောက်ထွေ ကျင့်လေယောဂီများ။

(မိုးကုတ်ဆရာတော်)

မဂ်မရကြောင်း

မစ္စနံကာမ ဆရာမရှိ ၊ ဝီရိယလျော့ အားအင်ပျော့ကာ ၊ လွန်စွာယူမှား ဤငါးပါး တရားမဂ်ဖိုလ်ဝေးသတည်း။(မိုးကုတ်ဆရာတော်)

ဆင်ခြင်ကာပြု ပြောဆိုမှု

(မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် တိရစ္ဆာန်ကထာသုတ္တန်)

ရဟန်းတို့... များပြားသော ဈာန် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်၏ တိုက်ရိုက် ဖီလာကန်လန်ဖြစ်သောတိရစ္ဆာန်ကထာစကားကို မပြောကုန်ရ။ ယင်း တိရစ္ဆာန်ကထာစကားကား အဘယ်နည်း။

- ၁။ ရာဇကထာ = မင်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂။ စောရကထာ = ခိုးသား ဘေးပြုနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၃။ မဟာမတ္တကထာ = အမတ်ကြီးနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၄။ သေနာကထာ = စစ်သည်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၅။ ဘယကထာ = ကြောက်မက်ဖွယ်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၆။ ယုဒ္ဓကထာ = စစ်ထိုးခြင်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၇။ အန္ဓကထာ = စားဖွယ်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၈။ ပါနကထာ = သောက်ဖွယ်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၉။ ဝတ္ထကထာ = အဝတ်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၀။ သယနကထာ = အိပ်ရာနေရာနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၁။ မာလာကထာ = ပန်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၂။ ဂန္ဓကထာ = နံ့သာနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၃။ ဉာတိကထာ = ဆွေမျိုးနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၄။ ယာနကထာ = ယာဉ်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၅။ ဂါမကထာ = ရွာနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၆။ နိဂမကထာ = နိဂုံးနှင့် စပ်သောစကား၊

- ၁၇။ နဂရကထာ = မြို့နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၈။ ဇနပူကထာ = နယ်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၁၉။ ဣတ္ထိကထာ = အမျိုးသမီးနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၀။ သူရကထာ = သူရဲကောင်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၁။ ဝိသိခါကထာ = လမ်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၂။ ကုမ္မဋ္ဌာနကထာ = ရေခပ်ဆိပ်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၃။ ပုဗ္ဗပေတကထာ = သေလွန်ပြီးသူနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၄။ နာနတ္ထကထာ = အထွေထွေနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၅။ လောကက္ခယိကကထာ = လောကအကြောင်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၆။ သမုဒ္ဒက္ခယိကကထာ = သမုဒ္ဒါအကြောင်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၇။ ဣတိဘဝါဘဝကထာ = ကြီးပွားခြင်း ဆုတ်ယုတ်ခြင်းနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၈။ ပုရိသကထာ = အမျိုးသားနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၂၉။ အရညကထာ = တောနှင့် စပ်သောစကား၊
- ၃၀။ ပဗ္ဗတကထာ = တောင်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၃၁။ နဒီကထာ = မြစ်နှင့် စပ်သောစကား၊
- ၃၂။ ဒီပကထာ = ကျွန်းနှင့် စပ်သောစကား ဤသို့သော စကားတို့တည်း။

ထိုသို့ မပြောသင့်ခြင်းသည် အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်း။ ရဟန်းတို့ ... ဤစကားသည် အကျိုးစီးပွားနှင့် မစပ်၊ မဂ်တည်းဟူသော အကျင့်မြတ်၏ အစ မဟုတ်။ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ငြီးငွေ့ရန်၊ တပ်မက်ခြင်း ရာဂကင်းရန်၊ တပ်မက်ခြင်း ရာဂချုပ်ငြိမ်းရန်၊ ကိလေသာဟူသော အပူခပ်သိမ်းမှ ငြိမ်းအေးရန်၊ သစ္စာလေးပါးကို ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိရန်၊ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ရန်၊ တဏှာမှ ထွက်မြောက်ရန် မဖြစ်။

ရဟန်းတို့ ... သင်တို့ ပြောဆိုလိုသည် ရှိသော်

၁။ ဤကား ဒုက္ခအရိယသစ္စာတရားတည်းဟု ပြောဆိုကုန်ရာ၏။ ဤကား ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း သမုဒယအရိယသစ္စာတရားတည်းဟု ပြောဆိုကုန်ရာ၏။ ၂။ ဤကား ဒုက္ခချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်(နိရော အရိယသစ္စာ) တရားတည်းဟု ပြောဆိုကုန်ရာ၏။ ၄။ ဤကား ဒုက္ခချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းကျင့်စဉ်(မဂ္ဂအရိယသစ္စာ) တရားတည်းဟု ပြောဆိုကုန်ရာ၏။ ထိုသို့ ပြောဆိုသင့်ခြင်းသည် အဘယ်အကြောင်းကြောင့် နည်းဟူမူ ရဟန်းတို့ ဤစကားသည် အကျိုးစီးပွားနှင့် စပ်၏။ မဂ်တည်းဟူသော အကျင့်မြတ်၏ အစ ဖြစ်၏။

သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ငြီးငွေ့ရန်၊ တပ်မက်ခြင်း ရာဂကင်းရန်၊ တပ်မက်ခြင်း ရာဂချုပ်ရန်၊ ကိလေသာအပူခပ်သိမ်းမှ ငြိမ်းအေးရန်၊ သစ္စာလေးပါးကို ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိရန်၊ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ရန်၊ တဏှာမှ ထွက်မြောက်ရန် ဖြစ်၏။ ရဟန်းတို့ ... ထို့ကြောင့် သင်တို့သည် ၁။ ဤကား ဒုက္ခအရိယသစ္စာတည်းဟု သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည်။ ၂။ ဤကား ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း သမုဒယအရိယသစ္စာတည်းဟု သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည်။ ၃။ ဤကား ဒုက္ခချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်(နိရော အရိယသစ္စာ) တည်းဟု သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည်။ ၄။ ဤကား ဒုက္ခချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်(မဂ္ဂအရိယသစ္စာ) တည်းဟု သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည်ဟု မိန့်တော်မူ၏။

ပြောဆိုသင့်ရာ ဆယ်ကထာ

ဒသကထာဝတ္ထုနိဿိတံ သပ္ပါယံ၊

တမ္ဘိ မတ္တာယ ဘာသိတမ္ဘိ။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၂၄။)

ကထာဝတ္ထုဆယ်ပါးကို မှီနေသော စကားမျိုးကား ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်မွန်သည် ပြောဆိုသင့်သော သပ္ပာယ်စကားပင် ဖြစ်၏။ ထိုသပ္ပာယ်စကားကိုလည်း အတိုင်းအရှည်ဖြင့်သာ ပြောဆိုရမည်။ ကထာဝတ္ထု ဆယ်ပါးမှာအောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

- ၁။ အပ္ပိစ္ဆကထာ = အလိုနည်းခြင်းနှင့် စပ်သောစကား၊ ၂။ သန္တုဒ္ဓိကထာ = ရောင့်ရဲလွယ်ခြင်းနှင့် စပ်သောစကား၊ ၃။ ပဝိဝေကကထာ = ကာယဝိဝေက-စိတ္တဝိဝေက-ဥပဓိဝိဝေက ဟူသော ကင်းကင်းရှင်းရှင်း နေမှု ဝိဝေကသုံးမျိုးနှင့် စပ်သောစကား၊

၄။ သမ္ပပုဓာန် လုံ့လဝီရိယ ရှိ ခြင်း

(စတုတ္ထ ပဓာနိယင်္ဂတရား)

အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားရန် ကုသိုလ်တရားတို့ကို ပြည့်စုံစေရန် ထက်သန်သော အပြင်းအထန်ကြိုးစားအားထုတ်သော လုံ့လဝီရိယ ရှိသည်ဖြစ်၍ နေ၏။ အားထုတ်နိုင်စွမ်း ရှိမြဲမြဲစွာ အားထုတ်မှု ရှိ၏။ ကုသိုလ်တရားတို့၌ တာဝန်ကို ပစ်ချမထား။

၅။ ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာနှင့် ပြည့်စုံခြင်း

(ပဉ္စမ ပဓာနိယင်္ဂတရား)

ပညာရှိ၏။ ရုပ်-နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို သိစွမ်းနိုင်သော ပညာနှင့် ပြည့်စုံ၏။ စင်ကြယ်သော၊ ကိလေသာထု အစိုင့်အခဲကို ဖောက်ခွဲ ဖျက်ဆီးနိုင်သော ဒုက္ခ၏ ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ကောင်းစွာ ရောက်စေနိုင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာနှင့် ပြည့်စုံ၏။

(မ-၃-၂၉၈-၂၉၉။)

ဒိဋ္ဌိပယ်မှုအရေးကြီးပုံ

(သင်္ဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ်-သတ္တိသုတ်)

သတ္တိယာ ဝိယ ဩမဋ္ဌော ၊ ခုယုမာနောဝ မတ္တကေ၊
သက္ကာယဒိဋ္ဌိပဟာနာယ၊ သတော ဘိက္ခု ပရိဗ္ဗဇေတိ။

လုံဖြင့် အထိုးခံရသော သူကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဦးခေါင်း၌ မီးလောင်ခံရသော သူကဲ့သို့လည်းကောင်း ရဟန်းသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ခန္ဓာငါးပါး၌ အမြင်မှားမှု “သက္ကာယဒိဋ္ဌိ”ကို ပယ်ရန် သတိနှင့် ပြည့်စုံသည် ဖြစ်၍ နေရာ၏။

သောတာပန်တည်ကြောင်း

စတ္တာရိ သောတာပတ္တိယင်္ဂါနိ၊

သပ္ပရိသ သံသေဝေါ၊ သဒ္ဓမ္မဿဝနံ၊

ယောနိသော မနသိကာရော၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိ။

သူတော်ဆည်းကပ် မြတ်တရားနာ။

လျော်စွာအကျင့် မဂ်ဖိုလ်ခွင့်ရလင့်ဇကန်သာ။

(မိုးကုတ်ဆရာတော်)

ပဓာနိယင်္ဂတရား ငါးပါး

ပဋိမာနိ ပဓါနိယင်္ဂါနိ ကတမာနိ ပဉ္စ။

သဒ္ဓေါဟောတိ၊ အပ္ပါဗာဓော၊

အသဋ္ဌော အမာယာဝီ၊

အာရဒ္ဓ ဝီရိယော၊

ဥဒယတ္ထဂါမိနိယာ ပညာယ သမန္နာဂတောတိ ဣမာနိ ပဉ္စ ပဓာနိယင်္ဂါနိ ။

(မဇ္ဈိမ ပဏာသ ပါဠိတော်-၂၉၈)

မဂ်ရကြောင်း

ယုံကြည်ကျန်းမာ စိတ်ဖြောင့်စွာဖြင့်

လွန်စွာအားထုတ် နာမ်နှင့်ရုပ်ကို ဖြစ်ချုပ်ဉာဏ်မြင်

ဤငါးအင် မှန်ပင် မဂ် ရကြောင်း ။

(မိုးကုတ်ဆရာတော်)

၁။ ဣမ ရာဇကုမာရ ဘိက္ခု သဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ သဒ္ဓဟတိ တထာဂတဿ ဗောဓိံ -
““ဣတိပိ သော ဘဂဝါအရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော သုဂတော လောကဝိဂ္ဂု
အနုတ္တရော ပုရိသ္မုဿာရထိ သတ္တာဒေဝမနုဿာနံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ””တိ။

၂။ အပြုဇာတိ ဟောတိ အပြုတင်္ဂါသမဝေပါကိနိယာ ဂဟဏိယာ သမန္နာဂတော နာတိသီတာယနာစူဏ္ဍာယ မဇ္ဈိမာယ ပဓာနက္ခမာယ။

၃။ အသဋ္ဌော ဟောတိ အမာယာဝိယထာဘူတံ အတ္တာနံ အာဝိကတ္တာသတ္တရိ ဝါ ဝိညုသု ဝါ သဗြဟ္မစာရီသု။

၄။ အာရဒ္ဓဝီရိယော ဝိဟရတိ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ပဟာနာယ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဥပသမ္ပဒါယ၊ ထာမဝါဒဋ္ဌပရက္ကမော အနိက္ခိတ္တဓုရော ကုသလေသု မ္မေသု။

၅။ ပညဝါ ဟောတိ ဥဒယတ္ထဂါမိနိယာ ပညာယ သမန္နာဂတော အရိယာယ နိဗ္ဗေဓိကာယ သမ္မာဒုက္ခက္ခယဂါမိနိယာ။ ဣမာနိ ခေါ ရာဇကုမာရ ပဉ္စ ပဓာနိယဂီနိ။

(မ-၂-၂၉၈-၂၉၉။)

၁။ သဒ္ဓါတရား ရှိခြင်း

(ပထမ ပဓာနိယဂံတရား)ဒါယကာတော် ဗောဓိမင်းသား ... ကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်သူတို့၌ ပြည့်စုံရမည့် ပဓာနိယဂံ အမည်ရသောအကြောင်းအင်္ဂါရပ်တို့သည် ဤ (၅)ပါးတို့တည်း။ အဘယ် (၅)ပါးတို့ နည်းဟူမူ ၁။ ဒါယကာတော် ဗောဓိမင်းသား ဤသာသနာတော်၌ ယောဂါဝစရ ရဟန်းသည် ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါတရားရှိ၏ “ထိုမြတ်စွာဘုရားသည် လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့၏ မြတ်သောအလှူ ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်ခြင်းတည်းဟူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း အရဟံ မည်တော်မူ၏။

သင်္ခါရ-ဝိကာရ-လက္ခဏ-နိဗ္ဗာန်ပညတ်တည်းဟူသော သိသင့်သိထိုက်သည့် အလုံးစုံသော ညေယျတရားတို့ကို ဆရာမကူ သယမ္ဘူ ဉာဏ်ဖြင့်ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်တော်မူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ မည်တော်မူ၏။

ဝိဇ္ဇာ (၃)ပါး၊ ဝိဇ္ဇာ (၈)ပါး၊ စရဏတရား (၁၅)ပါးတည်းဟူသော အသိဉာဏ် ဝိဇ္ဇာ၊ အကျင့် စရဏနှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်းဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္န မည်တော်မူ၏။

ကောင်းသော စကားကို ဆိုတော်မူတတ်သော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း သုဂတ မည်တော်မူ၏။ လောကကိုသိတော်မူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း လောကဝိဒ္ဓ မည်တော်မူ၏။

ဆိုဆုံးမထိုက်သူကို ဆိုဆုံးမတတ်သည့်အတုမဲ့ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်တော်မူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း အနတ္တရော ပုရိသဓမ္မသာရထိ မည်တော်မူ၏။

နတ်လူတို့၏ ဆရာတစ်ဆူ ဖြစ်တော်မူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း သတ္တာ ဒေဝမနုဿာန မည်တော်မူ၏။

သစ္စာ (၄)ရပ် တရားမြတ်ကို ကျွတ်ထိုက်သသူဝေနေယျကြာ သတ္တဝါတို့အား သိစေတော်မူတတ်သောဤအကြောင်းကြောင့်လည်း ဗုဒ္ဓ မည်တော်မူ၏။

ဘုန်းတန်ခိုးကြီးမြတ်တော်မူသော ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း ဘဂဝါ မည်တော်မူ၏။ ဟုမြတ်စွာဘုရား၏ မဂ်ဉာဏ် (ဖိုလ်ဉာဏ်) သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဟူသော ဗောဓိဉာဏ်ကိုယုံကြည်၏။

(မ-၂-၂၉၈။)

၂။ ကျန်းမာရေးကောင်းခြင်း

(ဒုတိယ ပဓာနိယဂံတရား)

အနာရောဂါ ကင်း၏။ ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း ကင်း၏။ အစာကို အညီအညွတ် ကျက်စေတတ်သော၊မအေးလွန်း မပူလွန်းသော၊ အလယ်အလတ်ဖြစ်သော၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းရန် အခန့်သင့်ဖြစ်သော ပါစက တေဇောဓာတ်နှင့် ပြည့်စုံ၏။

၃။ မာယာ-သာဌေယျ ကင်းခြင်း

(တတိယ ပဓာနိယဂံတရား)

မိမိ၌ ထင်ရှား မရှိသော ဂုဏ်ကို ထုတ်ဖော် ချီးမွမ်းခြင်း သဘောလက္ခဏာကား သာဌေယျတည်း =ဟန်ဆောင်ခြင်းတည်း။မိမိ၌ ထင်ရှားရှိသော အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း သဘောလက္ခဏာကား မာယာတည်း =လှည့်ပတ်ခြင်းတည်း။ ကမ္မဋ္ဌာန်းဆရာအား လိမ်ညာ၍ တရားလျှောက်ထားခြင်းများလည်း မာယာသာဌေယျသဘောပင်တည်း။

ယောဂါဝစရရဟန်းသည်ယင်းသို့သော ဟန်ဆောင်ခြင်း လှည့်ပတ်ခြင်း မရှိ၊ ဆရာဖြစ်တော်မူသောမြတ်စွာဘုရားရှင်၏ အထံ၌လည်းကောင်း၊ပညာရှိကုန်သော သီတင်းသုံးဖော်တို့၏ အထံ၌သော်လည်းကောင်း ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း မိမိကိုယ်ကို ထင်စွာ ပြုတတ်၏။(မိမိ၏ အပြစ်ကို ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်းဝန်ခံ၍ ဝိနည်းတော်နှင့်အညီ ကုစားခြင်းတည်း။)

ခန္ဓာ-မသိ-တွေ့ထိ-မှတ်မှား-ကြံမှား-ယောနိ-
မှားပေါင်းမိဆွေ-ဒေသနာမှား-နာမိညားဟု-

ဤရှစ်ခု-ဖြစ်မှုအခြေခံ။

(ဓမ္မောသမ)

သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ကင်းပုံ

ကထံ ပနာယျေ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ န ဟောတိ။

အယျေ အရှင်မဓမ္မဒိန္နာ၊ကထံ-အဘယ်သို့လျှင်၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ-သက္ကာယဒိဋ္ဌိသည်၊
န ဟောတိ ပန မဖြစ်ပဲကင်းရှင်းပါသနည်း။

ဒိဋ္ဌိသက္ကာ မဖြစ်တာ ခြင်းရာဘယ်သို့နည်း။

ဣဓာဓုသော ဝိသာခ သုတဝါအရိယသာဝကော အရိယာနံ ဒဿာဝီ အရိယဓမ္မဿ
ကောဝိဒေါ အရိယ ဓမ္မေ သုဝိနီတောသပ္ပုရိသာနံ ဒဿာဝီ သပ္ပုရိသ ဓမ္မဿ ကောဝိဒေါ
သပ္ပုရိသ ဓမ္မေသုဝိနီတော န ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတိ၊ န ရူပဝန္တံ ဝါ အတ္တာနံ၊န
အတ္တနိ ဝါ ရူပံ၊ န ရူပသ္မိံ ဝါ အတ္တာနံ၊ န ဝေဒနံ အတ္တတောသမနုပဿတိ...၊ န
သညံ...၊ န သင်္ခါရေ...၊ န ဝိညာဏံ...၊ နဝိညာဏသ္မိံ ဝါ အတ္တာနံ၊ ဧဝံ ခေါ အာဓုသော
ဝိသာခ သက္ကာယ ဒိဋ္ဌိ န ဟောတိ။

အာဓုသော ဝိသာခဒါယကာ ဝိသာခ၊ ဣဓ ဤဘုရားသာသနာတော်၌၊သုတဝါ-
အကြားအမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော၊အရိယသာဝကော ဘုရားတပည့် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ရူပံ
ရုပ်ကို အတ္တတော-အတ္တဟု၊ န သမနုပဿတိ-မထင်မှတ်။အာဓုသော ဝိသာခဒါယကာ
ဝိသာခ၊ဣဓ-ဤဘုရားသာသနာတော်၌၊ အရိယာနံ ဒဿာဝီ- အရိယာတို့ကိုသိမြင်သော၊
အရိယဓမ္မဿ ကောဝိဒေါ- အရိယာတရား၌ ကျွမ်းကျင်သော၊ အရိယဓမ္မေ သုဝိနီတော-
အရိယာတရား၌ ဆုံးမအပ်ပြီးဖြစ်၍ ကောင်စွာယဉ်ကျေးသော၊ သပ္ပုရိသာနံ ဒဿာဝီ-
အရိယာသူတော်ကောင်းတို့ကို သိမြင်သော၊သပ္ပုရိသဓမ္မဿကောဝိဒေါ-
သူတော်ကောင်းတရား၌ ကျွမ်းကျင်သော၊ သပ္ပုရိသဓမ္မေ သုဝိနီတော -
သူတော်ကောင်းတရား၌ ဆုံးမအပ်ပြီး ဖြစ်၍ကောင်းစွာယဉ်ကျေးသော၊

ဗုဒ္ဓ၏ပထမဆန္ဒ

နိဗ္ဗာန်လိုလား အမျိုးကောင်းသား

သင်ကားပထမ ဦးစွမြန်စွာ ၊ သံသရာက ဤကာယကို
ငါငါငါဟု ယူမှုဒိဋ္ဌိ ဆိုးဘိဓမ္မာ ဖယ်ရှားပါလော့။

ဘယ်သို့ဖယ်ရှား ပမာထားလျှင်

သင့်ရင်လုံစူး ထိပ်ဦးမီးလောင် ဘေးထိတောင်မှ

ငါ့ရင်ဝနှင့် ငါ့ရဲ့ဦးခေါင်း အယူဟောင်းဆွေး

မနွေးဦးစွ ပယ်ပြီးမှလျှင်

ရင်မှလုံချက် ဦးခေါင်းထက်မီး နှုတ်ငြိမ်းနည်းပြု ဤအမှုတွင်

စောထွဋ်တင်က သက္ကာယစွဲ အယူလွဲမှုဒိဋ္ဌိစုသည်

နိဗ္ဗာန်ရည်မှန်း ဝိပဿနာလမ်းတွင်

အရင်ဖြုတ်ဖို့ ဟောသတည်း။

(ဓမ္မောသမ)

သက္ကာယ

(စူဠဝေဒလ္လသုတ်)

သက္ကာယော သက္ကာယောတိ အယျေ ဝုစ္စတိ။

ကတမော နုခေါ အယျေ သက္ကာယော ဝုတ္တော ဘဂဝတာ။

အယျေ အရှင် မဓမ္မဒိန္နာ၊သက္ကာယော သက္ကာယောတိ -သက္ကာယ
သက္ကာယဟူ၍၊ဝုစ္စတိ-ပြောဆို ခေါ်ဝေါ်အပ်၏၊ဝါ-ပြောဆို ခေါ်ဝေါ် နေကြပါသည်။ အယျေ
အရှင်မဓမ္မဒိန္နာ၊ကတမော အဘယ်အရာ အဘယ်တရားကို သက္ကာယော သက္ကာယဟူ၍၊
ဘဂဝတာ-မြတ်စွာဘုရားက၊ ဝုတ္တော နုခေါ - ဟောအပ်ပါသနည်း။

မည်သည်ဓမ္မ သက္ကာယ ဗုဒ္ဓဟောသနည်း။

ပဉ္စ ခေါ ဣမေ အာဓုသော ဝိသာခ

ဥပါဒါနက္ခန္ဓာသက္ကာယော ဝုတ္တော ဘဂဝတာ။

အာဓုသော ဝိသာခဒါယကာ ဝိသာခ၊

ပဉ္စ ငါးပါးကုန်သော၊ ဣမေ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ-ဤဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ကို၊ သက္ကာယော-
သက္ကာယဟူ၍၊ ဝါ ထင်ရှားရှိသော ရုပ်နာမ်အပေါင်းဟူ၍၊ ဘဂဝတာ ဝုတ္တော မြတ်စွာဘုရားက
ဟောအပ်ပါသည်။

ဥပါဒါနံ ငါးဝေန် ဗုဒ္ဓံသက္ကာယောသတည်း။

သက္ကာယဒိဋ္ဌိဖြစ်ပုံ

ကထံ ပနာယျေ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဟောတိ။

အယျေ-အရှင်မ ဓမ္မဒိန္နာ၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိသည်၊ ငါ ထင်ရှားရှိသော
ရုပ်နာမ်အပေါင်း၌ အတ္တကောင်ငါကောင်ဟု ထင်မှားသော အယူသည်၊ ကထံ ပန ဟောတိ
အဘယ်သို့ ဖြစ်ပါသနည်း။

ဒိဋ္ဌိသက္ကာ ဖြစ်ပေါ်လာ ကြောင်းရာဘယ်သို့ နည်း။

ဣဓာဝုသော ဝိသာခ အသုတဝါ ပုထုဇ္ဇနော အရိယာနံအဒဿာဝီ အရိယဓမ္မဿ
အကောဝိဒေါ အရိယ ဓမ္မေ အဝိနီတောသပ္ပုရိသာနံ အဒဿာဝီသပ္ပုရိသ ဓမ္မဿ
အကောဝိဒေါသပ္ပုရိသ ဓမ္မေအဝိနီတော ရူပံ အတ္တတော မသနုပဿတိ၊ ရူပဝန္တံ ဝါ
အတ္တာနံ၊ အတ္တနိ ဝါ ရူပံ၊ ရူပသ္မိ ဝါ အတ္တာနံ၊ ဝေဒနံ အတ္တတောသမနုပဿတိ၊ ဝေဒနာဝန္တံ
ဝါ အတ္တာနံ၊ သညံ...၊ သင်္ခါရေ...ဝိညာဏံ အတ္တတော သမနုပဿတိ၊ ဝိညာဏဝန္တံ ဝါ
အတ္တာနံ၊ အတ္တနိ ဝါ ဝိညာဏံ၊ ဝိညာဏသ္မိ ဝါ အတ္တာနံ။ ဧဝံ ခေါ အာဝုသောဝိသာခ
သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဟောတိ။

အာဝုသော ဝိသာခ ဒါယကာ ဝိသာခ၊ ဣဓ လူအများဟု ဆိုအပ်သော
ဤလောကထဲ၌၊ အသုတဝါ အကြား အမြင်မရှိသော၊ ပုထုဇ္ဇနော သူကန်းသဖွယ်
အန္ဓုပုထုဇဉ်သည်၊ အရိယာနံ အဒဿာဝီ အရိယာတို့ကို မသိမမြင်သေးသည်
ဖြစ်၍၊ အရိယဓမ္မဿ အကောဝိဒေါ-အရိယာ ဖြစ်ကြောင်းတရား၌ မကျွမ်းကျင်သေး
မသိသေးသည် ဖြစ်၍၊ အရိယ ဓမ္မ အဝိနီတော အရိယာဖြစ်ကြောင်းတရား၌
မဆုံးမရသေးသည်ဖြစ်၍၊ သပ္ပုရိသာနံ အဒဿာဝီအရိယာ သူတော်ကောင်းတို့ကို
မသိမမြင်သေးသည်ဖြစ်၍၊ သပ္ပုရိသဓမ္မဿ အကောဝိဒေါ သူတော်ကောင်းတရား၌
မကျွမ်းကျင်သေး မသိသေးသည်ဖြစ်၍၊

သပ္ပုရိသ ဓမ္မေအဝိနီတော သူတော်ကောင်းတရား၌ မဆုံးမရသေးသည်ဖြစ်၍ ရူပံ
ရုပ်ကို အတ္တတော အတ္တကောင် ငါကောင်ဟု သမနုပဿတိ ထင်မှတ်၏။

ကြားမြင်မရှိ ထင်မှတ်မိ ဒိဋ္ဌိအတ္တငါစွဲကပ်

ဖောက်ပြန်ခံစား မှတ်သားပြုပြင် သိဝိညာဏ် ငါးအင်ခန္ဓာမှတ်

ထင်ရှားတရား မသိငြား ယူမှားဒိဋ္ဌိကပ်

သက္ကာယဒိဋ္ဌိ နှစ်ဆယ်

၁။ ရုပ်ကို အတ္တကောင် ထင်တာက သက္ကာယဒိဋ္ဌိ တပါး။ ၂။ အတ္တကောင်မှာ
ရုပ်ရှိတယ် ထင်တာက သက္ကာယဒိဋ္ဌိ တပါး။ ၃။ အတ္တကောင်၌ ရုပ်တည်နေသည် ထင်တာက
သက္ကာယဒိဋ္ဌိ တပါး။ ၄။ ရုပ်ကိုယ်ထဲ၌ အတ္တကောင်တည်နေသည် ထင်တာက သက္ကာယဒိဋ္ဌိ
တပါး။ ဤသည်ကား ရုပ်ခန္ဓာနှင့် စပ်၍ အထင်မှားသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ၄-ပါး ဖြစ်သည်။

ရုပ်ကိုငါထင် ငါတွင်ရုပ်ရှိ ထင်မိငါရုပ် တွင်ရုပ်ငါရှိ ယူမှား၏

ရုပ်နဲ့စပ်ပြီး အတ္တိဋ္ဌိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ၄-ပါးဖြစ်သလိုပင် ဝေဒနာစသော နာမ်ခန္ဓာ
၄-ပါးနဲ့ စပ်ပြီးတော့လဲ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဖြစ်ပုံကို ၄-ပါးစီပင် ပြဆိုထားပါတယ်။ အာဝုသော
ဝိသာခ ဒါယကာ ဝိသာခ၊ ဧဝံ ခေါ ရုပ်နာမ်ကို အတ္တဟု ထင်မှတ်သည် စသည်ဖြင့်ပြဆိုခဲ့သော
ဤပုံဤနည်းဖြင့်၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ထင်ရှားရှိသော ရုပ်နာမ်အပေါင်း၌ အတ္တဟု ထင်မှားသော
အယူသည်၊ ဟောတိ ဖြစ်ပါသည်။

ဒိဋ္ဌိဖြစ်ကြောင်း

ခန္ဓာ အဝိဇ္ဇာ ဖဿောစ

သညာ တက္ကော အယောနိသော

ဒုမ္မိတ္တော ပရတော ဃောသော

ဒိဋ္ဌိဌာနာနိ အဋ္ဌဓာ

(အနုလုံ)

ဆံပင်၊ အမွေး၊ လက်သည်း ခြေသည်း၊ သွား၊ အရေ၊
အသား၊ အကြော၊ အရိုး၊ ခြင်ဆီ၊ အညှို့။
နှလုံး၊ အသည်း၊ အမြေး၊ အပြင်၊ အဆုတ်။
အူမ၊ အူသိမ်၊ အစာသစ်၊ အစာဟောင်း၊ ဦးနှောက်။
သည်းခြေ၊ သလိပ်၊ ပြည်၊ သွေး၊ ချွေး၊ အဆီခဲ။
မျက်ရည်၊ ဆီကြည်၊ တံတွေး၊ နှပ်၊ အစေး၊ ကျင်ငယ်။

(ပဋိလုံ)

ကျင်ငယ်၊ အစေး၊ နှပ်၊ တံတွေး၊ ဆီကြည်၊ မျက်ရည်။
အဆီခဲ၊ ချွေး၊ သွေး၊ ပြည်၊ သလိပ်၊ သည်းခြေ။
ဦးနှောက်၊ အစာဟောင်း၊ အစာသစ်၊ အူသိမ်၊ အူမ။
အဆုတ်၊ အပြင်၊ အမြေး၊ အသည်း၊ နှလုံး။
အညှို့၊ ခြင်ဆီ၊ အရိုး၊ အကြော၊ အသား။
အရေ၊ သွား၊ လက်သည်း၊ ခြေသည်း၊ အမွေး၊ ဆံပင်။

ပဋိစူသမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်းပါဠိတော်

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ၊
ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ၊ နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတနံ၊
သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော၊ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ၊
ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ၊ တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ၊
ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ၊ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိံ ၊

ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏံ သောကပရိဒေဝဒုက္ခဒေါမနသုပါယာသာသမ္ဘဝန္တိ ၊
ဧဝမေတဿ ဧကဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတိ။

သုတဝါ-အကြားအမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ အရိယသာဝကော အရိယာဖြစ်သော
ဘုရားတပည့်သည်၊ ရူပံ-ရုပ်ကို၊ အတ္တတော အတ္တဟု၊ န သမ-နုပဿတိ-မထင်မှတ်ပေ။
ဝါ တနည်းအားဖြင့်၊ အတ္တာနံ အတ္တကို၊ ရူပဝန္တံ ရုပ်ရှိသည်ဟု၊ န-မထင်မှတ်ပေ။ဝါ
တနည်းအားဖြင့်၊ ရူပံ-ရုပ်ကို၊ အတ္တနိ အတ္တ၌တည်သည်ဟု၊ န-မထင်မှတ်ပေ။ဝါ
တနည်းအားဖြင့်၊ အတ္တာနံ အတ္တကို၊ ရူပသ္မိ ရုပ်၌တည်သည်ဟု၊ န မထင်မှတ်ပေ။
(ဝေဒနာစသည်မှာလဲ ပါဠိအနက်ကထပ်တူပါဘဲ၊ အစ ၄-ပုဒ်နှင့် နောက်ဆုံးတပုဒ်ကိုသာ
ဖော်ပြမည်။) ဝေဒနံ ခံစားမှုဝေဒနာကို၊ အတ္တတော-အတ္တဟု၊ နသမနုပဿတိ မထင်မှတ်ပေ။
သည် မှတ်သားမှုသညာကို၊ အတ္တတော-အတ္တဟု၊ န သမနုပဿတိ-မထင်မှတ်ပေ။
သင်္ခါရစေတနာစသော သင်္ခါရတို့ကို၊ အတ္တတော-အတ္တဟု၊ န သမနုပဿတိ မထင်မှတ်ပေ။
ဝိညာဏံ စိတ်ဝိညာဏ်ကို၊ အတ္တတော-အတ္တဟု၊ န သမနုပဿတိ-မထင်မှတ်ပေ။ အတ္တာနံ-
အတ္တကို၊ ဝိညာဏသ္မိ စိတ်ဝိညာဏ်၌ တည်သည်ဟု၊ နမထင်မှတ်တော့ပေ။

အာဂုသော ဝိသာဒဒါယကာ ဝိသာဒ၊ ဧဝံ ခေါဤပုံ ဤနည်းဖြင့်၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၌
ထင်ရှားရှိသောရုပ်နာမ်အပေါင်း၌ အတ္တဟု ထင်မှားသော အယူသည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်ပဲ
ကင်းငြိမ်းပါသည်။

ကြားမြင်ပြည့်စုံ ဓမ္မဂုဏ်မြင်

ကျွမ်းကျင်ဆုံးမ သာဝက အတ္တငါကင်းစင်။

(ရူဠဝေဒလ္လသုတ်)

သက္ကာယဒိဋ္ဌိ

သ - သန္တော သံ ဝိဇ္ဇမာနော၊ အထင် အရှားရှိ သော။ ကာယ - ကာယောတိ
သမူဟော၊ ပေါင်းစုထားသော။ သက္ကာယ - ထင်ရှားရှိသော ခန္ဓာငါးပါး။ သက္ကာယဟူသည် -
ဥပါဒါနက္ခာငါးပါးတည်း။ ထင်ရှားရှိသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ၌ အယူမှားမှု၊ ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို မိမိကိုယ်ဟူ၍
မှားယွင်းစွာ မှတ်ယူခြင်းသည် သက္ကာယဒိဋ္ဌိမည်၏။

နာမရူပ ဝဝတ္ထာနေန သက္ကာယဒိဋ္ဌိယာ ပဟာနံ ဟောတိ။

နာမရူပ ဝဝတ္ထာနေန-နာမ်ရုပ်ကိုပိုင်းခြားနိုင်သဖြင့်၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိယာ -
သက္ကာယဒိဋ္ဌိကို ပဟာနာယ-ပယ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ (သံယုတ်၊ ၄)

ရုပ်နာမ်သိက သက္ကာယ မုချဒိဋ္ဌိစင်နိုင်သည်
(ဓမ္မောသဓ)

သဿတဒိဋ္ဌိ

ယထာ ဂါမတော နိက္ခမ္မ အညံ ဂါမံ ပဝိသတိ။

ဧဝမေဝ စ သော ဇီဝေါ အညံ ကာယံ ပဝိသတိ။

ယထာ-ဥပမာရှိသည်ဆိုသော်၊ ပုရိသော-ယောက်ျားသည်၊ ဂါမတော-ရွာတစ်ရွာမှ၊ နိက္ခမ္မ-ထွက်သွား၍၊ အညံဂါမံ-တစ်ပါးသောရွာတစ်ရွာသို့၊ ပဝိသတိယထာ-ဝင်လေဘိသကဲ့သို့၊ ဧဝမေဝစ-ဤအတူပင်လျှင်၊ သောဇီဝေါ-ထိုငှါကိုယ်ဟုခေါ်ဆိုအပ်သော အသက်ကောင်လေးသည်၊ မရဏကာလ-သေသောအခါ၌၊ ဣတော-ဤခန္ဓာကိုယ်ထဲမှ၊ နိက္ခမ္မိ-ထွက်သွား၍၊ အညံကာယံ-တစ်ပါးသောအမိကိုယ်ထဲသို့၊ ပဝိသတိ-ဝင်စား၏။

(ပေတဝတ္ထုပါဠိတော်)

ဘဝမြဲ၏ဟူသောအယူ ၊ ဘဝဒိဋ္ဌိဟုလည်း-ခေါ်၏။ သဿတဒိဋ္ဌိသည် သက္ကာယဒိဋ္ဌိကို အခြေခံ၍ဖြစ် ပေါ်လာသော အယူဝါဒဖြစ်သည်။

အပျက်မြင်က သဿတ မုချဒိဋ္ဌိစင်နိုင်သည်

(ဓမ္မောသဓ)

ဥစ္စေဒဒိဋ္ဌိ

ယတော ကိရ ဘော အယံ အတ္တာ ကာယဿ ဘေဒေါ

ဥစ္စိဇ္ဇတိ ဝိနာဿတိ နဟောတိ ပရံ မရဏာ။

ဘော-အိုအချင်းတို့၊ အယံအတ္တာ ဤကိုယ်ကောင်သတ္တဝါကလေးသည်၊ ယတောကာယဿဘေဒေါ-ဤခန္ဓာကိုယ်ပျက်စီးသောအခါ၌၊ ဥစ္စိဇ္ဇတိ-ပြတ်တောက်၏၊ ဝိနာဿတိ-ပျက်စီးလေ၏၊ ပရံ မရဏာ-သေသည်မှနောက်၌၊ နဟောတိ-ဘာတစ်ခုမျှမဖြစ်။ (ဣတိဝုတ်ပါဠိတော်) ဘဝပြတ်၏ဟူသော အယူ။

ဖြစ်တာမြင်က ဥစ္စေဒ မုချဒိဋ္ဌိစင်နိုင်သည်
(ဓမ္မောသဓ)

ဝိစိကိစ္ဆာ

ယုံမှားသံသယစိတ်နှလုံးနှစ်ခွဖြစ်ခြင်း၊ သဘောအမှန်ကို အတိအကျ မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း။ မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် အမှန်စင်စစ်ဘုရားဟုတ်မဟုတ်တရားတော်သည် အမှန်တရားစင်စစ်ဟုတ်မဟုတ် ၊ သံဃာတော်များသည် အရိယာများ ဟုတ်မဟုတ် ကို ယုံမှားသံသယရှိခြင်းသည် ဝိစိကိစ္ဆာမည်၏။ သောတာပန်ဖြစ်လျှင် ဝိစိကိစ္ဆာမှ လွန်မြောက်သည်။

ယုံမှားကင်းဘိ ကြောင်းကျိုးသိ ဝိစိကိစ္ဆာစင်နိုင်သည်

(ဓမ္မောသဓ)

ဒုတ္တိသာကာရပါဠိ

ကေသာ လောမာ နခါ ဒန္တာ တစော၊

မံသံ နှာရ အဋ္ဌိ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ ဝက္ကံ၊

ဟဒယံ ယကနံ ကိလောမကံ ပိဟကံ ပပ္ပူသံ။

အန္တံ အန္တဂုဏံ ဥဒရိယံ ကရိသံ မတ္တလုဂံ။

ပိတ္တံ သေမှံ ပုဗ္ဗော လောဟိတံ သေဒေါ မေဒေါ၊

အဿု ဝသာ ခေဠော သိဃံဏိကာ လသိကာ မုတ္တံ။

မုတ္တံ လသိကာ သိဃံဏိကာ ခေဠော ဝသာ အဿု၊

မေဒေါ သေဒေါ လောဟိတံ ပုဗ္ဗော သေမှံ ပိတ္တံ၊

မတ္တလုဂံ ကရိသံ ဥဒရိယံ အန္တဂုဏံ အန္တံ၊

ပပ္ပူသံ ပိဟကံ ကိလောမကံ ယကနံ ဟူယံ၊

ဝက္ကံ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အဋ္ဌိ နှာရမံသံ၊

တစော ဒန္တာ နခါ လောမာ ကေသာ။

အင်္ဂါဆယ့်နှစ်ပါး

စိတ်မှာဖြစ်တဲ့ အဝိဇ္ဇာ သစ္စာမသိတာ ၊ မသိပဲနှင့် ပြုသမျှ သင်္ခါရ ဓမ္မ

ကြောင်းရင်းနှစ်ဝ ပြည့်စုံသော် ဝိညာဏ် ဓမ္မပေါ်

ပဋိသန္ဓေ ကိန်းသမျှ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးရ

ရုပ်နာမ်ပေါ်တွင် အခြေတင် ဆဒ္ဒါရဖြစ်စဉ်

ဆဒ္ဒါရမှာ တွေ့ဆုံကြ အာရုံခြောက်ဖဿ

ကောင်းတာဆိုးတာ ခံစားတာ ဝေဒနာဟုသိလေပါ

လိုချင်သောခါ ထို ဓမ္မ တဏှာဟူ၍မှတ်လေကြ

စွဲလန်းပြင်းပြ ဥပါဒါန် ကံတွေပြုကြပြန်

ကံပြုကြောင်းဖန် ဇာတိရ နောက်ထပ်တစ်ဘဝ

ဘဝရလျှင် အိုနာသေ တွေ့ကြုံရမြဲပေ

အင်္ဂါဆယ့်နှစ်ထွေ ကြောင်းကျိုးဆက် သံသရာကြီးလည်လျက် ။ (ဓမ္မောသဓ)

သုံးပါးအစပ်

စဉ်ဆက်မပျက် အခါခါ သံသရာကြီးလည်ဖို့ရာ

စပ်ကာပေးတာ မှတ်ကာထား သန္တိထိုတရား

ထင်ရှားဘဝ ရနေသော် စပ်ခဲ့အမှန်နော်

သင်္ခါရနော် ဝိညာဏ်ကပ် သန္တိထိုတစပ်

စပ်ခဲ့မိလို့ ခန္ဓာပေါ် ဆင်းရဲအမှန်နော်

မသိလေသော် စပ်ပြန်ရ ဝေဒနာနှင့်တဏှာပြ

လိုချင်လောဘ ဖြစ်ပေါ်လာ ဥပါဒါန်နှင့်ကံတွေပါ

ကံပြုသောခါ စပ်ပြန်ရ ဇာတိအမှန်ပြ

သုံးပါး ဓမ္မ ဆက်စပ်ကာ လည်ရသံသရာ

စပ်တာသမုဒယ မသိက ကြီးတဲ့ထိုဒုက္ခ ။ (ဓမ္မောသဓ)

၁။ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ = သစ္စာလေးပါး၌ မသိမှု အသိမှားမှု အဝိဇ္ဇာ အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့်။ သင်္ခါရ = ပစ္စုပ္ပန်မှု သံသရာမှုတို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်း သင်္ခါရတို့သည်။ သမ္ဘဝန္တိ = ထင်ရှား ဖြစ်ပွား-လာကြကုန်၏။

၂။ သင်္ခါရပစ္စယာ = ယင်းပစ္စုပ္ပန်မှု သံသရာမှုတို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်း သင်္ခါရ အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့်။ ဝိညာဏ် = ကမ္မဝိညာဏ်သည်၊ တစ်နည်း ဝိပါကဝိညာဏ်သည်။ သမ္ဘဝတိ = ထင်ရှားဖြစ်ပွားလာ၏။

၃။ (က) ဝိညာဏပစ္စယာ = ယင်းကမ္မဝိညာဏ် အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့်။ နာမရူပံ = ဝိပါကနာမ်တရား ကမ္မဇရုပ်တရားသည်။ သမ္ဘဝတိ = ထင်ရှား ဖြစ်ပွားလာ၏။ ဝိညာဏပစ္စယာ = ဝိပါကဝိညာဏ် အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့်။ နာမရူပံ = ဝိပါက စေတသိက်နာမ်၊ ဝိပါက စိတ္တဇရုပ်သည်။ သမ္ဘဝတိ ထင်ရှား ဖြစ်ပွားလာ၏။

၄။ နာမရူပပစ္စယာ = ယင်းနာမ်ရုပ် အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့် သဠာယတနံ = အတွင်း-အာယတန (၆)ပါးသည် သမ္ဘဝတိ = ထင်ရှား ဖြစ်ပွားလာ၏။

၅။ သဠာယတနပစ္စယာ = ယင်းအတွင်းအာယတန (၆)ပါး အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့် ဖဿော = ဖဿ (၆)ပါးသည် သမ္ဘဝတိ = ထင်ရှား ဖြစ်ပွားလာ၏။

၆။ ဖဿ ပစ္စယာ = ယင်းဖဿ (၆)ပါး အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ = ဝေဒနာ(၆)ပါးသည် သမ္ဘဝတိ ထင်ရှား ဖြစ်ပွားလာ၏။

၇။ ဝေဒနာ ပစ္စယာ = ယင်းဝေဒနာ (၆)ပါး အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့် တဏှာ = တဏှာ(၆)ပါးသည် သမ္ဘဝတိ ထင်ရှား ဖြစ်ပွားလာ၏။

၈။ တဏှာပစ္စယာ = ယင်းတဏှာ (၆)ပါး အကြောင်းတရားထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့် ဥပါဒါန် = စွဲလမ်းမှုဥပါဒါန် (၄) မျိုးသည် သမ္ဘဝတိ = ထင်ရှား ဖြစ်ပွားလာ၏။

၉။ ဥပါဒါနပစ္စယာ = ယင်းစွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန် (၄)ပါး အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့် ဘဝေါ = ကမ္မဘဝ ဥပပတ္တိဘဝသည် သမ္ဘဝတိ = ထင်ရှား ဖြစ်ပွားလာ၏။

၁၀။ ဘဝပစ္စယာ = ယင်းကမ္မဘဝ အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့် ဇာတိ = ပဋိသန္ဓေ တည်နေခြင်း ဇာတိတရားသည်။ သမ္ဘဝတိ = ထင်ရှား ဖြစ်ပွားလာ၏။

၁၁။ ဇာတိပစ္စယာ = ယင်းပဋိသန္ဓေ တည်နေရခြင်း ဇာတိအကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့် ဇရာမရဏံ = အိုခြင်း (ဇရာ), သေခြင်း (မရဏ)သည်လည်းကောင်း သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿုပါယာသာ = စိုးရိမ်ရခြင်း (သောက), ငိုကြွေးမြည်တမ်းရခြင်း (ပရိဒေဝ), ကိုယ်ဆင်းရဲရခြင်း (ဒုက္ခ),စိတ်ဆင်းရဲရခြင်း (ဒေါမနဿ),ပြင်းစွာပူပန်ရခြင်း (ဥပါယာသ)တရားတို့သည်လည်းကောင်း သမ္ဘဝန္တိ= ထင်ရှား ဖြစ်ပွားလာကြကုန်၏။

ဧဝံ = ဤသို့လျှင်။ ကေဝလဿ = ချမ်းသာမဖက် သက်သက်သော ဧတဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ = ဤဒုက္ခတုံးဒုက္ခအစုအပုံ၏ သမုဒယော = ဖြစ်ကြောင်းသည် သမုဒယော = ဖြစ်ခြင်းသည် ဟောတိ ဖြစ်ပေါ်၍လာပေ၏။

(ဝိဘင်္ဂပါဠိတော်)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လင်္ကာအမှတ်(၁)

အဝိဇ္ဇာနှင့်၊ တဏှာ အရင်းခံ၊ ဥပါဒါန်၊ကံကြောင့် ရုပ်နာမ်ပေါ်၊ အပင်မှမျိုး၊ မျိုးမှအပင်၊အမျှင်မပြတ်၊ ဆက်စပ်သည့်ဟန်၊ ကံကြောင့်နာမ်ရုပ်၊ နာမ်ရုပ်ကြောင့်ကံ၊ အဖန်ဖန်ဖြစ်ပြန်နည်းအလျော်၊ ဗြဟ္မာ သိကြား၊ စသည်များက၊ထင်ရှားပြုပြင်၊ စီရင်ဖန်ဆင်း၊ အကြောင်းရင်းကြောင့်၊ လူ့နတ်များစွာ၊ သတ္တဝါတို့၊ ဖြစ်လာရမှုမဟုတ်ဟု၊ ဉာဏ်ဖြင့်ရှု၍ မျှော် ။

(မိုးကုတ်ဆရာတော်)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လင်္ကာအမှတ်(၂)

မူလ နှစ် ဖြာ၊ သစ္စာ နှစ် ခု၊ လေးခု အလွှာ၊ အင်္ဂါတစ် ဆယ် နှစ် ပါး၊ တရားကိုယ်များနှင့်၊ သုံးပါးအစပ်၊ နှစ်ရပ်မူလ၊ ဝဋ်သုံးဝနှင့်ကာလသုံးဖြာ၊ခြင်းရာနှစ်ဆယ် ဤရှစ်သွယ်ကိုအလွယ်ကျက်မှတ် သိစေအပ်သည် သံသရာမှလွတ်ကြောင်းတည်း ။

(မိုးကုတ်ဆရာတော်)

မူလနှစ်ဖြာ

ခန္ဓာဖြစ်ကြောင်း အရင်းမြစ် မူလနှစ်ဖြာဖြစ်
အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာပါ အတူတွဲလို့လာ
မသိပါ၍ လိုချင်ကြ ဘဝခန္ဓာရ
(ဓမ္မောသဓ)

သစ္စာနှစ်ခု

ခန္ဓာရလျှင် အိုနာသေ ဆင်းရဲအမှန်ပေ
ဒုက္ခသစ္စာ အကျိုးပြု ကြောင်းရင်းသမုဒယ
ကြောင်းကျိုးဆက်ပြု ဤနှစ်ထွေ
အယုတ်သစ္စာမှတ်ပါလေ
ဝဋ်သစ္စာတွေ သမုဒယ ဒုက္ခသမုဒယဆက်ဒုက္ခ
(ဓမ္မောသဓ)

လေးခုအလွှာ

ဆင်းရဲဒုက္ခ မသိချေ အဝိဇ္ဇာကပုံးကာနေ
စတုသင်္ခေ အကျဉ်းပြု အလွှာလေးခုရ
တိတ်ကအကြောင်း အရင်းခံ အကျိုးပစ္စုပ္ပန်
ရကျိုးဒုက္ခ မသိက ပစ္စုပ္ပန်မှာကြောင်းပြုကြ
ပြုကြောင်း ဓမ္မ အကျိုးပေါ် အနာဂါတ်မှာနေ
ရသော်ဒုက္ခ မသိကြ ဆင်းရဲအနန္တ
(ဓမ္မောသဓ)

လောကချုပ်ပုံ

စက္ခုပစ္စု ပဋိစ္စ ရူပေ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စက္ခုဝိညာဏံ၊ တိဏ္ဍိ သင်္ကတိ ဖဿော၊ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ၊ ဝေဒနာပစ္စယာတဏှာ၊ တဿာယေဝ တဏှာယ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ ဥပါဒါန နိရောဓော၊ ဥပါဒါနနိရောဓာ ဘဝနိရောဓော၊ ဘဝနိရောဓာ ဇာတိနိရောဓော၊ ဇာတိနိရောဓာ ဇရာမရဏံ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿုပါယာသာ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ ဧဝမေတဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ နိရောဓော ဟောတိ၊ အယံ ခေါ ဘိက္ခဝေ လောကဿ အတ္တင်္ဂမော။ (သံ-၁-၃၀၂။)

စက္ခုအကြည်ဓာတ်ကိုလည်းကောင်း၊ ရူပါရုံတို့ကိုလည်းကောင်း အစွဲပြု၍ စက္ခုဝိညာဏ်သည်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ စက္ခုအကြည် ဘတ် ရူပါရုံ စက္ခုဝိညာဏ် (၃)ပါးတို့၏ ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့် ဖဿသည်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဖဿ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏။ ဝေဒနာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် တဏှာ ဖြစ်၏။ ထိုတဏှာ၏သာလျှင် အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဥပါဒါန် ချုပ်၏။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဘဝချုပ်၏။ ဘဝ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဇာတိ ချုပ်၏။ ဇာတိ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဇရာမရဏ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခဒေါမနဿ ဥပါယာသတို့သည် ချုပ်ကုန်၏။ ဤသို့လျှင် အလုံးစုံသော ဝဋ်ဆင်းရဲအစု၏ ချုပ်ခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ရဟန်းတို့... ဤသည်ကား လောက ချုပ်ခြင်းတည်း။ (သံ-၁-၃၀၂)

(ကျန်အာယတနဒွါရတို့ ကိုလည်းဤနည်းအတူယူပါ)

ပရိညာ

ပရိညာယာတိ ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာ ပဟာနပရိညာတိ။
ဣမာဟိ တိဟိ ပရိညာဟိ၊ ပရိဇာနိတွာ။

ပိုင်းခြား၍သိခြင်း ၊ ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်သိခြင်း။

ပရိညာ(၃)ပါး၏သဘောမှာ -

၁။ ဉာတပရိညာ -

တတ္ထ ကတမာ ဉာတပရိညာ၊

ပဉ္စက္ခန္ဓေ ပရိဇာနာတိ၊ အယံ ရူပက္ခန္ဓော။ ပ။ အယံ ဝိညာဏက္ခန္ဓော
ဣမာနိ တေသံ လက္ခဏရသ ပစ္စုပဋ္ဌာန ပဒဋ္ဌာနာတိ၊ အယံ ဉာတပရိညာ။

ဝဋ်သုံးဝ

လုံးလည်လိုက်မှု သံသရာ ဝဋ်ဟုခေါ်ပေတာ ကိလေသာခေါ် ညစ်နွမ်းမှု ရှေ့ကခေါင်းဆောင်ပြု ဆောင်ပြုသမျှ အမှုတွေ ကံဟုခေါ်ကြပေ ဤဝဋ်နှစ်ထွေ မှတ်ကာထား အကြောင်းဝဋ်တရား အကြောင်းဝဋ်ကြောင့် အကျိုးပေါ် ဝိပါကဝဋ်နော် ခန္ဓာခေါ်သော ဤတရား အကျိုးဝဋ်ဟုထား ဆင်းရဲခံစား မသိသော် ကိလေသဝဋ်ပြန်ကာပေါ် ကံဝဋ်ပြုသော် ဝိပါက ဝဋ်တွေပြန်ကာရ သုံးပါးဝဋ်ကြောင့် သံသရာ လုံးလည်လိုက်၍နေကြတာ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ဝေဖန်ကြည့် ဝဋ်ကလွတ်လမ်းရှိ ၊ (ဓမ္မောသဓ)

ကာလသုံးဖြာ

သက်ရှိသတ္တဝါ ဤကမ္ဘာ ကာလချိန်နှင့်နေရတာ အချိန်များစွာ ကာလစား ဒို့သက်တမ်းတွေကုန်လို့သွား မသိပဲနှင့် ပြုခဲ့တာ အတိတ်ကာလမှာ ပြုခဲ့သမုဒယာ ပြန်မရ ကာလစား၍ကုန်ခဲ့ရ ပစ္စုပဋ္ဌန်မှာ ရကာနေ အကျိုးဒုက္ခခန္ဓာတွေ ဒုက္ခမသိချေ နေပါငြား ကာလစားလို့ချိန်ကုန်သွား ဒီကြားထဲ၌ လိုချင်နေ စွဲလန်းကံပြုချေ အကျိုးခြေခံ အကြောင်းပြု ပစ္စုပဋ္ဌန်ယခု ယခုပြုက မသွေအမှန် ကာလနောင်တဖန် အနာဂတ်မှာ ကြုံပြန်ရ ဆိုးတဲ့ထိုကာလ ကြုံလာသမျှ ဘဝတွေကာလစားလို့ကုန်ကာနေ ဉာဏ်ပညာတွေ အသုံးချထိုကာလကိုပြန်စားကြ (ဓမ္မောသဓ)

ခြင်းရာနှစ်ဆယ်

အကြောင်း ဓမ္မ ကင်းကာလေ အကျိုးမဖြစ်ချေ
 ကြောင်းကျိုးနှစ်ထွေ ဆက်စပ်ပြ ခြင်းရာနှစ်ဆယ်ရ
 တိတ်ကပြုခဲ့ ခြင်းရာတွေ ငါးပါးဤအခြေ
 မသိပဲလေ ပြုလုပ်ကြ လိုချင်စွဲလန်းဤဘဝ
 တိတ်ကြောင်းပြု၍ အကျိုးဖော် ခန္ဓာငါးပါးနော်
 ပစ္စုပ္ပန်မှာ ရကာထား ခြင်းရာဤငါးပါး
 သစ္စာတရား ဖွဲ့ကြည့်ပြန် ဒုက္ခသစ္စာအမှန်
 လိုချင်ဥပါဒါန် နောက်ဘဝ အဝိဇ္ဇာကြောင့်ကံပြုကြ
 ပစ္စုပ္ပန် ကြောင်းခြင်းရာ အခြေခံ၍သာ
 ကျိုးပေးပြန်တာ ခန္ဓာငါးအနာဂါတ်၏ခြင်းရာများ
 ပြန်စဉ်းစား၍ ကြည့်ပြန်သော် ကံကြောင့်ရုပ်နာမ်ပေါ်
 ကြောင်းခြင်းရာခေါ် ကံတွေအား ဉာဏ်ဖြင့်ဝေဖန်ပိုင်းကာခြား
 ပိုင်းခြားသိလို့ ကြောင်းကျိုးမြင် ဝိစိကိစ္ဆာစင်
 ယုံမှားကင်းစင် ထိုတရား ဝိပဿနာတွက်အား

(ဓမ္မောသဓ)

ခန္ဓာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်(၁)

ရူပက္ခန္ဓာ ဖြစ်ဖို့ ရာ လေးဖြာအကြောင်းရှိ
 ကံ၊စိတ်၊ဥတု၊ထောက်ပံ့မှု၊အာဟာရစုလို့ သိ
 နာမက္ခန္ဓာ ဖြစ်ဖို့ ရာ နှစ်ဖြာအကြောင်းရှိ
 အာရုံဒွါရ ထောက်ပံ့မှု တိကျပေါ်လာ၏
 အကြောင်းမရှိ ကျိုးမရှိ တွေးသိဆင်ခြင်သိ
 အကြောင်းရှိမှ ကျိုးရှိရ မုချမှန်ပေ၏

(ဓမ္မောသဓ)

ခန္ဓာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်(၂)

**လောကသုတ္တန်
လောကဖြစ်ပုံ**

စက္ခုစူ ပဋိစ္စ ရူပေ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စက္ခုဝိညာဏံ၊တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော၊ဖဿပစ္စယာ
 ဝေဒနာ၊ဝေဒနာပစ္စယာတဏှာ၊ တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါန်၊ ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ၊ ဘဝပစ္စယာ
 ဇာတိ၊ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏံ သောကပရိဒေဝဒုက္ခဒေါမနဿုပါယာသာ သမ္ဘဝန္တိ၊အယံ
 ခေါ ဘိက္ခဝေ လောကဿ သမုဒယော။ (သံ-၁-၃၀၁။)

စက္ခုအကြည်ဓာတ်ကိုလည်းကောင်း၊ရူပါရုံတို့ကိုလည်းကောင်း အစွဲပြု၍
 စက္ခုဝိညာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။စက္ခုအကြည် ရူပါရုံ စက္ခုဝိညာဏ် သုံးပါးတို့၏
 ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့်ဖဿသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ဖဿ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာဖြစ်၏။ဝေဒနာ
 ဖြစ်ခြင်းကြောင့် တဏှာဖြစ်၏။တဏှာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဥပါဒါန်ဖြစ်၏၊ ဥပါဒါန် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်
 ဘဝဖြစ်၏။ဘဝ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဇာတိဖြစ်၏။ဇာတိ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဇရာမရဏသောက
 ပရိဒေဝဒုက္ခ ဒေါမနဿ ဥပါယာသတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ရဟန်းတို့
 ...ဤသည်ကားလောက၏ ဖြစ်ခြင်းတည်း။

(ကျန်အာယတနဒွါရတို့ ကိုလည်းဤနည်းအတူယူပါ)
 (သံ-၁-၃၀၁။)

ထို (ပဋိပဒါလေးပါး) တို့တွင် အကြင်ပဋိပဒါသည် ချမ်းသာ၏။ အသိဉာဏ်သည် လျင်၏။ ဤပဋိပဒါကို ချမ်းသာသည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်းလျင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်းနှစ်ပါးစုံသော အကြောင်းကြောင့် မြင့်မြတ်၏ ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း အကျင့်ပဋိပဒါတို့၌ ထိုဒေသနာသည် မိမိထက် အလွန် အကဲ မရှိ၊ မြင့်မြတ်ပါ၏။

အလိုရှိအပ် ဤခြောက်ရပ်

အဇ္ဈာသယ (၆) ပါး

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၊ ၁၀)

ဆ အဇ္ဈာသယာ-ခြောက်ပါးသော အလိုဆန္ဒတို့သည်၊ ဗောဓိသတ္တာနံ-အလောင်းတော်မြတ်တို့အား၊ ဗောဓိပရိပါကာယ-အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ် ရင့်သန်စေခြင်း အကျိုးငှာ၊ သံဝတ္တန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

အလောဘဇ္ဈာသယ

ဗောဓိသတ္တာ-အလောင်းတော်မြတ်တို့သည်၊ လောဘော-နှစ်သက်ခင်တွယ်တတ်သော လောဘတရား၌၊ ဒေါသဒဿာဝိနော-အပါယ်လားကြောင်း မကောင်းသောတရားဟု အပြစ်ကိုမြင်လေ့ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍၊ အလောဘဇ္ဈာသယာ စ-လောဘ ပျောက်ကင်း လွန်မြောက်ခြင်းကို အလိုရှိကြကုန်သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

အဒေါသဇ္ဈာသယ

ဗောဓိသတ္တာ-အလောင်းတော်မြတ်တို့သည်၊ ဒေါသေ-ခက်ထန်ကြမ်းကြုတ်သော ဒေါသတရား၌၊ ဒေါသဒဿာဝိနော-အပါယ်လားကြောင်း မကောင်းသောတရားဟု အပြစ်ကိုမြင်လေ့ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍၊ အဒေါသဇ္ဈာသယာ စ-ဒေါသ ပျောက်ကင်း လွန်မြောက်ခြင်းကို အလိုရှိကြကုန်သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ လက္ခဏာသဘာဝများနှင့် ကြောင်းကျိုး ဆက်စပ်မှုကို ပိုင်းခြား သိမြင်ခြင်း ။

၂။ တိရဏပရိညာ -

ကတမာ တိရဏပရိညာ၊

ဧဝံ ဉာတံ ကတွာ ပဉ္စက္ခန္ဓေ တီရေသု အနိစ္စတော ဒုက္ခတော ရောဂတောတိ ဒွါစတ္တာလီသာယ အာကာရေဟိ၊ အယံ တိရဏပရိညာ။

ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ မမြဲသဘော ဆင်းရဲ၍ ကျေနပ်ဖွယ်ကင်းသောသဘောနှင့်အနှစ်သာရကင်းမဲ့ခြင်းသဘော တို့ကို ပိုင်းခြား သိမြင်ခြင်း။

၃။ ပဟာနပရိညာ -

ကတမာ ပဟာနပရိညာ၊

ဧဝံ တီရယိတွာ အဂ္ဂမဂ္ဂေန ပဉ္စသု ခန္ဓေသု ဆန္ဒရာဂံ ပဇဟတိ အယံ ပဟာနပရိညာ။

ခန္ဓာငါးပါး၌တွယ်တာ တပ်မက်မှုကို ပယ်ခွာခြင်းဟူသော ပိုင်းခြားသိမြင်ခြင်း။

တရားသိမှုတွင်ပုဂ္ဂိုလ်လေးမျိုးကွဲပြားပုံ

(စတုက္က-ပုဂ္ဂလပညတ်)

ကတမော စ ပုဂ္ဂလော ဥဂ္ဂဋိတညူ

ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သဟ ဥဒါဟဋ္ဌဝေလာယ

ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ

အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ဥဂ္ဂဋိတညူ ။

အကျဉ်းဟောပြုကာမျှ ဖြင့် မဂ်ဖိုလ်ကိုရသော

“ဥဂ္ဂဋိတညူ” ပုဂ္ဂိုလ်။

ကတမော စ ပုဂ္ဂလော ဝိပဋိတညူ
 ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သံခိတ္တေန ဘာသိတဿ
 ဝိတ္တာရေန အတ္ထေ ဝိဘဇိယမာနေ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ
 အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ဝိပဋိတညူ ။
 အကျယ်ဟောပြုကာမျှ ဖြင့်မဂ်ဖိုလ်ကို ရသော

“ဝိပဋိတညူ” ပုဂ္ဂိုလ်။

ကတမော နေယျော ယဿ ပုဂ္ဂလဿ
 ဥဒ္ဒေသတော ပရိပုစ္ဆတော
 ယောနိသော မနသိကရောတော
 ကလျာဏမိတ္တေ သေဝတော ဘဇတော ပယိရူပါသတော
 ဧဝံ အနုပုဗ္ဗေန ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ
 အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော နေယျော ။
 ဥဒ္ဒေသစသည်ဖြင့် ဆောင်ပြု၍ တဖြည်းဖြည်း နောက်မှ
 မဂ်ဖိုလ်ကို ရသော **“နေယျ”ပုဂ္ဂိုလ်။**
 ကတမော စ ပုဂ္ဂလော ပဒပရမော
 ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဗဟုမ္ဘိ သုဏတော
 ဗဟုမ္ဘိ ဘဏတော ဗဟုမ္ဘိ ဓာရယတော ဗဟုမ္ဘိ ဝါစယတော
 န တာယ ဇာတိယာ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ
 အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ပဒပရမော ။

ပုဒ်, ဗျည်းမျှသာ အတိုင်းအရှည်ရှိသော **“ပဒပရမ” ပုဂ္ဂိုလ်။**

ပဋိပဒါ (၄)ပါး

(ပါထိကဝဂ်- ပဋိပဒါဒေသနာ)

အပရံ ပန ဘန္တေ ဧတဒါနုတ္တရိယံ ယထာ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေတိ
 ပဋိပဒါသု၊စတသော ဣမာ ဘန္တေ ပဋိပဒါ ဒုက္ခာ ပဋိပဒါဒန္တာဘိညာ ဒုက္ခာ ပဋိပဒါ ခိပ္ပာဘိညာ
 သုခါပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာ သုခါ ပဋိပဒါ ခိပ္ပာဘိညာတိ ။ တမတ ဘန္တေ ယာယံ ပဋိပဒါ
 ဒုက္ခာ ဒန္တာဘိညာ အယံ ဘန္တေ ပဋိပဒါ ဉာယေနေဝ ဟီနာ အက္ခယတိ ဒုက္ခတ္တာ စ
 ဒန္တတ္တာ စ ။ တမတ ဘန္တေ ယာယံ ပဋိပဒါ ဒုက္ခာ ခိပ္ပာဘိညာ အယံ ပန ဘန္တေ ပဋိပဒါ
 ဒုက္ခတ္တာ ဟီနာ အယံ ပန ဘန္တေ ပဋိပဒါ ဒန္တတ္တာ ဟီနာ အက္ခယတိ ။ တမတ ဘန္တေ
 ယာယံ ပဋိပဒါ သုခါ ခိပ္ပာဘိညာ အယံ ပန ဘန္တေ ပဋိပဒါ ဉာယေနေဝ ပဏီတာအက္ခယတိ
 သုခတ္တာ စ ခိပ္ပတ္တာ စ ။ဧတဒါနုတ္တရိယံ ဘန္တေ ပဋိပဒါသု ။

မြတ်စွာဘုရား ထို့ပြင် မြတ်စွာဘုရားသည် အကြင်ဒေသနာဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း
 အကျင့် “ပဋိပဒါ” တို့၌ တရားကို ဟောတော်မူ၏။ ဤဒေသနာသည် မိမိထက် အလွန်အကဲ
 မရှိ၊ မြင့်မြတ် ပါ၏။ ပဋိပဒါတို့သည် ဤလေးပါးတို့တည်း။

ဆင်းရဲစွာ ကျင့်ရ၍ နှေးသော အသိဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်သော “ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္တာဘိညာ”။

ဆင်းရဲစွာ ကျင့်ရသော်လည်း လျင်သော အသိဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်သော
 “ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပာဘိညာ”။

ချမ်းသာစွာ ကျင့်ရသော် လည်း နှေးသော အသိဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်သော
 “သုခပဋိပဒါဒန္တာဘိညာ”။

ချမ်းသာစွာ ကျင့်ရ၍ လျင်သော အသိဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်သော “သုခပဋိပဒါခိပ္ပာဘိညာ”။
 (ဤလေးပါးတို့တည်း)။

ထို (ပဋိပဒါလေးပါး) တို့တွင် အကြင်ပဋိပဒါသည် ဆင်းရဲ၏၊အသိဉာဏ်သည်
 နှေး၏၊ဤပဋိပဒါကို ဆင်းရဲသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း နှေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်
 လည်းကောင်း နှစ်ပါးစုံသော အကြောင်းကြောင့်ပင် ညံ့၏ ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

ထို (ပဋိပဒါလေးပါး) တို့တွင် အကြင်ပဋိပဒါသည် ဆင်းရဲ၏၊ အသိဉာဏ်သည်
 လျင်၏၊ဤပဋိပဒါကို ဆင်းရဲသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ညံ့၏ ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

ထို (ပဋိပဒါလေးပါး) တို့တွင် အကြင်ပဋိပဒါသည် ချမ်းသာ၏၊အသိဉာဏ်သည် နှေး၏၊
 ဤပဋိပဒါကို နှေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ညံ့၏ ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

လေးခု ဘူတာ၊ ဝဏ္ဏ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ သြဇာ၊ အာကာသဓာတ်၊ ဇ-ရုပ်ပေါင်း၊ အကြောင်း
လေးပါး၊ ဖြစ်တတ်ငြား၏။ လေးပါးလက္ခဏာ၊ အလွတ်ကျရှင်း၊ မဟာဘူတာ၊ ဝဏ္ဏ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ သြဇာ၊
ရုပ်ရှစ် ဖြာကား၊ မက္ခမက္ခ၊ အမြဲတူကွ၊ ဖြစ်ပျက်မှုသည်၊ အဋ္ဌကလာပ၊ ခေါ်ပညတ်၏။ ကလာပ
ရုပ်ခဲ၊ ရှစ်ခုထဲတွင်၊ ဇီဝ ယှဉ်က၊ ဇီဝိတနဝ ခေါ်ဆိုရ၏။ နဝ ထိုမှာ၊ စက်၊ သော၊ ဃာနှင့်၊ ဇီ၊
ကာ၊ ပဉ္စ၊ ဘာဝု-ခု၊ ဝတ္ထု ဟဒယ၊ လောင်းပြန်ကလျှင်၊ ဒသကလာပ၊ ရှစ်ရပ် ပွားတိုး၊ ကလာပ
ကိုးမှာ၊ ကမ္မဇာတည်း။ ရှစ်ဖြာ မူလ၊ အဋ္ဌကတွင်၊ သဒ္ဓ တရပ်၊ ဝိညတ် နှစ်ဖြာ၊ ဝိကာရသုံး၊
ဖွဲ့စည်းရုံးက၊ စိတ္တဇ ကလာပ၊ ရှစ်စည်း မှတ်လော။ ကလာပမူလ၊ အဋ္ဌကနှင့်၊ သဒ္ဓနဝ၊
ဝိကာရတေး၊ ကလာပ လေးမူ၊ ဥတုယူလော။ မူလ အဋ္ဌ၊ ဝိကာရပွား၊ နှစ်စည်းအားမှာ၊
အာဟာရဇာကလာပတည်း၊ ပေါင်းထနှစ်ဆယ်၊ သုံးစည်းကယ်သည့်အကျယ်ရုပ်စု ရုပ်ခဲ တည်း။
ရူပက္ခန္ဓာအကျယ် ပြီး၏။

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ နှင့် သညာက္ခန္ဓာ

၃။ ခံစား၊ စံစား၊ စကားနှစ်ထွေ တရားနေမှာ၊ ဝေဒနာဓာတ်၊ ခန္ဓာမှတ်လော။ သုံးရပ် ဝေဒ္ဓ
ဆင်းရဲဥက္ခန္ဓာ သုခချမ်းသာ၊ ဥပေက္ခာဟူ၊ လျစ်လျူခံစား၊ မထင်ရှားတည်း။ ငါးပါးအလို တပုံဆိုသော်
ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ၊ ချမ်းသာ ဆင်းရဲလျစ်လျူ ခွဲလော။ တနဲ့ ထို့ပြင်၊ အမြင်၊ အကြား၊ အနံ့အားနှင့်၊ စားလျက်၊
တွေ့ထိကြံ့ထိ ဖြာ-ဖြာ၊ ချမ်းသာ ဆင်းရဲ လျစ်လျူခွဲခြား၊ ဆယ့်ရှစ်ပါးတည်း။ သုံးပါး ကာလ၊ ပွားထ
တုံသေး၊ ငါ့ဆယ့်လေးတည်း၊ တရားသန္တာန်၊ နှစ်ပွားပြန်က၊ တစ်ရာရှစ်ပင်၊ အကျယ်မြင်လော။

ထို့ပြင်သညာ၊ ခန္ဓာမှာကား၊ လိမ္မာတတ်သိ၊ ခေါ်ကြ ဘိရင့်၊ လူ၏ဘောင်မှာ၊ လူတကာနဲ့၊
လိမ္မာမြဲမှု၊ မှတ်စွဲဖြာဖြာ၊ ဤသညာပင်၊ နတ်မှာနတ်လျောက်၊ လိမ္မာမြောက်၏။ အောက်အပါယ်ကား၊
ကျွဲ၊ နွား၊ မြင်း၊ ဆင်၊ မြင်မြင်သမျှ၊ အနန္တလည်း၊ ဘာဝဘာဝ၊ သိတတ်ကြ၏။ ။
လောကအလုံး၊ မြော်မဆုံးလျှင်၊ အသုံးတွင်စွာ၊ အလိမ္မာဟု၊ အချာအချုပ်၊ ခေါ် သမုတ်၏။ ။ မုဆိုး
တံငါ၊ သူ့အရာ၌၊ လိမ္မာကျွမ်းကျင်၊ သညာပင်တည်း၊ သို့စဉ်နည်းပြ၊ သိကန်ကြလော။ ရူပသညာ၊
စသည်ဖြာသား၊ သညာအပြား၊ အကျဉ်း အားဖြင့်၊ ခြောက်ပါးလာရုံ၊ ပွားပြန်ဘိမူ၊ မြေသိ၊ ရေသိ၊
နေ၊ လ၊ သိက၊ စသည်သွယ်သွယ်၊ မဆုံးဖွယ်သည်။ အကျယ်သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ အကျယ် ပြီး၏။ သညာက္ခန္ဓာ အကျယ် ပြီး၏။

အဒေါသဇ္ဈာသယ

ဗောဓိသတ္တာ-အလောင်းတော်မြတ်တို့သည်၊ မောဟေ-မိုက်မဲတွေဝေတတ်သော
မောဟတရား၌၊ ဒေါသဒဿာဝိနော-အပါယ်လားကြောင်း မကောင်းသောတရားဟု
အပြစ်ကိုမြင်လေ့ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍၊ အမောဟဇ္ဈာသယာ စ-မောဟ ပျောက်ကင်း
လွန်မြောက်ခြင်းကို အလိုရှိကြကုန်သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

နေက္ခမဇ္ဈာသယ

ဗောဓိသတ္တာ-အလောင်းတော်မြတ်တို့သည်၊ ယရာဝါသေ-အိမ်ရာတည်ထောင်
လူတို့ဘောင်၌၊ ဒေါသဒဿာဝိနော-အပါယ်လားကြောင်း မကောင်းသောနေခြင်းပါတကားဟု
အပြစ်ကိုမြင်လေ့ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍၊ နေက္ခမဇ္ဈာသယာ စ-သံယောဇဉ်မဖက် တောထွက်ခြင်းကို
အလိုရှိကြကုန်သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

ဝိဝေကဇ္ဈာသယ

ဗောဓိသတ္တာ-အလောင်းတော်မြတ်တို့သည်၊ သင်္ဂဏိကာယ-အပေါင်းအဖော်နှင့်
မွေ့လျော်ခြင်း၌၊ ဒေါသဒဿာဝိနော-အပါယ်လားကြောင်း မကောင်းသောနေခြင်းပါတကားဟု
အပြစ်ကိုမြင်လေ့ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍၊ ပဝိဝေကဇ္ဈာသယာ စ-အဖော်ကင်းကွာ ဆိတ်ငြိမ်ရာသို့သာ
ချဉ်းကပ်ကုန်သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

နိဿရဏဇ္ဈာသယ

ဗောဓိသတ္တာ-အလောင်းတော်မြတ်တို့သည်၊ သဗ္ဗဘဝဂတီသု-အလုံးစုံသော
ဘဝဂတီတို့၌၊ ဒေါသဒဿာဝိနော-မီးပုံအသွင် တံကျင်မခြား နှောင်အိမ်အလားကဲ့သို့၊
ထင်ရှားသောအပြစ်ကိုမြင်လေ့ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍၊ နိဿရဏဇ္ဈာသယာ စ-ဘုံသုံးပါးမှ
ထွက်သွားလိုသောစိတ် ရှိကုန်သည်လည်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

ဣတိ-ဤသို့၊ ယေဟိ ကေဟိစိ-ဂဏန်းတွက်ကျုံး ရေမဆုံးနိုင်ကုန်သော၊
အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန်-ဖြစ်ပြီး ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်ကုန်သော၊ သောတာပန္န သကဒါဂါမ်
အနာဂါမ် ခိဏာသဝ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ၊ သောတာပန် သကဒါဂါမ် အနာဂါမ် ရဟန္တာ
ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဘုရား သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါဘုရားတို့သည်၊ အတ္ထိ သန္တိ-ရှိကုန်၏။

တေ သဗ္ဗေ-ထိုအလုံးစုံကုန်သော အရိယာအပေါင်းသူတော်ကောင်းတို့သည်၊ ဣမေဟေဝ ဆဟာကာရေဟိ-ဤမြောက်ပါးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့်သာလျှင်၊ အတ္တနာ-အတ္တနာ-မိမိသည်၊ ပတ္တဗ္ဗံ - ဆုယူပုံ ထောက် ကြံတိုင်းမြောက်သော၊ ဝိသေသံ - ဈာန်မဂ်ဖိုလ်အထူးသို့၊ ပတ္တာ-ရောက်တော်မူကြလေကုန်၏၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်ဣမေဟိ ဆဟာကာရေဟိ - ဤသို့ အဇ္ဈာသယ ခြောက်ပါးတည်းဟူသော အခြင်းအရာတို့နှင့်သာလျှင်၊ သမ္ပန္နဇ္ဈာသယေန-ကောင်းမြတ်သောနှလုံးသွင်းခြင်းနှင့်ပြည့်စုံသည်၊ ဘဝိတဗ္ဗံ-ဖြစ်ရာ၏။ (ပရမတ္ထသရူပဘောဒနီ)

အရှင်ခန္ဓာငါးပါး

ရူပက္ခန္ဓာ၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ
ရူပက္ခန္ဓာဆိုတာ ဖောက်ပြန်ပျက်စီး တတ်သောသဘောအစု ဖြစ်ပျက်မှု။
ဝေဒနာက္ခန္ဓာဆိုတာ ခံစားတတ်သော သဘော အစု ဖြစ်ပျက်မှု။
သညာက္ခန္ဓာဆိုတာ မှတ်သားတတ်သောသဘောအစု ဖြစ်ပျက်မှု။
သင်္ခါရက္ခန္ဓာဆိုတာ ပြုပြင်စေ့ဆော်တတ်သောသဘောအစု ဖြစ်ပျက်မှု။
ဝိညာဏက္ခန္ဓာဆိုတာ သိတတ်သော သဘောအစု ဖြစ်ပျက်မှု။
ဖောက်ပြန်၊ ခံစား၊ မှတ်သား၊ ပြုပြင်၊ သိဝိညာဏ်၊ ငါးအင်ခန္ဓာမှတ်။

(မိုးကုတ်ဆရာတော်)

ရုပ်က တစ်ပါး၊ နာမ် လေးပါး

မှတ်သားကျဉ်းချုပ် နာမ်နှင့်ရုပ်။

(ဓမ္မောသဓ)

မသိလျှင်ရုပ်၊ သိလျှင်နာမ်၊ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးမှတ်။

ဖောက်ပြန်လျှင်ရုပ်၊ ညွတ်လျှင်နာမ်၊ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးမှတ်။

(ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း-သပိတ်အိုင်ဆရာတော်)

တသ္မာ တိဟ ဘိက္ခဝေ ယံ ကိဉ္စိ ရူပံ အတိတာနာဂတ ပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခုမံ ဝါ ဟိနံဝါ ပဏီတံ ဝါ ယံ ဣရေ သန္တိကေ ဝါသဗ္ဗံ ရူပံ “နေတံ မမ၊ နေသော ဟမသ္မိ၊ န မေ သော အတ္တာ” တိ ဧဝ မေတံယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

(အနတ္တလက္ခဏသုတ်)

“ ကာလ သုံးတန်၊ သဏ္ဍာန် နှစ်ခု၊ ကြမ်းနု

နှစ်ရပ်၊ ယုတ်မြတ် နှစ်ပါး၊ နီးဝေးထား၊ အပြားဤခန္ဓာ ”

(ဓမ္မောသဓ)

(ကျေးဇူးရှင် လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ ခန္ဓာ အာယတန ၁၀ သစ္စာ လင်္ကာကျမ်း)

ရူပက္ခန္ဓာ

၁။ ရူပက္ခန္ဓာ၊ ဝေဒနာနှင့်၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏဟု၊ အစုငါးတန်၊ ငါးရပ်ခန့်တည်း။ ဖောက်ပြန်ထွေပြား၊ ဖြစ်တတ်ငြား၍၊ စကားပုံသေ၊ ရုပ်ခေါ်ပေ၏။ မြေဓာတ်၊ ရေဓာတ်၊ မီး၊ လေဓာတ် ဟု၊ လေးရပ်ဘုတ်ကြီး၊ ပွားစီးအနက်၊ စက်၊ သော၊ ဃာ၊ ဇီ၊ ကာ ငါးလီမူ၊ အကြည်ရူပ၊ ပသာဒတည်း။ ရူပ၊ သဒ္ဓ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဖောဋ္ဌဗျာဟု၊ ငါးဖြာအာရုံ၊ နှစ်စုံဘာဝ၊ ဟဒယနှင့်၊ ဇီဝ၊ ဩဇာ၊ ဆယ့်ရှစ်မှာမူ၊ လေးဖြာဟေတု၊ ကြောင်းစတုကြောင့်၊ ဖြစ်ပေါ်လော၊ သဘောသီးသီး၊ ကိုယ်စီပြီး၍ ရုပ်ကြီးရူပ၊ နိပ္ပန္နတည်း။

ထိုမှ တစ်ပါး၊ ကလာပ်ခြားမူ၊ အကာသနှင့်၊ ကာယ၊ ဝစီ၊ နှစ်လီကိုယ်နှုတ်၊ လှုပ်မှု ရှားမူ၊ နှစ်ခု ဝိညတ်၊ ရူပဿလဟု၊ မုဒု ကမ္မည၊ ဝိကာရခေါ်၊ ရုပ် ၃-ဖော်ကား၊ ပေါ့ပါးနူးညံ့၊ ကြမ်းခုံမူရာ၊ တစ်ဖြာထိုမှ၊ ဥပစယ၊ အစ ပွားတိုး၊ အရိုးပြည့်မှီ၊ တည်စဉ်သန္တတိ၊ ရင့်ဘိဇရာ၊ ပျက်မှာ အနိစ္စ၊ ဤလေးဝမူ၊ လက္ခဏာရုပ်၊ ခေါ်သမုတ်၏။ ရုပ်ပေါင်းဆယ်တန်၊ အနိပ္ပန်တည်း၊ နိပ္ပန် ဆယ့်ရှစ်၊ ပေါင်းတုံလစ်က၊ ရှစ်ခုစွန်းကယ်၊ ရုပ်နှစ်ဆယ်သည်၊ အကျယ် ရူပက္ခန္ဓာတည်း။

၂။ စက်၊ သော၊ ဃာ၊ ဇီ၊ ကာ အကြည်နှင့်၊ နှစ်လီ ဘာဝ၊ ဟဒယက၊ ဇီဝ အာယု၊ ရုပ် ၉-ခုမှာ၊ ကမ္မဇာတည်း။ နှစ်ဖြာ ဝိညတ်၊ စိတ်ဖြစ် မှတ်လော။ သဒ္ဓတခု၊ စိတ်ဥတုဖြစ်။ တလစ် ဝိကာ၊ ရုပ်သုံးဖြာမူ၊ ဩဇာ ဥတု၊ စိတ်ဖြင့်ရှုလော့။

၃။ ထို (၁၁-မျိုးသောရုပ်တို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် ဖြစ်ပြီးရုပ် “အတိတ်ရုပ်” မည်သနည်း။မဟာဘုတ်လေးပါးနှင့် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ဖြစ်သော “ဥပါဒါ” ရုပ်ဟု ဆိုအပ်သောအကြင်ရုပ်သည် လွန်ပြီးဖြစ်၏ (အတိတ်)၊ ချုပ်ပြီးဖြစ်၏ (နိရုဒ္ဓံ)၊ ကင်းပြီးဖြစ်၏ (ဝိဂတံ)၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီး ဖြစ်၏ (ဝိပရိဏတံ)၊ ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (အတ္တကံတံ)၊ အလွန်ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (အဗ္ဘတ္တကံတံ)၊ ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပျောက်ပြီးဖြစ်၏ (ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဝိဂတံ)၊ လွန်ပြီးဖြစ်၏ (အတိတ်)၊ လွန်ပြီးသော အတိတ်တရားအစုအဖို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အတိတ်သေနသင်္ဂဟိတံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း) ကို ဖြစ်ပြီးရုပ် “အတိတ်ရုပ်” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၂) အနာဂတ်ရုပ်

ထို (၁၁-မျိုးသောရုပ်တို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် ဖြစ်လတ္တံ့ရုပ် “အနာဂတ်ရုပ်” မည်သနည်း။မဟာဘုတ်လေးပါးနှင့် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ဖြစ်သော “ဥပါဒါ” ရုပ်ဟု ဆိုအပ်သောအကြင်ရုပ်သည် မဖြစ်ပေါ်သေး (အဇာတံ)၊ မထင်ရှားသေး (ထင်ရှားမရှိသေး) (အဘူတံ)၊ ကောင်းစွာမဖြစ်မရှိသေး (လုံးဝ မဖြစ်မရှိသေး) (အသဇ္ဇာတံ)၊ မဖြစ်သေး (အနိဗ္ဗတ္တံ)၊ အသစ်မဖြစ်သေး (အနဘိနိဗ္ဗတ္တံ)၊ ထင်ရှားမဖြစ်သေး (အပါတုဘူတံ)၊ မဖြစ်ပေါ်သေး (အနုပ္ပန္နံ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်ပေါ်သေး (လုံးဝမဖြစ်ပေါ်သေး) (အသမုပ္ပန္နံ)၊ မပေါ်ပေါက်သေး (အနုဋ္ဌိတံ)၊ ကောင်းစွာ မပေါ်ပေါက်သေး (လုံးဝမပေါ်ပေါက်သေး) (အသမုဋ္ဌိတံ)၊ မရောက်လာသေး (အနာဂတံ)၊ မရောက်လာသေးသော အနာဂတ်တရားအစုအဖို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အနာဂတံသေန သင်္ဂဟိတံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း) ကို ဖြစ်လတ္တံ့ရုပ် “အနာဂတ်ရုပ်” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၃) ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်

ထို (၁၁-မျိုးသောရုပ်တို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် ဖြစ်ဆဲရုပ် “ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်” မည်သနည်း။ မဟာဘုတ်လေးပါးနှင့် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ဖြစ်သော “ဥပါဒါ” ရုပ်ဟု ဆိုအပ်သော အကြင် ရုပ်သည် ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ဇာတံ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ဘူတံ)၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်ရှိဆဲဖြစ်၏ (သဇ္ဇာတံ)၊ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (နိဗဋ္ဌတ္တံ)၊ အသစ်ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (အဘိနိဗဋ္ဌတ္တံ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ပါတုဘူတံ)၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (ဥပ္ပန္နံ)၊ ကောင်းစွာဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (သမုပ္ပန္နံ)၊ ပေါ်ပေါက်ဆဲဖြစ်၏ (ဥဋ္ဌိတံ)၊ ကောင်းစွာ ပေါ်ပေါက်ဆဲဖြစ်၏ (သမုဋ္ဌိတံ)။

၄။ ကာယ၊ ဝစီ၊ မနောပြီသည်။ သုံးလီ ကမ္မ၊ သင်္ခါရမူ၊ ဓမ္မထင်ရှား၊ ငါးဆယ်ပြား၏။ တွေငြား ဖဿ၊ ဆော်တ စေတနာ၊ ဧကဂ္ဂါမူ၊ တည်ကြည်ဟူ၏။ သက်မူဇီဝိ၊ မနသိကာ၊ နှလုံးထားတည့်၊ ငါးပါးမေ့၊ စိတ်တိုင်းရ၏။ တက္က ကြံခြင်း၊ ဖွဲ့ရစ်ခြင်းမှာ၊ ဝိစာရမှတ်၊ ဆုံးဖြတ် မိမောက္ခ၊ ဝီရိယနှင့်၊ ဆန္ဒ၊ ဝိတိ၊ ထင်ရှားဘိ၏။ မသိမလင်း၊ မထိုးထွင်းချက်၊ မောဟနက်တည့်၊ ရှက်၊ ကြောက်မရှိ၊ အဟိရိကာ၊ နောတ္တပ္ပမည်။ မတည်ကြည်က၊ ဥဒ္ဒစ္စမူ၊ ဤလေးခုကား၊ အကုသိုလ်တွင်၊ စိတ်တိုင်းယှဉ်၏။ လိုချင်လောဘ၊ မာနထောင်လွှား၊ မြင်မှား ဒိဋ္ဌိ၊ ကြမ်းဘိဒေါသ၊ မစ္ဆေရ ဝန်တို၊ မနာလို ကုဿာ၊ တစ်ဖြာ ကုက္ကုစ္စ၊ နောင်တ ပူပင်၊ မရွှင်မကြည်၊ ထိုင်းမှိုင်းသည်မှာ နှစ်မည်ထိ၊ မိဒံ၊ စိတ်ထဲဒွိဟ၊ နှစ်ခွ နေဘိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သဒ္ဓါကြည်လေ့၊ မမေ့သတိ၊ ရှက်၊ ကြောက်ဘိမှာ၊ ဟိရိဩတ္တဝံ၊ မကပ် မငြိ၊ မကြမ်းဘိနှင့်၊ အသိ တရား၊ ဟိတ်သုံးပါးဟူ၊ လျစ်လျူနေလတ်၊ တတြမဇ္ဈတ္တတာ၊ နှစ်ဖြာပဿဒ္ဓိ၊ ငြိမ်းဘိကိုယ်၊ စိတ်၊ ပေါရိဋ် လဟု၊ မုဒုနူးညံ့၊ ကြမ်းခုံ ကမ္မဉ္စ၊ ကျွမ်းကျင် ပါဂုဉ်၊ ဖြောင့်တုံ ဥဇ၊ နှုတ်ဒု၊ ကာဒု၊ ကြည့်မှုသုံးဖြာ၊ ဝါစာ၊ ကမ္မန္တ၊ အာဇီဝနှင့်၊ သတ္တအများ၊ သနားသမှု၊ ဝမ်းမြောက်မှုဟု၊ ကရု၊ မုဒိ၊ ငါးဆယ်ရှိ၏။ သုစရိတာ၊ ဒုစရိတာ၊ ဒါနု၊ သီလ၊ ဘာဝနာ၊ စသည်ဖြာသား၊ ဝေါဟာသွယ်သွယ်၊ မဆုံးဘွယ်သည် အကျယ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ အကျယ် ပြီး၏။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ

၅။ အာရုံယူဘိ၊ အသိသဘော၊ စိတ်မနောကို၊ ဝိညာဏ် ဆို၏။ ထိုဝိညာဏ်ကား၊ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ လျက်၊ ထိ၊ သိ ချက်ဟု၊ ၆-ခု အကျဉ်း၊ အကျယ်ခင်းက၊ ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပနှင့်၊ လောကဥတ္တရာ၊ စိတ်လေးဖြာ တည်း။ ကာမခေါ်ရေး၊ ငါးဆယ့်လေးခု၊ သော၊ ဥယျဉ် ဒွိကဒိဋ္ဌိယျဉ်၊ မယျဉ်၊ သင်ရို၊ မရို၊ ဒွိစတုရုစ၊ လော မူဖြစ်၏။ နှစ် ဒေါ မူလ၊ ပဋိဗယျဉ်၊ သင်ရို၊ မရို၊ မောမုဒ္ဓိမှာ၊ ဝိစိ၊ ဥဒ္ဓစ်၊ ဥယျဉ်လစ်သည်၊ ဆယ့်နှစ် အကုသိုလ်။ ထိုပြင် အဟိတ်၊ စိတ် ဆယ့်ရှစ်ခု၊ စက္ခု၊ သောတာ၊ ဃာနု၊ ဇိဂါ၊ ကာယဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋ္ဌိစွဲ၊ နှစ်ခုစီတည့်၊ သန္တီရဏ၊ သုံးခုရ၏။ ပေါင်းတစ်ဆယ့်ငါး၊ ဝိပါကိဋ္ဌားရှုငှ၊ ငါးပါးဒွါရာမနောဒွါဟု၊ အာဝဇ္ဇန်း ဒွါ ဟသိတုပုဒါ၊ သုံးရပ် ကိရိယာ၊ ဆယ့်ရှစ်ဖြာတည့်။ ကာမဝစရ၊ ကုသလစု၊ သော၊ ဥနုစတန်၊ ဉာဏ် ယှဉ်၊ မယှဉ်၊ သင်ရို၊ မရို၊ ရှစ်ပါး သိလော၊ ဝိပါကိ မဟာ၊ ကိရိယာလည်း၊ ထိုနည်းရှစ်စီ၊ သုံးလီ ပေါင်းထွေး၊ ၂၄-တည်း။ ရှေးတစ်ဆယ့်နှစ်၊ တစ်ဆယ့်ရှစ်နှင့်၊ ပေါင်းလစ်တုံက၊ အကျယ်ရသည့်ကာမ ငါးဆယ့်လေးလျှင်တည်း။

၆။ ဈာန်စိတ် ရူပ၊ ဆယ့်ငါးမျှတည့်၊ ပထမဈာန်၊ ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်၊ စတုတ္ထဈာန်၊ ပဉ္စမဈာန်၊ ငါးတန်အပြား၊ ဈာန်ငါးပါးနှင့်၊ ယှဉ်ငြားအလို၊ ကုသိုလ်စိတ်ငါး၊ ဝိပါက် ငါးနှင့်၊ ငါးပါးကိရိယာ၊ ဆယ့်ငါးဖြာကာ၊ ဗြဟ္မာရူပ၊ ဈာန်စိတ်ရတည်း။ အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်၊ ဝိညာဏဉ္စာယတန ဈာန်၊ အာကိဉ္စညာယတနဈာန်၊ နေဝသညာ နာသညာယတနဈာန်၊ လေးတန်အပြား၊ ဈာန် လေးပါးနှင့်၊ ယှဉ်ငြားအလို၊ ကုသိုလ်စိတ်လေး၊ ဝိပါက်လေးနှင့်၊ လေးပါးကိရိယာ၊ ဆယ့်နှစ်ဖြာကာ၊ ဗြဟ္မာအရူပ၊ ဈာန်စိတ်ရတည်း။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂ၊ သကဒါဂါမိမဂ္ဂ၊ အနာဂါမိမဂ္ဂ၊ အရဟတ္တမဂ္ဂ၊ အဋ္ဌဂီကာ၊ မဂ္ဂအပြား၊ မဂ်လေးပါးနှင့်၊ ယှဉ်ငြားအလို၊ ကုသိုလ်စိတ်လေး၊ ဖိုလ်စိတ်လေးဟု၊ ရှစ်ခုလောကုတ်၊ အကျဉ်းချုပ်၏။ လောကုတ်အကျယ်၊ လေးဆယ်အရ၊ သရုပ်ပြမှု၊ ပထမဈာန်သောတာပတ္တိ မဂ်စိတ်တစ်ပါး၊ ဒုတိယ ဈာန်သောတာပတ္တိ မဂ်စိတ်တစ်ပါး၊ တတိယဈာန် သောတာပတ္တိ မဂ်စိတ်တစ်ပါး၊ စတုတ္ထဈာန် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်တစ်ပါး၊ ပဉ္စမဈာန် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်တစ်ပါးဟူ၍ သောတာပတ္တိ မဂ်စိတ်အပြား ငါးပါး၊ ဤနည်းအားဖြင့်၊ ရှစ်ပါး အကုန်၊ ဈာန်ပွားတုံက၊ လေးဆယ်ရ၏။ တစ်ရာနှစ်ဆယ်၊ တစ်ပါးကယ်သည့်အကျယ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာအကျယ်ပြီး၏။

ခန္ဓာ ငါးပါး

၇။ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ၊ သဗ္ဗာကုသလ စိတ္တသာဓာရဏ၊ သဗ္ဗသောဘဏ စိတ္တသာဓာရဏ၊ ဆက်ဆံယှဉ်ဘက်၊ အနက်သာဓာရဏ၊ ထိုသုံးဝတွင် မောဟစသည်၊ စေ လေးမည်မှာ၊ သဗ္ဗာ ကုသလ၊ အမည်ရ၏။ အမောဟကြည့်၊ ဆယ့်ကိုးလျှင်မူ၊ မှတ်ယူသဗ္ဗသောဘဏ တည်း။ သဗ္ဗစိတ္တ၊ ပကိဏ်းဆကို၊ အညသမာန်၊ ခေါ်ရိုးတမ်းတည်း။ သမာန်အည၊ တေရသနှင့်၊ အကုသလ၊ ဓမ္မဆယ့် လေး၊ ပေါင်းထွေးတုံပြန်၊ နှစ်ဆယ့်ခွန်ကား၊ ဝိညာဏ်ဆယ့်နှစ်၊ အကုညစံ၌၊ ဖြစ်ပျက်တူကွ၊ ယှဉ်ကုန်ကြ၏။ ဆန္ဒကြည့်လစ်၊ အဉ် ဆယ့်နှစ်မူ၊ ဆယ့်ရှစ်အဟိတ်၊ ဝိညာဏ်စိတ်မှာ၊ ဖြစ်သည်သာတည်း။ တစ်ဖြာအည၊ တေရသနှင့်၊ သောဘဏအပြား၊ နှစ်ဆယ့်ငါးကား၊ ကြွင်းငြား ကာမ၊ သောဘဏနှင့်၊ ရူပရူပါ၊ လောကုတ်မှာလျှင်၊ အကုန်ယှဉ်၏။ ထိုတွင်ထွေလော၊ ယထာရဟ၊ သင်္ဂဟမှာ၊ ကျမ်း၌ လာပြီး၊ ပါယ်ရွာလေးရပ်၊ လူနတ်ခုနစ်၊ ဆယ့်တစ်ဌာန၊ ဘုံကာမနှင့်၊ ရူပဗြဟ္မာ၊ ဆယ့်ငါးရွာ၌၊ ခန္ဓာငါးဝ၊ အစုံရ၏။ အရူပဗြဟ္မာ၊ လေးဘုံမှာမူ၊ ခန္ဓာလေးအင်၊ အသညသတ်၊ ဘုံတစ်ရပ်မှာ၊ ရုပ်ခန္ဓာပေ၊ မြေ၊ ရေ၊ တော၊ တောင်၊ ဘုံဆောင်ပြာသာဒ်၊ စရပ်ကျောင်းအိမ်၊ ကြိုးကြိမ် သစ်ဝါး၊ ဝတ်စားတန်ဆာ၊ ရတနာရွှေငွေ၊ သေပြီးအလောင်း၊ သက်မဲ့ပေါင်း မှာ ရုပ်ခန္ဓာတည်း။

ပမာ ရေမြှုပ်၊ ရုပ်နှင့်ယှဉ်ဖက်၊ ရေပွက် ဝေဒနာ၊ သညာတံလျှပ်၊ တရပ်သင်္ခါရ ငှက်ပျောကျ၏။ ဓမ္မဝိညာဉ်၊ မျက်လှည့် ယှဉ်သည့်ငါးအင် နှစ်မဲ့ ခန္ဓာတည်း။ ခန္ဓာငါးပါးတို့တွင် ရူပခန္ဓာသည် ရေမြှုပ်နှင့် တူ၏။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရေပွက်နှင့် တူ၏။ သညာက္ခန္ဓာသည် တံလျှပ်နှင့် တူ၏။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ငှက်ပျောတုံးနှင့် တူ၏။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် မျက်လှည့်နှင့် တူ၏။

ခန္ဓာငါးပါးအခန်း ပြီး၏။

ခန္ဓဝိဘင်္ဂ

(ခန္ဓာတို့ကို ဝေဖန်ဟောကြားသည့် ခန္ဓဝိဘင်္ဂအခန်း)

သုတ္တန္တဘာဇနီယ

(သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သော သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း)

ခန္ဓာငါးပါး

၁။ ခန္ဓာငါးပါးတို့ကားရုပ်အစု “ရူပက္ခန္ဓာ”၊ ခံစားမှုအစု “ဝေဒနာက္ခန္ဓာ”၊ မှတ်သားမှုအစု “သညာက္ခန္ဓာ”၊ ပြုပြင်စီရင်မှုအစု “သင်္ခါရက္ခန္ဓာ”၊ သိမှု(စိတ်)အစု “ဝိညာဏက္ခန္ဓာ” တို့တည်း။

၁-ရူပက္ခန္ဓ (ရုပ်အစု) ရူပက္ခန္ဓာ (ရုပ် ၁၁-မျိုး)

၂။ ထို (ခန္ဓာငါးပါးတို့) တွင် အဘယ်သည် ရုပ်အစု “ရူပက္ခန္ဓာ” မည်သနည်း။ ဖြစ်ပြီး “အတိတ”ရုပ်၊ ဖြစ်လတ္တံ့ “အနာဂတ”ရုပ်၊ ဖြစ်ဆဲ “ပစ္စုပ္ပန်”ရုပ်၊ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော “အဇ္ဈတ္တ”ရုပ်၊ အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော “ဗဟိဒ္ဓ”ရုပ်၊ ကြမ်းတမ်းသော “ဩဠာရိက”ရုပ်၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့သော “သုခုမ”ရုပ်၊ ယုတ်ညံ့သော “ဟီန”ရုပ်၊ မြင့်မြတ်သော “ပဏီတ”ရုပ်၊ ဝေးသော (အသိခက်သော) “ဒူရေ”ရုပ်၊ နီးသော (သိလွယ်သော) “သန္တိကေ”ရုပ်တည်းဟူသော အလုံးစုံသော အကြင်ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထို (အားလုံးသော ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့) ကို တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ ရုံးစု၍ အကျဉ်းချုံး၍ပြသော ဤသဘောကို ရုပ်အစု “ရူပက္ခန္ဓာ”ဟု ဆိုအပ်၏။

ထို (ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် နီးသောရုပ် (သိလွယ်သောရုပ်) “သန္တိကေရုပ်” မည်သနည်း။ စက္ခယတနရုပ်။ ဖောဋ္ဌဗဏ္ဍာယတနရုပ်တို့တည်း (ဩဠာရိကရုပ် ၁၂-ပါး)။ ထိုပြင်လည်း အကြင် ရုပ်သည် နီးရာ၌ ရှိ၏ (အာသန္ဓေ)၊ ကပ်ရာ၌ ရှိ၏ (ဥပဂကဋ္ဌေ)၊ မဝေးရာ၌ ရှိ၏ (အဝိဇ္ဇာရေ)၊ အနီး၌ ရှိ၏ (သန္တိကေ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း) ကို “သန္တိကေရုပ်” ဟု ဆိုအပ်၏။ တစ်နည်းကား၊ ထိုထိုရုပ်ကို စွဲ၍ စွဲ၍ ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (ရုပ်တစ်ခုနှင့် တစ်ခုကို နှိုင်းရှည့်၍ နှိုင်းရှည့်၍) ဝေးသောရုပ် “ဒူရေရုပ်” နှင့် နီးသောရုပ် “သန္တိကေရုပ်” ကို မှတ်အပ်၏။

၂ - ဝေဒနာက္ခန္ဓ (ခံစားမှုအစု)
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုး)

၈။ ထို (ခန္ဓာငါးပါးတို့) တွင် အဘယ်သည် ခံစားမှုအစု “ဝေဒနာက္ခန္ဓာ” မည်သနည်း။ ဖြစ်ပြီးခံစားမှု “အတိက်ဝေဒနာ”၊ ဖြစ်လတ္တံ့ခံစားမှု “အနာဂတ်ဝေဒနာ”၊ ဖြစ်ဆဲခံစားမှု “ပစ္စုပ္ပန်ဝေဒနာ”၊ အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ခံစားမှု “အဇ္ဈတ္တဝေဒနာ”၊ အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ခံစားမှု “ဗဟိဒ္ဓဝေဒနာ”၊ ကြမ်းတမ်းသော ခံစားမှု “ဩဠာရိကဝေဒနာ”၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ခံစားမှု “သုခမဝေဒနာ”၊ ယုတ်ညံ့သော ခံစားမှု “ဟိနဝေဒနာ”၊ မြင့်မြတ်သော ခံစားမှု “ပဏီတဝေဒနာ”၊ ဝေးသော ခံစားမှု “ဒူရေဝေဒနာ”၊ နီးသော ခံစားမှု “သန္တိကေဝေဒနာ” တည်းဟူသော အလုံးစုံသော အကြင် ခံစားမှု ဝေဒနာသည်ရှိ၏။ ထို(အားလုံးသော ခံစားမှု “ဝေဒနာ” ၁၁-မျိုးတို့) ကို တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ ရုံးစု၍အကျဉ်းချုံး၍ပြသော ဤသဘောကို ခံစားမှုအစု “ဝေဒနာက္ခန္ဓာ” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁) အတိက်ဝေဒနာ

၉။ ထို (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ခံစားမှု “ဝေဒနာ”သည် ဖြစ်ပြီးခံစားမှု “အတိက်ဝေဒနာ” မည် သနည်း။ ချမ်းသာခံစားမှု “သုခဝေဒနာ”၊ ဆင်းရဲခံစားမှု “ဒူကမဝေဒနာ”၊ ဆင်းရဲချမ်းသာ မဟုတ်သော ခံစားမှု(အလယ်အလတ်ခံစားမှု) “အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ” ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်ခံစားမှု ဝေဒနာသည် လွန်ပြီးဖြစ်၏ (အတိတာ)၊ ချုပ်ပြီးဖြစ်၏ (နိရုဒ္ဓါ)၊ ကင်းပြီးဖြစ်၏ (ဝိဂတာ)၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏(ဝိပရိဏတာ)၊ ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (အတ္တင်္ဂတာ)၊ အလွန်ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏(အဗ္ဘတ္တင်္ဂတာ)၊ ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပျောက်ပြီးဖြစ်၏ (ဥပ္ပဇ္ဇိတာ ဝိဂတာ)၊ လွန်ပြီး ဖြစ်၏ (အတိတာ)၊ လွန်ပြီးသော အတိက်တရား အစုအဖို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အတိတံသေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ခံစားမှု “ဝေဒနာ” အပေါင်း) ကို ဖြစ်ပြီးခံစားမှု “အတိက်ဝေဒနာ” ဟု ဆိုအပ်၏။

ယခုဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (ပစ္စုပ္ပန်)၊ ယခု ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်သောပစ္စုပ္ပန်တရားအစုအဖို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (ပစ္စုပ္ပန်သေနသင်္ဂဟိတံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း)ကို ဖြစ်ဆဲရုပ် “ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၄) အဇ္ဈတ္တရုပ်

၄။ ထို (ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သောရုပ် “အဇ္ဈတ္တရုပ်” မည်သနည်း။ မဟာဘုတ်လေးပါးနှင့် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ဖြစ်သော “ဥပါဒါ”ရုပ်ဟု ဆိုအပ်သောအကြင်ရုပ်သည် ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တံ)၊ ကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်၏ (ပစ္စတ္တံ)၊ မိမိကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်၏ (နိယကံ)၊ အသီးအခြားပုဂ္ဂိုလ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်၏ (ပါဠိပုဂ္ဂလိကံ)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ဖြစ်၏ (တဏှဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်၏) (ဥပါဒိန္နံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း) ကို အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သောရုပ် “အဇ္ဈတ္တရုပ်”ဟု ဆိုအပ်၏။

(၅) ဗဟိဒ္ဓရုပ်

ထို (ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် အပသန္တာန်၌ဖြစ်သောရုပ် “ဗဟိဒ္ဓရုပ်” မည်သနည်း။ မဟာဘုတ်လေးပါးနှင့် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ဖြစ်သော “ဥပါဒါ” ရုပ်ဟု ဆိုအပ်သောအကြင် ရုပ်သည် ထိုထိုတစ်ပါးသော သတ္တဝါ၊ တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အတွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ဖြစ်၏(ပရပုဂ္ဂလအဇ္ဈတ္တံ)၊ (တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်၏ (ပစ္စတ္တံ)၊ (တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏)ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်၏ (နိယကံ)၊ (တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) အသီးအခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏(ပါဠိပုဂ္ဂလိကံ)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ ဖြစ်၏ (တဏှဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်၏) (ဥပါဒိန္နံ)။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း) ကို အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သောရုပ် “ဗဟိဒ္ဓရုပ်” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၆) ကြမ်းတမ်းသော ဩဠာရိကရုပ်

၅။ ထို (ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသောရုပ် “ဩဠာရိကရုပ်” မည်သနည်း။

- မြင်သိစိတ် စက္ခယိညာဏ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် “စက္ခယတနရုပ်”၊
- ကြားသိစိတ် သောတဝိညာဏ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် “သောတာယတနရုပ်”၊
- နံသိစိတ် ယာနဝိညာဏ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် “ယာနာယတနရုပ်”၊

လျက်သိစိတ် ဇိဝါဝိညာဏ်ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် “ဇိဝါယတနရုပ်”၊
 ထိသိစိတ် ကာယဝိညာဏ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် “ကာယာယတနရုပ်”။
 မြင်သိစိတ် “စက္ခုဝိညာဏ်” ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း “ရူပါယတနရုပ်”၊
 ကြားသိစိတ် “သောတဝိညာဏ်” ဖြစ်ကြောင်း အသံ “သဒ္ဒါယတနရုပ်”၊
 နံသိစိတ် “ဃာနဝိညာဏ်” ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ “ဂန္ဓာယတနရုပ်”၊
 လျက်သိစိတ် “ဇိဝါဝိညာဏ်” ဖြစ်ကြောင်း အရသာ “ရသာယတနရုပ်”၊
 ထိသိစိတ် “ကာယဝိညာဏ်” ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ထိမှု “ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနရုပ်”သည် ရှိ၏။
 ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ် ၁၂-ပါး) ကို ကြမ်းတမ်းသောရုပ် “ဩဠာရိကရုပ်”ဟု ဆိုအပ်၏။

(၇) နူးညံ့သိမ်မွေ့သော သုခုမရုပ်

ထို (ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ သောရုပ် “သုခုမရုပ်” မည်သနည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု “ဣတ္ထိန္ဒြေရုပ်”၊ ယောက်ျား (အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု “ပုရိသိန္ဒြေရုပ်”၊ အသက်ရှင်ကြောင်း၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု “ဇီဝိတိန္ဒြေရုပ်”၊ (မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သော ကိုယ်အမှုအရာ “ကာယဝိညာဏ်ရုပ်”၊ (မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သောနှုတ်မြွက်မှု အမှုအရာ “ဝစီဝိညာဏ်ရုပ်”၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရုပ်တစ်ခုနှင့် တစ်ခုကို ပိုင်းခြားသောဟင်းလင်း) သဘော “အာကာသ ဘတုရုပ်”၊ (နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ ပေါ့ပါးမှု “လဟုတာရုပ်”၊ (နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု “မုဒုတာရုပ်”၊ (နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ အလုပ်၌ခံမှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) “ကမ္မညတာရုပ်”၊ (နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ “ဥပစယရုပ်”၊ (နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွားဆဲ အစဉ် “သန္တတိရုပ်”၊ (နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ ယိုယွင်းရင့်ရော် လျော့ပါးမှု “ဇေတာရုပ်”၊ (နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ ချုပ်ပျက်၍ မမြဲမှု (ပျောက်ပျက်ချုပ်ဆုံးမှု) “အနိစ္စတာရုပ်”၊ ဖွဲ့စည်းမှုသဘော “အာပေါရုပ်”၊ မနောဓာတ်မနောဝိညာဏဓာတ်တို့၏တည်ရာ ဆောင်ထားတတ်သော သဘော “ဟဒယဝတ္ထုရုပ်”၊ အလုပ်အလွှား ပြုအပ်သော အစားအစာ “ကဗဠိကာရအာဟာရရုပ်” သည် ရှိ၏။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း) ကို နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ရုပ် “သုခုမရုပ်” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၈) ဟီနရုပ်

၆။ ထို (ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် ယုတ်ညံ့သောရုပ် “ဟီနရုပ်” မည်သနည်း။ အဆင်း “ရူပ”၊ အသံ “သဒ္ဒ”၊ အနံ့ “ဂန္ဓ”၊ အရသာ “ရသာ”၊ တွေ့ထိမှု (အတွေ့) “ဖောဋ္ဌဗ္ဗ”ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်ရုပ်ကို ထိုထိုသတ္တဝါတို့သည် မထီမဲ့မြင်အားဖြင့် သိအပ်၏ (ဥညာတံ)၊ ရှုတ်ချသောအားဖြင့်သိအပ်၏ (အဝညာတံ)၊ ပစ်ပယ်အပ်၏၊ စက်ဆုပ်အပ်၏ (ဟီဠိတံ)၊ နှိပ်စက်အပ်၏ (နှိပ်ချကဲ့ရဲ့အပ်၏) (ပရိဘူတံ)၊ အလေးမပြုအပ် (အရိုအသေမပြုအပ်) (အစိတ္တိကတံ)၊ ယုတ်ညံ့၏ (ဟီနံ)၊ ယုတ်ညံ့၏ဟု သိအပ်၏ (ဟီနမတံ)၊ ယုတ်ညံ့၏ဟု သမုတ်အပ်၏ (ဟီနသမ္မတံ)၊ မလိုချင်အပ် (အနိဋ္ဌံ)၊ မနှစ်သက်အပ် (အကန္တံ)၊ စိတ်နှလုံး၌ မသက်ဝင်အပ် (မနှစ်လိုအပ်) (အမနာပံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသောရုပ်အပေါင်း) ကို ယုတ်ညံ့သောရုပ် “ဟီနရုပ်”ဟု ဆိုအပ်၏ (အကုသိုလ် ကမ္မဇရုပ်)။

(၉) ပဏီတရုပ်

ထို (ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် မြင့်မြတ်သောရုပ် “ပဏီတရုပ်” မည်သနည်း။ ရူပ၊ သဒ္ဒ၊ ဂန္ဓ၊ ရသာ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဟု ဆိုအပ်သော အကြင် ရုပ်ကို ထိုထိုသတ္တဝါတို့သည် မထီမဲ့မြင်အားဖြင့် မသိအပ် (မထီမဲ့မြင်ပြုအပ်သော ရုပ်မဟုတ်ဟု စိတ်၌ သိအပ်၏) (အနုညာတံ)၊ ရှုတ်ချသောအားဖြင့် မသိအပ် (ရှုတ်ချအပ်သော ရုပ်မဟုတ်ဟု စိတ်၌ သိအပ်၏) (အနဝညာတံ)၊ မပစ်ပယ်အပ်၊ မစက်ဆုပ်အပ် (အဟီဠိတံ)၊ မနှိပ်စက်အပ် (မနှိပ်ချ မကဲ့ရဲ့အပ်) (အပရိဘူတံ)၊ အလေးပြုအပ် (ရိုသေအပ်၏) (စိတ္တိကတံ)၊ မြင့်မြတ်၏ (ပဏီတံ)၊ မြင့်မြတ်၏ဟု သိအပ်၏ (ပဏီတမတံ)၊ မြင့်မြတ်၏ဟုသမုတ်အပ်၏ (ပဏီတသမ္မတံ)၊ လိုချင်အပ်၏ (ဣဋ္ဌံ)၊ နှစ်သက်အပ်၏ (ကန္တံ)၊ စိတ်နှလုံး၌ သက်ဝင်၏ (နှစ်လိုဖွယ်ဖြစ်၏) (မနာပံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း) ကို မြင့်မြတ်သောရုပ် “ပဏီတရုပ်” ဟုဆိုအပ်၏ (ကုသိုလ်ကမ္မဇရုပ်)။

(၁၀) ဒူရေရုပ်

၇။ ထို (ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် ဝေးသောရုပ် (အသိခက်သောရုပ်) ဒူရေရုပ်” မည်သနည်း။ ဣတ္ထိန္ဒြေရုပ်။ ပ။ ကဗဠိကာရအာဟာရရုပ်တို့တည်း (သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး)။ ထိုပြင်လည်း အကြင်ရုပ်သည် မနီးရာ၌ ရှိ၏ (အနာသန္ဓေ)၊ မကပ်ရာ၌ ရှိ၏ (အနုပကဋ္ဌေ)၊ ဝေးရာ၌ ရှိ၏ (ဒူရေ)၊ အနီး မဟုတ်ရာ၌ ရှိ၏ (အသန္တိကေ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း) ကို “ဒူရေရုပ်” ဟု ဆိုအပ်၏။

အဒုက္ခမသုခဝေဒနာသည် သုခဝေဒနာနှင့်ဒုက္ခဝေဒနာတို့မှ ဝေး၏။ သုခဝေဒနာနှင့် ဒုက္ခဝေဒနာတို့သည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာမှ ဝေးကုန်၏။ သမာပတ်မဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာသည် သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာမှ ဝေး၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာသည် သမာပတ်မဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာမှ ဝေး၏။ (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သည့် “အာသဝ” ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာသည် အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာမှ ဝေး၏။ အာသဝ၏ အာရုံ မဟုတ်သော ဝေဒနာသည် အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာမှ ဝေး၏။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော “ဝေဒနာ” အပေါင်း) ကို ဝေးသော ခံစားမှု “ဒူရေဝေဒနာ” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၁) သန္တိကေဝေဒနာ

ထို (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ် “ဝေဒနာ” သည် နီးသော ခံစားမှု “သန္တိကေဝေဒနာ” မည်သနည်း။ အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် အကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် နီး၏။ ကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် နီး၏။ အဗျာကတဝေဒနာသည် အဗျာကတဝေဒနာနှင့် နီး၏။ ဒုက္ခဝေဒနာသည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် နီး၏။ သုခဝေဒနာသည် သုခဝေဒနာနှင့် နီး၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာသည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် နီး၏။ သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာသည် သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာနှင့် နီး၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာသည် သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာနှင့် နီး၏။ အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာသည် အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာနှင့် နီး၏။ အာသဝ၏ အာရုံ မဟုတ်သော ဝေဒနာသည် အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာနှင့် နီး၏။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော “ဝေဒနာ” အပေါင်း) ကို နီးသောခံစားမှု “သန္တိကေဝေဒနာ” ဟု ဆိုအပ်၏။ တစ်နည်းကား၊ ထိုထိုဝေဒနာကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (ဝေဒနာတစ်ခုနှင့် တစ်ခုကို နှိုင်းရှည့် ရှိနှိုင်းရှည့်၍) ဝေးသောခံစားမှု “ဒူရေဝေဒနာ” နှင့် နီးသောခံစားမှု “သန္တိကေဝေဒနာ” ကို မှတ်အပ်၏။

**၃ - သညာက္ခန္ဓ (မှတ်သားမှုအစု)
သညာက္ခန္ဓာ (သညာ ၁၁-မျိုး)**

၁၄။ ထို (ခန္ဓာငါးပါးတို့) တွင် အဘယ်သည် မှတ်သားမှုအစု “သညာက္ခန္ဓာ” မည်သနည်း။ ဖြစ်ပြီးမှတ်သားမှု “အတိတ်သညာ”၊ ဖြစ်လတ္တံ့မှတ်သားမှု “အနာဂတ်သညာ”၊ ဖြစ်ဆဲ မှတ်သားမှု “ပစ္စုပ္ပန်သညာ”၊ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “အဇ္ဈတ္တသညာ”။

(၂) အနာဂတ်ဝေဒနာ

ထို (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ခံစားမှု “ဝေဒနာ” သည် ဖြစ်လတ္တံ့ ခံစားမှု “အနာဂတ်ဝေဒနာ” မည် သနည်း။ သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာဟု ဆိုအပ်သော အကြင် ဝေဒနာသည် မဖြစ်ပေါ်သေး (အဇာတာ)၊ မထင်ရှားသေး (အဘူတာ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်မရှိသေး (အသဇ္ဇာတာ)၊ မဖြစ်သေး (အနိဗ္ဗတ္တာ)၊ အသစ်မဖြစ်သေး (အနာဘိနိဗ္ဗတ္တာ)၊ ထင်ရှားမဖြစ်သေး (အပါတုဘူတာ)၊ မဖြစ်ပေါ်သေး (အနုပ္ပန္နာ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်ပေါ်သေး (အသမုပ္ပန္နာ)၊ မပေါ်ပေါက်သေး (အနုဋ္ဌိတာ)၊ ကောင်းစွာမပေါ်ပေါက်သေး (အသမုဋ္ဌိတာ)၊ မရောက်လာသေး (အနာဂတာ)၊ မရောက်လာသေးသော အနာဂတ်တရားအစုအဖို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အနာဂတ်သေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော ခံစားမှု “ဝေဒနာ” အပေါင်း) ကို ဖြစ်လတ္တံ့ ခံစားမှု “အနာဂတ်ဝေဒနာ” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၃) ပစ္စုပ္ပန်ဝေဒနာ

ထို (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ခံစားမှု “ဝေဒနာ” သည် ဖြစ်ဆဲ ခံစားမှု “ပစ္စုပ္ပန်ဝေဒနာ” မည် သနည်း။ သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာဟု ဆိုအပ်သော အကြင် ခံစားမှု “ဝေဒနာ” သည် ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ဇာတာ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ဘူတာ)၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်ရှိဆဲဖြစ်၏ (သဇ္ဇာတာ)၊ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (နိဗ္ဗတ္တာ)၊ အသစ်ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (အဘိနိဗ္ဗတ္တာ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ပါတုဘူတာ)၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (ဥပ္ပန္နာ)၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (သမုပ္ပန္နာ)၊ ပေါ်ပေါက်ဆဲဖြစ်၏ (ဥဋ္ဌိတာ)၊ ကောင်းစွာပေါ်ပေါက်ဆဲဖြစ်၏ (သမုဋ္ဌိတာ)၊ ယခု ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (ပစ္စုပ္ပန်နာ)၊ ယခု ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်တရားအစုအဖို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (ပစ္စုပ္ပန်သေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော ခံစားမှု “ဝေဒနာ” အပေါင်း) ကို ဖြစ်ဆဲခံစားမှု “ပစ္စုပ္ပန်ဝေဒနာ” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၄) အဇ္ဈတ္တဝေဒနာ

၁၀။ ထို (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ် “ဝေဒနာ” သည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ခံစားမှု “အဇ္ဈတ္တဝေဒနာ” မည်သနည်း။ သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာဟု ဆိုအပ်သော အကြင် ဝေဒနာသည် ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တံ)၊ ကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်၏ (ပစ္စတ္တံ)၊ မိမိကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏ (နိယကာ)၊ အသီးအခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်၏ (ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ဖြစ်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်၏) (ဥပါဒိန္နာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ခံစားမှု “ဝေဒနာ” အပေါင်း) ကို အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ခံစားမှု “အဇ္ဈတ္တဝေဒနာ” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၅) ဗဟိဒ္ဓဝေဒနာ

ထို (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ဝေဒနာသည် အပယုဂ္ဂန္တရဖြစ်သော ခံစားမှု “ဗဟိဒ္ဓဝေဒနာ” မည်သနည်း။ သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာဟု ဆိုအပ်သော အကြင် ဝေဒနာသည် ထိုထိုတစ်ပါးသော သတ္တဝါ၊ တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ (ပရပုဂ္ဂလအဇ္ဈတ္တ)၊ (တစ်ပါးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်၏ (ပစ္စတ္တံ)၊ (တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်၏(နိယကာ)၊ (တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) အသီးအခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏ (ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ဖြစ်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်၏) (ဥပ္ပါဒိန္နာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ခံစားမှု “ဝေဒနာ” အပေါင်း) ကို အပယုဂ္ဂန္တရ ဖြစ်သော ခံစားမှု “ဗဟိဒ္ဓဝေဒနာ” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၆) (၇) ဩဠာရိကဝေဒနာနှင့် သုခမဝေဒနာ

၁၁။ ထို(ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ဝေဒနာသည် ကြမ်းတမ်းသော ခံစားမှု “ဩဠာရိကဝေဒနာ” နှင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ခံစားမှု “သုခမဝေဒနာ” မည်သနည်း။ အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုး ဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော ခံစားမှု “အကုသိုလ်ဝေဒနာ” သည်ကြမ်းတမ်း၏။ အပြစ်မရှိမူ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော ခံစားမှု “ကုသိုလ်ဝေဒနာ” နှင့်ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ခံစားမှု “အဗျာကတဝေဒနာ” သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ (တစ်နည်းကား) ကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ အဗျာကတဝေဒနာ သည်နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ ဒုက္ခဝေဒနာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ သုခဝေဒနာနှင့် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ (တစ်နည်းကား) သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သည့် “အာသဝ” ၏(တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ အာသဝ၏ အာရုံ မဟုတ်သောဝေဒနာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ တစ်နည်းကား၊ ထိုထိုဝေဒနာကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (ဝေဒနာ တစ်ခုနှင့်တစ်ခုကို နှိုင်းရှည့်၍ နှိုင်းရှည့်၍) ကြမ်းတမ်းသော ခံစားမှု “ဩဠာရိကဝေဒနာ” နှင့် နူးညံ့ သိမ်မွေ့သော ခံစားမှု “သုခမဝေဒနာ” ကို မှတ်အပ်၏။

(၈) (၉) ဟီနဝေဒနာနှင့် ပဏီတဝေဒနာ

၁၂။ ထို (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ဝေဒနာ” သည် ယုတ်ညံ့သော ခံစားမှု “ဟီနဝေဒနာ” နှင့် မြင့်မြတ်သော ခံစားမှု “ပဏီတဝေဒနာ” မည်သနည်း။ အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော ခံစားမှု “အကုသိုလ်ဝေဒနာ” သည်ယုတ်ညံ့၏။ အပြစ်မရှိမူ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော ခံစားမှု “ကုသိုလ်ဝေဒနာ” နှင့်ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ခံစားမှု “အဗျာကတဝေဒနာ” သည် မြင့်မြတ်၏။ (တစ်နည်းကား) ကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ယုတ်ညံ့၏။ အဗျာကတဝေဒနာသည်မြင့်မြတ်၏။ ဒုက္ခဝေဒနာသည် ယုတ်ညံ့၏။ သုခဝေဒနာနှင့် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာသည် မြင့်မြတ်၏။ (တစ်နည်းကား) သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာသည် ယုတ်ညံ့၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာသည် မြင့်မြတ်၏။ သမာပတ်မဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာသည် ယုတ်ညံ့၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာသည် မြင့်မြတ်၏။ (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီး ဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေ တတ်သည့် “အာသဝ” ၏(တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ယုတ်ညံ့၏။ အာသဝ၏ အာရုံ မဟုတ်သောဝေဒနာသည် မြင့်မြတ်၏။ တစ်နည်းကား၊ ထိုထိုဝေဒနာကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (ဝေဒနာတစ်ခုနှင့် တစ်ခုကိုနှိုင်းရှည့်၍ နှိုင်းရှည့်၍) ယုတ်ညံ့သော ခံစားမှု “ဟီနဝေဒနာ” နှင့် မြင့်မြတ်သော ခံစားမှု “ပဏီတဝေဒနာ” ကို မှတ်အပ်၏။

(၁၀) ဒူရေဝေဒနာ

၁၃။ ထို (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ဝေဒနာသည် ဝေးသော ခံစားမှု “ဒူရေဝေဒနာ” မည်သနည်း။ အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် အဗျာကတဝေဒနာတို့မှ ဝေး၏။ ကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့်အဗျာကတဝေဒနာတို့သည် အကုသိုလ်ဝေဒနာမှ ဝေးကုန်၏။ ကုသိုလ်ဝေဒနာသည် အကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် အဗျာကတဝေဒနာတို့မှ ဝေး၏။ အကုသိုလ်ဝေဒနာ နှင့်အဗျာကတဝေဒနာတို့သည် ကုသိုလ်ဝေဒနာမှ ဝေးကုန်၏။ အဗျာကတဝေဒနာသည် ကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် အကုသိုလ်ဝေဒနာတို့မှ ဝေးကုန်၏။ ကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် အကုသိုလ်ဝေဒနာတို့သည် အဗျာကတဝေဒနာမှ ဝေးကုန်၏။ ဒုက္ခဝေဒနာသည် သုခဝေဒနာနှင့် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့မှ ဝေး၏။ သုခဝေဒနာနှင့်အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့သည် ဒုက္ခဝေဒနာမှ ဝေးကုန်၏။ သုခဝေဒနာသည်ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့မှ ဝေး၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့သည် သုခဝေဒနာမှ ဝေးကုန်၏။

တွေ့ထိမှု “ဖဿ” ကြောင့်ဖြစ်သော “သညာ”) (သောတသမ္မဿဇာသညာ)၊ နှာခေါင်း အကြည် ဃာနပသာဒနှင့် အနံ့ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှုသညာ (နံသိစိတ် “ဃာနဝိညာဉ်” ခွဲရှိသော တွေ့ထိမှု “ဖဿ” ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “သညာ”) (ဃာနသမ္မဿဇာသညာ)၊ လျှာအကြည် ဇိဝှါပသာဒနှင့် အရသာရသာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှုသညာ (လျက်သိစိတ် “ဇိဝှါဝိညာဉ်” ခွဲရှိသော တွေ့ထိမှု “ဖဿ” ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “သညာ”) (ဇိဝှါသမ္မဿဇာသညာ)၊ ကိုယ်အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “သညာ” (ထိသိစိတ် “ကာယဝိညာဉ်” ခွဲရှိသော တွေ့ထိမှု “ဖဿ” ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “သညာ”) (ကာယသမ္မဿဇာသညာ)၊ စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှုသညာ (ကြိသိစိတ် “မနောဝိညာဉ်” ခွဲရှိသော တွေ့ထိမှု “ဖဿ” ကြောင့်ဖြစ်သော “သညာ”) (မနောသမ္မဿဇာသညာ) ဟုဆိုအပ်သော အကြင် သညာသည် ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တံ)။ ကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်၏ (ပစ္စတ္တံ)။ မိမိကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏ (နိယကာ)။ အသီးအခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင် ဥစ္စာ ဖြစ်၏ (ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ)။ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ ဖြစ်၏။ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်၏) (ဥပါဒိန္နာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော သညာအပေါင်း) ကို အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “အဇ္ဈတ္တသညာ” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၅) ဗဟိဒ္ဓသညာ

ထို(သညာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်သညာသည် အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “ဗဟိဒ္ဓသညာ” မည်သနည်း။ မျက်စိအကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရူပါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (မျက်စိအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (စက္ခုသမ္မဿဇာသညာ)၊ နားအကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံသဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (နားအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (သောတသမ္မဿဇာသညာ)၊ နှာခေါင်းအကြည် ဃာနပသာဒနှင့် အနံ့ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (နှာခေါင်းအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ဃာနသမ္မဿဇာသညာ)၊ လျှာအကြည် ဇိဝှါပသာဒနှင့် အရသာရသာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (လျှာအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ဇိဝှါသမ္မဿဇာသညာ)၊ ကိုယ်အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ)

အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သောမှတ်သားမှု “ဗဟိဒ္ဓသညာ”၊ ကြမ်းတမ်းသော မှတ်သားမှု “ဩဠာရိကသညာ”၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့သောမှတ်သားမှု “သုခုမသညာ”၊ ယုတ်ညံ့သော မှတ်သားမှု “ဟိနသညာ”၊ မြင့်မြတ်သော မှတ်သားမှု “ပဏီတသညာ”၊ ဝေးသော မှတ်သားမှု “ဒူရေသညာ”၊ နီးသော မှတ်သားမှု “သန္တိကေသညာ” တည်းဟူသော အလုံးစုံသော အကြင် မှတ်သားမှု သညာသည် ရှိ၏။ ထို (အားလုံးသောသညာ ၁၁-မျိုးတို့) ကိုတစ်ပေါင်းတည်း ပြု၍ ရုံးစု၍ အကျဉ်းချုံး၍ ပြသော ဤသဘောကို မှတ်သားမှုအစု “သညာက္ခန္ဓာ” ဟုဆိုအပ်၏။

(၁) အတိက်သညာ

၁၅။ ထို (သညာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်သညာသည် ဖြစ်ပြီး မှတ်သားမှု “အတိက်သညာ” မည်သနည်း။ မျက်စိအကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရူပါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “သညာ” (မြင်သိစိတ် “စက္ခုဝိညာဉ်” ခွဲရှိသော တွေ့ထိမှု “ဖဿ” ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “သညာ”) (မျက်စိအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သောသညာ) (စက္ခုသမ္မဿဇာသညာ)၊ နားအကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံသဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “သညာ” (ကြားသိစိတ် “သောတဝိညာဉ်” ခွဲ ရှိသော တွေ့ထိမှု “ဖဿ” ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “သညာ”) (နားအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (သောတသမ္မဿဇာသညာ)၊ နှာခေါင်းအကြည် ဃာနပသာဒနှင့် အနံ့ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “သညာ” (နံသိစိတ် “ဃာနဝိညာဉ်” ခွဲ ရှိသော တွေ့ထိမှု “ဖဿ” ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှုသညာ) (နှာခေါင်းအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ဃာနသမ္မဿဇာသညာ)၊ လျှာအကြည် ဇိဝှါပသာဒနှင့် အရသာ ရသာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “သညာ” (လျက်သိစိတ် “ဇိဝှါဝိညာဉ်” ခွဲရှိသော တွေ့ထိမှု “ဖဿ” ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှုသညာ) (လျှာအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ဇိဝှါသမ္မဿဇာသညာ)၊ ကိုယ်အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “သညာ” (ထိသိစိတ် “ကာယဝိညာဉ်” ခွဲရှိသော တွေ့ထိမှု “ဖဿ” ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှုသညာ) (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ကာယသမ္မဿဇာသညာ)၊ စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “သညာ” (ကြိသိစိတ် “မနောဝိညာဉ်” ခွဲရှိသော တွေ့ထိမှု “ဖဿ” ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု သညာ) (မနောသမ္မဿဇာသညာ) ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်သညာသည် လွန်ပြီးဖြစ်၏ (အတိတာ)။ ချုပ်ပြီးဖြစ်၏ (နိရုဒ္ဓါ)။ ကင်းပြီးဖြစ်၏ (ဝိဂတာ)။ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏

(ဝိပရိဏတာ)၊ ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (အတ္တင်္ဂတာ)၊ အလွန်ချုပ်ခြင်းသို့ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (အပ္ပတ္တင်္ဂတာ)၊ ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပျောက်ပြီးဖြစ်၏ (ဥပ္ပဇ္ဇိတွာဝိဂတာ)၊ လွန်ပြီးဖြစ်၏(အတိတာ)၊ လွန်ပြီးသော အတိတ် တရားအစုအဖို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အတိတံသေနသင်္ဂဟိတာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော မှတ်သားမှု သညာအပေါင်း) ကို ဖြစ်ပြီး မှတ်သားမှု “အတိတ်သညာ” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၂) အနာဂတ်သညာ

ထို (သညာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်သညာသည် ဖြစ်လတ္တံ့ မှတ်သားမှု “အနာဂတ်သညာ” မည်သနည်း။ မျက်စိအကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရူပါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (မျက်စိအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သောသညာ) (စက္ခုသမ္ပဿဇာသညာ)၊ နားအကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံသဒ္ဓါရုံတို့တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သညာ (နားအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော သညာ) (သောတသမ္ပဿဇာသညာ)၊ နှာခေါင်းအကြည် ဃာနပသာဒနှင့် အနံ့ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (နှာခေါင်းအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော သညာ) (ဃာနသမ္ပဿဇာသညာ)၊ လျှာအကြည် ဇီဝှါပသာဒနှင့် အရသာရသာရုံတို့တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (လျှာအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ဇီဝှါသမ္ပဿဇာသညာ)၊ ကိုယ်အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (ကိုယ်အတွေ့ ကြောင့် ဖြစ်သော သညာ) (ကာယသမ္ပဿဇာသညာ)၊ စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သောသညာ (မနောသမ္ပဿဇာသညာ)ဟု ဆိုအပ်သော အကြင် သညာသည် မဖြစ်သေး (အဇာတာ)၊ မထင်ရှားသေး (ထင်ရှားမရှိသေး) (အဘူတာ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်ရှိသေး (အသဇ္ဇာတာ)၊ မဖြစ်သေး(အနိဗ္ဗတ္တာ)၊ အသစ်မဖြစ်သေး (အနာဘိနိဗ္ဗတ္တာ)၊ ထင်ရှားမဖြစ်သေး (အပါတုဘူတာ)၊ မဖြစ်ပေါ်သေး(အနုပ္ပန္နာ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်ပေါ်သေး (အသမုပ္ပန္နာ)၊ မပေါ်ပေါက်သေး (အနုဋ္ဌိတာ)၊ ကောင်းစွာ မပေါ်ပေါက်သေး (အသမုဋ္ဌိတာ)၊ မရောက်လာသေး (အနာဂတာ)၊ မရောက်လာသေးသော အနာဂတ်တရား အစု အဖို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အနာဂတံသေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော မှတ်သားမှု သညာအပေါင်း) ကိုဖြစ်လတ္တံ့ “အနာဂတ်သညာ” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၃) ပစ္စုပ္ပန်သညာ

ထို (သညာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်သညာသည် ဖြစ်ဆဲ မှတ်သားမှု “ပစ္စုပ္ပန်သညာ” မည်သနည်း။ မျက်စိအကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရူပါရုံ တို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (မျက်စိအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (စက္ခုသမ္ပဿဇာသညာ)၊ နားအကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံသဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (နားအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (သောတသမ္ပဿဇာသညာ)၊ နှာခေါင်းအကြည် ဃာနပသာဒနှင့် အနံ့ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (နှာခေါင်းအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ဃာနသမ္ပဿဇာသညာ)၊ လျှာအကြည် ဇီဝှါပသာဒနှင့် အရသာရသာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (လျှာအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ဇီဝှါသမ္ပဿဇာသညာ)၊ ကိုယ်အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ကာယသမ္ပဿဇာသညာ)၊ စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သောသညာ (မနောသမ္ပဿဇာသညာ)ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်သညာသည် ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ဇာတာ)၊ ထင်ရှား ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ဘူတာ)၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်ရှိဆဲဖြစ်၏ (သဇ္ဇာတာ)၊ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (နိဗ္ဗတ္တာ)၊ အသစ်ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (အဘိနိဗ္ဗတ္တာ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ပါတုဘူတာ)၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (ဥပ္ပန္နာ)၊ ကောင်းစွာဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (သမုပ္ပန္နာ)၊ ပေါ်ပေါက်ဆဲဖြစ်၏ (ဥဋ္ဌိတာ)၊ ကောင်းစွာ ပေါ်ပေါက်ဆဲဖြစ်၏(သမုဋ္ဌိတာ)၊ ယခု ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (ပစ္စုပ္ပန္နာ)၊ ယခု ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်တရား အစုအဖို့ဖြင့်ရေတွက်အပ်၏ (ပစ္စုပ္ပန်သေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော သညာအပေါင်း) ကို ဖြစ်ဆဲမှတ်သားမှု “ပစ္စုပ္ပန်သညာ” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၄) အဇ္ဈတ္တသညာ

၁၆။ ထို (သညာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်သညာသည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော မှတ်သားမှု “အဇ္ဈတ္တသညာ” မည် သနည်း။ မျက်စိအကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်းရူပါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော “သညာ” (မြင်သိစိတ် “စက္ခုဝိညာဉ်” ၌ရှိသော တွေ့ထိမှု “ဖဿ” ကြောင့်ဖြစ်သော “သညာ”) (စက္ခုသမ္ပဿဇာသညာ)၊ နားအကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံသဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (ကြားသိစိတ် “သောတဝိညာဉ်” ၌ရှိသော

၂၀။ ထို (ခန္ဓာငါးပါးတို့) တွင် အဘယ်သည် ပြုပြင်စီရင်မှုအစု “သင်္ခါရက္ခန္ဓာ” မည်သနည်း။ဖြစ်ပြီး ပြုပြင်စီရင်မှု “အတိတ်သင်္ခါရ”၊ ဖြစ်လတ္တံ့ပြုပြင်စီရင်မှု “အနာဂတ်သင်္ခါရ”၊ ဖြစ်ဆဲ ပြုပြင်စီရင်မှု “ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရ”၊ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု “အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရ”၊ အပသန္တာန်၌ဖြစ်သောပြုပြင် စီရင်မှု “ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရ”၊ ကြမ်းတမ်းသော ပြုပြင်စီရင်မှု “ဩဠာရိကသင်္ခါရ”၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့သောပြုပြင်စီရင်မှု “သုခုမသင်္ခါရ”၊ ယုတ်ညံ့သော ပြုပြင်စီရင်မှု “ဟိနသင်္ခါရ”၊ မြင့်မြတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု“ပဏီတသင်္ခါရ”၊ ဝေးသော ပြုပြင်စီရင်မှု “ဒူရေသင်္ခါရ”၊ နီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု “သန္တိကေသင်္ခါရ” တည်းဟူသော အလုံးစုံသော ပြုပြင်စီရင်မှု သင်္ခါရတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထို (အားလုံးသော ပြုပြင်စီရင်မှု သင်္ခါရ၁၁-မျိုးတို့) ကို တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ ရုံးစု၍ အကျဉ်းချုံး၍ ပြသော ဤသဘောကို ပြုပြင်စီရင်မှု အစု“သင်္ခါရက္ခန္ဓာ” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁) အတိတ်သင်္ခါရ

၂၁။ ထို (ပြုပြင်စီရင်မှု “သင်္ခါရ” ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ် သင်္ခါရတို့သည် ဖြစ်ပြီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု “အတိတ်သင်္ခါရ” တို့ မည်ကုန်သနည်း။မျက်စိအကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရူပါရုံတို့၊ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (မျက်စိအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (စက္ခုသမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ နားအကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံ သဒ္ဒါရုံတို့၊ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (နားအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (သောတ သမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ နှာခေါင်းအကြည် ဃာနပသာဒနှင့် အနံ့ဂန္ဓာရုံတို့၊ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သောစေတနာ (နှာခေါင်းအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (ဃာနသမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ လျှာအကြည်ဇိဝှါပသာဒနှင့် အရသာရသာရုံတို့၊ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (လျှာအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သောစေတနာ) (ဇိဝှါသမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ ကိုယ်အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့၊ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (ကာယသမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့၊ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (မနောသမ္ပဿဇာစေတနာ) ဟုဆိုအပ်သော အကြင် ပြုပြင်စီရင်မှု “သင်္ခါရ” တို့သည် လွန်ပြီးဖြစ်ကုန်၏ (အတိတ်)၊ ချုပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏(နိရုဒ္ဓါ)၊ ကင်းပြီး ဖြစ်ကုန်၏ (ဝိဂတာ)၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်ကုန်၏ (ဝိပရိဏတာ)၊

(ကာယသမ္ပဿဇာသညာ)၊ စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့၊ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (မနောသမ္ပဿဇာသညာ)ဟု ဆိုအပ်သော အကြင် သညာသည် တစ်ပါးသော သတ္တဝါ၊ တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ (ပရပုဂ္ဂလအဇ္ဈတ္တ)၊ (တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်၏ (ပစ္စတ္တံ)၊ (တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်၏ (နိယကာ)၊ (တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) အသီးအခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏ (ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ဖြစ်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်၏) (ဥပါဒိန္နာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော သညာအပေါင်း) ကို အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော မှတ်သားမှု“ဗဟိဒ္ဓသညာ” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၆) (၇) ဩဠာရိကသညာနှင့် သုခုမသညာ

၁၇။ ထို (သညာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်သညာသည် ကြမ်းတမ်းသော မှတ်သားမှု “ဩဠာရိကသညာ” နှင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော မှတ်သားမှု “သုခုမသညာ” မည်သနည်း။(ပစ္စုပ္ပန်၌) ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော သညာသည် ကြမ်းတမ်းသော မှတ်သားမှု “ဩဠာရိကသညာ” မည်၏။ (မနောဒွါရ၌) ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော သညာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော မှတ်သားမှု “သုခုမသညာ” မည်၏။အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော မှတ်သားမှု “အကုသိုလ်သညာ” သည်ကြမ်းတမ်း၏။ အပြစ်မရှိမှု၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော မှတ်သားမှု “ကုသိုလ်သညာ” နှင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဟု မဟောအပ်သော မှတ်သားမှု “အဗျာကတသညာ” သည်နူးညံ့ သိမ်မွေ့၏။(တစ်နည်းကား) ကုသိုလ်သညာနှင့် အကုသိုလ်သညာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ အဗျာကတသညာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့်ယှဉ်သော သညာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ (တစ်နည်းကား) သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သောသညာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သညာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ သညာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သည့် “အာသဝ” ၏(တဏှာ၊ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သညာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ အာသဝ၏ အာရုံ မဟုတ်သောသညာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။တစ်နည်းကား၊ ထိုထိုသညာကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (သညာတစ်ခုနှင့် တစ်ခုကို နှိုင်းရှည့် ရှိနှိုင်းရှည့်၍) ကြမ်းတမ်းသော မှတ်သားမှု “ဩဠာရိကသညာ” နှင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော မှတ်သားမှု “သုခုမသညာ” ကို မှတ်အပ်၏။

(၈) (၉) ဟီနသညာနှင့် ပဏီတသညာ

၁၈။ ထို (သညာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်သညာသည် ယုတ်ညံ့သော မှတ်သားမှု “ဟီနသညာ” နှင့်မြင့်မြတ်သော မှတ်သားမှု “ပဏီတသညာ” မည်သနည်း။အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုး ဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော “အကုသိုလ်သညာ” သည် ယုတ်ညံ့၏။ အပြစ် မရှိမူ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော “ကုသိုလ်သညာ” နှင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော “အဗျာကတသညာ” သည် မြင့်မြတ်၏။ (တစ်နည်းကား) ကုသိုလ်သညာနှင့်အကုသိုလ်သညာသည် ယုတ်ညံ့၏။ အဗျာကတသညာသည် မြင့်မြတ်၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည် ယုတ်ညံ့၏။ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သောသညာသည် မြင့်မြတ်၏။ (တစ်နည်းကား) သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သညာသည် ယုတ်ညံ့၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည် မြင့်မြတ်၏။ သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သညာသည် ယုတ်ညံ့၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သညာသည် မြင့်မြတ်၏။ အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော သညာသည် ယုတ်ညံ့၏။ အာသဝ၏ အာရုံ မဟုတ်သော သညာသည်မြင့်မြတ်၏။တစ်နည်းကား ထိုထိုသညာကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (သညာတစ်ခုနှင့် တစ်ခုကို နှိုင်းရှည့် ရှိနှိုင်းရှည့်၍) ယုတ်ညံ့သော မှတ်သားမှု “ဟီနသညာ” နှင့် မြင့်မြတ်သော မှတ်သားမှု “ပဏီတသညာ” ကိုမှတ်အပ်၏။

(၁၀) ဒူရေသညာ

၁၉။ ထို (သညာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်သညာသည် ဝေးသော မှတ်သားမှု “ဒူရေသညာ” မည်သနည်း။အကုသိုလ်သညာသည် ကုသိုလ်သညာနှင့် အဗျာကတသညာတို့မှ ဝေး၏။ ကုသိုလ်သညာနှင့်အဗျာကတသညာတို့သည် အကုသိုလ်သညာမှ ဝေးကုန်၏။ ကုသိုလ်သညာသည် အကုသိုလ်သညာနှင့် အဗျာကတသညာတို့မှ ဝေး၏။ အကုသိုလ်သညာနှင့် အဗျာကတသညာတို့သည် ကုသိုလ်သညာမှ ဝေးကုန်၏။အဗျာကတသညာသည် ကုသိုလ်သညာနှင့် အကုသိုလ်သညာတို့မှ ဝေး၏။ ကုသိုလ်သညာနှင့်အကုသိုလ်သညာတို့သည် အဗျာကတသညာမှ ဝေးကုန်၏။ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည် သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သောသညာတို့မှ ဝေး၏။ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သညာတို့သည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သောသညာမှ ဝေးကုန်၏။ သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သညာသည် ဒုက္ခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သညာတို့မှ ဝေး၏။

ဒုက္ခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သညာတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သောသညာမှ ဝေးကုန်၏။အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သညာသည် သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သညာမှ ဝေး၏။ သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သညာတို့သည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သောသညာမှ ဝေးကုန်၏။သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သညာသည် သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ သညာမှ ဝေး၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သညာသည် သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သညာမှ ဝေး၏။အာသဝ၏ (တဏှာ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သညာသည် အာသဝ၏ အာရုံ မဟုတ်သော သညာမှ ဝေး၏။ အာသဝ၏ အာရုံ မဟုတ်သော သညာသည် အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သောသညာမှဝေး၏။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော သညာ အပေါင်း) ကို ဝေးသော မှတ်သားမှု “ဒူရေသညာ” ဟုဆိုအပ်၏။

(၁၁) သန္တိကေသညာ

ထို(သညာ၁၁မျိုးတို့)တွင်အဘယ်သညာသည်နီးသောမှတ်သားမှု“သန္တိကေသညာ” မည်သနည်း။အကုသိုလ်သညာသည် အကုသိုလ်သညာနှင့် နီး၏။ ကုသိုလ်သညာသည် ကုသိုလ်သညာနှင့် နီး၏။အဗျာကတသညာသည် အဗျာကတသညာနှင့် နီး၏။ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည်ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာနှင့် နီး၏။ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာနှင့် နီး၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သောသညာသည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာနှင့် နီး၏။ သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သညာသည် သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သညာနှင့် နီး၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သညာသည် သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သညာနှင့် နီး၏။အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော သညာသည် အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော သညာနှင့် နီး၏။ အာသဝ ၏အာရုံ မဟုတ်သော သညာသည် အာသဝ၏ အာရုံ မဟုတ်သော သညာနှင့် နီး၏။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီး သောသညာအပေါင်း) ကို နီးသော မှတ်သားမှု “သန္တိကေသညာ” ဟု ဆိုအပ်၏။တစ်နည်းကား၊ ထိုထိုသညာကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (သညာတစ်ခုနှင့် တစ်ခုကို နှိုင်းရှည့်ရှိနှိုင်းရှည့်၍) ဝေးသော သညာ “ဒူရေသညာ” နှင့် နီးသော သညာ “သန္တိကေသညာ” ကို မှတ်အပ်၏။

ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏ (ပရပုဂ္ဂလအဇ္ဈတ္တံ)၊ (တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်၏ (ပစ္စတ္တံ)၊(တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်ကုန်၏ (နိယကာ)၊ (တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏)အသီးအခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်ကုန်၏ (ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ ဖြစ်ကုန်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံ ဖြစ်ကုန်၏) (ဥပါဒိန္ဒာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု “သင်္ခါရ”) တို့ကို အပညာသန္တာန်၌ဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု “ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရ” တို့ဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။

(၆) (၇) ဩဠာရိကသင်္ခါရနှင့် သုခုမသင်္ခါရ

၂၃။ ထို (သင်္ခါရ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်သင်္ခါရတို့သည် ကြမ်းတမ်းသော ပြုပြင်စီရင်မှု “ဩဠာရိကသင်္ခါရ” နှင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ပြုပြင်စီရင်မှု “သုခုမသင်္ခါရ” တို့ မည်ကုန်သနည်း။ အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု “အကုသိုလ်သင်္ခါရ” တို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏။ အပြစ်မရှိမှု၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု “ကုသိုလ်သင်္ခါရ” နှင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော “အဗျာကတသင်္ခါရ” တို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်၏။ (တစ်နည်းကား) ကုသိုလ်သင်္ခါရနှင့် အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏။ အဗျာကတသင်္ခါရတို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏။ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်၏။ (တစ်နည်းကား) သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်၏။ သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏။ သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့သည် နူးညံ့ သိမ် မွေ့ ကုန်၏။ (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သည့် “အာသဝ” ၏(တဏှာ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရတို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်၏။ တစ်နည်းကား၊ ထိုထိုသင်္ခါရတို့ကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (သင်္ခါရတစ်ခုနှင့် တစ်ခုကိုနှိုင်းရှည့်ထောက်ဆခြင်းအားဖြင့်) ကြမ်းတမ်းသော ပြုပြင်စီရင်မှု “ဩဠာရိကသင်္ခါရ” နှင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ပြုပြင်စီရင်မှု “သုခုမသင်္ခါရ” တို့ကို မှတ်အပ်ကုန်၏။

ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏ (အတ္ထင်္ဂတာ)၊ အလွန်ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်ကုန်၏ (အတ္တတ္ထင်္ဂတာ)၊ ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပျောက်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပ္ပဇ္ဇိတ္တာဝိဂတာ)၊ လွန်ပြီးဖြစ်ကုန်၏ (အတိတာ)၊ လွန်ပြီးသောအတိတ်တရား အစုအဖို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်ကုန်၏ (အတိတံသေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသောသင်္ခါရ)တို့ကို ဖြစ်ပြီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု “အတိတ်သင်္ခါရ” တို့ဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။

(၂) အနာဂတ်သင်္ခါရ

ထို (သင်္ခါရ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ် သင်္ခါရတို့သည် ဖြစ်လတ္တံ့သော ပြုပြင်စီရင်မှု “အနာဂတ်သင်္ခါရ” တို့ မည်ကုန်သနည်း။ မျက်စိအကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရူပါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (မျက်စိအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (စက္ခုသမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ နားအကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံ သဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (နားအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (သောတသမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ နှာခေါင်းအကြည် ဃာနပသာဒနှင့် အနံ့ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သောစေတနာ (နှာခေါင်းအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (ဃာနသမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ လျှာအကြည် ဇိဝှါပသာဒနှင့် အရသာရသာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (လျှာအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သောစေတနာ) (ဇိဝှါသမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ ကိုယ်အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှု ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (ကာယသမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (မနောသမ္ပဿဇာစေတနာ) ဟု ဆိုအပ်သောအကြင် ပြုပြင်စီရင်မှု “သင်္ခါရ” တို့သည် မဖြစ်ကုန်သေး (အဇာတာ)၊ မထင်ရှားကုန်သေး (အဘူတာ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်ရှိသေး (အသဉ္ဇာတာ)၊ မဖြစ်ကုန်သေး (အနိဗ္ဗတ္တာ)၊ အသစ် မဖြစ်ကုန်သေး (အနာဘိနိဗ္ဗတ္တာ)၊ ထင်ရှား မဖြစ်ကုန်သေး (အပါတုဘူတာ)၊ မဖြစ်ပေါ်ကုန်သေး (အနုပ္ပန္နာ)၊ ကောင်းစွာမဖြစ်ပေါ်ကုန်သေး (အသမုပ္ပန္နာ)၊ မပေါ်ပေါက်ကုန်သေး (အနုဋ္ဌိတာ)၊ ကောင်းစွာ မပေါ်ပေါက်ကုန်သေး (အသမုဋ္ဌိတာ)၊ မရောက်လာကုန်သေး (အနာဂတာ)၊ မရောက်လာကုန်သေးသော အနာဂတ်တရားအစုအဖို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အနာဂတံသေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု “သင်္ခါရ”) တို့ကို ဖြစ်လတ္တံ့သော ပြုပြင် စီရင်မှု “အနာဂတ်သင်္ခါရ” ဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။

မဖြစ်သေး (အနိဗ္ဗတ္တံ)၊ အသစ်မဖြစ်သေး (အနဘိနိဗ္ဗတ္တံ)၊ ထင်ရှားမဖြစ်သေး(အပါတုဘူတံ)၊ မဖြစ်ပေါ်သေး (အနုပ္ပန္နံ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်ပေါ်သေး (အသမုပ္ပန္နံ)၊ မပေါ်ပေါက်သေး(အနုဋ္ဌိတံ)၊ ကောင်းစွာ မပေါ်ပေါက်သေး (အသမုဋ္ဌိတံ)၊ မရောက်လာသေး (အနာဂတံ)၊ မရောက်လာသေးသော အနာဂတ်တရား အစုအဖို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အနာဂတံသေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိညာဏ်အပေါင်း) ကို ဖြစ်လတ္တံ့သော သိမှု “အနာဂတ်ဝိညာဏ်” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၃) ပစ္စုပ္ပန်ဝိညာဏ်

ထို (ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ဝိညာဏ်သည် ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော သိမှု “ပစ္စုပ္ပန်ဝိညာဏ်” မည်သနည်း။ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ ဃာနဝိညာဏ်၊ ဇိဝှိဝိညာဏ်၊ ကာယဝိညာဏ်၊ မနောဝိညာဏ်ဟုဆိုအပ်သော အကြင် ဝိညာဏ်သည် ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ဇာတံ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ဘူတံ)၊ ကောင်းစွာဖြစ်ရှိဆဲဖြစ်၏ (သဇ္ဇာတံ)၊ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (နိဗ္ဗတ္တံ)၊ အသစ်ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (အဘိနိဗ္ဗတ္တံ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ပါတုဘူတံ)၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (ဥပ္ပန္နံ)၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (သမုပ္ပန္နံ)၊ ပေါ်ပေါက်ဆဲဖြစ်၏ (ဥဋ္ဌိတံ)၊ ကောင်းစွာ ပေါ်ပေါက်ဆဲဖြစ်၏ (သမုဋ္ဌိတံ)၊ ယခုဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (ပစ္စုပ္ပန္နံ)၊ ယခုဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်တရား အစုအဖို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (ပစ္စုပ္ပန္နံသေန သင်္ဂဟိတံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိညာဏ်အပေါင်း) ကို ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော သိမှု “ပစ္စုပ္ပန်ဝိညာဏ်” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၄) အဇ္ဈတ္တဝိညာဏ်

၂၈။ ထို (ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ဝိညာဏ်သည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော သိမှု “အဇ္ဈတ္တဝိညာဏ်” မည်သနည်း။ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ ဃာနဝိညာဏ်၊ ဇိဝှိဝိညာဏ်၊ ကာယဝိညာဏ်၊ မနောဝိညာဏ်ဟုဆိုအပ်သော အကြင် ဝိညာဏ်သည် ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တံ)၊ ကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်၏ (ပစ္စတ္တံ)၊ မိမိကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏ (နိယကံ)၊ အသိအခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်၏(ပါဠိပုဂ္ဂလိကံ)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ ဖြစ်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်၏) (ဥပါဒိန္နံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိညာဏ်အပေါင်း) ကို အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သောသိမှု “အဇ္ဈတ္တဝိညာဏ်” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၈) (၉) ဟိနသင်္ခါရနှင့် ပဏီတသင်္ခါရ

၂၄။ ထို(သင်္ခါရ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်သင်္ခါရတို့သည် ယုတ်ညံ့သော ပြုပြင်စီရင်မှု “ဟိနသင်္ခါရ”နှင့် မြင့်မြတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု “ပဏီတသင်္ခါရ” တို့ မည်ကုန်သနည်း။ အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော “အကုသိုလ်သင်္ခါရ” တို့သည် ယုတ်ညံ့ကုန်၏။ အပြစ်မရှိမူ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု “ကုသိုလ်သင်္ခါရ” နှင့်ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သည့် ပြုပြင်စီရင်မှု “အဗျာကတသင်္ခါရ” တို့သည် မြင့်မြတ်ကုန်၏။ ကုသိုလ်သင်္ခါရနှင့် အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့သည် ယုတ်ညံ့ကုန်၏။ အဗျာကတသင်္ခါရတို့သည်မြင့်မြတ်ကုန်၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် ယုတ်ညံ့ကုန်၏။ သုခဝေဒနာ၊ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် မြင့်မြတ်ကုန်၏။ (တစ်နည်းကား) သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် ယုတ်ညံ့ကုန်၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် မြင့်မြတ်ကုန်၏။ သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့သည် ယုတ်ညံ့ကုန်၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့သည်မြင့်မြတ်ကုန်၏။ အာသဝ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတို့သည် ယုတ်ညံ့ ကုန်၏။ အာသဝ၏ အာရုံ မဟုတ်သော သင်္ခါရတို့သည် မြင့်မြတ်ကုန်၏။ တစ်နည်းကား၊ ထိုထိုသင်္ခါရတို့ကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (သင်္ခါရတစ်ခုနှင့် တစ်ခုကို နှိုင်းရှည့်ထောက်ဆခြင်းအားဖြင့်) ယုတ်ညံ့သော “ဟိနသင်္ခါရ” နှင့် မြင့်မြတ်သော “ပဏီတသင်္ခါရ” တို့ကိုမှတ်အပ်ကုန်၏။

(၆) ဒူရေသင်္ခါရ

၂၅။ ထို (သင်္ခါရ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်သင်္ခါရတို့သည် ဝေးသော အသိခက်သောပြုပြင်စီရင်မှု “ဒူရေသင်္ခါရ”တို့ မည်ကုန်သနည်း။ အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့သည် ကုသိုလ်သင်္ခါရနှင့် အဗျာကတသင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ ကုသိုလ်သင်္ခါရနှင့် အဗျာကတသင်္ခါရတို့သည် အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ ကုသိုလ်သင်္ခါရတို့သည် အကုသိုလ်သင်္ခါရနှင့် အဗျာကတသင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ အကုသိုလ်သင်္ခါရနှင့် အဗျာကတသင်္ခါရတို့သည် ကုသိုလ်သင်္ခါရမှ ဝေးကုန်၏။ အဗျာကတသင်္ခါရတို့သည် ကုသိုလ်သင်္ခါရနှင့် အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ ကုသိုလ်သင်္ခါရနှင့် အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့သည် အဗျာကတသင်္ခါရမှ ဝေးကုန်၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သောသင်္ခါရတို့မှ

ဝေးကုန်၏။ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် ဒုက္ခဝေဒနာ နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် ဒုက္ခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ ဒုက္ခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့သည် သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့သည် သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ အာသဝ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတို့သည် အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရတို့သည် အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော သင်္ခါရ) တို့ကို ဝေးသော ပြုပြင်စီရင်မှု “ဥရေသင်္ခါရ” တို့ ဟုဆိုအပ်ကုန်၏။

(၁၁) သန္တိကေသင်္ခါရ

ထို (သင်္ခါရ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်သင်္ခါရတို့သည် နီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု “သန္တိကေသင်္ခါရ” တို့မည်ကုန်သနည်း။ အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့သည် အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ ကုသိုလ်သင်္ခါရတို့သည် ကုသိုလ်သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ အဗျာကတသင်္ခါရတို့သည် အဗျာကတသင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့သည် သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့သည် သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ အာသဝ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတို့သည် အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရတို့သည် အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော သင်္ခါရ) တို့ကို နီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု “သန္တိကေသင်္ခါရ” တို့ဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။ တစ်နည်းကား ထိုထိုသင်္ခါရတို့ကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (သင်္ခါရတစ်ခုနှင့် တစ်ခုကို နှိုင်းရှည့်ထောက်ဆခြင်းအားဖြင့်) ဝေးသော ပြုပြင်စီရင်မှု “ဥရေသင်္ခါရ” နှင့် နီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု “သန္တိကေသင်္ခါရ” တို့ကို မှတ်အပ်ကုန်၏။

**၅ - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ (သိမှုအစု)
ဝိညာဏက္ခန္ဓာ (ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုး)**

၂၆။ ထို (ခန္ဓာငါးပါးတို့) တွင် အဘယ်သည် သိမှုအစု “ဝိညာဏက္ခန္ဓာ” မည်သနည်း။ ဖြစ်ပြီးသော သိမှု “အတိက်ဝိညာဏ်”၊ ဖြစ်လတ္တံ့သော သိမှု “အနာဂတ်ဝိညာဏ်”၊ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သောသိမှု “ပစ္စုပ္ပန်ဝိညာဏ်”၊ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော သိမှု “အဇ္ဈတ္တဝိညာဏ်”၊ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော သိမှု “ဗဟိဒ္ဓဝိညာဏ်”၊ ကြမ်းတမ်းသော သိမှု “ဩဠာရိကဝိညာဏ်”၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့သော သိမှု “သုခုမ ဝိညာဏ်”၊ ယုတ်ညံ့သော သိမှု “ဟိနဝိညာဏ်”၊ မြင့်မြတ်သော သိမှု “ပဏီတဝိညာဏ်”၊ ဝေးသော သိမှု “ဒူရေဝိညာဏ်”၊ နီးသော သိမှု “သန္တိကေဝိညာဏ်” တည်းဟူသော အလုံးစုံသော ဝိညာဏ်သည် ရှိ၏။ ထို(အားလုံးသော သိမှု ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့) ကို တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ ရုံးစု၍ အကျဉ်းချုံး၍ ပြသောဤသဘောကို သိမှုအစု “ဝိညာဏက္ခန္ဓာ” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁) အတိက်ဝိညာဏ်

၂၇။ ထို (ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ဝိညာဏ်သည် ဖြစ်ပြီးသော သိမှု “အတိက်ဝိညာဏ်” မည်သနည်း။ မြင်သိစိတ် “စက္ခဝိညာဏ်”၊ ကြားသိစိတ် “သောတဝိညာဏ်”၊ နံသိစိတ် “ဃာနဝိညာဏ်”၊ လျက်သိစိတ် “ဇိဝါဝိညာဏ်”၊ ထိသိစိတ် “ကာယဝိညာဏ်”၊ ကြိသိစိတ် “မနောဝိညာဏ်” ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်ဝိညာဏ်သည် လွန်ပြီးဖြစ်၏ (အတိတ်)၊ ချုပ်ပြီးဖြစ်၏ (နိရုဋ်)၊ ကင်းပြီးဖြစ်၏ (ဝိဂတံ)၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (ဝိပရိဏတံ)၊ ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (အတ္တင်္ဂတံ)၊ အလွန်ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (အဗ္ဘတ္တင်္ဂတံ)၊ ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပျောက်ပြီးဖြစ်၏ (ဥပ္ပဇ္ဇိတ္တာဝိဂတံ)၊ လွန်ပြီးဖြစ်၏ (အတိတ်)၊ လွန်ပြီးသော အတိက်တရား အစုအဖို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အတိတ်သေန သင်္ဂဟိတံ)။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိညာဏ်အပေါင်း) ကို ဖြစ်ပြီးသော သိမှု “အတိက်ဝိညာဏ်” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၂) အနာဂတ်ဝိညာဏ်

ထို (ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ဝိညာဏ်သည် ဖြစ်လတ္တံ့သော သိမှု “အနာဂတ်ဝိညာဏ်” မည်သနည်း။ စက္ခဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ ဃာနဝိညာဏ်၊ ဇိဝါဝိညာဏ်၊ ကာယဝိညာဏ်၊ မနောဝိညာဏ်ဟုဆိုအပ်သော အကြင် ဝိညာဏ်သည် မဖြစ်ပေါ်သေး (အဇာတံ)၊ မထင်ရှားသေး (အဘူတံ)၊ ကောင်းစွာမဖြစ်ရှိသေး (အသဗ္ဗာတံ)၊

ပမာတူစွာ ဤခန္ဓာ

(ပရမတ္ထသရူပဘောဒနီ)

ဖေဏပိဏ္ဍောပမံ ရူပံ ၊ ဝေဒနာ ပုဗ္ဗုဠောပမာ ။

မရီစိကူပမာ သညာ သင်္ခါရာ ကဒလူပမာ ။

မာယူပမာနံ ဝိညာဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ သာရဒသိနာ ။

ရူပံ-ဘူတရုပ်လေးခု၊ စတုဝိသာ၊ ဥပါဒါဟု၊ အဋ္ဌာဝိသာ၊ ရုပ်စုမျှလျက်၊ ပါဟစွဲငုပ်၊ ဤကိုယ်ပုပ်သည်။ ဖေဏပိဏ္ဍောပမံ-ပထဝီထင်းချောင်း၊ ပျောင်းအိအာပေါ၊ တေဇောချမ်းပူ၊ လူလူလွင်ထ၊ ဝါယောမှသည်၊ စသည်များမြောင်း၊ တောင်မျှတရှိ၊ ကြီးဘိတမူ၊ သုံးယူမဖြစ်၊ အနှစ်မရှိ၊ အကာတိသာ၊ ပစ်စရာသည်၊ ပမာရေမြုပ်နှင့်တူ၏။

ရူပံ ဤရုပ် ရေမြုပ်သဏ္ဍာန်

အနိစ္စဘဲ မမြဲအမှန်

ဖြစ်ပျက်မစဲ ဆင်းရဲပူပန်

အနတ္တ မှတ်ကြဇဝကန်။

ဝေဒနာ၊ မျက်စိ အာရုံ၊ နားအာရုံနှင့်၊ အာရုံရသာ၊ ခံစားပါလည်း၊ အရာမရောက်၊ ခါခါပျောက်သည်၊ ခြောက်ပါးသော ဝေဒနာအစုသည်၊ ပုဗ္ဗုဠောပမာ-ဆင်းရဲ ချမ်းသာ၊ ရံခါလျစ်လျူ၊ ဆူလည်း ရုတ်ရက်၊ လျင်စွာပျက်၍၊ သုံးကွက်သုံးရာ၊ မထင်လာသည်၊ ပမာရေပွက်နှင့်တူ၏။

ဝေဒနာစက် ရေပွက်ပုံဟန်

အနိစ္စဘဲ မမြဲအမှန်

ဖြစ်ပျက်မစဲ ဆင်းရဲပူပန်

အနတ္တ မှတ်ကြဇဝကန်။

(၅) ဗဟိဒ္ဓဝိညာဏ်

ထို(ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ဝိညာဏ်သည် အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော သိမှု “ဗဟိဒ္ဓဝိညာဏ်” မည်သနည်း။ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ ဃာနဝိညာဏ်၊ ဇိဝှိဝိညာဏ်၊ ကာယဝိညာဏ်၊ မနောဝိညာဏ်ဟုဆိုအပ်သော အကြင် ဝိညာဏ်သည် တစ်ပါးသော သတ္တဝါ၊ တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်၏ (ပရပုဂ္ဂလအဇ္ဈတ္တံ)၊ (တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်၏ (ပစ္စတ္တံ)၊ (တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်၏ (နိယကံ)၊ (တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) အသီးအခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်၏ (ပါဠိပုဂ္ဂလိကံ)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ ဖြစ်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်၏) (ဥပါဒိန္နံ)။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိညာဏ်အပေါင်း) ကိုအပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော သိမှု “ဗဟိဒ္ဓဝိညာဏ်” ဟု ဆိုအပ်၏။

(၆) (၇) သြဋ္ဌာရိကဝိညာဏ်နှင့် သုခုမဝိညာဏ်

၂၉။ ထို (ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ဝိညာဏ် သည် ကြမ်းတမ်းသော သိမှု “သြဋ္ဌာရိကဝိညာဏ်” နှင့် နူးညံ့ သိမ်မွေ့သော သိမှု “သုခုမဝိညာဏ်” မည်သနည်း။ အပြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော သိမှု “အကုသိုလ်ဝိညာဏ်” သည် ကြမ်းတမ်း၏။ အပြစ်မရှိမူ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော သိမှု “ကုသိုလ်ဝိညာဏ်” နှင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော သိမှု “အဗျာကတဝိညာဏ်” တို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်၏။ (တစ်နည်းကား) ကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်တို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏။ အဗျာကတဝိညာဏ်သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် ကြမ်းတမ်း၏။ သုခဝေဒနာ၊ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ တို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်၏။ (တစ်နည်းကား) သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည် ကြမ်းတမ်း၏။ သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ အာသဝ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံ ဖြစ်သော ဝိညာဏ်သည် ကြမ်းတမ်း၏။ အာသဝ၏အာရုံ မဟုတ်သော ဝိညာဏ်သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ တစ်နည်းကား ထိုထိုဝိညာဏ်ကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (ဝိညာဏ်တစ်ခုနှင့် တစ်ခုကိုနှိုင်းရှု၍ ထောက်ဆခြင်းအားဖြင့်) ကြမ်းတမ်းသော သိမှု “သြဋ္ဌာရိကဝိညာဏ်” နှင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော သိမှု “သုခုမဝိညာဏ်” ကို မှတ်အပ်၏။

(၈) (၉) ဟီနဝိညာဏ်နှင့် ပဏီတဝိညာဏ်

၃၀။ ထို (ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ဝိညာဏ်သည် ယုတ်ညံ့သော သိမှု “ဟီနဝိညာဏ်” နှင့်မြင့်မြတ်သော သိမှု “ပဏီတဝိညာဏ်” မည်သနည်း။အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော သိမှု “အကုသိုလ်ဝိညာဏ်” သည်ယုတ်ညံ့၏။ အပြစ်မရှိမှု၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော သိမှု “ကုသိုလ်ဝိညာဏ်” နှင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော သိမှု “အဗျာကတဝိညာဏ်” တို့သည် မြင့်မြတ်ကုန်၏။ (တစ်နည်းကား) ကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်တို့သည် ယုတ်ညံ့ကုန်၏။ အဗျာကတဝိညာဏ်သည် မြင့်မြတ်၏။ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် ယုတ်ညံ့၏။သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့သည် မြင့်မြတ်ကုန်၏။ (တစ်နည်းကား) သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့သည် ယုတ်ညံ့ ကုန်၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် မြင့်မြတ်၏။သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည် ယုတ်ညံ့၏။ သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည်မြင့်မြတ်၏။အာသဝ၏ (တဏှာ ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏ်သည် ယုတ်ညံ့၏။ အာသဝ၏အာရုံ မဟုတ်သော ဝိညာဏ်သည် မြင့်မြတ်၏။တစ်နည်းကား၊ ထိုထိုဝိညာဏ်ကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (ဝိညာဏ်တစ်ခုနှင့် တစ်ခုကိုနှိုင်းရှည့် ထောက်ဆခြင်းအားဖြင့်) ယုတ်ညံ့သော သိမှု “ဟီနဝိညာဏ်” နှင့် မြင့်မြတ်သော သိမှု “ပဏီတဝိညာဏ်” ကို မှတ်အပ်၏။

(၁၀) ဒူရေဝိညာဏ်

၃၁။ ထို (ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ဝိညာဏ်သည် ဝေးသော သိမှု “ဒူရေဝိညာဏ်” မည်သနည်း။အကုသိုလ်ဝိညာဏ်သည် ကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် အဗျာကတဝိညာဏ်တို့မှ ဝေး၏။ ကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် အဗျာကတဝိညာဏ်တို့သည် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်မှ ဝေးကုန်၏။ကုသိုလ်ဝိညာဏ်သည် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် အဗျာကတဝိညာဏ်တို့မှ ဝေး၏။ အကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် အဗျာကတဝိညာဏ်တို့သည် ကုသိုလ်ဝိညာဏ်မှ ဝေးကုန်၏။အဗျာကတဝိညာဏ်သည် ကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်တို့မှ ဝေး၏။ ကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်တို့သည် အဗျာကတဝိညာဏ်မှ ဝေးကုန်၏။ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် သုခဝေဒနာ, အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သောဝိညာဏ်တို့မှ ဝေး၏။ သုခဝေဒနာ, အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့သည်ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏ်မှ

ဝေးကုန်၏။သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် ဒုက္ခဝေဒနာ, အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သောဝိညာဏ်တို့မှ ဝေး၏။ ဒုက္ခဝေဒနာ, အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်မှ ဝေးကုန်၏။အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သောဝိညာဏ်တို့မှ ဝေး၏။ သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့သည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်မှ ဝေးကုန်၏။သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည် သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်မှ ဝေး၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည် သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်မှ ဝေး၏။အာသဝ၏ (တဏှာ,ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏ်သည် အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏ်မှ ဝေး၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏ်သည် အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏ်မှ ဝေး၏။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိညာဏ်အပေါင်း) ကို ဝေးသော သိမှု “ဒူရေဝိညာဏ်”ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၁) သန္တိကေဝိညာဏ်

ထို (ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ဝိညာဏ်သည် နီးသော သိမှု “သန္တိကေဝိညာဏ်” မည်သနည်း။အကုသိုလ်ဝိညာဏ်သည် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။ ကုသိုလ်ဝိညာဏ်သည် ကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။ အဗျာကတဝိညာဏ်သည် အဗျာကတဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည် သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည် သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။အာသဝ၏ (တဏှာ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏ်သည် အာသဝ၏ အာရုံ ဖြစ်သောဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏ်သည် အာသဝ၏ အာရုံ မဟုတ် သောဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိညာဏ်အပေါင်း) ကို နီးသော သိမှု “သန္တိကေဝိညာဏ်” ဟုဆိုအပ်၏။ တစ်နည်းကား၊ ထိုထိုဝိညာဏ်ကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (ဝိညာဏ်တစ်ခုနှင့် တစ်ခုကို နှိုင်းရှည့်ထောက်ဆခြင်းအားဖြင့်) ဝေးသော သိမှု “ဒူရေဝိညာဏ်” နှင့် နီးသော သိမှု “သန္တိကေဝိညာဏ်” ကိုမှတ်အပ်၏။ ခန္ဓာတို့ကို သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သောသုတ္တနန္တဘာဇနိယနည်း ပြီး၏။

(၂) မြင်သိစိတ် “စက္ခုဝိညာဏ်” ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း “ရူပါယတန” (ရူပါရုံ)။

(၃) ကြားသိစိတ် “သောတဝိညာဏ်” ဖြစ်ရာ နားအကြည် “သောတာယတန”
(သောတပသာဒ = သောတဝတ္ထု = သောတဒွါရ)။

(၄) ကြားသိစိတ် “သောတဝိညာဏ်” ဖြစ်ကြောင်း အသံ “သဒ္ဒါယတန” (သဒ္ဒါရုံ)။

(၅) နံသိစိတ် “ဃာနဝိညာဏ်” ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် “ဃာနာယတန”
(ဃာနပသာဒ = ဃာန ဝတ္ထု = ဃာနဒွါရ)။

(၆) နံသိစိတ် “ဃာနဝိညာဏ်” ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ “ဂန္ဓာယတန” (ဂန္ဓာရုံ)။

(၇) လျက်သိစိတ် “ဇိဝှိဝိညာဏ်” ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် “ဇိဝှိယတန”
(ဇိဝှိပသာဒ = ဇိဝှိဝတ္ထု = ဇိဝှိဒွါရ)။

(၈) လျက်သိစိတ် “ဇိဝှိဝိညာဏ်” ဖြစ်ကြောင်း အရသာ “ရသာယတန” (ရသာရုံ)။

(၉) ထိသိစိတ် “ကာယဝိညာဏ်” ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် “ကာယာယတန”
(ကာယပသာဒ = ကာယဝတ္ထု = ကာယဒွါရ)။

(၁၀) ထိသိစိတ် “ကာယဝိညာဏ်” ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ “ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန”
(ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။

(၁၁) သိမှုစိတ်ဖြစ်ရာ “မနာယတန” (စိတ် ၈၉-ပါး)။

(၁၂) သိမှုစိတ်ဖြစ်ကြောင်း သဘာဝ “ဓမ္မာယတန” (ဓမ္မာရုံ) တို့တည်း။

အာယတန ၁၂-ပါးကို ဝိပဿနာ ရှုပုံ

(၁) မျက်စိသည် မမြဲ “အနိစ္စ”၊ဆင်းရဲ၏ “ဒုက္ခ”၊ အတ္တမဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်)
“အနတ္တ”၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ “ဝိပရိဏာမဓမ္မ”။

(၂) အဆင်း “ရူပါရုံ”တို့သည် မမြဲကုန် “အနိစ္စ”၊ဆင်းရဲကုန်၏ “ဒုက္ခ”၊ အတ္တမဟုတ်ကုန်
(မိမိအလိုသို့ မလိုက်ကုန်) “အနတ္တ”၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိကုန်၏ “ဝိပရိဏာမဓမ္မ”။

သညာ-ဣတ္ထိ ပုရိသ၊ သတ္တဇီဝါ၊ ထင်မှတ်ပါလည်း၊ မှတ်ရာမမြဲ၊
အထင်လွဲသောသညာအစုသည်၊ မရီစိကူပမာ-ရေဟုထင်မှတ်ကြိုးပမ်းလတ်၍၊ တမတ်မားမား၊
လိုက်လေငြားလည်း၊တောသားသမင်၊ မောဟိုက်သွင်သို့၊ ဝိညာဉ်ဇီဝ၊ သတ္တဆိတ်ညံ၊ပဉ္စကံကို၊
အဟံ မမ၊ ထင်မှားရအောင်၊ များလူ့ဘောင် ကို၊ ရုပ်ဆောင်လှည့်ပတ်၊
အတွေးကပ်သည်၊တံလျှပ်နှင့် ပမာတူ၏။

သညာအမှတ် တံလှုပ်ပုံဟန်
အနိစ္စဘဲ မမြဲအမှန်
ဖြစ်ပျက်မစဲ ဆင်းရဲပူပန်
အနတ္တ မှတ်ကြဇဝကန်။

သင်္ခါရာ-ဝိတက် ဝိစာရ၊ဖဿမှသည်၊ စ၍ရေတွက်၊ နှစ် မဘက်သည်၊
သင်္ခါရက္ခန္ဓာအပေါင်းတို့သည်၊ ကဒလူပမာ-အနှစ်တွေ့နိုးအားအင်ကြိုး၍၊ အကျိုးတလျောက်၊
ထက်အောက်တွင်းပြင်၊ရှာသော်လျှင်လည်း၊ တပင်လုံးသာ၊ ကုန်လေပါသည်၊ အကာလုံးလုံး၊
အနှစ်သုဉ်းသည်၊ ငှက်ပျောတုံးနှင့်ပမာတူကုန်၏။

ငှက်ပျောတူစွာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ
အနိစ္စဘဲ မမြဲအမှန်
ဖြစ်ပျက်မစဲ ဆင်းရဲပူပန်
အနတ္တ မှတ်ကြဇဝကန်။

ဝိညာဏ်-စက္ခု သောတာ၊ ဃာန ဇိဝှာ၊ ကာယာနလုံး၊ လက်ကသုံး၌၊ မှီအုံးခိုနေ၊
လူကိုမွေ့သည်၊ ခြောက်တွေ့သောဝိညာဏ်အစုသည်၊မာယူပမာန်-ကျောက်အုဉ်ခဲကို၊
ဖောက်လှဲပြုပြင်၊ ရွှေစင်မြသား၊ ပတ္တမြားအယောင်၊ ဟန်ဆောင်ပြုလုပ်အပ်သည်၊
မျက်လှည့်ရုပ်နှင့်ပမာတူ၏။

မျက်လှည့်အလား သိမှားဝိညာဏ်
အနိစ္စဘဲ မမြဲအမှန်
ဖြစ်ပျက်မစဲ ဆင်းရဲပူပန်
အနတ္တ မှတ်ကြဇဝကန်။

ဣတိ-ဤသို့၊သာရဒသိနော-အနှစ်ကို မြင်သိသော ပညာရှိသည်၊ဒဋ္ဌဗ္ဗံ -ရှုအပ် ရှုသင့်
ရှုထိုက်၏။

အာယတနခန်း

(ကျေးဇူးရှင် လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် သစ္စာ လင်္ကာကျမ်း)

၈။ ထွေထွေလာလာ၊ များတကာတို့၊ တည်ရာစုရာ၊ သက်ရောက်ရာကို၊ အာယတန၊ ခေါ်ဆိုကြ၏။* ဌာန၊ ကရဏ၊ စသည်အနက်၊ အများထွက်၏။* စက္ခု၊ သောတ၊ ယာန၊ ဇိဝါ၊ ကာယ၊ မနော၊သဘောတရား၊ ဤ ၆-ပါးမူ၊ ကိုယ်တွင်းဟူသော၊ အဇ္ဈတ္တိက၊ အမည်ရ၏။ * ရူပ၊ သဒ္ဓါ၊ ဂန္ဓာ၊ ရသ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗနှင့်၊ ဓမ္မဟူသည်၊ ဤ၆-မည်ကား၊ ဗာဟိရယတန၊ အမည်ရ၏။* မနမှာမူ၊ ၆-ဖြာဝိညာဉ်၊ ဓမ္မတွင်မူ၊ အစဉ်ပါလစ်၊ ရှေ့ဆယ့်တစ်မှ၊ ကျန်သမျှတည်း။ အာဒိတ္တ သုတ်၊ဖော်ပြထုတ်မူ-

“စက္ခု ဘိက္ခဝေ အာဒိတ္တံ၊ ကေန အာဒိတ္တံ၊ ရာဂဂိုနာ အာဒိတ္တံ၊ဒေါသဂိုနာ အာဒိတ္တံ၊ မောဟဂိုနာ အာဒိတ္တံ၊ ဇာတိယာ ဇရာယ မရဏေနသောကပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿုပါယာသေဟိ အာဒိတ္တန္တိ ဝဒါမိ၊သောတံအာဒိတ္တံ၊ ယာနံ အာဒိတ္တံ၊ ဇိဝါ အာဒိတ္တာ၊ ကာယောအာဒိတ္တာ၊ မနော အာဒိတ္တာ၊ ရူပါ အာဒိတ္တာ၊ သဒ္ဓါ အာဒိတ္တာ၊ ဂန္ဓာအာဒိတ္တာ၊ ရသာ အာဒိတ္တာ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ အာဒိတ္တာ၊ ဓမ္မာ အာဒိတ္တာ၊ကေန အာဒိတ္တာ၊ ရာဂဂိုနာ အာဒိတ္တာ၊ ဒေါသဂိုနာ အာဒိတ္တာ၊မောဟဂိုနာ အာဒိတ္တာ၊ ဇာတိယာ ဇရာယ မရဏေန သောက ပရိဒေဝဒုက္ခ ဒေါမနဿုပါယာသေဟိ အာဒိတ္တာတိ ဝဒါမိ”။

ပါဠိတော်လှစ်၊ မီးဆယ့်တစ်ကို၊ ဆယ့်နှစ် အာယတန၊မြောက်ပွားကမူ၊ တရားသုံးဆယ်၊ နှစ်ပါးကယ်သား၊ အကျယ် မီးပေါင်း၊ပွားတုံရှောင်းသည်...ထောင်းထောင်း တောက်လောင် မစဲတည်း။

* “အာယတန” ဆိုသည်ကား လူအများတို့ သက်ရောက်ရာ လှေဆိပ်ကြီး၊ သဘောဆိပ်ကြီး၊ ဈေး ရုံကြီး၊ဇာတ်ရုံကြီးများကဲ့သို့ တစ်ယောက်သော သူ၏ကိုယ်ခန္ဓာမှာ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အာရုံတရား၊ အာရုံဟူသော တရားတို့၏ တည်ရာ စုဝေးရာ သက်ရောက်ရာဖြစ်သောအနက်ကို ဆိုသည်။ ထိုအာယတနသဒ္ဓါသည် တည်ရာ=ဌာနအနက်၊ အကြောင်း=ကာရဏအနက် စသည်ဖြင့် များသော အနက်ရှိ၏။

* စက္ခုယတန၊ သောတာယတန၊ ယာနာယတန၊ဇိဝါယတန၊ ကာယာယတန၊ မနာယတနဟူ၍အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး၊ သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်ဌာနသရကောင်းသောကြောင့် အဇ္ဈတ္တိကခေါ် သည်။

* ရူပါယတန၊ သဒ္ဓါယတန၊ ဂန္ဓာယတန၊ ရသာ ယတန၊ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန၊ ဓမ္မာယတနဟူ၍ ဗာဟိရယတန ၆-ပါး။ အဇ္ဈတ္တိကာယတနတို့မှ အပဖြစ်သောကြောင့် ဗာဟိရခေါ်သည်။

* စက္ခုပသာဒရုပ် စသည်သည် စက္ခုယတန စသည်မည်၏။ ရူပက္ခန္ဓာ အကျယ်မှာ လာရှိခဲ့ပြီ။

* ဝိညာဏက္ခန္ဓာကြီးကို မနာယတန ဆိုသည်။

* ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာစုနှင့် အာပေါဓာတ်တစ်ခု၊ ဘာဝရုပ် ၂-ခု၊ ဟဒယ ဝတ္ထုရုပ်တစ်ခု၊ဇီဝိတရုပ် တစ်ခု၊ အာဟာရရုပ်တစ်ခု၊ အာကာသဓာတ်တစ်ခု၊ ဝိညာတ်ရုပ် ၂-ခု၊ ဝိကာရရုပ် ၃-ခု၊ လက္ခဏရုပ်၄-ခု ဟူသော သုခုမရုပ် ၁၆-ခု၊ အသင်္ခိတ မဟာနိဗ္ဗာန်ကြီး၊ ဤတရားစုကို ဓမ္မာယတန ဆိုသည်။

* ရာဂမီး၊ ဒေါသမီး၊ မောဟမီး၊ ဇာတိမီး၊ ဇရာမီး၊ မရဏမီး၊သောကမီး၊ ပရိဒေဝမီး၊ ဒုက္ခမီး၊ ဒေါမနဿမီး၊ဥပါယာသမီး၊ ဤကား-မီး ၁၁-ပါးတည်း။ လောကီအာယတန ၁၂-ပါးတို့တွင် တစ်ပါးတစ်ပါးမှာ မီး ၁၁-ပါး ၁၁-ပါးစီ တောက်လောင်လျက်ရှိ၏။ တစ်ပါးတစ်ပါးမှမီး ၁၁-ပါးစီ ထွက်နိုင်၏။ အာဒိတ္တသုတ် ပါဠိတော်ကြီးအတိုင်း မှတ်လေ။

အာယတနဝိဘင်္ဂ

(စိတ်စေတသိက်တို့ ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်း “အာယတန”တို့ကို ဝေဖန်၍ ဟောကြားအပ်သော အာယတနဝိဘင်း)

သုတ္တန္တဘာဇနီယ

(သုတ္တန်နည်းဖြင့်ဝေဖန်၍ ဟောကြားအပ်သော “သုတ္တန္တဘာဇနီယ”နည်း)

အာယတန ၁၂-ပါး

စိတ်စေတသိက်တို့ ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်း “အာယတန”တစ်ဆယ်နှစ်ပါးတို့ကား-

(၁) မြင်သိစိတ် “စက္ခုဝိညာဏ်” ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် “စက္ခုယတန”

(စက္ခုပသာဒ = စက္ခုဝတ္ထု = စက္ခုဒြရ)။

(၄) လေဟူသော အမည်ပညတ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်မှတ်သားအပ်သည့် ထောက်ကန်လှုပ်ရှားမှုသဘော ဖြစ်သော လေ ဓာတ် “ဝါယော ဓာတ်”။

(၅) ရေးခြစ်၍မရအပ် မတွေ့ထိအပ်သောသဘော (ရုပ်တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ပိုင်းခြားမှု ဟင်းလင်း သဘော) ဖြစ်သော “အာကာသ ဓာတ်”။

(၆) သိမှုသဘော “ဝိညာဏ ဓာတ်” (စိတ်) တို့တည်း။

တစ်နည်း ဓာတ် ၆-ပါး

ထိုမှတစ်ပါးလည်း (တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုသော်) ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့ကား ချမ်းသာမှုသဘော “သုခ ဓာတ်”၊ ဆင်းရဲမှုသဘော “ဒုက္ခ ဓာတ်”၊ဝမ်းမြောက်မှုသဘော “သောမနဿ ဓာတ်”၊နှလုံးမသာမှု သဘော “ဒေါမနဿ ဓာတ်”၊လျစ်လျူရှုမှု (အလယ်အလတ်ခံစားမှု) သဘော “ဥပေက္ခာ ဓာတ်”၊ အမှန်ကို မသိမှုသဘော “အဝိဇ္ဇာ ဓာတ်”တို့တည်း။

တစ်နည်း ဓာတ်-၆-ပါး

ထိုမှတစ်ပါးလည်း (တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုသော်) ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့ကား

- (၁) ကာမဂုဏ် ငါးပါးတို့၌ လိုချင်တပ်မက်မှုသဘော “ကာမ ဓာတ်”၊
- (၂) ပျက်စီးစေလိုမှုသဘော “ဗျာပါဒ ဓာတ်”၊
- (၃) နှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲလိုမှုသဘော “ဝိဟိသ ဓာတ်”၊
- (၄) ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့မှ ထွက်မြောက်လိုမှုသဘော “နေက္ခမ္မ ဓာတ်”၊
- (၅) မပျက်စီးစေလိုမှုသဘော “အဗျာပါ ဓာတ်” (မေတ္တာ)၊
- (၆) မနှိပ်စက် မညှဉ်းဆဲလိုမှု သဘော “အဝိဟိသ ဓာတ်” (ကရုဏာ) တို့တည်း။

ဤသို့ ဤဆက္ကသုံးပါး (၆-ပါးစီပါသော နည်း ၃-မျိုး) တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ထိုဆက္ကသုံးပါးတို့ကို တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ ရုံးစု၍ အကျဉ်းချုံး၍ ဓာတ်တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

သုတ္တန်နည်းဖြင့် ခွဲခြားဝေဖန် ဟောကြားအပ်သော “သုတ္တန္တာဇနိယ”နည်းပြီး၏။

(၃) နားသည် မမြဲ “အနိစ္စ”၊ ဆင်းရဲ၏ “ဒုက္ခ”၊ အတ္တမဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) “အနတ္တ”၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ “ဝိပရိဏာမဓမ္မ”။

(၄) အသံ “သဒ္ဒါရုံ”တို့သည် မမြဲကုန် “အနိစ္စ”၊ ဆင်းရဲ၏ “ဒုက္ခ”၊ အတ္တမဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) “အနတ္တ”၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ “ဝိပရိဏာမဓမ္မ”။

(၅) နှာခေါင်းသည် မမြဲ “အနိစ္စ”၊ ဆင်းရဲ၏ “ဒုက္ခ”၊ အတ္တမဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) “အနတ္တ”၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ “ဝိပရိဏာမဓမ္မ”။

(၆) အနံ့ “ဂန္ဓာရုံ”တို့သည် မမြဲကုန် “အနိစ္စ”၊ ဆင်းရဲ၏ “ဒုက္ခ”၊ အတ္တမဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) “အနတ္တ”၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ “ဝိပရိဏာမဓမ္မ”။

(၇) လျှာသည် မမြဲ “အနိစ္စ”၊ ဆင်းရဲ၏ “ဒုက္ခ”၊ အတ္တမဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) “အနတ္တ”၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ “ဝိပရိဏာမဓမ္မ”။

(၈) အရသာ “ရသာရုံ”တို့သည် မမြဲကုန် “အနိစ္စ”၊ ဆင်းရဲ၏ “ဒုက္ခ”၊ အတ္တမဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) “အနတ္တ”၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ “ဝိပရိဏာမဓမ္မ”။

(၉) ကိုယ် “ကာယ”သည် မမြဲ “အနိစ္စ”၊ ဆင်းရဲ၏ “ဒုက္ခ”၊ အတ္တမဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) “အနတ္တ”၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ “ဝိပရိဏာမဓမ္မ”။

(၁၀) တွေ့ထိမှု (အတွေ့) “ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ”တို့သည် မမြဲကုန် “အနိစ္စ”၊ ဆင်းရဲ၏ “ဒုက္ခ”၊ အတ္တမဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) “အနတ္တ”၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ “ဝိပရိဏာမဓမ္မ”။

(၁၁) သိမှုစိတ်သည် မမြဲ “အနိစ္စ”၊ ဆင်းရဲ၏ “ဒုက္ခ”၊ အတ္တမဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) “အနတ္တ”၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ “ဝိပရိဏာမဓမ္မ”။

(၁၂) သိမှုစိတ်ဖြစ်ကြောင်း သဘော “ဓမ္မာရုံ”တို့သည် မမြဲကုန် “အနိစ္စ”၊ ဆင်းရဲ၏ “ဒုက္ခ”၊ အတ္တမဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) “အနတ္တ”၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ “ဝိပရိဏာမဓမ္မ”။

သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သော “သုတ္တန္တာဇနိယ”နည်း ပြီး၏။

ဓာတ်

(ကျေးဇူးရှင် လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် သစ္စာ လင်္ကာကျမ်း)

ဓာတ်ခန်း

၉။ သတ္တဝါ အလို၊ ပုဂ္ဂိုလ်အကြိုက်၊ မလိုက်မစား၊ မငဲ့ငြားဘဲ၊ကြောင်းအားလျော်စွာ၊ သူ့ခြင်းရာနှင့်၊ သူ့သဘာဝ၊ သူ့ကိစ္စကိုဆောင်ကြသမှု၊ အကြောင်းပြု၍၊ ဓာတ်ဟု သညာ၊ အစဉ်လာ၏။ မနာယတန၊ တစ်ခုမျှကို၊ သတ္တဝိညာဏဓာတ်၊ ဝေဖန်လတ်ကာ၊ ဓာတ်၏အချက်၊ ဆယ်ရှစ်ထွက်၏။ စက္ခုဝိညာဏဓာတ်၊ သောတဝိညာဏဓာတ်၊ ဃာနဝိညာဏဓာတ်၊ ဇိဝှိဝိညာဏဓာတ်၊ ကာယဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ခုနှစ်ရပ်တွင်၊ ပဉ္စဝဇ္ဇန်၊ သမ္ပဋိစဒ္ဒေး၊ ပေါင်းရေး သုံးရပ်၊ မနောဓာတ်တည်း၊ ကြွင်းလတ်သဘော၊ မနောဝိညာဏ်၊ ခုနှစ်ဆယ်ခြောက်၊ ရတုမြောက်၏။ အလျောက်ဘာဝ၊ ပြင်ဓာတ်ကျ၍၊ သတ္တဇီဝ၊ အတ္တမဟုတ်၊ ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်၊ ပေါင်းစပ် ပူးတွဲ၊ အခဲအစု၊ ဝတ္ထု ကြီးငယ်၊ အထယ်အလိပ်၊ နိမိတ်သန္တာန်၊ ဟန်ပန်လုံးစုံ၊ ကင်းဆိတ်တုံ၍-

“စက္ခုပဋိစ္စ ရူပေစ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စက္ခုဝိညာဏံ၊ တိဏ္ဍိံ သင်္ဂတိဖသော၊ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ၊ ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ၊ တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ၊ ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ၊ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ၊ ဇာတိပစ္စယာ ဇရာ မရဏ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနသု ပါယာသာ သမ္ပဝန္တိ၊ ဧဝ မေ တဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုယောဟောတိ။ သောတဉ္စ ပဋိစ္စ သဒ္ဒေစ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သောတ ဝိညာဏံ(လ)ဃာနဉ္စ ပဋိစ္စ ဂန္ဓေစ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဃာန ဝိညာဏံ။ (လ) ဇိဝှဉ္စ ပဋိစ္စ ရသေစဥပ္ပဇ္ဇတိ ဇိဝှိဝိညာဏံ၊ (လ) ကာယဉ္စ ပဋိစ္စ ဖောဋ္ဌဗ္ဗေ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ကာယဝိညာဏံ၊ (လ) မနဉ္စ ပဋိစ္စ ဓမ္မေ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ မနောဝိညာဏံ၊ တိဏ္ဍိံ သင်္ဂတိ ဖသော (လ) ဧဝ မေ တဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတိ” ။

ပါဠိအထွက်၊ ဓာတ်ဆောင်ချက်ကို၊ နက်နက် နယ်နယ်၊ သိရန်ခြယ်သည်...အကျယ် ဓာတုကထာတည်း။

* အာယတန-၁၂-ပါးတို့တွင် မနာယတနတစ်ပါးကို ဓာတ်အားဖြင့် ဝေဖန်သော်ဝိညာဏဓာတ်-၇-ပါးပွားသည် ဖြစ်၍ ဓာတ်-၁၈-ပါးဖြစ်၏။ စက္ခုဓာတ်၊ သောတဓာတ်၊ ဃာနဓာတ်၊ ဇိဝှိဓာတ်၊ ကာယဓာတ်၊ ရူပဓာတ်၊ သဒ္ဒဓာတ်၊ ဂန္ဓဓာတ်၊ ရသဓာတ်၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်၊ စက္ခုဝိညာဏဓာတ်၊ သောတဝိညာဏဓာတ်၊ ဃာနဝိညာဏဓာတ်၊ ဇိဝှိဝိညာဏဓာတ်၊ ကာယဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်တည်း။

ထို-၁၈-ပါးတို့တွင်*မနောဓာတ်ဆိုသည်ကား- ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့်သမ္ပဋိစ္စုန်းဒွေး၊ ဤ-၃-ပါးကို ခေါ်သတည်း။ ကြွင်းသော မနောဝိညာဏစိတ်-၇၆-ပါးကို မနောဝိညာဏဓာတ် ဆိုသည်။* ပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ် သတ္တဝါမဟုတ် အတ္တမဟုတ် ဇီဝမဟုတ်ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏ အလိုသို့လည်းမလိုက် အသီးသီးသူ့အခြင်းအရာနှင့် သူ့သဘာဝ သူ့ကိစ္စကိုသာ ရွက်ဆောင် ကြသောကြောင့် ဓာတ်မည်၏။* မြေဓာတ်သည် ခက်မာသော အခြင်းအရာနှင့် တစ်ပါးသောရုပ်ဓာတ်တို့၏ တည်ရာမှီ ရာကိစ္စကိုသာ ရွက်ဆောင်သောကြောင့်ဓာတ်မည်၏။* ရေဓာတ်သည် ဖွဲ့စည်းသော အခြင်းအရာနှင့် တစ်ပါးသော ရုပ်ဓာတ်တို့၏ ပေါင်းစုထွေးခဲခြင်း ကိစ္စကိုသာရွက်ဆောင်သောကြောင့် ဓာတ်မည်၏။

ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပြဆိုဖွယ် ကျယ်ဝန်း၏။ ““စက္ခုပဋိစ္စရူပေစ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စက္ခုဝိညာဏံ””အစရှိသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသောပါဠိတော်၏အတွက် အနက်သဘောလည်း ဓာတ်တို့၏ ဆောင်မှုပင်တည်း။

ဓာတ်ခန်း ပြီး၏။

ဓာတုဝိဘင်္ဂ

(မိမိ၏ သဘောကို ဆောင်ထားမှု “ဓာတ်”တို့ကို ဝေဖန်၍ပြသော ဓာတုဝိဘင်း)

၁-သုတ္တန္တဘာဇနီယ

(သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောကြားအပ်သော “သုတ္တန္တဘာဇနီယ”နည်း)

ဓာတ် ၆-ပါး

ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့ကား-(၁) မြေဟူသော အမည်ပညတ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်မှတ်သားအပ်သည့် တည်ရာ “ပတိဋ္ဌာန”သဘော (ခက်မာမှု “ကက္ခဋ”သဘော) ဖြစ်သော မြေ ဓာတ် “ပထဝီ ဓာတ်”။

(၂) ရေဟူသော အမည်ပညတ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်မှတ်သားအပ်သည့် ဖွဲ့စည်းမှု “အာဗန္ဓန”သဘော၊ ယိုစီးမှု “ပုဂ္ဂရဏ”သဘောဖြစ်သော ရေ ဓာတ် “အာပေါ ဓာတ်”။

(၃) မီးဟူသော အမည်ပညတ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်မှတ်သားအပ်သည့် ရင့်ကျက်စေမှု “ပရိပါစန”သဘော ဖြစ်သော မီး ဓာတ် “တေဇော ဓာတ်”။

(၁) အတိတ်၊ အတိတ်ဖြစ်သော။ ယံ ခန္ဓပဉ္စကံ၊ အကြင်ခန္ဓာ ငါးပါးအပေါင်းသည်။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ တံ၊ ထိုခန္ဓာငါးပါးသည်။ ပဟီနံ၊ ပျောက်ခဲ့၊ ချုပ်ခဲ့လေပြီ။ (နိရုဋ္ဌံ အတ္ထင်္ဂိတံ- အဋ္ဌကထာဖွင့်)။ ။တသ္မာ၊ ထိုသို့ပျောက်ခဲ့ပြီး၊ ချုပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သောကြောင့်။ အတိတ်၊ အတိတ်ခန္ဓာငါးပါးကို။ န အနုအာဂမေယျ၊ တဖန်ပြန်၍ မလာစေရာ-တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် ပြန်၍စဉ်းစားမနေရာ။ အနာဂတဉ္စ၊ အနာဂတ်ခန္ဓာငါးပါးသည်လည်း။ အပ္ပတ္တံ၊ မရောက်လာသေး၊ မဖြစ်ပေါ်လာသေး။ (အ-ဇာတံအ-နိဗ္ဗတ္တံ-အဖွင့်) တသ္မာ၊ ထိုသို့ မဖြစ်ပေါ်လာသေးသောကြောင့်။ အနာဂတံ၊ အနာဂတ် ခန္ဓာငါးပါးကို။ နပ္ပဋိကဓံ၊ တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မမြော်လင့် မတောင့်တရာ။

(၂) ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော။ ဓမ္မဉ္စ၊ ခန္ဓာငါးပါးတရားကိုလဲ။ တတ္ထ တတ္ထ၊ ထိုထိုဖြစ်ဆဲ ခဏ၌သာလျှင်။ ယံဝိပဿတိ၊ ၇-ပါးသော အနုပဿနာတို့ဖြင့် အကြင်ရှုမှတ်၏။ အ-သံဟီရံ၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ မဆွဲငင် အပ်သော။ ဝါ၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ မဆွဲငင်နိုင်အောင်။ အ-သံကပ္ပံ၊ တဏှာဒိဋ္ဌိကြောင့် မပျက်စီးသော။ ဝါ၊ မပျက်စီးအောင်။ တံ ဝိပဿနံ၊ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာတို့ကို ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်ခိုက်၌ ရှုမှတ်သော ထိုဝိပဿနာဉာဏ်ကို။ ဝိဒ္ဓါ၊ ပညာရှိသည်။ အနုဗြူဟယေ၊ ပြီးစေရာ၏။

သုဝေ၊ နက်ဖန်ခါ၌။ ဇီဝိတံ ဝါ၊ အသက်ရှင်ဦးမည်ကို၎င်း။ မရဏံ ဝါ၊ သေရမည်ကို၎င်း။ ဧကော ဇညာ၊ အဘယ်သူသိနိုင်ပါအံ့နည်း။ (ဇီဝိတံ ဝါ မရဏံ ဝါ ဧကော ဇာနာတိ - အဋ္ဌကထာဖွင့်)။ ဣတိ၊ ဤသို့။ နှလုံးသွင်း၍။ အာတပုံ၊ ကိလေသာတို့ကို ပူလောင်စေတတ်သော ဝိပဿနာ အားထုတ်မှုကို။ အဇ္ဇ ဇဝ၊ နက်ဖန် သဘက် နေ့ရက်မရွေ့ ယနေ့ပင်လျှင်။ ကိစ္စံ၊ မဆိုင် မရပ်ပြုလုပ်အပ်၏။ ဟိ၊ နက်ဖန် သေမည် ရှင်မည်ဟု မသိနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကား။ မဟာသေနေန၊ ရေ၊ မီး၊ အဆိပ်၊ လက်နက်၊ ရောဂါစသည်ဖြင့် သေစေနိုင်ကြောင်း စစ်သည်ပေါင်း များစွာရှိသော။ တေန မစ္စုန္နာ၊ သေမင်းဟုခေါ်သောထိုသေခြင်းတရားနှင့်။ နော၊ ငါတို့အား။ သင်္ဂရံ၊ ရက်ချိန်း ပေးထားခြင်း၊ တံစိုးလက်ဆောင် ပေးထားခြင်း၊ ခုခံနိုင်အောင်စစ်သည်ဗိုလ်ပါ စုဆောင်းထားခြင်းသည်။ န အတ္ထိ၊ မရှိချေ။ တသ္မာ၊ ထို့ကြောင့်။ သုဝေ မရဏံ၊ နက်ဖန် ရှင်ဦးမည်၊ သေဦးမည်ကို။ ဧကော ဇညာ၊ ဘယ်သူ သိနိုင်ပါအံ့နည်း။

အဘိဓမ္မဘာဇနိယ

(အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန် ဟောကြားအပ်သော “အဘိဓမ္မဘာဇနိယ”နည်း)

ဓာတ် ၁၈-ပါး

ဓာတ်တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးတို့ကား-

- (၁) မြင်မှုသဘော “စက္ခုဓာတ်” (မြင်တတ်သော သဘောရှိသော မျက်စိအကြည် “စက္ခုပသာဒရုပ်”)။
- (၂) အဆင်းသဘော “ရူပဓာတ်”(မြင်အပ်သော သဘောရှိသော အဆင်း “ရူပါရုံ”)။
- (၃) မြင်သိစိတ်သဘော “စက္ခုဝိညာဏဓာတ်”(မြင်သိစိတ် “စက္ခုဝိညာဏ်”)။
- (၄) ကြားမှုသဘော “သောတဓာတ်” (ကြားတတ်သောသဘောရှိသော နားအကြည် သောတပသာဒရုပ်”)။
- (၅) အသံသဘော “သဒ္ဒဓာတ်” (ကြားအပ်သော သဘောရှိသော အသံ “သဒ္ဒါရုံ”)။
- (၆) ကြားသိစိတ်သဘော “သောတဝိညာဏဓာတ်”(ကြားသိစိတ် “သောတဝိညာဏ်”)။
- (၇) နံမှုသဘော “ဃာနဓာတ်” (နံတတ်သောသဘောရှိသော နှာခေါင်းအကြည် “ဃာနပသာဒရုပ်”)။
- (၈) အနံ့သဘော “ဂန္ဓဓာတ်”(နံအပ်သောသဘောရှိသော အနံ့ “ဂန္ဓာရုံ”)။
- (၉) နံသိစိတ်သဘော “ဃာနဝိညာဏဓာတ်” (နံသိစိတ် “ဃာနဝိညာဏ်”)။
- (၁၀) လျက်မှုသဘော “ဇိဝှိဓာတ်” (လျက်တတ်သော သဘောရှိသော လျှာအကြည် “ဇိဝှိပသာဒရုပ်”)။
- (၁၁) အရသာသဘော “ရသာဓာတ်” (လျက်အပ်သော သဘောရှိသော အရသာ “ရသာရုံ”)။
- (၁၂) လျက်သိစိတ်သဘော “ဇိဝှိဝိညာဏဓာတ်” (လျက်သိစိတ် “ဇိဝှိဝိညာဏ်”)။
- (၁၃) (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို) တွေ့ထိမှုသဘော “ကာယဓာတ်” (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို တွေ့ထိတတ်သော သဘော ရှိသော ကိုယ်အကြည် “ကာယပသာဒရုပ်”)။

(၁၄) အတွေ့သဘော “ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်” (ကာယပသာဒဖြင့် တွေ့ထိအပ်သော သဘောရှိသော “ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုံ”)။

(၁၅) ထိသိစိတ်သဘော “ကာယဝိညာဏဓာတ်” (ထိသိစိတ် “ကာယဝိညာဏ်”)။

(၁၆) (အာရုံကို) သိကာမျှသဘော “မနောဓာတ်” (ပဉ္စဒါရာဝဇ္ဇန်း၊ သမ္ပဋိစိုက်ခွေး)။

(၁၇) (ဓာတ် ၁၇-ပါးတို့မှ ကြွင်းသော) သိမ်မွေ့သောတရားသဘော “ ဓမ္မဓာတ်” (စေတသိက်၊ သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၈) အထူးသိမှုသဘော “မနောဝိညာဏ ဓာတ်” (စိတ် ၇၆-ပါး) တို့တည်း။ အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန် ဟောကြားအပ်သော “အဘိဓမ္မဘာဇနီယ”နည်း ပြီး၏။

ပညတ်

ပညပန် ဝေါဟရဏံ ပညတ္တိံ ၊ ခေါ်ဝေါ်ခြင်းကို ပညတ်ဆို နဂိုမရှိပါ ။ (ဓမ္မောသဓ)

လောက သင်္ကေတ သိဒ္ဓတ္တာအဝိဇ္ဇာမာနောပိ ဝိဇ္ဇာမာနာဝိယပညပိယတိ
ဝေါဟရီယတိတိ ပညတ္တိံ

အဦးလူသား မှတ်အသားဖြင့် ထင်ရှားမရှိ ရှိသိပမာခေါ်ဝေါ်ကာ

ဖြစ်လာပညတ္တိံ။(ဓမ္မောသဓ)

ပညတ်မပယ်ရခြင်းအကြောင်း(၈)ပါး

(၁)ဟိရောတ္တပ္ပ၊(၂)ကမ္မဿကတာ၊(၃)ပဋိကာရံ၊(၄)ပဉ္စန္ဒရိယ၊(၅)ပုဗ္ဗေနိဉာဏ်၊
(၆)လှူခံယုတ်မြတ်၊(၇)ပညတ်မပယ်၊(၈)မေတ္တာဝယ်ကျိုး၊(၉)မျိုးကြောင့်၊ခေါ်ရိုးသမုတိ၊
သစ္စာရှိကို၊မုနိရှင်ချစ်၊ဟောဖော်လှစ်သည်၊စင်စစ်နောက်လာမှတ်ရန်တည်း။ (ဓမ္မောသဓ)

ပရမတ်

ပရမာနံ အတ္ထော ပရမတ္ထော ၊ မြတ်သောသူများ အာရုံကား တရားပရမတ်။ (ဓမ္မောသဓ)

မဖောက်မပြန် မှန်ကန်တည့်မတ် ဂုဏ်အမြတ် ပရမတ်ဟုခေါ်။စိတ်-စေတသိက်-
ရုပ်-နိဗ္ဗာန်အားခွဲ၍ထား လေးပါးပြားဘိသော်။ (ကိုယ်ကျင့်အဘိဓမ္မာ)

စိတ်ပရမတ် ခန္ဓာခါတ် ဝိညာဏဟုမှတ်။စေတသိက်မှာ ဝေဒနာနှင့် သညာသင်္ခါရ ပါဝင်ကြ ဓမ္မခန္ဓာမှတ်။ရူပက္ခန္ဓာ ရုပ်ဆိုတာ သေချာတွဲ၍မှတ်။ခန္ဓာမရှိ ငြိမ်းအေးဘိ သန္တိသူခဓာတ်။ (ဓမ္မောသဓ)

ဝိပဿနာ၏အာရုံ

သစ္စံ ဂယုတိ ပုဗ္ဗဘာဂေဘာဝနာယ ဝဗ္ဗမာနာယ ပညတ္တံ ၊ သမ္မတိက္ကမိတွာ သဘာဝေယေဝ ဌာတိ။ (ဝိပဿနာတက္ကသိုလ်ကျမ်းကြီး)

ရေလိုရာဝယ် ခွက်နှင့်သယ် ခွက်ထည်မကင်းသာ။ ရေပရမတ် ခွက်ပညတ် ယူမှတ်စမှာမကင်းသာ။ရေကိုရက ခွက်ပစ်ကြ ခိကလိုတာရေကိုပါ။ဘာဝနာထက်သန် သဘောမှန်ကို ရေလိုရကာတည်၍လာသော် ခွက်ခေါ်ပညတ် ပယ်စွန့်အပ် ပရမတ်ကိုသာရှုရမှာ။ (ဓမ္မောသဓ)

ပညတ္တံ ၊ ဌပေတွာ အနိစ္စာဒိ အာကာရေနဝိဝိဒံ ပဿတီတိ ဝိပဿနာ။(ဝိသုဒ္ဓိမဂ်)

ပညတ်ပယ်ခွါ မမြဲတာအစ ဆင်းရဲလှစွာ ငါမပါမူထူးစွာရှု ခေါ်မှုဝိပဿနာ။ (ဓမ္မောသဓ)

ပစ္စုပ္ပန်ကိုသာရှုမှတ်ပါ

(၁) အတီတံ နာ”န္တာဂမေယျ၊ နပုဋိကဓိ အနာဂတံ။ ယဒတီတံ ပဟီနံ တံ၊ အပ္ပတ္တဉ္စ အနာဂတံ။

(၂) ပစ္စုပ္ပန္နဉ္စ ယံ ဓမ္မံ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဝိပဿတိ။ အ သံဟီရံ အ သံကုပ္ပံ၊ တံ ဝိဒ္ဓါ အနုဗြူဟယေ။

(၃) အဇ္ဇေဝ ကိစ္စ”မာတပုံ၊ ကော ဇညာ မရဏံ သုဝေ။ န ဟိနော သင်္ဂရံ တေန၊ မဟာသေနေန မစ္စုနာ။

(၄) ဧဝံ ဝိဟာရိ အာတာပိ၊ အဟောရတ္ထ မတန္တိတံ။တံ ဝေ ဘဒ္ဒေကရတ္ထောတိ၊ သန္တော အာစိက္ခတေ မုနိ။ (ဥပရိပဏ်၊ ဘဒ္ဒေကရတ္ထသုတ် ၂၂၆)

(၂) အရ ဒိဋ္ဌပါဒါန် ဆိုတာကတော့ ယခုပြောခဲ့တဲ့ အတ္တိဋ္ဌိ သီလဗန္ဓာဒိဋ္ဌိတို့မှ တပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဟူသမျှကို ဒိဋ္ဌပါဒါန်လို့ ဆိုတာပါ။ အဲဒါကတော့ ကံကံ၏အကျိုးမရှိဘူးလို့ ယူဆတာ၊ သေပြီးယင် ဘာမျှမရှိတော့ဘူးလို့ယူဆတာ၊ အတဏှာကံက ဘယ်တော့မှ မပျက်ပဲ အမြဲတည်ရှိနေတယ်လို့ ယူဆတာဒီလိုအယူအစွဲတွေပါ။ အဲဒီဒိဋ္ဌပါဒါန်(၄)-ပါးထဲမှာ အမှတ် (၁) ကာမုပါဒါန် ဆိုတာက တဏှာစွဲဘဲ၊ ကျန်တဲ့ ၃-ပါးက ဒိဋ္ဌိစွဲချည်းဘဲ။ အကျဉ်းအားဖြင့်စွဲလမ်းမှုဟာ တဏှာနဲ့ဒိဋ္ဌိ ၂-ပါးပါ။ အဲဒီ ၂-ပါးထဲက တဏှာဖြင့် စွဲလမ်းရာမှာ ဒိဋ္ဌိဖြင့် စွဲလမ်းမှုလဲ ပါဝင်တာပါ။ မြင်ဆဲခဏပုံမျက်စိ နှိပ်လို့ မြင်တယ်၊ မြင်စရာအဆင်းလဲထင်ပြီးမှ နှိပ်လို့ မြင်တယ်၊ အဲဒီတော့ မျက်စိနှိပ်လို့ ထင်ပြီးမှ နှိပ်တာဘဲ။ မြင်ရတဲ့အဆင်းလဲထင်ပြီးမှ နှိပ်တာဘဲ။ အဲဒီမျက်စိနဲ့ အဆင်းက ထင်ပြီးမှ နှိပ်တဲ့ နှိပ်တရားဘဲ။ နောက်ပြီးတော့ မြင်သိတာကလဲ ထင်ပြီးမှ နှိပ်တာဘဲ။ မြင်သိယင် မြင်လို့ ကောင်းတာ မကောင်းတာလဲ ထင်ပြီးမှ နှိပ်တာဘဲ။ အဲဒါက အကောင်းအဆိုးကို ခံစားမှုဝေဒနာဘဲ။ မြင်လို့ ကောင်းမကောင်း ဆိုတဲ့ ခံစားမှုထဲမှာ မကောင်းမဆိုး အလယ်အလတ်လဲ ပါပါတယ်။ များသောအားဖြင့်မြင်တိုင်း မြင်တိုင်း ထင်ပြီးမှ နှိပ်တဲ့ ခံစားမှုဟာ အဲဒီမကောင်းမဆိုး ခံစားမှုကပဲ များပါတယ်။ နောက်ပြီးတော့ မြင်ရတဲ့အဆင်းကို မှတ်သားတာလဲ ထင်ပြီးမှ နှိပ်တာဘဲ။ အဲဒါက သညာဘဲ။ နောက်ပြီးတော့ မြင်မှုကိုစပြီးအောင် ကြောင့်ကြစိုက်တာနဲ့လုံးသွင်းတာလဲ ထင်ပြီးမှ နှိပ်တာဘဲ။ အဲဒါတွေက စေတနာနဲ့ မနသိကာရ ဆိုတဲ့ သင်္ခါရတွေဘဲ။ မြင်သိပြီးမှ သဘောကတော့စိတ်ဝိဝဏ်ဘဲ။ အဲဒါတွေဟာ မြင်တိုင်း မြင်တိုင်း ထင်ပြီးမှ နှိပ်တဲ့ နှိပ်ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိဝဏ်ဆိုတဲ့ ခန္ဓာငါးပါးတွေဘဲ။ မြင်ဆဲပဲ ထင်ပြီးမှ နှိပ်တာ ဥပုသ်နာမ် ခန္ဓာငါးပါးကို သကမ္မာယ ခေါ်သည်။ ဝိပဝ နာမူ မှီသော ပကတိ ပုဂ္ဂိုလ်တွေဟာ အဆင်းကောင်းကို မြင်ရတဲ့အခါ မြင်ရတဲ့အဆင်းကိုလဲ နှစ်သက်သာယာပြီး စွဲလမ်းနေကြတယ်။ အဲဒါက တဏှာဖြင့် စွဲလမ်းတာဘဲ။ မိန်းမဘဲ ယောက်ျားဘဲလို့လဲ ထင်မှတ်ပြီး စွဲလမ်းနေကြတယ်။ အဲဒါက ဒိဋ္ဌိဖြင့် စွဲလမ်းတာဘဲ။ မျက်စိကြည့်တာ ကောင်းတာကိုလဲ သာယာနှစ်သက်ပြီး စွဲလမ်းတယ်။ တဏှာစွဲဘဲ၊ ငါအနေဖြင့်လဲ စွဲလမ်းတယ်။ ဒိဋ္ဌိစွဲဘဲ။ ထို့အတူပင် မြင်လို့ ကောင်းတာကိုလဲ နှစ်သက်သာယာပြီး စွဲလမ်းတယ်။ မြင်လို့မကောင်းယင်လဲ ကောင်းတာကို မြေလှေင့် တောင့်တပြီး စွဲလမ်းတယ်။ တဏှာစွဲဘဲ။ အဲဒီမြင်လို့ ကောင်းတာ မကောင်းတာကိုလဲ ထင်မှတ်စွဲလမ်းတယ်ဒိဋ္ဌိစွဲဘဲ။ မြင်ရတာကို မှတ်သားမိတာလဲ နှစ်သက်စွဲလမ်းတယ်။ တဏှာစွဲဘဲ။ အဲဒီ မှတ်မိတာကို ငါလို့လဲ ထင်မှတ်စွဲလမ်းတယ်။ ဒိဋ္ဌိစွဲဘဲ။ ကြောင့်ကြစိုက်ပြီး ကြည့်မိတာ နှလုံးသွင်းမိတာကိုလဲ

(၄) အဟောရတ္ထံ၊ နေ့ညဉ့်မပြတ်။ အ-တန္တိတံ၊ မပျင်းရိသည်ဖြစ်၍။ အာတာပိ၊ ကိလေသာတို့ကို ပူလောင်ခြောက်သွေ့စေတတ်သော လုံ့လရှိသည်ဖြစ်၍။ ဧဝံဝိဟာရိ၊ ဤဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့် ရှုမှတ်လျက် နေလေ့ရှိသော။ တံ၊ ထိုသို့သောပညာရှိကို။ ဝေ၊ စင်စစ်။ ဘဒ္ဒေကရတ္တာတိ၊ ကောင်းသော နေ့ညဉ့် အချိန်အခါရှိသော သူဟူ၍။ သန္တော၊ ကိလေသာမီးငြိမ်းအေးတော်မူပြီးသော။ မုနိ၊ မြတ်စွာဘုရားသည်။ အာစိက္ခတေ၊ ဟောကြားတော်မူ၏။

ဝိပဿနာအတွက်သမာဓိဆိုတာ

ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း (ပထမတွဲ)(၃၉)(မဟာစည်ဆရာတော်)

ဤ ခဏိကသမာဓိ ထက်သန်သောအခါမှ စ၍၊ ရှုမှတ်အပ်သော ရုပ်နာမ်အာရုံများက၊ အသစ် အသစ် ပြောင်းသော်လဲ၊ ရှုမှတ်သော စိတ်၏ စူးစိုက် တည်ကြည်ပုံသည်ကား တသားတည်းကဲ့သို့သာဖြစ်၏။ ပဌမရှုမှတ်သောစိတ်၊ စူးစိုက်တည်ကြည်သကဲ့သို့ ဒုတိယ၊ တတိယ ရှုမှတ်သောစိတ် စသည်တို့သည်လည်း အလားတူပင် စူးစိုက် တည်ကြည်ကုန်၏။ ထိုအခါ သမထဈာန်များကဲ့သို့လည်း ဖြစ်၍နေတတ်၏။ အထူးကား- သမထဈာန်၏အာရုံမှာ ပြောင်းလဲခြင်းမရှိ၊ တခုတည်းသာတည်း။ နာမ်ရုပ်မျှ အဖြစ်ဖြင့်လဲ မထင်၊ ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှုအားဖြင့်လဲမထင်။ ဝိပဿနာ သမာဓိ၏ အာရုံသည်ကား အသစ်အသစ်ချည်းသာဖြစ်လျက် ပြောင်းလဲ၏။ နာမ်ရုပ်မျှ အဖြစ်ဖြင့်လဲထင်၏။ ဉာဏ်ရင့်သောအခါ၌ ဖြစ်မှုပျက်မှုအားဖြင့်လဲထင်၏။ ဤမျှသာထူး၏။ စူးစိုက် တည်ကြည်ပုံကား မထူးပြီ။ ထို့ကြောင့် မဟာဋီကာ၌ အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ဆိုပြီ။

ခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာတိ ခဏမတ္တဋ္ဌိတိကော သမာဓိ၊ သောပိ ဟိ အာရမ္မဇော နိရန္တရံ ဧကာကာရေန ပဝတ္ထမာနော ပဋိပက္ခေန အနဘိဘူတော အပ္ပိတော ဝိယ စိတ္တံ နိစ္စလံ ဌပေတိ။ (၁-၃၄၂)။

ခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာတိ၊ ခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာ ဟူသည်ကား။ ခဏမတ္တဋ္ဌိတိတော၊ ဝိပဿနာစိတ်၏ အခိုက်အတန့်မျှတည်ခြင်းရှိသော။ သမာဓိ၊ တည်ကြည်မှုပေတည်း။ ဟိ သစ္စံ၊ မှန်ပေ၏။ သောပိ၊ ထို ဝိပဿနာ ခဏိက သမာဓိသည်လည်း။ အာရမ္မဇော၊ ရှုမှတ်သော ရုပ်နာမ်အာရုံ၌။ ဧကာကာရေန၊ တမျိုးတည်းသော တည်ကြည်ပုံ အခြင်းအရာအားဖြင့်။ နိရန္တရံ၊ မခြား မပြတ် တစပ်တည်း။ ပဝတ္ထမာနော၊ ဖြစ်လတ်သော်။

ပဋိပက္ခေ အနဘိဘူတော၊ ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏကမနိပိစက် မနှောင့်ယှက်အပ်သည်ဖြစ်၍။ အပွဲတော ဝိယ၊ အာရုံ၌ သက်ဝင်သော ဈာန်သမာဓိကဲ့သို့။ ဝါ၊ အပွဲနာသမာဓိကဲ့သို့။ စိတ္တံ၊ ဝိပဿနာစိတ်ကို။ နိစ္စလံ၊ မတုန်မလှုပ် တည်တံ့စွာ။ ဌပေတိ၊ ထားနိုင်၏။

ဤဋီကာသည် သမာဒဟံ စိတ္တံ-ဟူသော အာနာပါန ကထာ၌ ““ဝိပဿနာစိတ်ကို ခဏိက သမာဓိဖြင့် တည်တံ့စွာထားနိုင်သည်”” ဟုဖွင့်သော အဋ္ဌကထာကို ထောက်ခံသော စကားပေတည်း။ အဓိပ္ပါယ်ကား- ဥပစာ၊ အပွဲနာ သမာဓိသည်သာလျှင် စိတ်ကို တည်တံ့စွာထားနိုင်သည် မဟုတ်သေး။ ဝိပဿနာ ခဏိက သမာဓိသည်လည်း တည်တံ့စွာ ထားနိုင်ပါ၏ဟုဆိုလို၏။ အဘယ်မျှ အင်အားရှိလျှင် ထားနိုင်ပါသနည်းဟု မေးရန်ရှိ၍ ““အာရမ္မဏေ နိရန္တရံ ဧကာကာရေန ပဝတ္တမာနော”” ဟုဆို၏။ ဥပစာရသမာဓိနှင့် ညီမျှသောအခါ ရှုမှတ်မှုတို့၏ အကြားအကြား၌ စဉ်းစား ကြံစည်မှု နီဝရဏတို့သည် မဖြစ်လာကုန်ပြီ။ ရှုမှတ်မှုချည်းသာလျှင် တစပ်တည်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့သောကာလ၌ တည်တံ့စွာထားနိုင်သည်ဟုလို၊ ထို့ပြင် ““ပဋိပက္ခေအနဘိဘူတော အပွဲတောဝိယ”” ဟူသောစကားဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၊ သင်္ဂဉာဏ် စသည်တို့နှင့် ယှဉ်သော ခဏိကသမာဓိသည်ထိုထက် ထက်သန်သည်ဖြစ်၍ အပွဲနာသမာဓိကဲ့သို့ပင် အင်အားရှိသည်ဟု ပြ၏။ ထိုသို့သော သမာဓိသည် ဆန့်ကျင်ဘက်တရားက မနှိပ်စက် မနှောင့်ယှက်နိုင်သည်ဖြစ်၍ အပွဲနာသမာဓိ ကဲ့သို့ပင် စိတ်ကို တည်တံ့စွာထားနိုင်ပါ၏ဟု ဆိုလို၏။

ဥပါဒါနကမ္မံ ငါးပါး

သကဏ္ဍံကို ဘုရားဟောတော်မူပုံ(သံယုတ်ပါဠိ (၁၂၉)

ကတမော စ ဘိကမ္မံ သကဏ္ဍံယာ၊ ပဉ္စဝါဒါ နကမ္မံတိဝံ ၀စနီယံ။ ကတမေ ပဉ္စဝံ သေယျထိဒံ၊ ၂/၃ ဥပါဒါနကမ္မံ။ ဝိဝံ ဣပါဒါနကမ္မံ။ အယံ ဝုစဏိ ဘိကမ္မံ သကဏ္ဍံယာ။

ဘိကမ္မံ ရဟန်းတို့၊ သကဏ္ဍံယာ-သကဏ္ဍံဟူသည်၊ ကတမော စ အဘယ်ပါနည်းဟူမူ၊ ပဉ္စဝါဒါနကမ္မံတိ-ငါးပါးသော ဥပါဒါနကမ္မံတို့ဟူ၍၊ ၀စနီယံဖြေဆိုအပ်သည်၊ အဝံ ဖြစ်ရာ၏။ ကတမေ ပဉ္စဝံအဘယ်ငါးပါးတို့နည်းဟူမူ၊ သေယျထိဒံ ၂ ငါးပါး၏ သံသရာ၊ ၂/၃ ဥပါဒါနကမ္မံ-၂/၃ ဥပါဒါနကမ္မံက တပါးစသည်ဖြင့် နည်းတူပင် ဟောထားပါသည်။

သကဏ္ဍံဆိုတာ မြင်တိုင်း ကြားတိုင်း နံတိုင်း စားသိတိုင်း တွေ့ထိတိုင်း ကြံသိတိုင်းထင်၂/၃တွေ့နေရတဲ့ ၂/၃နာမ်တရားတွေပါဘဲ။ ဝိပဝ နာဝဏ်ဖြင့် အနိစဝိဒုကဏ္ဍ အနတဏှီ မသိယင် အဲဒီ ၂/၃နာမ်တွေကို အမြဲတည်နေတယ်လို့လဲထင်မှတ်စွဲလမ်းနေကြ၏။ ချမ်းသာတယ် ကောင်းတယ် လှပတယ်လို့လဲ ထင်မှတ်စွဲလမ်းနေကြ၏။ အသက်၂/၃နေတဲ့အတန်ကောင် ငါကောင် သူကောင်လို့လဲ ထင်မှတ်စွဲလမ်းနေကြ၏။ ထိုသို့ထင်မှတ်စွဲလမ်းအပ်သောကြောင့် အဲဒီထင်၂/၃စွဲ ၂/၃နာမ်တွေကို ဥပါဒါနကမ္မံလို့ ခေါ်တာဖြစ်၏။ ဥပါဒါန-ဥပါဒါနဆိုတာ စွဲလမ်းတတ်တဲ့ တရား၊ သုတဏှီဒေသနာမှာခနားငါးပါး စွဲလမ်းတဲ့ ဥပါဒါနကို ဆန့်ကျင်လိုသာ ပြဆိုထားသည်။ လိုချင်နှစ်သက်တပ်မက် သာယာပြီး စွဲလမ်းတဲ့တဏှာလို့ ဆိုလိုပါသည်။

အဘိမေဓိ ဒေသနာတော်လာ စွဲလမ်းတတ်တဲ့ ဥပါဒါန (၄)ပါး

- (၁) ကာမုပါဒါနက တပါး၊ (၂) ဒိဋ္ဌုပါဒါနက တပါး၊ (၃) သီလဗဇ္ဇုပါဒါနက တပါး၊ (၄) အတဏှီပါဒါနက တပါး။
- (၁) ကာမုပါဒါနဆိုတာ လိုချင်စရာကို လိုချင်နှစ်သက်တဲ့ တဏှာဘဲ။ အဲဒါဟာ ဆန့်ကျင် ဆိုတာနဲ့ အတူတူပါဘဲ။
- (၄) အရ အတဏှီပါဒါန ဆိုတာကတော့ ထင်၂/၃စွဲ ၂/၃နာမ်တွေကို အတန်ကောင် ငါကောင် သူကောင်လို့ထင်မှတ်စွဲလမ်းတဲ့ ဒိဋ္ဌိပါဘဲ။
- (၃) အရ သီလဗဇ္ဇုပါဒါန ဆိုတာကတော့ သီလ သမာဓိ ပညာဆိုတဲ့ မဂ္ဂါနည်းမပါပဲအလေ့အကျင့် တမျိုးမျိုးဖြင့် ဆင်းရဲခပ်သိမ်းမှ လွတ်မြောက်တယ်လို့ ထင်မှတ်စွဲလမ်းတဲ့ အကျင့်ဆိုင်ရာ အယူမှားပါဘဲ။ ဘယ်လိုလဲဆိုယင် ဂင်္ဂါမြစ်ရေဖြင့် ရေချိုးနဲ့ အကုသိုလ်အပြစ်ကင်းပြီး ချမ်းသာသွားနိုင်တယ်လို့ ယုံကြည်ယူဆတာ၊ အဝတ်မဝတ်ပဲ အစားမစားပဲ ကျင့်နဲ့ ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်တယ်လို့ ယူဆတာ၊ ဗြဟ္မာမ္မိသည်ကို ကိုးကွယ်နေနဲ့ ဆင်းရဲမှလွတ်မြောက်တယ်လို့ ယူဆတာ၊ အကုသိုလ်စိတ် မဖြစ်ရအောင် ဆင်ခြင်နေနဲ့ သို့မဟုတ် ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ အကုသိုလ်စိတ်ကို ဆင်ခြင်ပြီး ပယ်နဲ့ သို့မဟုတ် စိတ်ကို ငြိမ်းအေးရာ ပို့ထားနဲ့ ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်တယ်လို့ ယုံကြည်ယူဆတာ၊ အတိုချုပ်အားဖြင့် ပြောရလျှင် အရိယမဂ်ဖိုလ်ရအောင် ဝိပဝ နာမ၂/၃ အကျင့်တမျိုးမျိုးဖြင့် ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်တယ်လို့ယုံကြည်ယူဆတာ ဟူသမျှဟာ သီလဗဇ္ဇုပါဒါနဘဲ။

ပဿဒ္ဓိယာ စ၊ ကိုယ် စိတ် ငြိမ်းအေးမှုကြောင့်၎င်း။ သုခေ စေတ၊ စိတ်ချမ်းသာမှု ဝမ်းသာမှုကြောင့်၎င်း။ ယင်း အကြောင်း ၂-ပါးတို့ကြောင့်လဲ။ စိတ္တံ၊ မှတ်သိမှု=ဘာဝနာ စိတ်သည်။ ပဝေဓတိ၊ လှုပ်ရှား ပျက်စီးတတ်၏။ အဓိမောက္ခေ စ၊ အလွန် ကြည်လင်သော သဒ္ဓါကြောင့်၎င်း။ ပဂ္ဂဟေ စ၊ အထူး ကြောင့်ကြ မစိုက်ဘဲ ညီမျှစွာ အားထုတ်မှု=ဝီရိယကြောင့်၎င်း။ ဥပဋ္ဌာနေ စ၊ အာရုံ၌ ပြေးဝင်၍ ပြေးဝင်၍ သွားသကဲ့သို့ ထင်သော သတိကြောင့်၎င်း။ ဥပေက္ခာ ဝဇ္ဇနာယ၊ အာရုံကို မရှာကြံရဘဲ အညီအမျှ ဆင်ခြင်နိုင်သော အာဝဇ္ဇန်း ဥပေက္ခာနှင့် တကွဖြစ်သော။ ဥပေက္ခာယစ၊ ဝိပဿနပေက္ခာကြောင့်၎င်း။ (ဥပေက္ခာ ဟူသော ဥပက္ခိလေသသရုပ် တမျိုးထည်း ရစေရန် ဥပေက္ခာဝဇ္ဇနာယ-ပိုဒ်ကို ဝိပဿနပြု၍အဓိပ္ပါယ်ထွ အနက်ပြန်သည်)။ နိကန္တိယာ စ၊ ဝိပဿနာ၌ သာယာ ငြိတပ်မှု=တဏှာကြောင့်၎င်း။ စိတ္တံ၊ မှတ်သိမှု=ဘာဝနာစိတ်သည်။ ကမ္မတိ၊ လှုပ်ရှား ပျက်စီးတတ်၏။

ကိလေသာဆယ်ပါး

လောဘကိလေသာ၊ ဒေါသကိလေသာ၊ မောဟကိလေသာ၊ မာနကိလေသာ၊ ဒိဋ္ဌိကိလေသာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာကိလေသာ၊ ထိနကိလေသာ၊ ဥဒ္ဓစ္စကိလေသာ၊ အဟိရိကကိလေသာ အနောတ္တပ္ပကိလေသာ။

သံယောဇဉ်ဆယ်ပါး(အဘိဓမ္မ)

ကာမရာဂသံယောဇဉ်၊ ဘဝရာဂသံယောဇဉ်၊ ပဋိဃသံယောဇဉ်၊ မာနသံယောဇဉ် ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ်၊ ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်၊ ဣဿာသံယောဇဉ် မစ္ဆရိယသံယောဇဉ်၊ အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်။

ကိလေသာအခြေအနေသုံးမျိုး

အနုသယကိလေသာ ၊ အစဉ်ကိန်းဝပ် ရှိနေတတ် သိအပ်ကိလေသာ။
ပရိယုဋ္ဌာနကိလေသာ ၊ အကြောင်းဆုံကာ ထကြွလာ သိပါကိလေသာ။
ဝိတိက္ကမကိလေသာ ၊ လွန်ကျူးလေက ထိန်းမရ ဆိုးစွကိလေသာ။ (ဓမ္မောသဓ)

နှစ်သက်စွဲလမ်းတယ်၊ တဏှာစွဲဘဲ၊ အဲဒါကို ငါလိုလဲ ထင်မှတ်စွဲလမ်းတယ်၊ ဒိဋ္ဌိစွဲဘဲ၊ မြင်သိတာကိုလဲ နှစ်သက်စွဲလမ်းတယ်၊ တဏှာစွဲဘဲ၊ ငါကမြင်တယ်လိုလဲ ထင်မှတ်စွဲလမ်းတယ်၊ ဒိဋ္ဌိစွဲဘဲ၊ ဒါတွေက မြင်ရာမှာ တဏှာဖြင့် ဒိဋ္ဌိဖြင့် စွဲလမ်းပုံတွေပါဘဲ၊ ပကတိလူတွေဟာ မြင်တိုင်း မြင်တိုင်းဒီလိုပုံနည်းဖြင့် စွဲလမ်းနေကြတာဘဲ၊ အဲဒီလို စွဲလမ်းနိုင်သောကြောင့် အဲဒီ မြင်ဆဲမှာထင်ပြီးတဲ့စွဲနာမ်တွေကို ဥပါဒါနကမ္မံလို့ ဆိုရတာဘဲ၊ ကြားဆဲ စသည်မှာလဲ စွဲလမ်းပုံတွေကတော့ နည်းတူပါဘဲ။

တညေဝ နုခေါ အယျေ ဥပါဒါနံ တေ ပဉ္စပါဒါနကမ္မံ၊ ဥပါဒါနု အညတြ ပဉ္စပါဒါနကမ္မံဟိ ဥပါဒါနံ။

အယျေ - အ ၂/၃ မေဗ္ဗ ဒိ နန္ဒ တညေဝ ဥပါဒါနံ - ထိုစွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါနံသည် ပင်လျှင်၊ တေ ပဉ္စပါဒါနကမ္မံ နုခေါ - ထို ငါးပါးသော ဥပါဒါနကမ္မံတို့ ဖြစ်ကြပါသလော၊ ဥပါဒါနု - ထိုသို့ မဟုတ်လျှင်၊ ဥပါဒါနံ - ဥပါဒါနံသည်၊ ပဉ္စပါဒါနကမ္မံဟိ အညတြ - ဥပါဒါနကမ္မံ ငါးပါးတို့မှ တပါး တခြား အလွတ်တရား ဖြစ်ပါသလော။ နုခေါ အာဂုသော ဝိသာခ တညေဝ ဥပါဒါနံ တေ ပဉ္စပါဒါနကမ္မံ နာပိ အညတြ ပဉ္စပါဒါနကမ္မံဟိ ဥပါဒါနံ။

ယော ခေါ အာဂုသော ဝိသာခ ပဉ္စပါဒါနကမ္မံ သို့ ဆနရာဂေါ၊ တံ တတ ဥပါဒါနံ။ အာဂုသော ဝိသာခ ဒါယကာ ဝိသာခ၊ တညေဝ ဥပါဒါနံ ထိုဥပါဒါနံသည် ပင်လျှင်၊ တေ ပဉ္စပါဒါနကမ္မံ ထိုငါးပါးသော ဥပါဒါနကမ္မံတို့သည်၊ နုခေါ - မဟုတ်ကြပါ။ ဥပါဒါနံ ဥပါဒါနံသည်၊ နာပိ ပဉ္စပါဒါနကမ္မံဟိ အညတြ ဥပါဒါနကမ္မံ ငါးပါးတို့မှ တခြားတပါး အလွတ်တရားလဲ မဟုတ်ပါ။ အာဂုသော ဝိသာခ ဒါယကာ ဝိသာခ၊ ပဉ္စပါဒါနကမ္မံ ငါးပါးသော ဥပါဒါနကမ္မံတို့ပဲ။ ယော ဆနရာဂေါ အကြင် လိုချင်တပ်မက်မှု ဆနရာဂ ၅ မှာပါသည်၊ တံ ထိုလိုချင်တပ်မက်မှု ဆနရာဂသည်၊ တတ - ထို ခနာငါးပါးပဲ။ ဥပါဒါနံ စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါနံ ဖြစ်ပါသည်။ (စူဠဝေဒလသုတ်)

(ဥပ-အလွန်အကဲ၊ အာဒါန-ယူခြင်း) ဥပါဒါန (အခြေမြူသဖွယ်)

လောကီလောကုတ် မယုတ်မကြွင်း ခနာတွင်းပဲ သိမ်းသွင်း ၂ ယူ ပြတော်မူ မှတ်ယူ ခနာဒေသ နာနည်း။ ဝိပဿနာ ရှုဖို့ ငှာလျှင် ဥပါဒါနကံ လောကီတွက် သက်သက်ဟောရပြန်သတည်း။

နိဝရဏတရားငါးပါး

ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏ ၊ အရောင်ဆိုးထား ရေအလား ထင်ရှားမမြင်ပြီ
ဗျာပါဒနိဝရဏ ၊ ဆူပွက်နေငြား ရေအလား ထင်ရှားမမြင်ပြီ
ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏ၊ ရေမှော်ဖုံးထား ရေအလား ထင်ရှားမမြင်ပြီ
ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စနိဝရဏ ၊ လှိုင်းထလှုပ်ရှား ရေအလား ထင်ရှားမမြင်ပြီ
ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏ ၊ အမှောင်ဖုံးထား ရေအလား ထင်ရှားမမြင်ပြီ ၊ (ခမ္မောသမေ)

ဈာန်အင်္ဂါငါးပါး

နိဝရဏဆန့်ကျင် ဤငါးအင် ခေါ်တွင်မြတ်ဈာန်၊ (ကာမာဒိ ပဋိပက္ခတော ဈာန်)
နိမိတ်ပေါ်တွင် စိတ်ကိုတင် ခေါ်တွင်ဝိတက္ကာ (ဝိတက္ကာ ထိနမိဒ္ဓဿ ပဋိပက္ခော)
အာရုံဆင်ခြင် သုံးသပ်လျှင် ခေါ်တွင်ဝိစာရာ(ဝိစာရော ဝိစိကိစ္ဆာယ ပဋိပက္ခော)
နှစ်သက်ကျေနပ် ပီတိမှတ် ပေါ်တတ်ဤနေရာ(ပီတိ ဗျာပါဒဿ ပဋိပက္ခော)
ကိုယ်စိတ်ချမ်းသာ ပေါ်လို့လာ သုခဝေဒနာ (သုခံ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဿ ပဋိပက္ခော)
ငြိမ်သက်တည်စွာ ဧကစာ ပေါ်လာဧကဂ္ဂတာ (သမာဓိ ကာမစ္ဆန္ဒဿ ပဋိပက္ခော)၊(ခမ္မောသမေ)

ပီတိ (၅)မျိုး

ခုဒ္ဓိကာပီတိ ခန္ဓာကိုယ်၌ကြက်သီးမွေးညင်း ထခြင်းမျှကိုသာလျှင်ပြုလုပ်ခြင်းငှာ
စွမ်းနိုင်သော ပီတိ၊
ခဏိကာပီတိ လျှပ်စစ် ပြက်သည်နှင့် တူသော ခဏခဏ ဖြစ်၍ ခဏခဏ ပျက်သော
ပီတိ၊
ဩက္ကန္တိကာပီတိ လှိုင်းတံပိုးသည်သမုဒ္ဒရာကမ်းသို့ သက်ရောက်၍ သက်ရောက်၍
ပျက်သကဲ့သို့ တစ်ကိုယ်လုံးသို့လွှမ်းမိုးသကဲ့သို့ သက်ရောက်၍ သက်ရောက်၍ပျက်သောပီတိ၊
ဥဗ္ဗေဂါပီတိ ဤပီတိကား သန်မာ အားရှိ၏။ ထိုပီတိ ကိန်းဝပ်ရာ ခန္ဓာကိုယ်ကို
အထက်သို့ ပုံတက်သည်ကိုပြု၍ကောင်းကင်၌လေခတ်သောဝွမ်းပုံကဲ့သို့ ခုန်လွှားပုံတက်စေခြင်း
အတိုင်းအရှည်သို့ ရောက်စေသော ပီတိ၊
ဖရဏာပီတိ ဥဗ္ဗေဂါပီတိထက်ကြာရှည်စွာ တစ်ကိုယ်လုံး၌ မွန်မြတ်သောပဏီတ
စိတ္တဇရုပ်တို့ကိုပျံ့နှံ့ စိမ့်ဝင်စေသော ပီတိ၊

ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်းဆယ်ပါး

အရောင်-ပီတိ-ပဿဒ္ဓိနှစ်ဖြာ-သဒ္ဓါဝီရိယ-သုခဗုဒ္ဓိ-နိက္ခန္တိနှင့်-သတိ-ဥပေက္ခာ-
ဤဆယ်ဖြာ-မှတ်ပါအန္တရာယ်။ (လယ်တီ ပရမတ္ထသံခိပ်)

ဝိပဿနပက္ကိလေသ=ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်စ ကာလ၌ ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်အား ၁၀-ပါးသော ဝိပဿနာ
ညစ်ညူးကြောင်း တရားတို့သည်ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ မည်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်တတ်သည်၊
မဖြစ်တတ်သည်ကို အောက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဖြင့် သိအပ်၏။

ဝိပဿနပက္ကိလေသာ ဟိ ပဋိဝေပတ္တဿ အရိယသာဝကဿစေဝ ဝိပုဋ္ဌိပန္နကဿ
စ နိက္ခိတ္တကမ္မဋ္ဌာနဿ ကုသီတပုဂ္ဂလဿ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ။ သမ္မာပဋိပန္နကဿ ပန ယုတ္တပ္ပယုတ္တဿ
အာရဒ္ဓဝိပဿကဿ ကုလပုတ္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ယေဝ။ (၂ - ၂၆၉)

ဝိပဿနပက္ကိလေသာ၊ ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း တရားတို့သည်။
ပဋိဝေပတ္တဿ၊ မဂ် ဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးသော။ အရိယသာဝကဿ စေဝ၊ အရိယာ
သာဝကအား၎င်း။ ဝိပုဋ္ဌိပန္နကဿ စ၊ မှားယွင်းစွာ ကျင့်သူအား၎င်း။ နိက္ခိတ္တကမ္မဋ္ဌာနဿ
စ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ချထားလျက် ရပ်နားနေသူအား၎င်း။ ကုသီတပုဂ္ဂလဿ စ၊ ပျင်းပျင်းရိရိနှင့်
ခပ်ပေါ့ပေါ့အားထုတ်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်အား၎င်း။ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ မဖြစ်ပေါ်ကုန်။ ပန၊
ဖြစ်ပေါ်တတ်သည်ကို ပြအံ့။ သမ္မာပဋိပန္နကဿ၊ နည်းလမ်းမှန်စွာ အားထုတ်လျက်။ ယုတ္တပ္ပ
ယုတ္တဿ၊ မပြတ် မစဲအားထုတ်လျက်။ အာရဒ္ဓဝိပဿကဿ၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သို့ရောက်၍
အာရဒ္ဓဝိပဿက မည်သော။ ကုလပုတ္တဿ၊ အမျိုးသား အမျိုးသမီး ယောဂီအား။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ
ဧဝ၊ ဖြစ်ပေါ်ကုန်သည်သာတည်း။

ဩဘာသေ စေဝ ဉာဏေ စ၊ ပီတိယာစ ဝိကမ္ပတိ။ ပဿဒ္ဓိယာ သုခေ စေဝ၊
ယေဟိ စိတ္တံ ပဝေခတိ။ အဓိမောက္ခေ စ ပဂ္ဂဟေ၊ ဥပဋ္ဌာနေ စ ကမ္ပတိ။ ဥပေက္ခာဝဇ္ဇနာယ
စ၊ ဥပေက္ခာယ နိက္ခန္တိယာ။ (ပဋိသံ ၂၉၂)

ဩဘာသေ စေဝ၊ ဖြစ်ပေါ်သော အလင်းရောင်ကြောင့်၎င်း။ ဉာဏေစ၊ အလွန်
ထက်မြက်လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ကြောင့်၎င်း။ ပီတိယာ စ၊ နှစ်သိမ့် အားရမှု=ပီတိကြောင့်
၎င်း။ စိတ္တံ၊ မှတ်သိမှု=ဘာဝနာစိတ်သည်။ ဝိကမ္ပတိ၊ လှုပ်ရှားပျက်စီးတတ်၏။

အဘိဇ္ဈာ - ဒေါမနသံ၊ မဂ္ဂမိလျှင် ဖြစ်နိုင်သော အဘိဇ္ဈာနှင့် ဒေါမနသကို၊ ဝါ၊လောဘနှင့် ဒေါသကို၊ ဝိနေယျ၊ ဖြစ်ခွင့်မရအောင် တဒင်္ဂ၊ ဝိက္ခမ္ဘန ပဟာန်အားဖြင့် ပယ်ရှားဖျောက်ဖျက်၍။ ဝိဟရတိ၊ နေ၏။

ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ၊အာတာပီ သမ္ပဇာနော သတိမာ၊ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနသံ။

အာတာပီ၊ သမ္ပပဇာန် လုံ့လဝီရိယရှိသည်ဖြစ်၍။ သတိမာ၊ သတိရှိသည်ဖြစ်၍။ သမ္ပဇာနော၊မှန်စွာသိသည်ဖြစ်၍၊ဓမ္မေသု၊ မမြဲ ဆင်းရဲ အစိုးလဲးမရ အတ္တမဟုတ်သော သဘောတရားတို့၌။ ဓမ္မာနုပဿီ၊မမြဲ ဆင်းရဲ အစိုးလဲးမရ အတ္တမဟုတ်သော သဘောတရားမျှဟု ရှုမြင်လျက်။ လောကေ၊ ရှုမြင်အပ်သော သဘောတရားလောက၌။ အဘိဇ္ဈာ-ဒေါမနသံ၊ မဂ္ဂမိလျှင် ဖြစ်နိုင်သော အဘိဇ္ဈာနှင့်ဒေါမနသကို။ ဝါ၊ လောဘနှင့် ဒေါသကို၊ ဝိနေယျ၊ ဖြစ်ခွင့်မရအောင် တဒင်္ဂ၊ ဝိက္ခမ္ဘန ပဟာန်အားဖြင့် ပယ်ရှား ဖျောက်ဖျက်၍။ ဝိဟရတိ၊ နေ၏။

တစ် မှ လေးသို့

သတိတစ်သာ၊ဖြစ်တုံပါလည်း၊ယူရာအာရုံ၊လေးပါးစုံခွဲ၊ရှုပုံခြင်းရာ၊လေးမျိုးသာတည်း၊ ပယ်ခွဲကိစ္စဖြစ်ပြန်ကလျှင်လေးပါးပင်မျှတို့ပင်ရှင်စော၊လေးမျိုးဟောသည်၊မှတ်လောသတိပဋ္ဌာန်တည်း။ (မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်)

ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်၊ ကိလေသာထူ ဉာဏ်ထိုင်းသူ ပျိုးယူသတိပြု။
ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်၊ ကိလေသာများ ဉာဏ်ထက်ငြား ရှုပျိုးသတိပြု။
စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်၊ ဒိဋ္ဌိယူများ ဉာဏ်ထိုင်းငြား ရှုပျိုးသတိပြု။
ဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်၊ ကိလေသာပါး ဉာဏ်ထက်ငြားရှုပျိုးသတိပြု။ (ဓမ္မောသဓ)

ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ၊ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ သမုဒယ ဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဓမ္မေသု ဝိဟရတိ၊ ဝယ ဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဓမ္မေသု ဝိဟရတိ၊သမုဒယဝယ ဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဓမ္မေသု ဝိဟရတိ။ အတ္ထိ ဓမ္မာတိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပဋိတာ ဟောတိ။ ယာဝေဒဝဉာဏမတ္တာယ ပဋိဿတိမတ္တာယ၊ အနိဿိတော စ ဝိဟရတိ၊ န စ ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတိ။ ဧဝမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ ပဉ္စသုဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု။

ပဟာန် သုံးမျိုး (ပဟာန = ကိလေသာကိုပယ်နှုတ်မှု)

ဝိက္ခမ္ဘနပဟာနဉ္စ နီဝရဏာနံ ပဌမံ ဈာနံ ဘာဝယတော။

၁။ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန် မှော်ရှိသော ရေ၌ ပစ်ချအပ်သော အိုးကြောင့် မှော်၏ ကွာခြင်းရှဲခြင်းကဲ့သို့၊ လောကီဈာန် သမာဓိဖြင့် နီဝရဏ၊ ဝိတက်၊ ဝိစာရ အစရှိကုန်သော ဈာန်သမာဓိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့ကို ခွာခြင်းသည် ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန် မည်၏။

၂။ တဒင်္ဂပဟာန် ညဉ့်အခါ၌ ထွန်းညှိအပ်သော ဆီမီးဖြင့် အမိုက်မှောင်၏ ပျောက်ခြင်းကဲ့သို့၊ ဝိပဿနာ၏အစိတ်ဖြစ်၍ဖြစ်သောထိုထိုဉာဏ်ဟူသောအကြောင်းတရားဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ပဋိပက္ခ၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ထိုထိုပယ်သင့်ပယ်ထိုက်သော တရားကို ပယ်ခြင်းသည် တဒင်္ဂပဟာန် မည်၏။ ရှေးဦးစွာ နာမရူပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ (၂၀) ကို ပယ်၏။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့် အကြောင်းမရှိဟု ယူသော အဟေတုကဒိဋ္ဌိ၊ ဗြဟ္မာ ဗိဿနိး ထာဝရဘုရားစသော ဖန်ဆင်းရှင်ဟူသော အကြောင်းရှိ၏ဟုယူသော ဝိသမဟေတုဒိဋ္ဌိ၊ယုံမှားခြင်း ကင်္ခါ ဝိစိကိစ္ဆာဟူသော အညစ်အကြေးကို ပယ်၏။ ကလာပသမ္ပသနဉာဏ်ဖြင့် ““ငါ-ငါ့ဟာ””ဟု သင်္ခါရတရားအပေါင်းကို အပေါင်းအစုအလိုက် စွဲလမ်းခြင်းကို ပယ်၏။ မဂ္ဂါမဂ္ဂဝဝတ္ထာန မဂ် ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် အရိယမဂ် မဟုတ်သည်၌ အရိယမဂ်ဟုဖြစ်သော သညာမှားကို ပယ်၏။ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ဥဒယကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ဥစ္စေဒဒိဋ္ဌိ အတ္တသည်သေလျှင်ပြတ်၏ဟု စွဲယူသော အယူမှားကို ပယ်၏။ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ပျက်ခြင်း ဝယကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် သဿတဒိဋ္ဌိ အတ္တသည် မြဲ၏။ သေလျှင် ပျက်စီးမှု မရှိဟု စွဲယူသော အယူမှားကို ပယ်၏။ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်ဖြင့် ကြောက်အပ်သောသဘောရှိသော ပျက်ခြင်းဟူသော ဘေးဆိုးကြီးနှင့် တကွဖြစ်သော တောဘူမကသင်္ခါရတရားအပေါင်း၌ကြောက်အပ်သောသဘော မရှိဟု ဖြစ်သော အဘယသညာ သညာအမှားကို ပယ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏အပျက်ကို ရှုမြင်တတ်သော အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ခန္ဓာငါးပါး၌ သာယာဖွယ် အသာဒ၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော မိစ္ဆာသညာ သညာမှားကို ပယ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့ရွံ့မှန်းမှု နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သံသရာဝဋ်၌ အလွန်မွေ့လျော်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော အဘိရတိသညာကို ပယ်၏။ မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ်ဖြင့်သင်္ခါရတရားတို့မှ မလွတ်လိုသည်၏ အဖြစ်ကို ပယ်၏။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မောဟကို ပယ်၏။

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ လျစ်လျူ မရှု မငဲ့ကွက်ခြင်းအနုပေက္ခာနုသဘောကို ပယ်၏။ အနုလောမဉာဏ်ဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာကို ရရှိခြင်း သိခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောသင်္ခါရတရားတို့၌ နိစ္စ စသောအားဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းကို ပယ်၏။ ဤသို့ ပယ်ခြင်းကား တဒင်္ဂပုဟာန် တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်ခြင်းတည်း။

၃။ သမုဇ္ဈေဒပုဟာန် မိုးကြိုးစက်ဝန်းသည် နှိပ်စက်အပ်သော မိုးကြိုးပစ်ခံရသော သစ်ပင်၏ တစ်ဖန်အသက်ရှင်လာခြင်းသည် မဖြစ်ပြန်သကဲ့သို့ အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သံယောဇဉ် အစရှိကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သောအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ အမြစ်ပြတ် ပယ်သတ်ခြင်းသည် သမုဇ္ဈေဒပုဟာန် မည်၏။

ဘာဝနာအလုပ်ဆိုတာ

ဘာဝနာဆိုတာ ပွားများအားထုတ်ခြင်း။

ဘာဝနာ ပန မနောကမ္မ မေဝ -စိတ်ဖြင့်လုပ်ရသောလုပ်ငန်း။

(၁)သမထဘာဝနာ၊(၂)ဝိပဿနာဘာဝနာ။

သမထဘာဝနာက သမာဓိ-ဝိပဿနာဘာဝနာက ပညာ။

ဗောဓိပက္ခိယတရား

သစ္စာသိမိရ် ရကျိုးတွက် သင်းဖွဲ့ ရွက်ဆောင်မှု။ (ဓမ္မောသဓ)

သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး

{ကာယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓယာ၊ သောက-ပရိဒေဝါနံ သမတိက္ကမာယာ၊ ဒုက္ခ-ဒေါမနဿာနံအတ္တင်္ဂမာယ၊ ဉာယဿ အဓိဂမာယ၊ နိဗ္ဗာနဿ သစ္စိကိရိယာယ၊ ယဒိဒံ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ။

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့၊ စတ္တာရော၊ လေးပါးကုန်သော။ယဒိဒံ-ယေ ဣမေ သတိပဋ္ဌာနာ၊ သတိစွဲမြဲမှု ဟူသော အကြင်သတိပဋ္ဌာန်တို့သည်။ သန္တိ၊ ရှိကုန်၏။ အယံ၊သတိစွဲမြဲမှု-သတိပဋ္ဌာန်ဟူသော ဤအကျင့်လမ်းသည်။ သတ္တာနံ၊ အလုံးစုံသော သတ္တဝါအပေါင်းတို့၏။ ဝိသုဒ္ဓိယာ၊ စိတ်အညစ်အကြေးမှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်ခြင်းငှါ။ ဧကာယနော မဂ္ဂေါ၊တကြောင်းတည်းသော လမ်းပေတည်း။

သောက-ပရိဒေဝါနံ၊ စိုးရိမ်ပူဆွေးရခြင်း၊ ငိုကြွေးရခြင်းတို့ကို၊ သမတိက္ကမာယ၊ လွန်မြောက်ခြင်းငှါ၊ ဧကာယနောမဂ္ဂေါ၊ တကြောင်းတည်းသော လမ်းပေတည်း။ ဒုက္ခဒေါမနဿာနံ၊ကိုယ်ဆင်းရဲ စိတ်ဆင်းရဲတို့၏၊ အတ္တင်္ဂမာယ၊ ချုပ်ငြိမ်းကွယ်ပျောက်ခြင်းငှါ၊ ဧကာယနောမဂ္ဂေါ၊ တကြောင်းတည်းသော လမ်းပေတည်း။ ဉာယဿ အဓိဂမာယ၊ အရိယာမဂ်ကို ရခြင်းငှါ၊ နိဗ္ဗာနဿ သစ္စိကိရိယာယ၊ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှါ။ ဧကာယနော မဂ္ဂေါ၊ တကြောင်းတည်းသော လမ်းပေတည်း။

ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ၊အာတာပီ သမ္မဇာနော သတိမာ၊ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ။

ဣဓ ဘိက္ခူ၊ဤသာသနာတော်က ရဟန်းသည်။အာတာပီ၊သမ္မပုဓာန် လုံ့လဝီရိယ ရှိသည်ဖြစ်၍။သတိမာ၊ သတိရှိသည်ဖြစ်၍။ သမ္မဇာနော၊ မှန်စွာသိသည်ဖြစ်၍။ ကာယေ၊ ရုပ်အပေါင်းကိုယ်၌။ ကာယာနုပဿီ၊ ရုပ်အပေါင်းမျှဟု ရှုမြင်လျက်။ လောကေ၊ ရှုမြင်အပ်သော ရုပ်အပေါင်း လောက၌။အဘိဇ္ဈာ-ဒေါမနဿံ၊မရှုမိလျှင် ဖြစ်နိုင်သော အဘိဇ္ဈာနှင့် ဒေါမနဿကို။ ဝါ၊ လောဘနှင့် ဒေါသကို။ ဝိနေယျ၊ ဖြစ်ခွင့်မရအောင် တဒင်္ဂ၊ ဝိက္ခမ္ဘန ပဟာန်အားဖြင့် ပယ်ရှားဖျောက်ဖျက်၍။ ဝိဟရတိ၊ နေ၏။

ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿီ ဝိစရတိ၊အာတာပီ သမ္မဇာနော သတိမာ၊ဝိနေယျလောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ။

အာတာပီ၊သမ္မပုဓာန် လုံ့လဝီရိယ ရှိသည်ဖြစ်၍။သတိမာ၊ သတိရှိသည်ဖြစ်၍။ သမ္မဇာနော၊ မှန်စွာသိသည်ဖြစ်၍။ ဝေဒနာသု၊ခံစားမှုမျှဖြစ်သောဝေဒနာတို့၌။ ဝေဒနာနုပဿီ၊ခံစားမှုမျှဟု ရှုမြင်လျက်။လောကေ၊ ခံစားမှုဖြစ်သောဝေဒနာတို့ လောက၌။ အဘိဇ္ဈာ - ဒေါမနဿံ၊မရှုမိလျှင် ဖြစ်နိုင်သော အဘိဇ္ဈာနှင့် ဒေါမနဿကို။ ဝါ၊ လောဘနှင့် ဒေါသကို။ ဝိနေယျ၊ ဖြစ်ခွင့်မရအောင် တဒင်္ဂ၊ ဝိက္ခမ္ဘန ပဟာန်အားဖြင့် ပယ်ရှားဖျောက်ဖျက်၍။ ဝိဟရတိ၊နေ၏။

စိတ္တေ စိတ္တာနုပဿီ ဝိဟရတိ၊ အာတာပီ သမ္မဇာနော သတိမာ၊ ဝိနေယျ လောကေအဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ။

အာတာပီ၊ သမ္မပုဓာန် လုံ့လဝီရိယ ရှိသည်ဖြစ်၍ ။ သတိမာ၊ သတိရှိသည်ဖြစ်၍။ သမ္မဇာ နော၊မှန်စွာသိသည်ဖြစ်၍။ စိတ္တေ၊ ကြံသိမှုဖြစ်သော စိတ်၌။ စိတ္တာနုပဿီ၊ ကြံသိမှုမျှ ရှုမြင်လျက်။ လောကေ၊ ရှုမြင်အပ်သော ကြံသိမှုလောက၌။

ဝိပဿနာအခြေခံသီလလေးပါး

၁။ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ

တံမောက္ခေတိ မောစယတိ အာပါယိကာဒိဟိ ဒုက္ခေဟိ အတ္တာနုဝါဒါဒိဟိ ဝါ ဘယေဟိတိ ပါတိမောက္ခံ ။

အပါယ်ဒုက္ခ မုချကင်းကွာ

မိမိကိုယ်လည်း စွပ်စွဲစွစွာ

ဘေးဘယမှ ဝေးပစေတာ

မှတ်လိုက်ဘိ ပါတိမောက်သညာ။ (ဝိနည်းအမေးအဖြေကျမ်း-ဦးကောဝိဒ)

ဤသီလကို သဒ္ဓါစိတ်ဖြင့် ထိမ်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ပါ။

၂။ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ

စက္ခုနာ သံဝရောသာဓု ၊ သာဓုသောတေန သံဝရော ဃာနေန သံဝရော သာဓု သာဓု ဇိဟယ သံဝရော။ ကာယေန သံဝရော သာဓု ၊ သာဓု ဝါစာယ သံဝရော မနသာ သံဝရော သာဓု၊ သာဓု သဗ္ဗတ္ထ သံဝရော ။ (ဓမ္မပဒ-၂)

၃၆၀။ အကုသိုလ် မဖြစ်ရန် စက္ခုဒွါရ၌ စောင့်စည်းပိတ်ဆို့မှုသည် ကောင်း၏။ သောတဒွါရ၌စောင့်စည်းပိတ်ဆို့မှု သည် ကောင်း၏။ ဃာနဒွါရ၌ စောင့်စည်း ပိတ်ဆို့မှုသည် ကောင်း၏။ ဇိဟဒွါရ၌စောင့်စည်းပိတ်ဆို့မှုသည် ကောင်း၏။

၃၆၁။ ကာယဒွါရ၌ စောင့်စည်းပိတ်ဆို့မှုသည် ကောင်း၏။ ဝစီဒွါရ၌ စောင့်စည်း ပိတ်ဆို့မှုသည်ကောင်း၏။ မနောဒွါရ၌ စောင့်စည်း ပိတ်ဆို့မှုသည် ကောင်း၏။ အလုံးစုံသော ဒွါရတို့၌ စောင့်စည်းပိတ်ဆို့မှုသည် ကောင်း၏။ အလုံးစုံသောဒွါရတို့၌ စောင့်စည်း ပိတ်ဆို့နိုင်သော ရဟန်းသည်ဆင်းရဲအားလုံးမှ လွတ်မြောက်နိုင်၏။

ဤသီလကို သတိတရားဖြင့် ထိမ်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ပါ။

ဣတိ၊ ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်။ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဓမ္မေသု၊ မိမိ၏ သဘောတရားတို့၌မူလည်း။ ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ၊ သဘောတရားမျှဟု ရှုမြင်လျက်နေ၏။ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဓမ္မေသု၊ အပြင်ပဖြစ်သော သူတပါး၏ သဘောတရားတို့၌မူလည်း။ ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ၊ သဘောတရားမျှဟု ရှုမြင်လျက်နေ၏။ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဓမ္မေသု၊ ရံခါ မိမိ၏ သဘော တရားတို့၌ ရံခါ သူတပါး၏ သဘောတရားတို့၌မူလည်း။ ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ၊ သဘောတရားမျှဟု ရှုမြင်လျက် နေ၏။ ဓမ္မေသု၊ သဘောတရားတို့၌။ သမုဒယ ဓမ္မာနုပဿီ ဝါ၊ ဖြစ်ကြောင်းတရားနှင့် ဖြစ်မှုသဘောကို ရှုမြင်လျက်မူလည်း။ ဝိဟရတိ၊ နေ၏။ ဓမ္မေသု၊ သဘောတရားတို့၌။ ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ၊ ပျက်ကြောင်းတရားနှင့် ပျက်မှုသဘောကို ရှုမြင်လျက်မူလည်း။ ဝိဟရတိ၊ နေ၏။ ဓမ္မေသု၊ သဘောတရားတို့၌။ သမုဒယဝယ ဓမ္မာနုပဿီ ဝါ၊ ဖြစ်ကြောင်း၊ ပျက်ကြောင်းတရားနှင့်ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှုသဘောကို ရှုမြင်လျက်မူလည်း။ ဝိဟရတိ၊ နေ၏။ ဝါ ပန၊ သတိထင်ပုံ တနည်းကား။ ဓမ္မာ၊ သတ္တဝါကောင် အသက်ကောင် မဟုတ်သော သဘောတရားမျှတို့သည်သာလျှင်။ အတ္ထိတိ၊ ရှိကြသည်ဟူ၍။ အဿ သတိ၊ ထိုရဟန်း၏ အမှတ်ရမှု သတိသည်။ ပစ္စုပဋိတာ ဟောတိ၊ ရှေးရှုထင်၏။ သာ သတိ၊ ထိုသို့ထင်သော သတိသည်။ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ၊ အဆင့်ဆင့်အားဖြင့် အသိဉာဏ် တိုးပွားရုံအလိုငှါသာတည်း။ ယာဝဒေဝ ပဋိဿတိမတ္တာယ၊ အဆင့်ဆင့်အားဖြင့် တဖန်အမှတ်ရမှု တိုးပွားရုံ အလိုငှါသာတည်း။ သော ဘိက္ခု၊ ထိုသို့အမှတ်ရလျက် သိမြင်နေသော ရဟန်းသည်။ အနိဿိတော စ၊ တဏှာဒိဋ္ဌိဖြင့် မမှီမတွယ်မှုရှိလည်း။ ဝိဟရတိ၊ နေသည် မည်၏။ လောကေ၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတည်းဟူသော လောကထဲ၌။ ကိဉ္စိ၊ တစုံတခုသောရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်ကိုမျှ။ န စ ဥပါဒိယတိ၊ ငါကောင်၊ ငါ့ဥစ္စာဟုဒိဋ္ဌိ တဏှာတို့ဖြင့် စွဲလည်း မစွဲလမ်းတော့ပြီ။ ဘိက္ခုဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ဘိက္ခု၊ ရဟန်းသည်။ ပဉ္စသုဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု ဓမ္မေသု၊ ငါးပါးကုန်သောဥပါဒါနက္ခန္ဓာမည်ကုန်သောတရားတို့၌။ ဧဝမ္ပိ ခေါ၊ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းဖြင့်လည်း။ ဓမ္မာနုပဿီ၊ သတ္တဝါကောင် အသက်ကောင် မဟုတ်သောသဘောတရားမျှဟု ရှုမြင်လျက်။ ဝိဟရတိ၊ နေ၏။ (သတိပဋ္ဌာနသုတ်)

သမ္မပ္ပဂါန်လေးပါး

ဥပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ ပဟာနာယ ဝါယာမော ဖြစ်ခဲ့ပါပါ မကောင်းတာ ကြိုးစားပယ်ရမည် အနုပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ အနုပ္ပါဒါယ ဝါယာမော မဖြစ်ပါပါ မဖြစ်ရာ တားတာကြိုးစားမည်

အနုပုဏ္ဏား ကုသလာနံ ဥပ္ပါဒါယ ဝါယာမော မဖြစ်ကောင်းမှု ဖြစ်စေမှု ကြိုးစားကာပြုမည်

ဥပ္ပန္နာနံ ကုသလာနံ ဘိယျောဘာဝါယ ဝါယာမော ဖြစ်ပြီးကောင်းမှု တိုးပွားမှု ကြိုးစားကာပြုမည် ။ (ဓမ္မောသမ)

ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါး

ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်၊ ဆန္ဒမပါ -မသွားသာ၍-ဘာညာခရီး-မပြီးစီး-ချည်းနှီးဘဝမျိုး
ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်၊ ရဲရင့်မရှိ-လွန်ပျင်းရိ-မည်သည့်ခါမှအားမပြည့်။
စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်၊ အလုပ်ခွင်မှာ-စိတ်မပါ-ဘာညာကိစ္စအရှုံးပြု။
ဝီမံသိဒ္ဓိပါဒ်၊ ဝီမံသကင်း-စိတ်မလင်း-ခပင်းတွင်းပြင်မလှည့်သာ။
(ဝနဝါသီ ဦးဥယျာဓမ္မ-နိဒါန်းသတိပဋ္ဌာန်)

ဣန္ဒြေငါးပါး

သဒ္ဓိန္ဒြေ၊ ယုံကြည်မှုတွင် စိုးသခင် ခေါ်တွင်ဣန္ဒြေ
ဝီရိယိန္ဒြေ၊ ရဲရင့်ခြင်းတွင် စိုးသခင် ခေါ်တွင်ဣန္ဒြေ
သတိန္ဒြေ၊ သိမှတ်မှုတွင် စိုးသခင် ခေါ်တွင်ဣန္ဒြေ
သမာဓိန္ဒြေ၊ တည်ငြိမ်မှုတွင် စိုးသခင် ခေါ်တွင်ဣန္ဒြေ
ပညိန္ဒြေ၊ သိဉာဏ်ဘက်တွင် စိုးသခင် ခေါ်တွင်ဣန္ဒြေ ။ (ဓမ္မောသမ)

ဗိုလ်ငါးပါး

ဆန့်ကျင်ဖက်ကို တိုက်ခိုက်ဖြို အားဗိုလ်ဤငါးစု
သဒ္ဓါဗိုလ်၊ တဏှာအကြိုက် သဒ္ဓါတိုက် ဗိုလ်ထိုက်အနိုင်ရ
ဝီရိယဗိုလ်၊ (မစွန့်ရဲမှု)ကောသဇ္ဇကျ ဝီရိယ ဗိုလ်ကအနိုင်ရ
သတိဗိုလ်၊ (မေ့တတ်မှု)မုဋ္ဌသတိ လဲပြိုဘိ သတိအနိုင်ရ
သမာဓိဗိုလ်၊ (ပျံ့လွင့်မှု)ဝိက္ခေပကို တိုက်ခါဖြို သမာဓိဗိုလ်ကအနိုင်ရ
ပညာဗိုလ်၊ သမ္မောဟတွေ ကျဆုံးစေ ဉာဏ်တွေအနိုင်ရ ။ (ဓမ္မောသမ)

ဗောဇ္ဈင်ခုနှစ်ပါး

ထပ်ကာထပ်ကာ သိတတ်တာ မှတ်ပါဗောဇ္ဈင်မြတ်

ကြီးထွားရင့်သန် လက်တောင်ပံ တက်ပျံ့မဂ်ဉာဏ်မြတ်

သတိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ကောင်းသောသတိ အမြဲရှိ ပေါ်လာသိခါတ် အမြဲမှတ်
ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်၊ အရှုခံပေါ်တွင် မြဲဆင်ခြင် တွင်းပြင်အနံ့ ဉာဏ်ကကပ်
ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ပျင်းထိုင်းမရှိ ကြိုးစားဘိ ဝီရိယကပ်အကျင့်မြတ်
ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ရှိတာသိတာ ကိုက်သောခါ စိတ်မှာကျေနပ်ပီတိခါတ်
ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ကိုယ်ရောစိတ်ပါ ငြိမ်းအေးလာ မှတ်ကာနေအပ်ပဿဒ္ဓိခါတ်
သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ မပျံ့တည်နေ ရှုသိနေ ငြိမ်နေသမာဓိမှတ်
ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်၊ ကံကြောင်းကံကျိုး သက်ဇိုးမပါ အနတ္တာဟု လျစ်လျူပြု
တွင်မှုဥပေက္ခာခါတ်။ (ဓမ္မောသမ)

လောကုတ္တရာမဂ္ဂင် ရှစ်ပါး

ပညာမဂ္ဂင် နှစ်ပါး၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ
သီလမဂ္ဂင် သုံးပါး၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ
သမာဓိမဂ္ဂင် သုံးပါး၊ သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ

ဝိသုဒ္ဓိခုနှစ်ပါး

(ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိသုဒ္ဓိဘောဒ)

ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာနေ ပန သီလဝိသုဒ္ဓိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ
မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ စေတိ သတ္တဝိဓေန
ဝိသုဒ္ဓိသင်္ဂဟော။

သီလဝိသုဒ္ဓိ

ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလံ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလံ
ပစ္စယသန္နိသမိတသီလဇ္ဇေတိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ သီလဝိသုဒ္ဓိ နာမ။
အခြေခံသီလ စင်ကြယ်မှ စိတ်ချကျင့်နိုင်မည်။

တတော ပရံ ဒွေ တီဏိ ဖလစိတ္တာနိ ပဝတ္တိတွာ ဘဝင်္ဂပါတောဝ ဟောတိ၊ပုန ဘဝင်္ဂ
ဝေါစ္ဆန္တိတွာ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏာနိ ပဝတ္တန္တိ။မဂ္ဂံ ဖလဉ္စ နိဗ္ဗာန် ပစ္စဝေက္ခဏိ ပဏ္ဍိတော၊ဟိနေ
ကိလေသေ သေသေဝ ပစ္စဝေက္ခဏိ ဝါနဝါဆဗ္ဗိသုဒ္ဓိကမေနေဝံ ဘာဝေတဗ္ဗော
စတုဗ္ဗိဓောဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနာမ မဂ္ဂေါ ပဝုစ္စတိ။

မဂ်ဉာဏ်ပေါ်လျှင် နိဗ္ဗာန်မြင် အစဉ်မှန်ပေသည်။ (မေမ္မာသမ)

ဝိပဿနာဉာဏ်ဆယ်ပါး

(ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်-ဝိသုဒ္ဓိဘေဒ ဝဏ္ဏနာ)

သမ္မသနဉာဏ်

ခန္ဓာဒီနံ ကလာပတော သမ္မသနဝသပွဝတ္တံ ဉာဏံ သမ္မသနဉာဏံ။
ခန္ဓာဒီနည်း-ဖွဲ့.စည်းပြီးခါ-သုံးဖြာလက္ခဏ-သုံးစပ်ရ-သမ္မသနဉာဏ်။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်

ဥပ္ပါဒဘင်္ဂါနုပဿနာ ဝသပွဝတ္တ ဉာဏံ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏံ။
ဖြစ်ပွားပျက်မှု-အစုံရှု-ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်။

ဘင်္ဂဉာဏ်

ဥဒယံ မုစ္စိတွာ ဝယေ ပဝတ္တံ ဉာဏံ ဘင်္ဂဉာဏံ။
အပျက်ကိုသာ-ရှုတုံပါ-သညာဘင်္ဂဉာဏ်။

ဘယဉာဏ်

သင်္ခါရာနံ ဘယတော အနုပဿနာဝသေန ပဝတ္တံ ဉာဏံ ဘယဉာဏံ။
အပျက်မြင်က-ဘယမဇ္ဈ-ပျက်မှုခပင်း-ဘေးသေမင်းဟု-ကြောက်ခင်းထွေထွေ-
ရှုတုံပေ-မှတ်လေဘယဉာဏ်။

အာဒိနဝဉာဏ်

ဒိဋ္ဌ ဘယာနံ အာဒိနဝတော ပေက္ခဏာဝသေန ပဝတ္တံ ဉာဏံ အာဒိနဝဉာဏံ။
ကြောက်ဖွယ်ခပင်း-မြင်တုံလျှင်းက-ဘေးဘယမျိုး-ရုပ်နာမ်ဆိုး၌-ကိုးရာမရှိ-
ခက်မှန်းသိ-အာဒိနဝဉာဏ်။

၃။ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ

ပဉ္စိမာ ဘိက္ခဝေ ဝဏိဇ္ဇာ ဥပါသကေန အကရဏီယာ၊ ကတမာ ပဉ္စ ?
သတ္တဝဏိဇ္ဇာ ၊ သတ္တဝဏိဇ္ဇာ ၊ မံသဝဏိဇ္ဇာ ၊ မဇ္ဇဝဏိဇ္ဇာ ၊ ဝိသဝဏိဇ္ဇာ ဣမာခေါ
ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဝဏိဇ္ဇာ ဥပါသကေန အကရဏီယာတိ ။ (သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ)
အသက်မွေးမှု စင်ကြယ်စေရန် လက်နက်လေးမြား၊လူသားသတ္တဝါ၊အသားငါး၊
မူးယစ်ဆေးဝါး၊အဆိပ်များကို ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်း မပြုပါနှင့်။

ဤသီလကို ဝိရိယတရားဖြင့် ထိမ်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ပါ။

၄။ ပစ္စယသန္နိသီတသီလ

၁။ သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံတိုင်း ဆင်ခြင်ရန်
ချမ်းပူကိုဖျက်၊ ခြင်မှတ်လေနေ၊ ကင်းမြေ လှဲသုန်၊ ဟိရီဂုဏ်ကို၊ ကုန်စေတတ်စွာ၊
ကိုယ်အင်္ဂါကို၊ လုံပါစေလို၊ကိုယ်ကိုစံပယ်၊ ဆင်ပြင်မယ်ဟု၊ စိတ်ဝယ်မတမ်း၊ ဤသင်္ကန်းကို၊
ဖုံးလွှမ်းသုံးဆောင်ပါသတည်း။
ဤသင်္ကန်းကို မချမ်းရအောင် ဝတ်ရုံရသည်။ မပူရအောင် ဝတ်ရုံရသည်။ ခြင်၊
မှတ်၊ မြေ၊ ကင်း မကိုက်ရအောင်ဝတ်ရုံရသည်။ လေ၊ နေပူမထိအောင် ဝတ်ရုံရသည်။
ယင်ကောင်၊ ပိုးမွှား မနားမအုံရအောင် ဝတ်ရုံရသည်။ ကိုယ်အင်္ဂါလုံခြုံအောင် ဝတ်ရုံရသည်။

၂။ ကျောင်း အိပ်ရာသို့ဝင်တိုင်း ဆင်ခြင်ရန်
ချမ်းပူကိုဖျက်၊ ခြင်မှတ်လေနေ၊ ကင်းမြေဝေးမှု၊ ဥတုဘေးဘျမ်း၊ မသန်းကင်းစင်၊
စိတ်ကြည်လင်ကြောင်း၊ နေရာကျောင်းကို၊ ကိန်းအောင်းမှီခိုပါသတည်း။
ဤ ကျောင်းအိပ်ရာနေရာကို မချမ်းရအောင် သုံးဆောင်ရသည်။ မပူရအောင်
သုံးဆောင်ရသည်။ ယင်ကောင်၊ ပိုးမွှားမနား မအုံရအောင် သုံးဆောင်ရသည်။ ရာသီဥတုကြောင့်
မကျန်းမမာမဖြစ်ရအောင် သုံးဆောင်ရသည်။ ဆိတ်ငြိမ်မှုရအောင်သုံးဆောင်ရသည်။

၃။ ဆွမ်းလုတ်တိုင်း ဆင်ခြင်ရန်

ဤသည့်စားဖွယ်၊ အမယ်မယ်ကို၊ မြူးရယ်မာန်ကြွ၊ လှပရေဆင်း၊ ပြည့်ဖြိုးခြင်းငှာ၊ မသုံးပါဘူး၊ လေးဖြာဓာတ်ဆောင်၊ ဤကိုယ်ကောင်သည်၊ ရှည်အောင်တည်လျက်၊ အသက်မျှတန်း၊ မမောပန်းငြား၊ ဘုရားသာသနာ၊ ကျင့်နှစ်ဖြာကို၊ ကျင့်ပါနိုင်စေ၊ ဝေဒနာဟောင်းသစ်၊ မဖြစ်စေရ၊ ယာပိုက်မျှလစ်၊ ခပ်သိမ်းပြစ်ကို၊ မဖြစ်လေအောင် ချမ်းမြေ့အောင်ဟု၊ သုံးဆောင်မှီဝဲပါသတည်း။

ဤစားဖွယ်သောက်ဖွယ်များကို ပျော်ရွှင်ဖို့၊ မာန်တက်ဖို့၊ လှပဖို့၊ ဝဖြိုးဖို့ စားသုံးသည်မဟုတ်။ ဤကိုယ်ကာယတည်မြဲ တည်နိုင်အောင်၊ မျှတနိုင်အောင်၊ ဆာလောင်မှုကင်းအောင် စားသုံးရသည်။ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာအကျင့်ကိုကျင့်နိုင်အောင် စားသုံးရသည်။ ဒုက္ခဝေဒနာဟောင်းများပျောက်အောင်၊ ဒုက္ခဝေဒနာအသစ် မဖြစ်အောင် စားသုံးရသည်။ ကဲ့ရဲ့ဖွယ် အပြစ်ကင်းအောင်၊ ချမ်းသာစွာနေရအောင် မသင့်တာကိုရှောင်မည်။ သင့်လျော်ရုံသာ စားသုံးမည်။

၄။ ဖျော်ရည်စသော ဆေးကိုသုံးဆောင်တိုင်း ဆင်ခြင်ရန်

ကျင်နာခံခက်၊ နှိပ်စက်ဖိစီး၊ ဖြစ်ပြီးဖြစ်လာ၊ ဝေဒနာကို၊ စွန့်ခွာပယ်လျဉ်း၊ ဆင်းရဲကင်း၍၊ လူမင်းမြတ်စွာ၊ သာသနာကို၊ ကြည်သာရွှင်လန်း၊ ဖြည့်ကျင့်စွမ်းနိုင်ဖို့၊ ရည်မှန်းသုံးဆောင်ပါသတည်း။

ဤဖျော်ရည် ဤဆေးပစ္စည်းကို ရေငတ်ခြင်း၊ ဗိုက်အောင့်ခြင်းစသော ရောဂါဝေဒနာပျောက်အောင် သုံးဆောင်ရသည်။ ဆင်းရဲငြိမ်းအောင် သုံးဆောင်ရသည်။

ဤသီလကို ပညာတရားဖြင့် ထိမ်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ပါ။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ

ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိ စေတိ ဒုဝိဓောပိ သမာဓိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ နာမ။

နိဝရဏစင် စိတ်ကြည်လင် အမြင်မှန်နိုင်မည်။

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ

လက္ခဏာရသပစ္စုပ္ပန်ပဋ္ဌာနပဋ္ဌာနဝသေ နာမရူပ ပရိဂ္ဂဟော ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နာမ။

မြင်ယူစင်ကြယ် သဘောနယ် ကြောင်းကွယ်ကျိုးကွယ်သိနိုင်မည်။

ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ

တေ သမေဝ စ နာမရူပါနံ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟော ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ နာမ။

ယုံမှားကင်းစင် ကြောင်းကျိုးမြင် ဉာဏ်စဉ်ဝင်နိုင်မည်။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

တတော ပရံ ပန တထာ ပရိဂ္ဂဟိတေသု။ သပ္ပတ္တယေသု တေဘူမက သင်္ခါရေသု အတိတာဒိဘောဒဘိန္ဒေသုန္ဓာဒိနယ မာရဗ္ဗ ကလာပဝသေန သဒ္ဓိပိတ္တာ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန၊ ဣန္ဒြိယဋ္ဌေန၊ အနတ္တာအသာရကဋ္ဌေနာတိ၊ အဒ္ဓါန ဝသေန သန္တတိဝသေန ခဏဝသေန ဝါသမ္ပသနဉာဏေန လက္ခဏတ္ထယံ သမ္ပသန္တဿတ သွေဝ ပစ္စယဝသေန ခဏဝသေနစ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏေန ဥဒယဗ္ဗယံ သမနုပဿန္တဿစ၊ ဩဘာသော ပီတိ ပဿဒ္ဓိ၊ အဓိမောက္ခောစ ပဂ္ဂဟော၊ သုခံ ဉာဏ မုပ္ပဋ္ဌာန-မုပေက္ခာစ နိကန္တိ စေတိ။ ဩဘာသာဒိ ဝိပဿနပက္ကိလေသ ပရိပန္န ပရိဂ္ဂဟဝသေန မဂ္ဂါမဂ္ဂ လက္ခဏ ဝဝတ္တာနံ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နာမ။

ဖြစ်ပျက်လဲမြင် မဂ်တုဝင် ဆင်ခြင်ရှုရမည်။

ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

တထာ ပရိပန္နဝိမုတ္တဿ ပန တဿ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏတောပဋ္ဌာယ ယာ ဝါနုလောမာ တိလက္ခဏံ ဝိပဿနာပရမုရာယ ပဋိပဇ္ဇန္တဿ နဝ ဝိပဿနာဉာဏာနိ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ။

ဖြစ်ပျက်ရင့်ကာ လက္ခဏာဖြင့် ပြန်ကာသုံးသပ် ရှုဉာဏ်မြတ် ပေါ်အပ်ချိန်မှာပေါ်စေမည်။

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

တဿေဝ ပဋိပဋိပဇ္ဇန္တဿ ပန ဝိပဿနာပရိပါက မာဂမ္မဏုဒါနိ အပ္ပနာ ဥပဇ္ဇိဿတိတိ ဘဝိဂစ္ဆိန္တိတ္တာ ဥပ္ပန္န မနောဒွါရာဝဇ္ဇနာနန္တရံ ဒွေ တီဏိ ဝိပဿနာ စိတ္တာနိယံ ကိဉ္စိ အနိစ္စာဒိလက္ခဏမာရဗ္ဗ ပရိကမ္မောပစာရာနုလောမနာမေန ပဝတ္တန္တိ။ ယာ သိခိပ္ပတ္တာ သာ သာနုလောမာ သင်္ခါရပေက္ခာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာတိ စ ပဝုစ္စတိ။ တတော ပရံ ဂေါတြဘူမိတ္တံ နိဗ္ဗာနမာလမ္ဗိတွာပုထုဇ္ဇနဂေါတ္တမာဘိဘဝန္တံ အရိယဂေါတ္တမာဘိသမ္ဘောန္တံ ပဝတ္တတိ။ တဿာနန္တရမေဝ မဂ္ဂေါ ဒုက္ခသစ္စံ ပရိဇာနန္တော သမုဒယသစ္စံ ပဇာနန္တော နိရော သစ္စံ သစ္စိကရောန္တော မဂ္ဂသစ္စံ ဘာဝနာဝသေန အပ္ပနာဝိထိမောတရတိ။

တဿ၊ဉာယဟု ခေါ်သော ထိုအရိယာမဂ်ကို။ အဓိဂမာယ၊ ရခြင်းငှါ။ ပတ္တိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ရောက်ခြင်းငှါဟု ဆိုလို၏။ ဟိ၊မှန်ပေ၏။ ပုဗ္ဗဘာဂေမဂ်သို့ မရောက်သေးမီ ရှေးအဖို့၌။ လောကီယော၊ လောကီသာ ဖြစ်သော။ အယံ သတိပဋ္ဌာနမဂ္ဂေါ၊ဤမှတ်မှုဟူသော သတိပဋ္ဌာန်မဂ်သည်။ ဘာဝိတော၊ ပွားစေအပ်သည် ရှိသော်။ လောကုတ္တရမဂ္ဂဿ၊ လောကုတ္တရမဂ်ကို။အဓိဂမာယ၊ ရခြင်း၊ ရောက်ခြင်းငှါ။ သံဝတ္တတိ၊ ဖြစ်ပါ၏။

မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို သိပုံ

သင်္ခါရတို့၏ ငြိမ်းအေးရာ နိဗ္ဗာန်ကို မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက် တွေ့မြင်လတ်သော်မှတ်သိခဲ့ရသော ရုပ်နာမ်နှင့် မှတ်သိမှု ဟူသမျှတို့ကို၎င်း၊ အလားတူ ရုပ်နာမ်တို့ကို၎င်း၊ ““ဖြစ်မှုပျက်မှု ရှိနေသောကြောင့်ဆင်းရဲတွေ မကောင်းတာတွေချည်းဘဲ မငြိမ်းအေးတာတွေချည်းဘဲ၊မြဲယောင် ချမ်းသာယောင်ငါကောင်ယောင်ငါ့ဥစ္စာယောင်ဆောင်၍ သက်သက်ညှင်းဆဲနေတာတွေချည်းဘဲ”” ဟူ၍ မတွေ့မဝေသိနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် မဂ်ခဏ၌ ဒုက္ခသစ္စာကို အာရုံမပြုသော်လဲ ““မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာကိုလဲ သိမြင်သည်”” ဟူ၍သာ ဆိုအပ်၏။ ဥပမာ-ဘယ်ဆီမှာ မြို့ရွာရှိသည်၊ ဘယ်ဆီမှာလမ်းရှိသည်၊ ဘယ်ဆီမှာ ရေကန်ရှိသည်၊ ဘယ်အရပ်က အရှေ့အနောက် စသည်ဖြင့် မသိနိုင်အောင် မျက်စိလည်သောသူသည် မျက်စိလည်ပြေသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဘယ်ဆီမှာ မြို့ရွာရှိသည် စသည်ဖြင့် သိလိုရာကို မတွေ့မဝေ သိနိုင်သကဲ့သို့ပင်တည်း။

တနည်းကား-အလွန်ပူပြင်းသော အရပ်မှ အနည်းငယ်သာ ပူသောအရပ်သို့ ရောက်လျှင် ““ယခင်နေခဲ့သော အရပ်ကပူသည်၊ ဤအရပ်က အေးမြပါပေသည်””ဟု ထင်မှတ်၏။ တဖန် အနည်းငယ် အေးသောအရပ်သို့ ရောက်ပြန်လျှင် ထိုအရပ်ကိုသာ အေးမြသည်ဟု ထင်ပြန်၏။ အအေးဆုံးအရပ်သို့ ရောက်သောအခါ၌ကား ထိုအရပ်ကိုသာ အအေးဆုံးဟု အမှန်အတိုင်းသိ၍ ရှေးကနေခဲ့ရာ အရပ်များကို ပူသည်ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်နိုင်၏။ ဤဥပမာ၌ ဝိပဿနာကင်းသောသူမှာ ““ဒုက္ခဝေဒနာမှတပါးသော ရုပ်နာမ်ဟူသမျှကို အကောင်းချည်း”” ဟူ၍ ထင်ခြင်းသည် အပူသက်သာသော အရပ်ကိုပင် ““အေးမြပါပေသည်””ဟု ထင်ခြင်းနှင့်တူ၏။ ဝိပဿနာယောဂီမှာ ရှုအပ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို မကောင်းဟု သိသော်လဲ ရှုမှု ဝိပဿနာကိုကားကောင်းသည်ဟု ထင်ခြင်းသည် အနည်းငယ်အေးသော အရပ်ကိုပင် အေးမြသည်ဟု ထင်ခြင်းနှင့်တူ၏။

နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်

ဒိဋ္ဌာဒီနဝေသု နိဗ္ဗိန္ဒနဝသပွဝတ္တံ ဉာဏံ နိဗ္ဗိဒါဉာဏံ။
ကိုးရာမထင်ခက်ပုံမြင်က-မရွှင်မလန်း-စိတ်ကုန်ခန်း၍-မချမ်းမမြ-ငြီးငွေ့သောထွေ-စိတ်အနေ-မှတ်လေနိဗ္ဗိဒါ။

မုစ္စိတုကမျတာဉာဏ်

နိဗ္ဗိန္ဒိတွာ သင်္ခါရေဟိ မုစ္စိတုကမျတာဝသေန ပဝတ္တံ ဉာဏံ မုစ္စိတုကမျတာဉာဏံ။
ငြီးငွေ့ အားသန်-စိတ်ပူပန်က-လျင်မြင်တစိ-လွတ်လိုဘိ-မုစ္စိတုကမျတာဉာဏ်။

ပဋိသင်္ခါဉာဏ်

မုစ္စနဿ ဥပါယသမ္ပဋိပဒါနတ္ထံ ပုန သင်္ခါရာနံ ပရိဂ္ဂဟဝသပွဝတ္တံ ဉာဏံ ပဋိသင်္ခါဉာဏံ။
လွတ်လိုလှ၍-လွတ်ရတဲ့ငှါ-ဘာဝနာလေးဆယ်-အကျယ်ဖြန့်ချိ-အားတိုက်ဖိ-ပဋိသင်္ခါဉာဏ်။

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်

ပဋိသင်္ခါတ ဓမ္မေသု ဘယနန္ဒိဝိဝဇ္ဇနဝသေန အဇ္ဈပေက္ခိတွာ ပဝတ္တံ ဉာဏံ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏံ။
အားတိုက်ရှု၍-လွတ်မှုလွတ်ရန်-အမြင်သန်က-ရုပ်နာမ်ဓမ္မ-သင်္ခါရဝယ်-မတွယ်သမှု-လျစ်လျူရှု-သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်။

အနုလောမဉာဏ်

ပုရိမာနံ နဝန္တံ ကိစ္စနိပ္ပတ္တိယာ ဥပရိ စ သတ္တတိသာယ ဗောဓိပေက္ခိယဓမ္မာနံ အနုကူလံ ဉာဏံ အနုလောမဉာဏံ။
မဂ်ရောက်လိုသော်-အဆော်အဦး-မဂ်လေးဦးအား-အထူးလျောမှု-ကျေးဇူးပြု-အနုလောမဉာဏ်။ (လယ်တီ ပရမတ္ထသံခိပ်)

(ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း (ပထမတွဲ))(မဟာစည်ဆရာတော်)

သစ္စာ ၄-ပါးတို့တွင် ဒုက္ခသစ္စာသည် သာလျှင် ပိုင်းခြား၍ သိအပ်သော ပရိညေယျ တရားမည်၏။ ကြွင်းသော သစ္စာတို့သည်ကား ပိုင်းခြား၍ သိအပ်သော ပရိညေယျ တရားမဟုတ်ကုန်။ ထိုသစ္စာ တို့တွင်၊ သမုဒယသည်ပယ်အပ်သော ပဟာတဗ္ဗ တရားတည်း။ နိရောဓသည် မျက်မှောက်ပြုအပ်သော သစ္စိကာတဗ္ဗ တရားတည်း။ မဂ္ဂသည် မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်စေအပ်သော ဘာဝတဗ္ဗ တရားတည်း။ သို့ဖြစ်၍ သမုဒယကို ပယ်လျှင်၊ နိရောဓကို မျက်မှောက်ပြုလျှင်၊ မဂ္ဂကို ဖြစ်ပေါ်စေလျှင်၊ ထိုသစ္စာတို့ကို သိသည်သာမည်၏။ တကြိမ် တကြိမ် မှတ်ချက်၌ ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း၊ ပယ်ခြင်း၊ မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းဟူသော ဤကိစ္စ လေးချက်လုံးပင် တပြိုင်နက် ပြီးစီးသည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်၊ မှတ်တိုင်း မှတ်တိုင်း သစ္စာ ၄-ပါးကို သိသည်ဟူ၍ မှတ်အပ်၏။

မှတ်တိုင်းသစ္စာ ၄-ပါးကို သိပုံ။ ။မှတ်သိရသော ရုပ်နာမ် ဟူသမျှသည် ဖြစ်ပျက်မှုတို့က မပြတ်နှိပ်စက်အပ်သော သင်္ခါရဒုက္ခဖြစ်၍ ဒုက္ခသစ္စာချည်းသာတည်း။ ထိုရုပ်နာမ်တို့ကို သဘာဝလက္ခဏာ စသည်တို့ အလိုအားဖြင့်၎င်း၊ ဖြစ်မှုပျက်မှု အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်တို့ အလိုအားဖြင့်၎င်း၊ ဉာဏ်ရင့်သန်သောအခါ၌ မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း ပိုင်းပိုင်းခြားခြား ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်သိ၏။ ထို့ကြောင့် ပရိညာကိစ္စလဲ ပြီးစီး၏။ ထိုသို့သိအပ်သော ရုပ်နာမ်တို့၌ နိစ္စ သုခ အတ္တဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းလျက် သာယာတောင့်တမှု တဏှာမဖြစ်နိုင်ပြီ။ ဤတဏှာ မဖြစ်နိုင်အောင် သိခြင်းသည် တဏှာကို ပယ်ခြင်းပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ပဟာန ကိစ္စလဲ ပြီးစီး၏။ ထိုသိအပ်သော ရုပ်နာမ်တို့၌ တဏှာပင် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် စွဲလမ်းမှု=ဥပါဒါန်၊ ချမ်းသာအောင် အားထုတ်မှု=ကံ၊ ထိုကံ၏ အကျိုးဘဝသစ် ရုပ်နာမ်တို့သည်လည်း မဖြစ် နိုင် ကုန်ပြီ။ တဏှာမှ စ၍ ဘဝအမျိုးမျိုးတိုင်အောင် မဖြစ်ခြင်း၊ ငြိမ်းခြင်းသည်ဝိပဿနာအရာ၌ တဒင်္ဂနိရော သစ္စာ မည်၏။ ထိုမှတ်မှု ဟူသော အကြောင်းတစ်ဖွင့် သမုဒယ၊ ဒုက္ခတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟုဆိုလို၏။ ဤနိရော သို့ မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း ရောက်လျက်ရှိသောကြောင့် သစ္စိကိရိယာ ကိစ္စလဲ ပြီးစီး၏။ မဂ်ဉာဏ်၏ အရာ၌ကား နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက်သိခြင်းသည် သစ္စိကိရိယာမည်၏။ ဝိပဿနာအရာ၌ကား ချုပ်ငြိမ်းမှုကို ပြီးစေခြင်းမျှသာတည်း။ ချုပ်ငြိမ်းသည်ကို အာရုံပြုလျက် သိခြင်းကား မဟုတ်ပေ။

မှတ်အပ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို သဘာဝလက္ခဏာ စသည်၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှု အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်တို့ အလိုအားဖြင့်အမှန်အတိုင်းသိမှုသည် သမ္မာဒိဋ္ဌိမည်၏။ အမှန်အတိုင်း ကြံမှု၊ အားထုတ်မှု၊ အမှတ်ရမှု၊ တည်ကြည်မှုတို့သည် သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိတို့ မည် ကုန်၏။ ထိုရုပ် နာမ် နှင့် စပ်၍ ဒုစရိုက်၊ ဒုရာဇီဝ မဖြစ်ထိုက်သောကြောင့်၎င်း ဒုစရိုက်၊ ဒုရာဇီဝတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မှတ်မှု=စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် သမ္မာဝါစာလဲ မည်၏။ သမ္မာကမ္မန္တလဲ မည်၏။ သမ္မာအာဇီဝလဲ မည်၏။ (ဤအနက်သည် နောက်၌ ထင်ရှားလတ်စွာ)။ ဤ သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော မဂ္ဂတရားအပေါင်းသည် လောကီမဂ္ဂသစ္စာမည်။ မှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း ဤမဂ္ဂသစ္စာကို မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်စေသောကြောင့် ဘာဝနာကိစ္စလဲ ပြီးစီး၏။ ထို့ကြောင့်ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (၂-၂၆၈)၌ ဤသို့ မိန့်ဆိုလေ၏။

ယဉ္ဇဿ ဥဒယဗ္ဗယဒဿနံ မဂ္ဂေါ ဝါ ယံ။

လောကီကောတိ မဂ္ဂသစ္စံ ပါကဋံ ဟောတိ။

အဿ၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ထိုယောဂီ၏။ ယဉ္ဇ ဥဒယဗ္ဗယဒဿနံ၊ အကြင်အဖြစ်အပျက်ကို မြင်ခြင်းသည်။ အတ္တိ၊ ရှိ၏။ အယံ၊ ဤသိမြင်ခြင်းသည်။ လောကီကော မဂ္ဂေါ၊ လောကီ မဂ်ပေတည်း။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ မဂ္ဂသစ္စံ၊ မဂ္ဂသစ္စာသည်။ အဿ၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား။ ပါကဋံ ဟောတိ၊ ထင်ရှား၏။

ဤဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့် တကြိမ်တကြိမ် မှတ်မှု၌ ကိစ္စ ၄-ပါးလုံး ပါဝင် ပြီးစီးသောကြောင့် ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်ကိုမှတ်တိုင်းမှတ်တိုင်း သစ္စာ ၄-ပါးလုံးကို သိသင့်သည်အတိုင်း သိနေသည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် ကိစ္စလေးချက်ကို တပြိုင်နက်ပြီးစေသောမှတ်မှု=သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာကိပျိုးစေသောသူသည် အဆင့်ဆင့်တက်၍ ဝိပဿနာဉာဏ် ထက်သန်ပြည့်စုံသောကာလ၌ လောကုတ္တရာ မဂ္ဂသစ္စာသို့ ဆိုက်ရောက်၏။ ထိုအခါ၌ အရိယသစ္စာ ၄-ပါးကို မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သိသင့်သည့်အတိုင်း တပြိုင်နက် သိမြင်၏။ ထို့ကြောင့် ဉာယဿ အဓိဂမာယ ဟူသော ပါဠိကို အဋ္ဌကထာ၌ ဤသို့ဖွင့်ပြ၏ -

ဉာယော ဝုစ္ဆတိ အရိယော အဋ္ဌဂီကော မဂ္ဂေါ။ တဿ အဓိဂမာယ ပတ္တိယာတိ ဝုတ္တံဟောတိ။ အယဉ္ဇိ ပုဗ္ဗဘာဂေ လောကီယော သတိပဋ္ဌာနမဂ္ဂေါ ဘာဝိတော လောကုတ္တမဂ္ဂဿအဓိဂမာယ သံဝတ္တတိ။ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၄၂-စသည်)အရိယော အဋ္ဌဂီကော မဂ္ဂေါ၊ အင်္ဂါ ရှစ်ပါးသော အရိယာမဂ်ကို၊ ဉာယော၊ ဉာယဟူ၍။ ဝုစ္ဆတိ၊ ဆိုအပ်၏။

* “သစ္စာ”ဆိုသည်ကား...ဘဝကမ္ဘာ အသင်္ချေ ကြာသော်လည်း တစ်ခါတစ်ရံမျှ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သော သဘောကို ဆိုသည်။

* ခန္ဓာငါးပါးသည် ပိဋကဋ္ဌ, သင်္ခတဋ္ဌ, သန္တာပဋ္ဌ,ဝိပရိဏာမဋ္ဌ ဟူသော မငြိမ်းချမ်းမှုအချက် အနက်လေးပါးတို့နှင့် အမြဲယှဉ်သည်ဖြစ်၍ အနမတဂ္ဂသံသရာတွင် ဘယ်အခါမှာမှ ဒုက္ခဟူသော ပညတ်အချက် ပျက်ကွက်ခြင်း မရှိဘဲ အစဉ်မြဲလေသောကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာ မည်၏။

* တဏှာသည် အာယုဟနဋ္ဌ,နိဒါနဋ္ဌ, သံယောဂဋ္ဌ,ပလိဗောဓဋ္ဌဟူသော ဒုက္ခပွားများကြောင်း အချက်အနက်လေးပါးတို့နှင့် အမြဲပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ အနမတဂ္ဂသံသရာတွင် ဘယ်အခါမှာမှ ဒုက္ခသမုဒယဟူသော ပညတ်အချက် ပျက်ကွက်ခြင်းမရှိဘဲ အစဉ်မြဲလေသောကြောင့် သမုဒယသစ္စာမည်၏။

* နိဗ္ဗာန်သည် နိဿရဏဋ္ဌ, ပဝိဝေကဋ္ဌ, အသင်္ခ တဋ္ဌ,အမတဋ္ဌဟူသော ဒုက္ခခပ်သိမ်း ငြိမ်းရန် အချက် အနက်၄-ပါးတို့နှင့် အမြဲပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ အနမတဂ္ဂသံသရာတွင် ဘယ်အခါမှာမှ ဒုက္ခနိရော ဟူသောပညတ်အချက် ပျက်ကွက်ခြင်းမရှိဘဲ အစဉ်မြဲလေ သောကြောင့် နိရောဓသစ္စာ မည်၏။

* မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည် နိယျာနဋ္ဌ, ဟေတွဋ္ဌ, ဒဿနဋ္ဌ, အာဓိပတေယျဋ္ဌဟူသော နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း လမ်းကောင်း လမ်းမှန်အချက် အနက်၄-ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံလေခြင်းကြောင့် အနမတဂ္ဂ သံသရာတွင် ဘယ်အခါမှာမှ မဂ္ဂဟူသော ပညတ်အချက် ပျက်ကွက်ခြင်းမရှိဘဲ အစဉ်မြဲလေသောကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာမည်၏။

* လူချမ်းသာ နတ်ချမ်းသာ ဗြဟ္မာချမ်းသာများ သည်အစဉ်မြဲသည် မဟုတ်၊ ပျက်စီးခြင်းအဆုံး ရှိနေသောကြောင့် ဖောက်လဲဖောက်ပြန် ဖြစ် တတ်သောချမ်းသာမျိုးဖြစ်ချေ၍ သုခသစ္စာ မဟုတ်၊ ဒုက္ခသစ္စာသာဖြစ်၏။ ထိုချမ်းသာများကို ပေးတတ်သော ကုသိုလ်ကံစုသည်လည်း ဒုက္ခသစ္စာကို ဖြစ်စေတတ်သောကံမျိုး ဖြစ်ချေ၍ ဒုက္ခသစ္စာမျိုးသာ ဖြစ်၏။ (သစ္စာအကျယ်ပြီး၏)

သစ္စာလေးပါး

ဖြစ်ပျက်သမျှ သင်္ခါရ ဒုက္ခသစ္စာမှတ်။ဖြစ်ပျက်မှုတွင် ငါကောင်ထင်ခင်ခင်သမုဒယမှတ်။ ရုပ်နာမ်အားလုံး ဖြစ်ပျက်သုဉ်းချုပ်ဆုံးနိဗ္ဗာန်မှတ်။ချုပ်ဆုံးမှုတွင် ဉာဏ်သက်ဝင် သိမြင် မဂ်ဟုမှတ်။ (မိုးကုတ်ဆရာတော်)

မဂ်ခဏ၌ နိဗ္ဗာန်အစစ်ကိုသိရ၍ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရ အလုံးစုံကို ““မငြိမ်းအေးသော တရား””ဟု သိနိုင်ခြင်းသည် အအေးဆုံး အရပ်ကို အမှန်အတိုင်းသိရ၍ တပါးသော အရပ်တို့ကို ပူသည်ဟု ပိုင်းခြား ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းနှင့် တူ၏။ ဤသို့ နှီးနှောအပ်၏။ အလှဆုံး အဆင်း,အမွှေးဆုံး အနံ့, အကောင်းဆုံး အသံ, အရသာ, အတွေ့, အကောင်းဆုံး မိတ်ဆွေ, လမ်း, မြို့ အရပ်တို့ကို သိရသည်နှင့်တပြိုင်နက် တပါးသော အဆင်းစသည်တို့ကို မကောင်းဟု ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်နှင့်လတူ၏။ဒုက္ခသစ္စာကို အာရုံမပြုဘဲလျက်သိမှုကိစ္စပြီးသော အားဖြင့် ဤမဂ်ဉာဏ်၏ သိခြင်းသည် ပရိညာပဋိဝေဓ, ပရိညာဘိသမယ မည်၏။ ““ဆင်းရဲ၏ အဖြစ်ဖြင့်ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းဟူသော အဆီးအတား မရှိ ထုတ်ချင်းခတ် ဖောက်ထွင်း သိမြင်ခြင်း, ဆင်းရဲ၏ အဖြစ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍သိခြင်းဟူသော မချွတ် မယွင်း တဲ့တဲ့ မတ်မတ် သိမြင်ခြင်း””ဟု ဆိုလို၏။

သစ္စာလေးပါး

ဒုက္ခံ ကုစ္ဆိတ တုစ္ဆတ္တာ၊ သံယောဂေ ဒုက္ခဝုတ္တိယာ။သမုဒယော ကာရဏတ္တာ၊ နိရောဓော နေတ္ထ စာရကော။နိရုဇ္ဈတိ ဝါ ဧတေန၊ မဂ္ဂေါ မာရဏဂန္ထုတာ။အရိယာနံ ဗုဒဿ ဝါ၊ သစ္စာနိ အရိယဟေတု ဝါ။တထာနိ ဝါ သစ္စာနိတိ၊ အရိယသစ္စာနိ ဝုစ္စရေ။ (ပရမတ္ထသရူပဘေဒနိ)

ကုစ္ဆိတ တုစ္ဆတ္တာ-စက်ဆုပ်ဖွယ်ကြီး အချည်းနှီးအဖြစ်ကြောင့်၊ဒုက္ခံ ဒုက္ခမည်၏။ သံယောဂေ-အဝိဇ္ဇာစသော တပါးအကြောင်းနှင့်ပေါင်းယှဉ်မိလတ်သော်၊ဒုက္ခဝုတ္တိယာ- ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်ခြင်း၏၊ကာရဏတ္တာ-အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်၊သမုဒယော-သမုဒယမည်၏။ ဧတ္ထ-ဤနိဗ္ဗာန်၌၊ဝါ၊ဤနိဗ္ဗာန်ကို၊ သမမိဂတေ-ကောင်းစွာရအပ် ရောက်အပ်သည်ရှိသော်၊ စာရတော-သံသရာ၌ဖြစ်တတ်သောဒုက္ခဟူသောရောဓသည်၊န-မရှိ၊ဣတိ၊ထို့ကြောင့်၊နိရော - နိရော မည်၏။ဝါ-တနည်းကား၊ဧတေန-ဤနိဗ္ဗာန်ဖြင့်၊ ဝါ၊ဤနိဗ္ဗာန်ကြောင့်၊နိရုဇ္ဈတိ ဒုက္ခချုပ်၏၊ဣတိ၊ထို့ကြောင့်၊နိရော -နိရော မည်၏။ မာရဏဂန္ထုတာ မာရဏဂန္ထုတာယ- ကိလေသာကို ဖြူခါသတ်လျက် နိဗ္ဗာန်သို့သွားတတ်သည်၊အဖြစ်ကြောင့်၊မဂ္ဂေါ-မဂ္ဂမည်၏။ အရိယာနံ- အရိယာတို့၏၊သစ္စာနိ-သိအပ်သောသစ္စာတို့တည်း၊ဝါ-တနည်းကား၊ဗုဒဿ- ဘုရားရှင်၏၊သစ္စာနိ-ဟောအပ်သောသစ္စာတို့တည်း၏။ဝါ-တနည်းကား၊အရိယဟေတု- အရိယာဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ သစ္စာနိ-သစ္စာတို့တည်း။

တထာနိ-မှန်ကန်ကုန်သော၊သစ္စာနိ-မချွတ်မယွင်းသော တရားတို့တည်း။ဣတိ-
ထို့ကြောင့်၊အရိယသစ္စာနိ-အရိယသစ္စာတို့ဟူ၍၊ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်ကုန်၏။

(ကျေးဇူးရှင် လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် သစ္စာ လင်္ကာကျမ်း)

သစ္စာခန်း

၁၀။ ။ အခွန်ရှည်စွာ၊ ဘယ်မျှကြာလည်း၊ တစ်ခါတစ်ဖန်၊မဖောက်ပြန်ပဲ၊ အစဉ်အမြဲကို
သစ္စာဆို၏။ ထိုသစ္စာကား၊ လေးတွေပြား၏၊ လေးပါးသရုပ်၊အမှန်ထုတ်သော်၊ ဒုက္ခသစ္စာ၊
သမုဒယသစ္စာ၊ နိရော သစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ ခန္ဓာငါးလီ၊ ဘုံလောကီကို၊ ဒုက္ခဆိုလောထိုဒုက္ခပေါင်း၊
ပွားကြောင်းအမှု၊ လောဘစုမှာ၊ သမုဒယအမည်ရ၏။

လောဘခပင်း၊ အကြွင်းမရှိ၊ ချုပ်ငြိမ်းဘိသည့်၊ သန္တိသဘော၊ အစဉ် ချောကို၊
နိရော ဟူ၊ရှစ်ဆူသီးသီး၊ မဂ္ဂင်ကြီးကို၊ မဂ္ဂဆို၏။

ထိုမဂ္ဂင်မှာ-

- ၁။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ကောင်းမြတ်သော အမြင်ကိုသာ မြင်ခြင်းတစ်ပါး၊
- ၂။ သမ္မာသင်္ကပ္ပေ= ကောင်းမြတ်သောအကြံကိုသာကြံခြင်း တစ်ပါး၊
- ၃။ သမ္မာဝါစာ=ကောင်းမြတ်သော စကားကိုသာ ပြောဆိုခြင်း တစ်ပါး၊
- ၄။ သမ္မာကမ္မန္တော=ကောင်းမြတ်သော အမှုကိုသာ ပြုလုပ်ခြင်း တစ်ပါး၊
- ၅။ သမ္မာအာဇီဝေါ=ကောင်းမြတ်သော အသက်မွေးမှုဖြင့်သာ အသက်မွေးခြင်း တစ်ပါး၊
- ၆။ သမ္မာဝါယာမော=ကောင်းမြတ်သော အလုပ်ကိုသာအားထုတ်ခြင်း တစ်ပါး၊
- ၇။ သမ္မာသတိ=ကောင်းမြတ်သော တရားတို့၌ မမေ့မလျော့ခြင်း တစ်ပါး၊
- ၈။ သမ္မာသမာဓိ=ကောင်းမြတ်သော အာရုံတို့၌ စိတ်၏တည်ကြည်ခြင်းတစ်ပါး၊
ဤရှစ်ပါးတွင်၊ ဖောက်ပြားမရှိ၊ ဖြောင့်မှန်ဘိမှာ၊ အရိယ သစ္စာ၊ခေါ်ထိုက်စွာ၏။

သစ္စာအနက်၊ ၄-ချက်စီတည့်၊ ဆယ့်ခြောက်ရှိ၏-

- ၁။ ပိဋကဋ္ဌာ=အကျဉ်းအကြပ် နှိပ်စက်တတ်သော ဒုက္ခသဘော၊
- ၂။ သင်္ခတဋ္ဌာ=အမြဲမပြတ် ပြုပြင်အပ်သော ဒုက္ခသဘော၊
- ၃။ သန္တာပဋ္ဌာ=ကြောင့်ကြစိုက်ရေး၊ လွန်ရှုပ်ထွေး ၍၊အေးခွင့် မရ၊ ပူပန်ရသော
ဒုက္ခသဘော၊

၄။ ဝိပရိဏာမဋ္ဌာ=နိစ္စမြင့်ရှည်၊ အတည်မမြဲ၊ ဖောက်လဲဖောက်ပြန်ဖြစ်တတ်သော
ဒုက္ခသဘော၊

၁။ အာယုဟနဋ္ဌာ=ဒုက္ခဝတ္ထု ဒုက္ခမှုတို့ကိုသာ အမြဲစုဆောင်း တတ်သော
သမုဒယသဘော၊

၂။ နိဒါနဋ္ဌာ-ဒုက္ခလက်စ မပြတ်ရအောင် အမြဲ ဆောင်နှင်း တတ်သော
သမုဒယသဘော၊

၃။ သံယောဂဋ္ဌာ=ဒုက္ခစက်မှ မထွက်ရအောင် အမြဲဖွဲ့နှောင်းတတ်သော
သမုဒယသဘော၊

၄။ ပလိဗော ဋ္ဌာ=ဒုက္ခစက်မှ မထွက်ရအောင် နှောင့်ယှက်တတ်သော
သမုဒယသဘော၊

၁။ နိဿရဏဋ္ဌာ=ဒုက္ခစက်မှ ထွက်မြောက် ကျွတ်လွတ်ခြင်းဟူသော
နိရော သဘော၊

၂။ ပဝိဝေကဋ္ဌာ=တောဘုမ္မက ဒုက္ခအသင်း နှောင့်ယှက်ခြင်းမှ ဆိတ်ကင်းခြင်းဟူသော
နိရောဓသဘော၊

၃။ အသင်္ခတဋ္ဌာ=သင်္ခါဒုက္ခခပင်းမှ ကင်းလွတ်ခြင်းဟူသော နိရောဓသဘော၊

၄။ အမတဋ္ဌာ=အဖန်ဖန် သေကြေပျက်ဆုံးခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခြင်းဟူသော
နိရောဓသဘော၊

၁။ နိယျာနဋ္ဌာ=ဒုက္ခဘက်မှ ဆန်တက်ထွက်မြောက်ကြောင်းဟူသော မဂ္ဂသဘော၊

၂။ ဟေတုဋ္ဌာ=လောကုတ္တရာ ဂုဏ်ကျက်သရေ အပေါင်းတို့ ကောင်းစွာတည်ရာ၏
အဖြစ်ဟူသော မဂ္ဂသဘော၊

၃။ ဒဿနဋ္ဌာ=သစ္စာလေးအင် နိဗ္ဗာန်ခွင်ကို အမြင်ပေါက်ရောက်ခြင်း ဟူသော
မဂ္ဂသဘော၊

၄။ အာဓိပတေယျဋ္ဌာ=တဏှာ၏ ကျွန်အဖြစ်မှ စင်စစ်လွတ်ပြီး ကြီးမြတ်ခြင်းဟူသော
မဂ္ဂ သဘော၊

သစ္စာလေးချက် အနက်သဘော၊ ဟောရန် သွယ်သွယ် မဆုံးဖွယ်သည် ..အကျယ်သစ္စ
ကထာတည်း။

ရုပ်နာမ်သင်္ခတတရားတို့၏ ချုပ်ဆုံးရာ ဖြစ်ပျက်သင်္ခတတရားတို့၏ မရှိရာဖြစ်သည့်မဖြစ်မပျက်သည့် အသင်္ခတဓာတ် နိရော သစ္စာကို အာရမ္မဏပဋိဝေဓ = အာရုံမျက်မှောက် တိုက်ရိုက်ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်က မျက်မှောက်ပြုမိသောအခါ သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနိက တရားကောင်းဖြစ်သည့် ဖြစ်ပျက်သင်္ခတတရားတို့မှ လွတ်မြောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ဖြစ်သည့် မဂ္ဂင် (၈)ပါး မဂ္ဂသစ္စာတရားကိုလည်းအသမ္မောဟပဋိဝေဓ = မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟကို ပယ်သတ်သော သဘောအားဖြင့် ထိုးထွင်းသိခြင်းကိစ္စ ပြီးစီးသွား၏။ ထိုသို့ ဖြစ်ပျက်သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ဖြစ်သည့် မဂ္ဂသစ္စာကို သိမြင်ရခြင်းကြောင့် သမုဒယသစ္စာ၏ သံသရာမှထွက်မြောက်ကြောင်း အရိယမဂ်ကိုတားမြစ်ခြင်း အခြင်းအရာကိုလည်း ဉာဏ်သက်ဝင်ပြီး ဖြစ်သွားသည်။ မဂ္ဂသစ္စာကား သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားတည်း။ သမုဒယသစ္စာကား သံသရာ၌ လည်ပတ်ကြောင်း တရားတည်း။ သံသရာမှ မထွက်မြောက်ကြောင်း တရားတည်း။ သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားကို သိမြင်သောအခါ သမုဒယသစ္စာသည် သံသရာမှ မထွက်မြောက်အောင်သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားကို တားမြစ်နှောင့်ယှက်နေသော တရားဟု သိမြင်လာရသည်ဟူလို။ သမုဒယသစ္စာ၏ လေးမျိုးကုန်သော ဤအနက်သဘောတရားတို့သည် မှန်ကန်၏ မမှန်မဟုတ်ကုန် မချွတ်ယွင်းကုန်၊ အာယူဟနစသော လေးမျိုးသော အခြင်းအရာမှ တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ကုန်၊ ထိုကြောင့် သစ္စာ မည်ပေသည်။

နိရော သစ္စာအနက် (၄) ချက်

(၁) နိဿရဏဋ္ဌ ဤနိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံသည် အရိယာတို့၏ သန္တာန်၌ ရရှိလတ်သော် = အရိယာတို့၏ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ ဖြစ်ပွားသွားသော မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့က နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုလျက် သိမြင်လတ်သော် ဤနိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်ရသော အရိယာတို့သည်သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြကုန်၏။ ထိုသို့ သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုနိဗ္ဗာန်သည်နိဿရဏ မည်၏။

ခန္ဓာနာမ်ရုပ်၊ အကောင်ပုပ်၊ ဒုက္ခသစ္စာသာ။ ခန္ဓာငါးခု၊ ခင်တွယ်မှု၊ သမုဒယသာ။ ဇာတ်သိမ်းခန္ဓာဖြစ်သည်။ သစ္စာနိရောဓာ။ နိဗ္ဗာန်လိုလား၊ အားထုတ်ငြား၊ မှတ်သားမဂ္ဂသာ။ (ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း-သပိတ်အိုင်ဆရာတော်)

သစ္စာအနက် (၁၆) ချက်

ကထံ တထဋ္ဌေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကပဋိဝေဓာနိ။ သောဠသဟိ အာကာရေဟိ တထဋ္ဌေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကပဋိဝေဓာနိ။

- ၁။ ဒုက္ခဿ ပိဋနဋ္ဌော၊ သင်္ခတဋ္ဌော၊ သန္တာပဋ္ဌော၊ ဝိပရိဏာမဋ္ဌော၊ တထဋ္ဌော။
 - ၂။ သမုဒယဿ အာယူဟနဋ္ဌော၊ နိဒါနဋ္ဌော၊ သံယောဂဋ္ဌော၊ ပလိဗောဓဋ္ဌော၊ တထဋ္ဌော။
 - ၃။ နိရောဿ နိဿရဏဋ္ဌော၊ ဝိဝေကဋ္ဌော၊ အသင်္ခတဋ္ဌော၊ အမတဋ္ဌော၊ တထဋ္ဌော။
 - ၄။ မဂ္ဂဿ နိယျာနဋ္ဌော၊ ဟေတုဋ္ဌော၊ ဒဿနဋ္ဌော၊ အဓိပတေယျဋ္ဌော၊ တထဋ္ဌော။
- ဣမေဟိ သောဠသဟိ အာကာရေဟိ တထဋ္ဌေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကသင်္ဂဟိတာနိ။ ယံ ဧကသင်္ဂဟိတံ၊ တံ ဧကတ္ထံ။ ယံ ဧကတ္ထံ၊ တံ ဧကေန ဉာဏေန ပဋိဝိဇ္ဇတီတိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကပဋိဝေဓာနီတိ။ (ပဋိသံ - ၂၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ - ၂ - ၃၃၂။) (နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ - ဖားအောက်တောရဆရာတော်)

အဘယ်သို့လျှင် မဖောက်မပြန် မှန်သော သဘောအားဖြင့် သစ္စာလေးပါးတို့သည် တစ်ခုတည်းသောဉာဏ်ဖြင့် တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အခြင်းအရာ ရှိကုန်သည် ဖြစ်ကုန်သနည်း။ (၁၆)ပါးကုန်သော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် မဖောက်မပြန် မှန်သော သဘောအားဖြင့် သစ္စာလေးပါးတို့သည် တစ်ခုတည်းသောဉာဏ်ဖြင့် တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း ထိုးထွင်း၍သိအပ်သော အခြင်းအရာရှိကုန်သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ဒုက္ခသစ္စာအနက် (၄) ချက်

ဒုက္ခသစ္စာအတွက် သဘောအနက် (၄)ချက်ရှိရာဝယ်
(၁) ပိဋနဋ္ဌအနက်သည် အခြားသစ္စာတို့ကို မထောက်ရဘဲ မိမိဒုက္ခသစ္စာ၏ သဘောရင်းအတိုင်း ထင်ရှားသော အနက်သဘောတည်း။

(၂) သင်္ခတဋ္ဌသည် ဒုက္ခသစ္စာကိုပြုစီမံတတ်သော သမုဒယသစ္စာကို ထောက်၍ “ဒုက္ခသစ္စာဟူသမျှသည် တဏှာသမုဒယသစ္စာက ပြုစီမံအပ်သောသင်္ခတတရားချည်းပါတကား” ဟု ထင်ရှားလာရသော အနက်သဘော ဖြစ်၏။

(၃) သန္တာပဋ္ဌသည် အမတဓာတ်အမြိုက်ရေစင်၏ သန္တိသုခ အငြိမ်းဓာတ် အရသာကို သောက်သုံးနေရသော အေးမြသော မဂ္ဂသစ္စာကို ထောက်၍ “ဖြစ်-ပျက်နေသော သို့မဟုတ် ပျက်နေသော သင်္ခတဒုက္ခသစ္စာတရား မှန်သမျှသည် မဂ်ကဲ့သို့ မအေးမြဘဲ အမှန်ပူသော ဒုက္ခပါတကား” ဟု ထင်ရှားလာရသော အနက်သဘော ဖြစ်၏။

(၄) ဝိပရိဏာမဋ္ဌ အနက်သဘောသည် မဖောက်ပြန်သော နိရောဓနိဗ္ဗာန်ကို ထောက်၍ “ဒုက္ခသစ္စာ သင်္ခတတရားစုသည် နိဗ္ဗာန်ကဲ့သို့ မဖောက်မပြန် မဟုတ်ဘဲ = မဖြစ် မပျက်သည်၊ ဓာတ်သဘာဝမဟုတ်ဘဲ ဇရာအားဖြင့်လည်းကောင်း မရဏအားဖြင့်လည်းကောင်း ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်သော = ဖြစ်-ပျက်နေသော ဒုက္ခတွေပါတကား” ဟု ထင်ရှားလာရသော အနက်ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသစ္စာ၏ လေးမျိုးကုန်သော ဤအနက်သဘောတရားတို့သည် မှန်ကုန်၏။ မမှန်ကန် မဟုတ်ကုန်၊ မချွတ်ယွင်းကုန်၊ ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့သည် ပီဋနစသော လေးမျိုးသော အခြင်းအရာမှ တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ကုန်၊ ထိုကြောင့် သစ္စာမည်ပေသည်။

သမုဒယသစ္စာအနက် (၄) ချက်

(၁) အာယုဟနဋ္ဌ ထိုထိုဘဝ ထိုထိုအာရုံတို့၌ အလွန်နှစ်သက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဒုက္ခအစုကို ပြုခြင်းသည် ဒုက္ခကို ဖြစ်စေခြင်းသည် ဒုက္ခအစုကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်းသည် အာယုဟန မည်၏။ တစ်နည်း ဒုက္ခသစ္စာတရားစုသည် သမုဒယသစ္စာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သောကြောင့် အာယ မည်၏။

ထို အာယမည်သော ဒုက္ခသစ္စာကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောတရားသည် အာယုဟန မည်၏။ ဤအာယုဟန အနက်သဘောတရားသည် သမုဒယသစ္စာ၏ မိမိသဘောအားဖြင့် မိမိသဘောအတိုင်း ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခြင်းအရာ အနက်သဘောတည်း။

(၂) နိဒါနဋ္ဌ ဒုက္ခသစ္စာတရားစုကို အပ်နှင်းတတ် အပ်နှင်းသကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် နိဒါန မည်၏။ “ထိုဒုက္ခဟူသည် ဤဟာတည်း” ဟု လက်ခံစေသကဲ့သို့ အပ်နှင်းသကဲ့သို့ ဒုက္ခကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်၏ဟု ဆိုလိုသည်။ ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်ပါမှ ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်ရခြင်းကြောင့် သမုဒယသစ္စာ၏ ဤနိဒါနဋ္ဌ အနက်သဘောတရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။

အတိတ်ဘဝက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါနိသင်္ခါရ ကံဟူသော သမုဒယသစ္စာကြောင့် ဤဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါး ဒုက္ခသစ္စာတရား၏ ထင်ရှားဖြစ်ပုံစသည် ကို ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ထွင်းဖောက်သိမြင်သောအခါ ဤနိဒါနဋ္ဌ အနက်သဘောသည် ထင်ရှားနေမည် ဖြစ်ပေသည်။ ကာလသုံးပါးလုံး၌ နည်းတူ သဘောပေါက်ပါ။

(၃) သံယောဂဋ္ဌ သမုဒယသစ္စာ၏ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် ယှဉ်တွယ်စေခြင်း မကွာနိုင်အောင် ကပ်ထားခြင်း သဘောသည် သံယောဂဋ္ဌ မည်၏။ သံသရာဝဋ်ဒုက္ခမှ မလွတ်ရအောင် ဖွဲ့နှောင်ထားခြင်း အနက်သဘောတည်း။ သမုဒယသစ္စာ၏ ဤသံယောဂဋ္ဌ အနက်သဘောတရားသည် သံသရာ၌ မယှဉ်သော နိရောဓသစ္စာကို သိမြင်ရခြင်းကြောင့် ထင်ရှားလာ၏။ ခန္ဓာ-အာယတန-ဓာတ်တို့၏ အဆက်မပြတ်ဖြစ်မှုကို သံသရာဟုခေါ်၏။ ဖြစ်-ပျက်နေသော ပျက်ပျက်နေသော ရုပ်နာမ်သင်္ခတတရားစုတည်း။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သံသရာဟုခေါ်ဆိုအပ်သော သင်္ခတတရားတို့၏ အပျက်ကို ရှုနေရာမှ မဖြစ်-မပျက်သည့် ပျက်ခြင်းသဘောတရား မရှိသည့်အသင်္ခတဓာတ် နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုမိသွား၏။ ထိုအသင်္ခတဓာတ် နိရောဓသစ္စာကား ဖြစ်မှု-ပျက်မှုမရှိသဖြင့် ဖြစ်-ပျက် သင်္ခတသံသရာနှင့် မယှဉ်သော တရားဖြစ်၏။ ယင်းသံသရာနှင့် မယှဉ်သော အသင်္ခတ ဓာတ်နိရောဓသစ္စာကို မြင်ရခြင်းကြောင့် သံသရာ၌ ယှဉ်စေခြင်းဟူသော အခြင်းအရာရှိသော သမုဒယသစ္စာ၏ သံယောဂဋ္ဌအနက်သဘောတရားသည် ထင်ရှားလာသည် ဟုလိုသည်။ အကြောင်း သမုဒယသစ္စာတရား ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုး ဒုက္ခသစ္စာတရား၏ ထင်ရှားရှိပုံ ထင်ရှား ဖြစ်နေပုံကိုလည်းကောင်း၊ အကြောင်း သမုဒယသစ္စာတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် အကျိုးဒုက္ခသစ္စာတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းပုံကိုလည်းကောင်း ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် သိအောင် ရှုမြင်ထားပြီးဖြစ်သော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ နိရောဓသစ္စာကို အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုမိသောအခါ ထိုသမုဒယသစ္စာ၏ ဒုက္ခသစ္စာတရားတွေကို ထပ်ကာထပ်ကာ အဆက်မပြတ် ယှဉ်စေခြင်း ဖြစ်စေခြင်း သံယောဂဋ္ဌ အနက်သဘောမှာ ထင်ရှားပေါ်လွင်ပြီးသာ ဖြစ်နေပေသည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

(၄) ပလိဗောဋ္ဌ သံသရာမှ ထွက်မြောက်သွားကြောင်းဖြစ်သော အရိယမဂ်တရားကို နှောင့်ယှက်တားမြစ်ခြင်း မြစ်တားဟန့်ဆီးခြင်း အနက်သဘောသည် သမုဒယသစ္စာ၏ ပလိဗောဋ္ဌ အနက်သဘောတည်း။

128 ယင်းသို့ သံသရာမှ လွတ်မြောက်ခြင်းသည် အရိယမဂ်ဉာဏ်ကြောင့်သာ ရရှိလာသော အကျိုးတရားဖြစ်ရကား အရိယမဂ်တရားသည် သံသရာဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းနိယျာနတရား ဖြစ်ရပေသည်။ ဤနိယျာန၌ သဘောတရားသည် ထိုမဂ္ဂသစ္စာ၏ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိလေသာကို ပယ်သတ်ခြင်းဟူသော မိမိကိစ္စအားဖြင့် ထင်ရှားလာသော အခြင်းအရာ ဖြစ်ပေသည်။

(၂) ဟေတုဋ္ဌ = ဟေတုဋ္ဌ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည် မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဟေတုဋ္ဌ အနက်သဘော မည်၏။

တတ္ထ ပလိဗောဓပစ္စေဒဝသေန နိဗ္ဗာနာဓိဂမောဝ နိဗ္ဗာနနိမိတ္တတာ ဟေတုဋ္ဌော။ (မူလဋီ-၂-၅၀-၅၁။)

ပလိဗောဓပစ္စေဒဝသေနာတိ သမုဒယပုဟာနဝသေန။ (အနုဋီ-၂-၆၁။)

ဟေတုအတ္ထော နိဗ္ဗာနဿ သမ္မာပကဘာဝေါ။ (မဟာဋီ-၁-၂၅၇။)

အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ အရိယမဂ်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပါမှယင်းအရိယမဂ်တရားကမိမိအရိယမဂ်ကိုကန့်ကွက်နှောင့်ယှက်တတ်သော သမုဒယသစ္စာ အမည်ရသော အနုသယကိလေသာများကို အဆင့်ဆင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်နိုင်၏။ အနုသယကိလေသာများ၏ အဆင့်ဆင့် အကြွင်းမဲ့ကုန်သွားခြင်းကား ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံရခြင်းပင်တည်း။ သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်ကို ရရှိခြင်းတည်း။ ကိလေသာများသည် အဆင့်ဆင့်ကုန်သွားကြသဖြင့် ကိလေသာ အစိုဓာတ် အစေးဓာတ်ရှိပါမှ အကျိုးပေးနိုင်စွမ်းရှိသောကံတို့သည်လည်း ကိလေသာအဖော်သဟာယ်ကို မရရှိသဖြင့် အကျိုးပေးနိုင်သည့် စွမ်းအင်များ ကုန်ဆုံးသွားကြပြန်၏။ ကံ-ကိလေသာတို့၏ စွမ်းအင်များ ကုန်ဆုံးသွားကြသဖြင့် ကံ-ကိလေသာကြောင့် ဖြစ်ကြရမည့် ဝိပါကခန္ဓာတို့သည်လည်း အဆင့်ဆင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြရ၏။ နောက်ဆုံး အရဟတ္တမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သောအခါ ကိလေသာများသည် အကြွင်းမဲ့ ကုန်သွားကြ၏။ ကိလေသာတို့၏ အကြွင်းမဲ့ ကုန်ခြင်းကြောင့် ထိုရဟန္တာ အရှင်မြတ်၏ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏အခြားမဲ့၌ ခန္ဓာငါးပါးတို့သည်လည်း နောင်တစ်ဖန် ပြန်လည်၍ ဖြစ်ခြင်းသဘော မရှိသောအနုပါဒနိရော သဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြရ၏။ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံရခြင်းတည်း။ အနုပါဒသေသနိဗ္ဗာနဓာတ်သို့ ဆိုက်ရောက်ခြင်းတည်း။ ထိုသို့ အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊ သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ် အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ်တို့ကို ရရှိခြင်းသည် အရိယမဂ်တရားကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ရကားမဂ္ဂသစ္စာအမည်ရသော အရိယမဂ်တရားသည် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း ဟေတု ဖြစ်ရပေသည်။

တစ်နည်း

၁။ ကာမူပဓိဟူသော အာရုံငါးပါး ကာမဂုဏ်တရား၊

၂။ ခန္ဓူပဓိဟူသော ခန္ဓာ ငါးပါး၊

၃။ ကိလေသူပဓိဟူသော ကိလေသာ ဆယ်ပါး၊

၄။ အဘိသင်္ခါရူပဓိဟူသော ဘဝသစ်ခန္ဓာကို ပြုစီမံတတ်သော အဘိသင်္ခါရကံတရား

ဤအလုံးစုံသော ဥပဓိတရားတို့၏ စွန့်လွှတ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့် အလုံးစုံသော ဥပဓိတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်ရာဖြစ်သောကြောင့် ဥပဓိအားလုံးတို့၏ ကင်းဆိတ်ရာ မရှိရာ ဖြစ်သောကြောင့် နိဗ္ဗာန်ဟူသော မိမိသည်ပင် အလုံးစုံသော သင်္ခတတရားတို့မှ ထွက်မြောက်၏။ သင်္ခတတရားတို့နှင့် မယှဉ်၊ ထိုကြောင့် ထိုနိဗ္ဗာန်သည် အလုံးစုံသောသင်္ခတတရားတို့မှ ထွက်မြောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောကြောင့် နိဿရဏ မည်၏။

တစ်နည်း

အသင်္ခတနိဗ္ဗာန်က အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးသောကြောင့် ထိုနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာရသော အာရမ္မဏိက = အာရုံပြုတတ်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ကိလေသာတို့ကိုအဆင့်ဆင့် ပယ်သတ်လိုက်၏။ ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လိုက်သဖြင့် ကိလေသာ အဖော်ရရှိပါမှအကျိုးပေးနိုင်သော ကံတရားတို့သည်လည်း အကျိုးပေးခွင့်ကို မရကြတော့ပေ။ ကံ-ကိလေသာတို့သည်ချုပ်ငြိမ်းသွားကြသဖြင့် ကံ-ကိလေသာတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရမည့် ဝိပါကဝဋ် ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခတတရားတို့သည်လည်းဖြစ်ခွင့်ကို မရကြတော့ပြီ ဖြစ်၏။ ဥပဓိအားလုံးတို့သည် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြ၏။ ထိုကြောင့် အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် ဥပဓိအားလုံးတို့မှ ကျွတ်လွတ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတရား ဖြစ်ရပေသည်။ ယင်းသို့ ဥပဓိအားလုံးတို့မှ ကျွတ်လွတ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတရား ဖြစ်ခြင်းဟူသော အနက်သဘောတရားသည် နိရောဓသစ္စာ၏ နိဿရဏ၌ အနက်သဘောတရားပင် ဖြစ်သည်။

(၂) ဝိဝေကဋ္ဌ တဏှာ သမုဒယမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည် နိရော သစ္စာ၏ ဝိဝေကဋ္ဌ အနက်သဘော မည်၏။ တဏှာ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် တဏှာဟူသော အဖော်သဟာယ်ကို ရရှိပါမှ အကျိုးပေးနိုင်စွမ်းရှိသော ကံသည်လည်း ကင်းဆိတ်သွား၏။ ကံ-ကိလေသာ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် ကံကိလေသာကြောင့် ဖြစ်ရမည့် ဝိပါကဝဋ် သင်္ခတတရားတို့မှလည်း ကင်းဆိတ်တော့သည်သာ ဖြစ်၏။

126 အလုံးစုံသောသင်္ခါရတရားတို့နှင့် မယှဉ်မနှော သင်္ခါရတရားတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်း သဘောသည်လည်း နိရောဓသစ္စာ၏ ဝိဝေကဋ္ဌအနက်သဘောပင် မည်၏။ နိရောဓသစ္စာသည် တဏှာ၏ ကုန်ကြောင်း သင်္ခါတတရား၏ ကုန်ကြောင်း ဖြစ်ရကား သမုဒယတဏှာမှကင်းဆိတ်၏။ ဖြစ်-ပျက်သင်္ခါတတရားမှ ကင်းဆိတ်၏။ ထို့ကြောင့် နိရောဓသစ္စာ၏ ဝိဝေကဋ္ဌ အနက်သဘောသည်ဝိဝေက မဟုတ်သော သမုဒယကို ဝိဝေက မဟုတ်သော သင်္ခါတကို အသမ္မောဟပဋိဝေခအားဖြင့် အရိယမဂ်ကသိမြင်ရခြင်းကြောင့် ထင်ရှားလာရသော နိရောဓသစ္စာ၏ အနက်တစ်ပါး ဖြစ်သည်။

(၃) အသင်္ခါတဋ္ဌ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ စသော တစ်စုံတစ်ခုသော မည်သည့် အကြောင်းတရားသော်မှ မပြုပြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည် နိရောဓသစ္စာ၏ အသင်္ခါတဋ္ဌ အနက်သဘော မည်၏။ နိရောဓသစ္စာဖြစ်သည့် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို သိရကြောင်းဖြစ်သော အရိယမဂ်တရားသော်မှ အဆင့်ဆင့်သော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ကအားကြီးသောမှီရာဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပေးပါမှဖြစ်ပေါ်လာရသော အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိသော သပ္ပတ္တယတရားသာ ဖြစ်၏။ အကြောင်းတရားတို့က ပြုပြင်ပေးပါမှ ဖြစ်ပေါ်လာရသော သင်္ခါတတရားသာ ဖြစ်၏။ အရိယမဂ်တရားသော်မှလည်း သပ္ပတ္တယသဘော သင်္ခါတသဘောမှ မကင်းနိုင်သေးပေ။ ထိုသို့ အရိယမဂ်တရား၏ သင်္ခါတဖြစ်ပုံကို မြင်ရခြင်းကြောင့် နိရောဓသစ္စာ၏အသင်္ခါတအနက်သည် ထင်ရှားလာရသော အနက်တစ်ပါး ဖြစ်၏။ မဂ္ဂသစ္စာ၏ သင်္ခါတဖြစ်ပုံကို ထောက်ဆ၍နိရောဓသစ္စာ၏ အသင်္ခါတဖြစ်ပုံသည် ထင်ရှားလာရသည် ဟူလို။

(၄) အမတဋ္ဌ နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် မြဲသော နိစ္စသဘောရှိသောကြောင့်၊ တစ်နည်း သတ္တဝါတို့၏ သေခြင်း မရှိခြင်း၏ အကြောင်းတရားဖြစ်သောကြောင့် မအို မသေ အမတ၏ အဖြစ်ဟူသောသဘောသည် မပျက်သောသဘောသည် ပျက်ခြင်းမရှိသော သဘောသည် နိရောဓသစ္စာ၏ အမတဋ္ဌ အနက်သဘော မည်၏။ မရဏသဘောရှိသည့်အတွက် ပျက်၍ ပျက်၍ နေရသော သင်္ခါတဒုက္ခသစ္စာတရားကို သိမြင်ရခြင်းကြောင့်မရဏသဘော မရှိသော နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်၏ အမတဋ္ဌ အနက်သဘောသည်လည်း ထင်ရှားလာရပြန်ပေသည်။ ဝိပဿနာပိုင်း၌ ရှုနေသော သင်္ခါတတရားတို့ကား အပျက်နယ် ဖြစ်ကြ၏။ မရဏနယ် ဖြစ်ကြ၏။ ထိုအပျက်နယ်၏ အဆုံးတွင် (= သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အဆုံးတွင်) အရိယမဂ်ဉာဏ်၌ ထင်ရှားပေါ်လာသော အသင်္ခါတဓာတ်ကား မပျက်နယ် ဖြစ်၏။ မသေရာ အမတနယ် ဖြစ်၏။

127 သင်္ခါတ၏ မရဏသဘောကို ထောက်ဆ၍ အသင်္ခါတ၏ အမတသဘောသည် ထင်ရှားလာရပြန်သည် ဟူလို။ နိရောဓသစ္စာ၏ ဤလေးမျိုးကုန်သော အနက်သဘောတရားတို့သည် မှန်ကန်၏ မမှန် မဟုတ်ကုန် မချွတ်ယွင်းကုန်၊ နိဿရဏစသော လေးမျိုးသော အခြင်းအရာမှ တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ကုန်၊ ထို့ကြောင့် သစ္စာ မည်ပေသည်။

တစ်နည်း

နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် သမုဒယတဏှာ၏ ကုန်ရာဖြစ်သောကြောင့် သမုဒယတဏှာမှကင်းဆိတ်ခြင်းသဘော ဝိဝေကဋ္ဌလည်း မည်၏။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံစသော အကြောင်း မရှိသောအပ္ပတ္တယသဘော အသင်္ခါတဋ္ဌလည်း မည်၏။ မပျက်စီးသော ပျက်စီးခြင်းသဘော မရှိသော အမတဋ္ဌ-လည်း မည်၏။ (မူလဋီ-၂-၅၀။)

မဂ္ဂသစ္စာအနက် (၄) ချက်

(၁) နိဗ္ဗာနဋ္ဌ မဂ္ဂသစ္စာ၏ သံသရာဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည် နိဗ္ဗာနဋ္ဌ မည်၏။ ဤ နိဗ္ဗာနဋ္ဌသဘောသည် ထိုမဂ္ဂသစ္စာ၏ မိမိကိစ္စအားဖြင့် ထင်ရှားသော အခြင်းအရာတည်း။ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ဖြင့် သင်္ခါတတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံပြု၍ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုနေရာမှ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အဆုံးတွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်ဉာဏ်က မပျက်သည့် အသင်္ခါတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို လှမ်း၍အာရုံယူလိုက်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည်သင်္ခါတအပျက်နယ်မှ ထွက်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း ဖြစ်ပေသည်။ နိဗ္ဗာနဋ္ဌသဘောတည်း။ အရိယမဂ်ဉာဏ်က ပျက်ခြင်းကင်းသည့် အသင်္ခါတဓာတ်ကို အာရုံ လှမ်းယူလိုက်သောအခါ အသင်္ခါတဓာတ်၏ အအေးရှိသန္တိသုခဓာတ်ကြောင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ကိန်းဝပ်ရာ ဖြစ်ပေါ်ရာ သတ္တဝါ၏ ရုပ်နာမ်အစဉ်၌ ကိန်းဝပ်နေသောအနုသယဓာတ်မီးတို့သည် အဆင့်ဆင့် ငြိမ်းအေးသွားကြကုန်၏။ ကိလေသာ ကုန်သဖြင့် ကံများသည်လည်းအဆင့်ဆင့် ကုန်သွားကြရာ ကံ-ကိလေသာကြောင့် ထင်ရှားဖြစ်ရမည့် ဝိပါကခန္ဓာအစဉ်တို့သည်လည်း အဆင့်ဆင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြရ၏။ ဝိပါကခန္ဓာတို့၏ အဆင့်ဆင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းသည် သံသရာဝဋ်ဒုက္ခမှ အဆင့်ဆင့်လွတ်မြောက်သွားခြင်းပင် ဖြစ်၏။

132 ကြောင်းဖြစ်ကျိုးဖြစ် ကြောင်းပျက်လစ် ကျိုးပျက်လင့်တာအနိစ္စ။
 မရှိအနိစ္စ သိမဂ္ဂပျက်ဆင်းရဲစွာအနတ္တ
 ဥဒယဗ္ဗယ ပိဋိတော ဒုက္ခာတိ ဒုက္ခလက္ခဏံအာရောပေတိ။
 တရစပ်အပျက် မြင်သည့်တွက် ဉာဏ်ဒုက္ခချက်ထင်ပေတာ။
 အဝသဝတန္တနာတော အနတန္တာတိ အနတ္တ လက္ခဏံအာရောပေတိ။
 သဘောဖြစ်ပျက် သိသည့်တွက် အနတ္တ လက္ခဏာထင်သည်သာ။
 ဧဝံတိဏိ လက္ခဏာနိ အာရောပေတွာ ပဋိပါဋိယာ ဝိပဿနံ ပဝတေန္တော
 သောတာပတန္တိမဂ္ဂံပါဏာတိ။

မမြဲ - ဆင်းရဲ - အစိုးမရ - သိကာဆက်လက် အားထုတ်ပါက
 သောတာပန်ဖြစ်နိုင်၏။

မဟာဝိပဿနာ (၁၈) မျိုး

မဟာဝိပဿနာ (၁၈) ပါး

အဋ္ဌာရသ မဟာဝိပဿနာ နာမ အနိစ္စနုပဿနာဒိကာ ပညာ။ ယာသု

- (၁) နိစ္စနုပဿနံ ဘာဝေန္တော နိစ္စသည် ပဇာတိ။
- (၂) ဒုက္ခနုပဿနံ ဘာဝေန္တော သုခသည်ပဇာတိ။
- (၃) အနတ္တနုပဿနံ ဘာဝေန္တော အတ္တသည် ပဇာတိ။
- (၄) နိဗ္ဗိဒါနုပဿနံ ဘာဝေန္တောနန္ဒိ ပဇာတိ။
- (၅) ဝိရာဂါနုပဿနံ ဘာဝေန္တော ရာဂံ ပဇာတိ။
- (၆) နိရောဓနုပဿနံ ဘာဝေန္တောသမုဒယံ ပဇာတိ။
- (၇) ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနံ ဘာဝေန္တော အာဒါနံ ပဇာတိ။
- (၈) ခယာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော ဗဒနသည် ပဇာတိ။
- (၉) ဝယာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော အာယူဟနံ ပဇာတိ။
- (၁၀) ဝိပရိဏာမာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော ဓုဝသည် ပဇာတိ။
- (၁၁) အနိမိတ္တာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော နိမိတ္တံ ပဇာတိ။
- (၁၂) အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော ပဏိဓိံ ပဇာတိ။
- (၁၃) သုညတာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော အဘိနိဝေသံ ပဇာတိ။
- (၁၄) အဓိပညာ ဓမ္မဝိပဿနံ ဘာဝေန္တော သာရာဒါနာဘိနိဝေသံ ပဇာတိ။
- (၁၅) ယထာဘူတ ဉာဏဒဿနံ ဘာဝေန္တော သမ္မောဟာဘိနိဝေသံ ပဇာတိ။

ဤသို့လျှင် မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဟေတုဋ္ဌသဘော ထင်ရှားခြင်းမှာ သမုဒယသစ္စာကို ထောက်ဆ၍ ထင်ရှားလာခြင်း ဖြစ်သည်။ သမုဒယသစ္စာ တဏှာကို မြင်ခြင်းကြောင့် ဤတဏှာသည် ဒုက္ခသစ္စာ၏သာ အကြောင်းရင်းဖြစ်သဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ရရှိဖို့ရန် အကြောင်းရင်း မဟုတ်။ မဂ္ဂသစ္စာ အမည်ရသော ဤမဂ္ဂင် (၈)ပါးသည်သာလျှင်နိဗ္ဗာန်ကို ရရှိဖို့ရန် အကြောင်းရင်းဖြစ်၏ဟု ဤသို့လျှင် သမုဒယသစ္စာကို မြင်ခြင်းကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း ဟေတုဋ္ဌ = ဟေတွဋ္ဌ အနက်သဘောတရားသည် ထင်ရှားလာပေသည်။

(၃)ဒဿနဋ္ဌ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်းဟူသော မဂ္ဂသစ္စာ၏ သမ္မာဒိဋ္ဌိဟူသော ပညာလျှင် ပဓာန = ပြဓာန်းခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကို မြင်တတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောတရားသည်၊ တစ်နည်း

သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်သဘောတရားသည်၊ တစ်နည်း

စင်စစ် သိမ်မွေ့သော အသင်္ခတနိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း အနက်သဘောတရားသည် မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဒဿနဋ္ဌသဘော မည်၏။ အလွန်သိမ်မွေ့ နက်နဲသော နိရောဓသစ္စာဖြစ်သည့် အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို တကယ် မြင်စွမ်းနိုင်ခြင်းကြောင့် ထိုနိရောဓသစ္စာကို မြင်ခြင်းဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဒဿနဋ္ဌသဘောသည် ထင်ရှားလာပေသည်။ (မြင်အပ်သောတရားကို မြင်ခြင်းကြောင့် မြင်တတ်သော တရားသည်မြင်အပ်သော တရားကြောင့် ထင်ရှားလာသည်ဟူပေ။)

(၄) အဓိပတေယုဋ္ဌ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ခြင်း၊ ကိလေသာ ဒုက္ခအပူကို ငြိမ်းစေခြင်း၌ အကြီးအကဲ၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည် မဂ္ဂသစ္စာ၏ အဓိပတေယုဋ္ဌသဘော မည်၏။ စတုက္ကနည်းအရ မဂ်စိတ္တပျာဒ်သည် ပထမဈာန်ကမဂ်စိတ္တပျာဒ်ဖြစ်လျှင် စိတ်စေတသိက် (၃၇), ဒုတိယဈာန်ကမဂ်စိတ္တပျာဒ်ဖြစ်လျှင် စိတ်စေတသိက် (၃၅), တတိယဈာန်ကမဂ်စိတ္တပျာဒ်ဖြစ်လျှင် စိတ်စေတသိက် (၃၄), စတုတ္ထဈာန်ကမဂ်စိတ္တပျာဒ်ဖြစ်လျှင် စိတ်စေတသိက် (၃၄) အသီးအသီး ရှိမည်ဖြစ်သည်။ ထိုမဂ်စိတ္တပျာဒ် = မဂ်စိတ်စေတသိက်တို့တွင် ပါဝင်သော မဂ္ဂင်တရားကိုယ်များသည် မဂ္ဂသစ္စာဟူသော အမည်ကို ရရှိကြသည်။

ယင်း မဂ္ဂသစ္စာအမည်ရသော မဂ္ဂင်တရားကိုယ်များသည် သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ရာ၌လည်းကောင်း၊ ကိလေသာဒုက္ခတို့၏ လွန်စွာပူလောင်ခြင်းကို ငြိမ်းစေရာ၌လည်းကောင်း သမ္ပယုတ်တရားတို့၌ အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ကိုပြုနိုင်ကြကုန်၏။ ထိုကြောင့် ထိုအကြီးအကဲ၏အဖြစ်သည် မဂ္ဂသစ္စာ၏ အဓိပတေယျဌ အနက်သဘော မည်၏။ တစ်နည်း

မဂ္ဂဓိပတိနောဓမ္မာ-ဟူ၍ ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် မဂ္ဂင်တရားတို့သည် အခြားယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့မှ ထူးသောအားဖြင့် အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတရားတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထိုကြောင့်ထိုမဂ္ဂင်တရားတို့၏ ထိုအာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း ဖြစ်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာသည် အဓိပတေယျဌ အနက်သဘော မည်၏။ များစွာသောရောဂါတို့၏ အနှိပ်စက်ကို ခံ၍နေရသော လူဆင်းရဲကို မြင်ရခြင်းကြောင့် ရောဂါကင်းစင်သောရာထူးရှင်၏ မြင့်မြတ်ပုံသည် ထင်ရှားသကဲ့သို့ ဒုက္ခသစ္စာတရားစုကို မြင်ရခြင်းကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ အစိုးတရအကြီးအကဲ၏ အဖြစ်သည် ထင်ရှားလာရပေသည်။ မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဤလေးမျိုးကုန်သော အနက်သဘောတရားတို့သည် မှန်ကန်၏ မမှန် မဟုတ်ကုန် မချွတ်ယွင်းကုန်၊ နိယျာနဋ္ဌစသော လေးမျိုးသော အခြင်းအရာမှ တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ကုန်၊ ထိုကြောင့်သစ္စာ မည်ပေသည်။

ဤ (၁၆)မျိုးကုန်သော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သောသဘောအားဖြင့် သစ္စာလေးပါးတို့သည် တစ်ခုတည်းသော သဘောအားဖြင့်သာလျှင် ပေါင်း၍ ယူအပ်ကုန်၏။ အကြင် (၁၆)မျိုးသော အနက်သဘောကို တစ်ခုတည်းသော မဖောက်မပြန် မှန်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောအားဖြင့် ပေါင်း၍ ယူအပ်၏။ ထိုပေါင်း၍ ယူအပ်သော (၁၆)ပါးသော သဘောသည် သစ္စာလေးပါးတို့၏ တူသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဧကတ္ထသဘော မည်၏။ အကြင်ဧကတ္ထသဘောသည် ရှိ၏။ ထိုဧကတ္ထသဘောကို တစ်ခုတည်းသော မဂ္ဂဉာဏ်ဖြင့်ထိုးထွင်း၍ သိ၏။

ထိုကြောင့် သစ္စာလေးပါးတို့သည် (၁၆)ပါးကုန်သော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် မဖောက်မပြန်မှန်သော သဘောအားဖြင့် တစ်ခုတည်းသော မဂ္ဂဉာဏ်ဖြင့် တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သောအခြင်းအရာ ရှိကုန်သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ဓမ္မစကြာလာ ဉာဏ်သုံးဖြာ

သစ္စဉာဏ်

ဧတ္တဟိ ဣဒံ ဒုက္ခံ ဣဒံ ဒုက္ခသမုဒယံ ဣဒံ ဒုက္ခနိရောဓံ ဣဒံဒုက္ခနိရော ဂါမိနိပဋိပဒံ အရိယသစ္စန္တိ ဧဝံ စတူသု သစ္စေသု ယထာဘူတဉာဏံ သစ္စဉာဏံနာမ။

ဤသည်ဆင်းရဲ-ဤကြောင်းပဲမြင်-လွတ်လျင်ချမ်းသာ-လွတ်ကြောင်းရှာပြု ဤလေးခု သိမှုသစ္စဉာဏ်။ (ဓမ္မောသဓ)

ကိစ္စဉာဏ်

တေသုယေဝ ပရိညေယျံ ပဟာတဗ္ဗံ သစ္စိကာတဗ္ဗံ ဘာဝေတဗန္တိ ဧဝံကတ္တဗ္ဗ ကိစ္စဇာနနဉာဏံ ကိစ္စဉာဏံနာမ။

ဒုသိအောင်လုပ်-သပယ်လုပ်ကာ နိနယ်ရောက်ဖို့ မဂ်ပွားစို့ဟု ကိုယ်ပြုစရာ သိပြုတာ အဲ့ဒါကိစ္စဉာဏ်။ (ဓမ္မောသဓ)

ကတဉာဏ်

ပရိညာတံ ပဟီနံ သစ္စိကတံ ဘာဝိတန္တိ ဧဝံတဿ ကိစ္စဿ ကတ ဘာဝဇာနန ဉာဏံ ကတဉာဏံနာမ။

သိပြီး ပယ်ပြီး မြင်ပွားပြီးမို့ အပြီးသတ်ဉာဏ် ခေါ်ဆိုပြန် အဲဒါကတဉာဏ်။ (ဓမ္မောသဓ)

လက္ခဏာတင် ရှုဆင်ခြင် (သဘာဝဝိပဿနာ-ဦးကြည်)

တေ ပန သင်္ခေပတောနာမဇ္ဈူ ရူပဇ္ဇာတိ နေဘာဂါယေဝ ဟောန္တိ။
ခန္ဓာငါးပါးအကျဉ်းချုပ်တော့ရုပ်နှင့်နာမ်သာရှိ၏။
ဣဒဉ္စ နာမရူပံ သဟေတုသပ္ပစ္စယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။
ရုပ်နှင့်နာမ်တို့သည်အကြောင်းတရားကြောင့်ဖြစ်ကြကုန်၏။
ဣမေ ဓမ္မာ အဟုတွာ ဟောန္တိတိ အနိစ္စလက္ခဏံ အာရောပေတိ။
အကြောင်းတရားကြောင့်ဖြစ်ကြကုန်သောရုပ်နှင့်နာမ်တို့သည်အကြောင်းချုပ်သော် မတည်နိုင်ချုပ်ပျက်ရသောအနိစ္စလက္ခဏာရှိ၏။

တောလေးဆယ် ရှုပွားနည်း

(မဟာဝိသုဒ္ဓါရာမဆရာတော်ဘုရားကြီး-ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီကျမ်း)

အနိစ္စလက္ခဏာ (၁၀) ချက်

ရူပံ အနိစ္စံ ပလောကံ ၊ စလံ ပာဂုံ အဒ္ဓါဝံ။ ဝိပရိဏာမာသာရကံ၊ ဝိဘဝံ မစ္စသင်္ခတံ။

ရူပံ = ရုပ်တရားသည်

၁။ အနိစ္စံ = မြဲခြင်း သဘောမရှိ = မမြဲ။

၂။ ပလောကံ = ပျက်စီးခြင်းသဘော ရှိ၏။

၃။ စလံ = မတည်ကြည် မတုံစား ရွှေ့ရှားတုန်လှုပ်တတ်၏။

၄။ ပာဂုံ = ဖရိဖရဲပြိုကွဲခြင်း သဘောရှိ၏။

၅။ အဒ္ဓါဝံ = ခိုင်မာခြင်းသဘော မရှိ။

၆။ ဝိပရိဏာမမစ္စံ = ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော ရှိ၏။

၇။ အသာရကံ = ခိုင်မာသည့် အနှစ်သာရ မရှိ။

၈။ ဝိဘဝံ = ဆုံးရှုံးခြင်းသဘော ရှိ၏။

၉။ မစ္စု = သေဆုံးခြင်းသဘော ရှိ၏။

၁၀။ သင်္ခတံ = အကြောင်းတရားတို့သည် အဖန်ဖန် ပြုပြင်အပ်၏။

ဒုက္ခလက္ခဏာ (၂၅) ချက်

ဒုက္ခန္ဓ ရောဂါ-ဗံ ဂဏ္ဍံ၊ သလ္လာ-ဗာဒံ ဥပဒ္ဓဝံ။

ဘယီ-တျူ-ပသဂ္ဂါ-တာဏံ၊ အလေဏာ-သရဏံ ဝဓံ။

အဃမူလံ အာဒီနဝံ၊ သာသဝံ မာရအာမိသံ။

ဇာတိ-ဇူရံ ဗျာဓိသောကံ၊ ပရိဒေဝ-မုပါယာသံ။

သံကိလေသသဘာဝကံ။

၁။ ဒုက္ခံ = ယုတ်မာညစ်ဆိုး ဆင်းရဲသည့် ဒုက္ခမျိုးသာတည်း။

၂။ ရောဂံ = ကျင်နာ ညစ်ဆိုး ရောဂါမျိုးသာတည်း။

၃။ အဃံ = အကျိုးယုတ် အကျိုးမဲ့မျိုးသာတည်း။

၄။ ဂဏ္ဍံ = မဖွယ်ရုပ်ဆင်း ထွတ်မြင်းအနာမျိုးသာတည်း။

(၁၆) အာဒီနဝါနုပဿနံ ဘာဝေန္တော အာလယာဘိနိဝေ သံ ပဇောတိ၊

(၁၇) ပဋိသင်္ခါနုပဿနံ ဘာဝေန္တော အပ္ပဋိသင်္ခံ ပဇောတိ၊

(၁၈) ဝိဝဋ္ဌနုပဿနံ ဘာဝေန္တော သံယောဂါဘိနိဝေသံ ပဇောတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၆၄)

အဋ္ဌာရသ မဟာဝိပဿနာ နမ၊ တဆဲ့ရှစ်ပါးသော မဟာဝိပဿနာတို့ မည်သည်ကား။

အနိစ္စနုပဿနာဒိကာ ပညာ၊ အနိစ္စနုပဿနာ အစရှိသော ပညာတို့ပေတည်း။ ယာသု၊ အကြင် တဆဲ့ရှစ်ပါးသော မဟာဝိပဿနာတို့တွင်။

(၁) အနိစ္စနုပဿနံ၊ မမြဲဟု ရှုမြင်သောဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ နိစ္စသည်၊ မြဲသည်ဟုထင်မှတ်ခြင်းကို။ ပဇောတိ၊ ပယ်၏၊ ပျောက်စေ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၂) ဒုက္ခနုပဿနံ၊ ဆင်းရဲ ဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ သုခသည်၊ ချမ်းသာ ဟု ထင်မှတ်ခြင်းကို။ ပဇောတိ၊ ပယ်၏၊ ပျောက်စေ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၃) အနတ္တနုပဿနံ၊ အစိုးပိုင်သော အကောင် မဟုတ် ဟု ရှုမြင်သောဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသောသူသည်။ အတ္တသည်၊ အစိုးပိုင်သော အကောင်ဟု ထင်မှတ်ခြင်းကို။ ပဇောတိ၊ ပယ်၏၊ ပျောက်စေ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၄) နိဗ္ဗိဒါနုပဿနံ၊ ငြီးငွေ့လျက် ရှုမြင်သောဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသောသူသည်။ နန္ဒိ၊ ပျော်မွေ့သော တဏှာကို။ ပဇောတိ၊ ပယ်၏၊ ပျောက်စေ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၅) ဝိရာဂါနုပဿနံ၊ တပ်မက် ပြယ်စေလျက် ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ ရာဂံ၊ တပ်မက်သော တဏှာကို။ ပဇောတိ၊ ပယ်၏၊ ပျောက်စေ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၆) နိရောဓာနုပဿနံ၊ ချုပ်ကွယ်သည် ဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဝါ၊ နောင် ဘဝ အသစ် မဖြစ်သည့် အလိုအားဖြင့်သင်္ခါရ ချုပ်ကွယ်အောင် ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေန္တော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသောသူသည်။ သမုဒယံ၊ ဖြစ်ခြင်းကို။ ပဇောတိ၊ ပယ်၏၊ ပျောက်စေ၏၊ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၇) ပဋိနိဿဂ္ဂနပဿနံ၊ နိစ္စ သုခ အတ္တ ဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းသော ကိလေသာတို့ကို စွန့်လွှတ်လျက်၊ နိဗ္ဗာန်သို့လဲကင်းညွတ်စေလွှတ်လျက်၊ ရှုမြင်သောဉာဏ်ကို။ ဘာဝေဇ္ဇော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသောသူသည်။ အာဒါနံ၊ ဖြစ်ခွင့်ပေးသောအားဖြင့်ကိလေသာတို့ကို ယူခြင်း လက်ခံခြင်း၊ သင်္ခါရအာရုံကို အပြစ်မမြင်ဘဲ ယူခြင်း လက်ခံခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ကင်းစေ၏။ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၈) ခယာနုပဿနံ၊ ကုန်ဆုံးသည်ဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေဇ္ဇော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ ဗနသညံ၊ တခဲနက်တခုထည်း တကောင်ထည်း ဟု ထင်မှတ်ခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ကင်းစေ၏။ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၉) ဝယာနုပဿနံ၊ မျက်မှောက်မြင်ရသော ပစ္စယုန်သင်္ခါရ၏ ပျက်မှုနှင့် အတူထား၍ မျက်ကွယ်ဖြစ်သော အတိတ်၊ အနာဂတ် သင်္ခါရတို့၏ ပျက်မှုကို ပိုင်းခြား ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေဇ္ဇော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ အာယုဟနံ၊ ချမ်းသာ ကောင်းစားကြီးပွားရန် အားထုတ်မှုကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ကင်းစေ၏။ ဖြစ်ခွင့်မပေး။

(၁၀) ဝိပရိဏာမာနုပဿနံ၊ ပင်ကိုရင်းအတိုင်းမတည်ဘဲ ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်သည်ဟု ရှုမြင်သောဉာဏ်ကို။ ဘာဝေဇ္ဇော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ ဓုဝသညံ၊ မဖောက်ပြန် မပြောင်းလဲ ပင်ကိုအတိုင်း ခိုင်မြဲနေသည် ဟု ထင်မှတ်ခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ကင်းစေ၏။ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁၁) အနိမိတ္တာနုပဿနံ၊ မြဲသည့်ပုံဟန် ကိုယ်သဏ္ဍာန် မရှိဟု ရှုမြင်သော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေဇ္ဇော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသောသူသည်။ နိမိတ္တံ၊ မြဲသည့်ပုံဟန် ကိုယ်သဏ္ဍာန် ရှိသကဲ့သို့ ထင်ပေါ်သော သင်္ခါရ ဗနနိမိတ်၊ နိစ္စနိမိတ်ကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ပျောက်ကင်းစေ၏။ ထင်ပေါ်ခွင့် မပေး။

(၁၂) အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနံ၊ တောင့်တသာယာမှုနှင့် ဆန့်ကျင်လျက် ရှုမြင်သောဉာဏ်ကို။ ဝါ၊ တောင့်တ သာယာဘွယ် ကင်းသည်ဟု ရှုမြင်သောဉာဏ်ကို။ ဘာဝေဇ္ဇော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသောသူသည်။ ပဏိဓိံ၊ ချမ်းသာကို တောင့်တသောတဏှာကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ကင်းစေ၏။ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁၃) သုညတာနုပဿနံ၊ အစိုးပိုင်သည့် အကောင်အထည်အဖြစ်မှ ကင်းဆိတ်သည်ဟု ရှုမြင်သောဉာဏ်ကို။ ဘာဝေဇ္ဇော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ အဘိနိဝေသံ၊ အစိုးပိုင်သည့် အကောင်အထည်ဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ကင်းစေ၏။ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁၄) အဓိပညာ ဓမ္မဝိပဿနံ၊ အာရုံနှင့် အာရမ္မဏိတ သင်္ခါရနှစ်မျိုးလုံး၏ အပျက်ကို၊ အဆက်ဆက် တွေ့မြင်ရှု၍၊ သင်္ခါရတို့သာပျက်သည်ဟု သဘောတရားတို့၌ ရှုမြင်လျက်ဖြစ်သော လွန်ကဲသောပညာကို။ ဘာဝေဇ္ဇော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသောသူသည်။ သာရာဒါနာဘိနိဝေသံ၊ မြဲသည့် အနှစ်၊ အစိုးပိုင်သည့် အနှစ်ရှိသည်ဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ကင်းစေ၏။ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁၅) ယထာဘူတဉာဏဒဿနံ၊ အကြောင်းနှင့်တကွသော နာမ်ရုပ်တို့ကို အမှန်အတိုင်း သိမြင်သောဉာဏ်ကို။ ဘာဝေဇ္ဇော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသောသူသည်။ သမ္မောဟာဘိနိဝေသံ၊ ရှေးကပင် ငါကောင်ရှိခဲ့လေသလားစသည်ဖြင့် ယုံမှားခြင်း၊ သတ္တဝါတို့ကို ဘုရားသခင်ကဖန်ဆင်းသည် စသည်ဖြင့် ယုံကြည် ဆုံးဖြတ် မှားခြင်း ဟူသော ပြင်းစွာ စွဲလမ်းခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ကင်းစေ၏။ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁၆) အာဒိနဝါနုပဿနံ၊ ကြောက်ဖွယ်ဘေးဟု ထင်သောကြောင့်သင်္ခါရ ဘဝအလုံးစုံ၌ အပြစ်မြင်သောဉာဏ်ကို။ ဘာဝေဇ္ဇော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသောသူသည်။ အာလယာဘိနိဝေသံ၊ သင်္ခါရတို့ကိုပင် မှီခိုအားကိုးရာဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းခြင်းကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ကင်းစေ၏။ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁၇) ပဋိသင်္ခါနုပဿနံ၊ သင်္ခါရတို့ကို စွန့်လွှတ်နိုင်ရန် တဖန် ရှုသော ဉာဏ်ကို။ ဘာဝေဇ္ဇော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသောသူသည်။ အပ္ပဋိသင်္ခါ၊ မမြဲ ဆင်းရဲ အစိုးမပိုင်သော သင်္ခါရတို့၌ တဖန် မရှုခြင်း မသိခြင်း ဟူသော မောဟကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ကင်းစေ၏။ ဖြစ်ခွင့် မပေး။

(၁၈) ဝိဝဋ္ဋာနုပဿနံ၊ သင်္ခါရ ဟူသမျှမှ တွန့်ဆုတ်လျက် ရှုမြင်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၊ အနုလောမဉာဏ်ကို။ ဘာဝေဇ္ဇော၊ ဖြစ်စေ၊ ပွားစေသော သူသည်။ သံယောဂါဘိနိဝေသံ၊ သင်္ခါရတို့၌ ယှဉ်တွဲ ဝင်စားသော ကိလေသာကို။ ပဇဟတိ၊ ပယ်၏။ ကင်းစေ၏။ ဖြစ်ခွင့်မပေး။ (ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း-မဟာစည်)

ထို (၁၈)ပါးသော မဟာဝိပဿနာတို့တွင် ဤ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူသောလက္ခဏာသုံးပါးအပေါင်း၏ အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို မြင်အပ် ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာ ဒုက္ခာနုပဿနာ အနတ္တာနုပဿနာတို့သည် ရအပ်သည် မည်ကုန်၏။

ပစ္စုပဋ္ဌာန်

ဥပဋ္ဌာနာကာရော ဝါ ဖလံ ဝါ ပစ္စုပဋ္ဌာန် နာမ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၀၅။)

ဥပဋ္ဌာနာကာရောတိဂဟေတဗ္ဗဘာဝေန ဉာဏဿ ဥပဋ္ဌဟနာကာရော။ ဖလံ ပန အတ္တနော ကာရဏံ ပဋိစ္စ တပ္ပဋိမိမဋ္ဌဘာဝေန၊ ပဋိမုခံ ဝါ ဥပဋ္ဌာတီတိ ပစ္စုပဋ္ဌာန်။ (မူလဋီ-၁-၆၄။)

ပစ္စုပဋ္ဌာန် တဿ ပရမတ္ထတော ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ ယာထာဝတောဉာဏဿ ဂေါစရဘာဝေါ။ (ဒီ-ဋီ-၂-၅၃။)

ထိုထို ရုပ်တရား နာမ်တရား၏ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ဉာဏ်၏ကျက်စားရာအာရုံ၏ အဖြစ်ကို ပစ္စုပဋ္ဌာန်ဟု ခေါ်၏။ ထိုပစ္စုပဋ္ဌာန်သည်လည်း ဥပဋ္ဌာနာကာရပစ္စုပဋ္ဌာန် ဖလပစ္စုပဋ္ဌာန်ဟု (၂)မျိုး ရှိ၏။ ထိုတွင် ဥပဋ္ဌာနာကာရပစ္စုပဋ္ဌာန်ဟူသည် ထိုထို ပရမတ္ထဓာတ်သား တရားတစ်ခုခုကိုရှုဆင်ခြင်သည့်အခါ ဉာဏ်ဖြင့် ယူထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်အား ထင်လာမြင်လာသော အခြင်းအရာတည်း။ ဖလပစ္စုပဋ္ဌာန်ဟူသည် မိမိ၏ အကြောင်းတရားကို အစွဲပြု၍ ထိုအကြောင်းတရားနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အကြောင်းသို့ ရွေးရှုတည်နေတတ်သော သဘောတည်း။ ကိစ္စရသကြောင့် ရထိုက်သော အကျိုးတရားပင်တည်း။

ပဒဋ္ဌာန်

အာသန္နကာရဏံ ပဒဋ္ဌာန် နာမ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၀၅။)

ပဒဋ္ဌာန် အာသန္နကာရဏံ၊ တေနဿပစ္စယာယတ္ထဂုတ္တိတာ ဒသိတာ။ (ဒီ-ဋီ-၂-၅၃။)

ထိုထို ပရမတ္ထဓာတ်သားကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော ဝေးသောအကြောင်းတရား နီးသောအကြောင်းတရားဟူသော အကြောင်းတရား များစွာတို့တွင် အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်းတရားသည် ပဒဋ္ဌာန် မည်၏။ ထိုပဒဋ္ဌာန်ဟူသော စကားဖြင့် ထိုပရမတ်တရား၏ အကြောင်းတရားနှင့်စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ညွှန်ပြလျက်ရှိ၏။

၅။ သလ္လံ = စူးဝင်ညစ်ဆိုး မြားငြောင့်မျိုးသာတည်း။

၆။ အာဗာဓံ = နှိပ်စက်လွှမ်းမိုး အနာမျိုးသာတည်း။

၇။ ဥပဒ္ဒဝံ = လွန်စွာ ကပ်ရပ် နှိပ်စက်တတ်သော ဥပါဒ်မျိုးသာတည်း။

၈။ ဘယံ = ချမ်းသာစသည်နှင့် မရော ပြန့်ပြောများပြား ကြီးမားသော ဘေးမျိုးသာတည်း။ ဝါ ၊ ကြောက်ဖွယ် ညစ်ဆိုး ဘေးရန်မျိုးသာတည်း။

၉။ ဤတိ = ထိတ်လန့်စဖွယ် အန္တရာယ်မျိုးသာတည်း။

၁၀။ ဥပသဂ္ဂံ = တွယ်တာ စွဲကပ် နှိပ်စက်တတ်သော ဥပါဒ်မျိုးသာတည်း။

၁၁။ အတာဏံ = စောင့်ရှောက်မဲ့လျှင်း ဘေး၏ အသင်းအပင်းသာတည်း။

၁၂။ အလေဏံ = ကွယ်ကာမဲ့လျှင်း ဘေး၏ အသင်းအပင်းသာတည်း။

၁၃။ အသရဏံ = ကိုးရာမဲ့လျှင်း ဘေး၏ အသင်းအပင်းသာတည်း။

၁၄။ ဝဓကံ = (သမ္မုတိသစ္စာ လျော်စွာ ပညတ် ခေါ်ဝေါ်အပ်သည့် လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါကို သုံးဖြာခဏဘင်သို့ကျအောင် ကာလမရှည် သန္တာန်စည်၍ နာရီမလပ် အတွင်သတ်သည့်) သူသတ်မျိုးရိုးသာတည်း။

၁၅။ အဗမူလံ = ကျိုးမဲ့ခပင်း ဆင်းရဲခြင်း၏ အရင်းအမြစ်သာတည်း။

၁၆။ အာဒီနဝံ = ဆိုးဝါးညစ်ကျူ အပြစ်စုသာတည်း။ ဝါ။ ခိုကိုးရာမဲ့ အထီးကျန် သူဆင်းရဲသာတည်း။

၁၇။ သာသဝံ = အာသဝေါတရားလေးပါးတို့၏ အစီးအပွားသာတည်း။ အာသဝေါတရားတို့၏အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းပဒဋ္ဌာန်သာတည်း။

၁၈။ မာရအာမိသံ = ကိလေသမာရ်၊ မစ္စုမာရ်တို့၏ စားဖတ် ဝါးဖတ် သုံးသပ်နင်းနယ်ရာသာတည်း။

၁၉။ ဇာတိ = သတ္တဝါကို မညှာမငဲ့ အရွံ့အစောင်း မကောင်းဆိုးညစ် ဖြစ်ချင်တိုင်း ဖြစ်တတ်သောသဘောရှိ၏။

၂၀။ ဇရံ = ဆုတ်ယုတ်လျော့ပါးခြင်း သဘောရှိ၏။

၂၁။ ဗျာမိ = ဖျားနာခြင်း သဘောရှိ၏။

၂၂။ သောကံ = စိုးရိမ်ပူပန်ခြင်း သဘောရှိ၏။

၂၃။ ပရိဒေဝံ = ငိုကြွေးမြည်တမ်းရခြင်း သဘောရှိ၏။

၂၄။ ဥပါယာသံ = သက်ကြီးရှိုက်ငင် ပြင်းစွာ ပူပန်ရခြင်းသဘောရှိ၏။

၂၅။ သံကိလေသိကဓမ္မံ = သံကိလေသသဘာဝကံ=တဏှာဒိဋ္ဌိဒုက္ခရိတတည်းဟူသော ညစ်နွမ်းခြင်းသုံးပါးကို ပွားစီးစေတတ်သော သဘောရှိ၏။

အနတ္တလက္ခဏာ (၅) ချက်

အနတ္တာ စ ပရံ ရိတ္တံ၊ တုစ္ဆံ သုညန္တိ တာလီသံ။

ဝေဒနာဒယော ခန္ဓာပိ၊ တထေဝ ပဉ္စကာပိ ဝါ။ (ပရမတ္ထသရူပဘောဒနီ-၂-၅၂၉။)

၁။ အနတ္တာ = အတ္တ မဟုတ်ကုန်။

၂။ ပရံ = အကျွမ်းဝင်ခြင်း အမြဲကင်းသော သူစိမ်းပြင်ပသာတည်း။

၃။ ရိတ္တံ = နိစ္စ သုခ သုဘ အတ္တဟူသော အနှစ်သာရဟူသမျှနှင့် မြူမြူမယှဉ် အစဉ်ကင်းဆိတ်သော သဘောတရားသာတည်း။

၄။ တုစ္ဆံ = နိစ္စ သုခ သုဘ အတ္တ အနှစ်မမှီး အချည်းနှီးသာတည်း။ (ဝါ) သေးငယ်ယုတ်ညံ့ အချည်းနှီးသော တရားသာတည်း။

၅။ သုညံ = သာမိ နိဝါသိ ကာရက ဝေဒက အဓိဋ္ဌာယကဟူသော အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်း၏။ ဤ တော (၄၀) ရှုကွက်ဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပါက သာ၍သာ၍ပင် ကောင်းသည်ထက် ကောင်းလှပေသည်။

လက္ခဏာဒီ စတုက္က

လက္ခဏ - ရသ - ပစ္စုပဋ္ဌာန် - ပဒဋ္ဌာန်

လက္ခဏာဒီသု ဟိ တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ သဘာဝေါ ဝါ သာမညံ ဝါ လက္ခဏံ နာမ၊ ကိစ္စံ ဝါ သမ္ပတ္တိံ ဝါရသော နာမ၊ ဥပဋ္ဌာနာကာရော ဝါ ဖလံ ဝါ ပစ္စုပဋ္ဌာန် နာမ။ အာသန္နကာရဏံ ပဒဋ္ဌာန် နာမ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၀၅။) (နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ-ဖားအောက်ဆရာတော်)

လက္ခဏ

သဘာဝလက္ခဏာ သာမညလက္ခဏာဟု လက္ခဏာ နှစ်မျိုးရှိ၏။ အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာအနတ္တလက္ခဏာဟူသော လက္ခဏာ သုံးပါးတို့သည် သင်္ခါရတရားအားလုံးတို့နှင့် သက်ဆိုင်သောကြောင့် အများဆိုင် သာမညလက္ခဏာ မည်၏။

ယင်းအများဆိုင် သာမညလက္ခဏာကား ဝိပဿနာပိုင်းနှင့် သာ သက်ဆိုင်သဖြင့် ဝိပဿနာပိုင်းသို့ ရောက်ရှိသောအခါ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက်ထွင်းဖောက်သိမြင်အောင် ရှုရမည် ဖြစ်၏။ ရုပ်တရားအားလုံးတို့၏ အပူအအေးစသော ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ရှေးကဖြစ်သွားသော ရုပ်သန္တတိအစဉ်နှင့် မတူသော နောက်နောက်သော ရုပ်သန္တတိအစဉ်၏ ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ မတူညီဘဲ ပုံစံအမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲ၍ဖြစ်ခြင်း = ရူပနလက္ခဏာသည် ရုပ်တရားအားလုံးတို့နှင့် သက်ဆိုင်သောအများဆိုင် သာမညလက္ခဏာပင် ဖြစ်၏။

နာမ်တရားအားလုံးတို့၏လည်း မိမိတို့အာရုံပြုရာ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာအာရုံဘက်သို့ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းခြင်းသဘော = နမနလက္ခဏာသည်လည်း နာမ်တရားအားလုံးတို့နှင့် သက်ဆိုင်သောအများဆိုင် သာမညလက္ခဏာပင် ဖြစ်၏။ ဤရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၏ ရူပနလက္ခဏာ၊ နမနလက္ခဏာဟူသောသာမညလက္ခဏာကား ဤ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ ဉာဏ်ပိုင်းနှင့် သက်ဆိုင်၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပိုင်း၌ပင် သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အောင် ရှုရမည် ဖြစ်၏။ ထိုထို ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၏ အများနှင့် မဆက်ဆံသော မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင်အမှတ် အသား သဘောရင်းကိုသာဝလက္ခဏာဟု ခေါ်သည်။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ ဉာဏ်ပိုင်း၌ ယင်းပရမတ္ထဓမ္မအသီးအသီး၏ ကိုယ်ပိုင် သဘာဝလက္ခဏာ အသီးအသီးကိုလည်း သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်အောင် ရှုရမည် ဖြစ်၏။

ရသ

ကိစ္စံ ဝါ သမ္ပတ္တိံ ဝါ ရသော နာမ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၀၅။)
ရသော တသေဝ အတ္တနော ဖလံ ပတိပစ္စယဘာဝေါ။ (ဒီ-ဋီ-၂-၅၃။)

ထိုထို ရုပ်တရား နာမ်တရား၏ မိမိ၏အကျိုးကို အစွဲပြု၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ရသ ဟုခေါ်ဆိုသည်။ ယင်း ရသသည်လည်း ပရမတ္ထဓာတ်သားတရားတို့၏ ပြုဖွယ်ကိစ္စဟူသော ကိစ္စရသ၊ အကြောင်းစုံညီ၍ ဖြစ်ပုံဟူသော သမ္ပတ္တိရသ၊ (တစ်နည်း) ထင်ရှားရှိနေသော ဂုဏ်ဟူသော သမ္ပတ္တိရသဟု ရသနှစ်မျိုး ရှိ၏။ ထိုထို အချို့တရား၌ ကိစ္စရသ ထင်ရှား၍ အချို့တရား၌ သမ္ပတ္တိရသ ထင်ရှား၏။ ထို ရသများသည် ဆိုင်ရာတရား၌ ထင်ရှားလတ္တံ့။

ရေသေ့ခန်းငြား၊ အိုင်ပက္ကားဝယ်၊ ကျက်စားနေကြ၊ ငါးမစ္ဆာတို့၊
 ရေကလည်းနဲ့၊ သိန်းစွန်ဝဲ၍၊ ပျော်ပွဲမြူမြူ၊ ရှာမရဘဲ၊ သေကြဖို့သော၊ နီးကပ်လာသို့။
 သူငါကစ၊ ရှိသမျှလည်း၊ နေ့ညဉ့်မလပ်၊ အစဉ်စပ်လျက်၊
 ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်၊ မပြတ်နှင့်လျက်၊
 ပျော်ရွှင်စရာ၊ မရှိပါဘဲ၊ ဖျားနာကိုက်ခဲ၊ ရောဂါစွဲ၍၊
 သေပွဲသေတမ်း၊ သေစခန်းနှင့်၊ သေလမ်းသို့သော၊ နီးကပ်လာ၏။
 ငါငါတက်ကြွ၊ မာန်မာနနှင့်၊ လောဘဒေါသ၊ အစဖြာသား၊ ယုတ်မာစွာလှ၊ အမေ့ကို၊
 ဝေးကမလာ၊ ကင်းရှင်းကွာအောင်၊ ခါခါမပွား၊
 အပျင်းများမှု၊ လေးပါးပါယ်ရွာ၊ နင့်အိမ်သာဟု၊ စိတ်မှာစွဲကပ်၊ သတိချပ်လော့။
 လူ့ရပ်နတ်ရွာ၊ ထက်မြဲဟွာနှင့်၊ မဟာသုခ၊ နိဗ္ဗာနသို့၊
 ရှစ်ဝမဂ္ဂင်၊ သင်္ဘောယာဉ်ဖြင့်၊ ဆောလျင်ကပ်ခို၊
 ရောက်ရလိုမှု၊ ထိုထိုပုည၊ ကုသလကို၊ နေ့ညမစဲ၊ လုံ့လသဲလော့။
 ကြိုခဲလှစွာ၊ သာသနာနှင့်၊ နင့်မှာမရွေ့၊ ယခုတွေ့ပြီ၊
 မေ့မေ့မူးမူး၊ နင်မရူးနှင့်၊ ဆီဦးထောပတ်၊ ရသဓာတ်ကို၊
 အမြတ်တစ်ခု၊ မှတ်မရှုဘဲ၊ ရွာသူ့ဝက်မိုက်၊ မစင်ကြိုက်သို့၊
 အမြိုက်တရား၊ နင်ရှောင်ရှား၍၊ ငါးပါးအာရုံ၊ မစင်ပုံကို၊
 စုံစုံမက်မက်၊ မနှစ်သက်နှင့်၊ ထက်မြက်အဖျား၊ သင်တုန်းသွားဝယ်၊ ပျားသဖွယ်ဟု၊
 ဉာဏ်ကျယ်သလောက်၊ အပြစ်ကောက်၍၊ တောင်ချောက်မြိုင်ကြား၊
 သမင်များကို၊ သစ်ကျားပုန်းအောင်း၊ အရချောင်းသို့၊
 တောင်ခေါင်းရိပ်မြှောင်၊ သင်္ခမ်းချောင်ဝယ်၊ တိမ်းရှောင်တစ်ကိုယ်၊
 တော-တောဆို၍၊ မဂ်ဖိုလ်မနှောင်း၊ အရချောင်းမှ၊
 အပေါင်းဒုက္ခ၊ ကင်းလွတ်ရဟု၊ ဗုဒ္ဓရွှေနှုတ်၊ ကြာကမုခ်မှ၊
 လှစ်ထုတ်မြိုက်ကြား၊ မိန့်တော်ထားသည်၊ နင်ကားနှင့်တွက်ကျင့်တော့တည်း။

စူဠသောတာပန်

ဣမိနာ ပန ဉာဏေန သမန္နာဂတော ဝိပဿကော ဗုဒ္ဓသာသနေ လဒ္ဓံ. သာသော လဒ္ဓပတိဋ္ဌော နိယတဂတိကော စူဠသောတာပန္နောနာမ ဟောတိ။ ။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ၂-၂၄၀)။

ပန၊ ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ၏ အကျိုးကား။ ဣမိနာ ဉာဏေန၊ ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိမည်သော ဤဉာဏ်နှင့်၊ သမန္နာဂတော၊ ပြည့်စုံသော။ ဝိပဿကော၊ ဝိပဿနာ ရှုသော သူသည်။ ဗုဒ္ဓသာသနေ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမ=သာသနာတော်၌။ လဒ္ဓံ. သာသော၊ ရအပ်ပြီးသော သက်သာရာ ရှိသည်ဖြစ်၍။ ရအပ်ပြီးသော ထောက်တည်ရာ ရှိသည်ဖြစ်၍။ နိယတ ဂတိကော၊ ကိန်းသေမြဲသော သုဂတိရှိသော။ စူဠသောတာပန္နော နာမ၊ စူဠသောတာပန်=သောတာပန်ငယ် မည်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

အရိယာဖိုလ်သည် သာသနာတော်၌ သက်သာရာ အစစ်ပေတည်း။ အရိယာမဂ်သည် ထောက်တည်ရာ အစစ်ပေတည်း။ ဤယောဂီသည်ကား ထိုအရိယာ မဂ်၊ ဖိုလ်တို့ကို မရသေးပေ။ သို့သော်လဲ၊ ထိုမဂ်ဖိုလ်ကို ဧကန်ရစေနိုင်သော ရှုမှတ်မှုအကျင့်၌ တည်သောကြောင့် ““သက်သာရာ ထောက်တည်ရာတို့ကို ရသော သူ”” ဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။

အ-ပရိဟိန-ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိကော ဝိပဿကော လောကီယာဟိ သီလသမာဓိပညာသမ္ပဒါဟိ သမန္နာဂတတ္တာဥတ္တရိ အပ္ပဋိ ဝိဇ္ဇန္တောပိ သုဂတိပရာယနေ ဟောတိတိ ဝုတ္တံ ““နိယတဂတိကော”” တိ။ တတော ဧဝ စူဠသောတာပန္နော နာမဟောတိ။ (၂-၃၈၅)

အ-ပရိဟိန-ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိကော၊ မဆုတ်ယုတ် မပျက်စီးသော ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ ရှိသော။ ဝိပဿကော၊ ဝိပဿနာယောဂီသည်။ လောကီယာဟိ သီလသမာဓိပညာသမ္ပဒါဟိဟိ၊ ပြည့်စုံစင်ကြယ်သော လောကီ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့နှင့်။ သမန္နာဂတတ္တာ၊ ပြည့်စုံခြင်းကြောင့် ဥတ္တရိအပ္ပဋိဝိဇ္ဇန္တောပိ အထက်ဉာဏ်ထူးတရားထူးကို မသိငြားသော်လဲ။ သုဂတိပရာယနေ၊ သုဂတိလျှင် လားရာရှိသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဣတိ၊ ထို့ကြောင့်။ နိယတဂတိကောတိ၊ မြဲသောဂတိရှိသည်ဟူ၍။ ဝုတ္တံ၊ မိန့်ဆိုအပ်၏။ တတောဧဝ၊ ထိုဂတိမြဲခြင်းကြောင့်ပင်လျှင်။ စူဠသောတာပန္နော နာမ၊ ဂတိမြဲပုံအနည်းငယ်တူမျှ၍ စူဠသောတာပန် မည်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်ပေ၏။

သတိပဋ္ဌာန်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူး

ဧကာယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ၊ သောကပရိဒေဝါနံ သမတိက္ကမာယ၊ ဒုက္ခဒေါမနဿာနံအတ္ထင်္ဂမာယ၊ ဉာယဿ အဓိဂမာယ၊ နိဗ္ဗာနဿ သစ္စိကိရိယာ၊ ယဒိဒံ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ။

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ယဒိဒံ= ယေ ဣမေ စတန္ဒာရော သတိပဋ္ဌာနာ၊ အကြင်လေးပါးသော သတိပဋ္ဌာန် တို့သည်။ သန္တိ၊ ရှိကုန်၏။ အယံ မဂ္ဂေါ၊ သတိပဋ္ဌာန်တည်းဟူသော ဤခရီးလမ်းသည်။ သတန္တာနံ၊ ဘုရား၊ ပစ္စေက ဗုဒ္ဓါ၊ သာဝကအလောင်းဖြစ်သော ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့၏။ ဝိသုဒ္ဓိယာ၊ စိတ်၏အညစ်အကြေးဖြစ်သော ကိလေသာတို့မှ စင်ကြယ်ခြင်းငှါ။ ဧကာယနော၊ တခုတည်း၊ တကြောင်းတည်းသော ခရီးလမ်းပေတည်း။ သောက ပရိဒေဝါနံ၊ စိုးရိမ် ပူဆွေးမှု၊ ငိုကြွေးတမ်းတမှုတို့ကို။ သမတိက္ကမာယ၊ လွန်မြောက်ခြင်း=ပယ်စွန့်ခြင်းငှါ။ ဧကာယနော၊ တခုတည်းသော၊ တကြောင်းတည်းသောခရီးလမ်းပေတည်း။ ဒုက္ခ ဒေါမနဿနံ၊ ကိုယ်ဆင်းရဲ၊ စိတ်ဆင်းရဲတို့၏။ အတ္ထင်္ဂမာယ၊ ချုပ်ငြိမ်းကွယ်ပျောက်ခြင်းငှါဧကာယနောတခုတည်း၊ တကြောင်းတည်းသောခရီးလမ်းပေတည်း။ ဉာယဿအဓိဂမာယ၊ လေးပါးသော မဂ်ဉာဏ်ကိုသိခြင်း ရခြင်းငှါ။ နိဗ္ဗာနဿ သစ္စိကိရိယာ၊ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ထင်ထင် သိမြင်ခြင်းငှါ။ ဧကာယနော၊ တခုတည်း၊ တကြောင်းတည်းသော ခရီးလမ်းပေတည်း။

ဝန်ခံတော်မူချက်

ယော ဟိ ကောစိ ဘိက္ခဝေ ဣမေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ဧဝံ ဘာဝေယျသတ္တာဟံ၊ တဿဒ္ဓိန္တံ ဖလာနံ သညတရံ ဖလံ ပါဠိကဿံ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ အညာ၊ သတိ ဝါ ဥပါဒိသေသေ အနာဂါမိတာ။

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ယောဟိ ကောစိ၊ အမှတ်မရှိ တစုံတယောက်သော ရဟန်း၊ ရှင်၊ လူ၊ ယောကျ်ား၊ မိန်းမ ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဣမေ စတန္ဒာရော သတိပဋ္ဌာနေ၊ ဤလေးပါးသော သတိပဋ္ဌာန်တို့ကို။ ဧဝံ၊ အာနာပါနပိုင်းစသော ၂၁-ပိုင်းတို့၌ဟောတော်မူခဲ့သော ဤနည်းဖြင့်။ သတန္တာဟံ၊ ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး။ ဘာဝေယျ၊ ပြီးစေငြားအံ့။ တဿ၊ ထိုပြီးစေသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ၊ မျက်မှောက်ဘဝ၌ ပင်လျှင်။ အညာ ဝါ၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ။

သတိ ဥပါဒိသေသေ၊ စွဲလမ်းမှုကြွင်းကျန်သေးလျှင်။ အနာဂါမိတာ ဝါ၊ အနာဂါမိဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ။ ဒ္ဓိန္တံ ဖလာနံ၊ ၂-ပါးသော ဖိုလ်တို့တွင်။ အညတရံ ဖလံ၊ တပါးပါးသော ဖိုလ်ကို။ ပါဠိကဿံ၊ အလိုရှိအပ်၏။ ဝါ၊ မချွတ်ဖြစ်မည်ဟု ယုံကြည်အပ်၏။

လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ ဆုံးမလွှာ

ကိုယ့်တွက်ကိုယ်တာ ကျင့်ကြံပါ ဆိုပိန့်ဟုတ်ရာ၊ စဉ်းစားပါလော့ ...၊ ခန္ဓာဘာရ၊ ပဉ္စကကား (= ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကြီးကား) ယုယခင်မင်၊ စိန်ရွှေဆင်၍၊ ပြုပြင်ပိုက်ထွေး၊ နင်ကျွေးမွေးလည်း၊ အရေးမရောက်၊ သဲရေမှောက်သို့၊ နင့်နောက်မပါ၊ နင်လိုရာကို၊ ဘယ်ခါမလိုက်၊ နင့်အကြိုက်နှင့်၊ တိုက်ရိုက်ဖီလာ၊ ဆန့်ကျင်ပါခဲ့။ ရုပ်ဝါနုနယ်၊ ရှုစဖွယ်နှင့်၊ တင့်တယ်ရွှန်းစို၊ နင်လှလိုလည်း၊ အဆိုစာရင်း၊ သူကသွင်း၏။ ဘေးကင်းရန်ကွာ၊ လွန်ချမ်းသာ၍၊ မနာရလို၊ တောင်းဆုဆိုလည်း၊ နင့်ကိုမညာ၊ ဘေးရောဂါနှင့်၊ ခါခါမငဲ့မိတ်ဆွေဖွဲ့၏။ နင်နဲ့တူညီ၊ ချစ်ကြီးသီသား၊ ပလီပလာ၊ အပြစ်ကွာသည့်၊ ချစ်စွာမယား၊ သမီးသားနှင့်၊ စီးပွားဥစ္စာ၊ ဉာတကာကို၊ ဘယ်ခါမကွဲ၊ အတူတွဲ၍၊ အမြဲပြုံးချို၊ နေရလိုလည်း၊ နင့်ကိုမထောက်၊ နင့်နောက်မလိုက်၊ အပူတိုက်၍၊ နင်ဟိုက်နင်ခွေ၊ နင့်ကိုသေအောင်၊ ကျားမြွေခံတွင်း၊ အစာသွင်းသို့၊ သေမင်းသူလက်၊ ပဏ္ဏာဆက်၏။ လ-ရက်-နှစ်တွေ၊ အသချေနှင့်၊ လွန်လေဘဝ၊ အနန္တက၊ ဆုံးစမပိုင်၊ ယခုတိုင်အောင်၊ နိုင်နိုင်နင်းနင်း၊ ဉာဏ်မသွင်း၍၊ သေမင်းသူလျှို၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို၊ မငြိုငြင်ရက်၊ စွဲလမ်းချက်ဖြင့်၊ မြိုင်နက်စွန်ဖျား၊ တောသစ်ကျားကို၊ မယ်ဘွားမိခင်၊ နွားငယ်ထင်သို့၊ အမြင်မဖြောင့်၊ ဝိပလ်မှောင့်၍၊ တကြောင့်ကြကြ၊ ပြုခဲ့လှပြီ။ ဘုရားသာသနာ၊ ခုအခါ၌၊ ပညာစက္ခု၊ ဖန်ဖန်ရှုလော့၊ ဥတုဂိုမှန်၊ အချိန်တန်သော်၊ သူရကန်ဝေ့၊ အပူငွေ့ကြောင့်၊

ရသံ ဝါ အဿသန္ဓော “ရသံ အဿသာမီ”တိ ပဇာနာတိ၊ ရသံ ဝါ ပဿသန္ဓော “ရသံ ပဿသာမီ”တိ ပဇာနာတိ။

တို့စွာသော ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေသည် နှိုသော် ““တို့စွာသော ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေ၏”” ဟု သိ၏၊တို့စွာသော ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေသည် ရှိုသော် ““တို့စွာသော ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေ၏”” ဟု သိ၏။

“သဗ္ဗကာယပဋိသံဝေဒီ အဿသိသာမီ”တိ သိက္ခတိ။

““အစအလယ် အဆုံး ဟူသော အလုံးစုံသော ထွက်သက် အပေါင်းကို ထင်ထင်ရှားရှား သိလျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“သဗ္ဗကာယပဋိသံဝေဒီ ပဿသိသာမီ”တိ သိက္ခတိ။

““အစ အလယ် အဆုံး ဟူသော အလုံးစုံသော ဝင်သက် အပေါင်းကိုထင်ထင်ရှားရှား သိလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“ပဿန္တယံ ကာယသင်္ခါရံ အဿသိသာမီ”တိ သိက္ခတိ။

““၂နဲ့ရင်းသော (ထွက်သက်လေဟူသော) ကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေလျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“ပဿန္တယံ ကာယသင်္ခါရံ ပဿသိသာမီ”တိ သိက္ခတိ။

““၂နဲ့ရင်းသော(ဝင်သက်လေ ဟူသော) ကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“ပီတိပဋိသံဝေဒီ အဿသိသာမီ”တိ သိက္ခတိ။

““နှစ်သိမ့်ခြင်း “ပီတိ”ကို ထင်စွာသိလျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“ပီတိပဋိသံဝေဒီ ပဿသိသာမီ”တိ သိက္ခတိ။

““နှစ်သိမ့်ခြင်း “ပီတိ” ကို ထင်စွာသိလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

သုခပဋိသံဝေဒီ အဿသိသာမီ”တိ သိက္ခတိ။

““ချမ်းသာခြင်း “သုခ” ကို ထင်စွာလျက်ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

ဝိပဿနာအကျိုး

လက်ရှိခန္ဓာ၊ မတွယ်တာနှင့်၊ နောင်လာဘဝ၊မတောင့်တာ၊ ကြောင့်ကြန့်ဖြင့်၊ အမြဲမပြတ်၊ဝိပဿနာ၊ လေ့လာကြိမ်ကြိမ်၊ အာစိတ္တကံ၊ဖြစ်ကြောင်းဖန်မူ၊ ထိုသည့်သူကား၊ အယူမလွဲ၊ဂတိမြဲ၏။ မီးစွဲလောင်မှ၊ ရေကိုတသော်၊မရဖြစ်အင်၊ ပုံနှိုင်းယှဉ်၍၊ မဂ္ဂင်သန္ဓေ၊ တည်မြဲနေအောင်၊ မသေခင်က၊ ပြင်ဆင်တောက်လျှောက်၊ မေ့မပျောက်နှင့်၊ ချွေးပေါက်ယိုစီး၊သေခါနီးဝယ်၊ အပြီးမုချ၊ မဂ္ဂင်ရလိမ့်၊ ကိစ္စမလျော်၊အကြောင်းပေါ်၍၊ မတော်တဆ၊ မဂ်၊ မရဦး၊ဘဝအစွန်၊ တမလွန်တွင်၊ ထူးချွန်အံ့လောက်၊နတ်ပြည်ရောက်၍ မဖောက်မပြန်၊ သောတာပန်စစ်၊ ဧကန်ဖြစ်မည် မလစ်ဝိပဿနာအကျိုးတည်း။

ဝိပဿနာ တန်ခိုး

“ငြီးငြူမရှိ၊ မြဲဂတိနှင့်၊ သတိမမေ့၊ချိန်နေ့သိပြန်၊ မျက်လန် ကြောဆွဲ၊ မရှိဘဲနှင့်သေလည်းမတောင့်တင်း ပုပ်နံ့ကင်းသည်၊ကျိုးရင်း ဝိပဿနာ တန်ခိုးတည်း။”

ရတနာမြတ်သုံးပါးအားပူဇော်ရန်

- ဣမာယ ဓမ္မာနု၊ ဓမ္မပဋိပတ္တိယာ ဗုဒ္ဓံ ပူဇေမိ။
- ဣမာယ ဓမ္မာနု၊ ဓမ္မပဋိပတ္တိယာ ဓမ္မံ ပူဇေမိ။
- ဣမာယ ဓမ္မာနု၊ ဓမ္မပဋိပတ္တိယာ သံဃံ ပူဇေမိ။

ဣမာယဓမ္မာနု၊ ဓမ္မပဋိပတ္တိယာ -ဤလောကုတ္တရာတရားကိုးပါးအားလျော်သော ကျင့်ဝတ်ပဋိပတ်ဖြင့်ဗုဒ္ဓံ- မြတ်စွာဘုရားကို၊ ပူဇေမိ - ပူဇော်ပါ၏အရှင်ဘုရား ။

ဣမာယ ဓမ္မာနု၊ ဓမ္မပဋိပတ္တိယာ -ဤလောကုတ္တရာတရားကိုးပါးအားလျော်သော ကျင့်ဝတ်ပဋိပတ်ဖြင့် ဓမ္မံ - တရားတော်မြတ်ကို၊ ပူဇေမိ - ပူဇော်ပါ၏အရှင်ဘုရား ။

ဣမာယ ဓမ္မာနု၊ ဓမ္မပဋိပတ္တိယာ -ဤလောကုတ္တရာတရားကိုးပါးအားလျော်သော ကျင့်ဝတ်ပဋိပတ်ဖြင့်သံဃံ - သံဃာတော်မြတ်ကို၊ ပူဇေမိ - ပူဇော်ပါ၏အရှင်ဘုရား ။

အဒ္ဓါ ဣမာယ ပဋိပတ္တိယာ ဇရာ မရဏမှာ ပရိမုစ္စိသာမိ။

အဒ္ဓါ-မချွတ်ဧကန် အမှန်စင်စစ်၊ဣမာယ ပဋိပတ္တိယာ -ယခုအားထုတ်သော ကျင့်ဝတ်ပဋိပတ်ဖြင့် ၊ ဇရာ မရဏမှာ -အိုနာသေရေးဒုက္ခဘေးမှ၊ပရိမုစ္စိသာမိ- လွတ်မြောက်ရပေတော့မည်။

ဆုတောင်းရန်

ဣဒံ မေ ပုညံ အာသဝက္ခယာ ဝဟံ ဟောတု။

မေ(အမှာကံ)-တပြည့်တော်တို့၏။ဣဒံ ပုညံ-ဤကောင်းမှုသည်-

အာသဝက္ခယံ-အာသဝေါတရားလေးပါးတို့ ၊၏ ကင်းရာကုန်ရာ-ချုပ်ရာပြတ်ရာ ငြိမ်းရာအစစ်ဖြစ်တော်မူသောနိဗ္ဗာန်ကို။အာဝဟံ-ရွက်ဆောင်နိုင်သည်။ဟောတု- ဖြစ်ပါစေသတည်း။

အမျှဝေရန်

ဣဒံ ပုညဘာဂံ သဗ္ဗသတ္တာနံ သမံ ဘာဇေမ။

ဣဒံ ပုညဘာဂံ -ဤကောင်းမှု၏အဖို့ ဘာဂကို။သဗ္ဗသတ္တာနံ -လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအနန္တတို့ အား။သမံ-ထပ်တူထပ်မျှ ရကြပါစေခြင်းအလို့ငှာ။ ဘာဇေမ- အမျှပေးဝေငှပါ၏။ အမျှရကြပါစေသော်။ အမျှ-အမျှ-အမျှယူတော်မူကြပါကုန်သော်။

ဥပရိပဏ္ဍာသပါဠိတော် ၊အနုပဒဝဂ် အာနာပါနဿတိသုတ်ကောက်နှုတ်ချုတ်

အာနာပါနဿတိ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ မဟပ္ပလာ ဟောတိ မဟာနိသံသာ။ အာနာပါနဿတိ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ပရိပူရေတိ။ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ သတ္တ ဗောဇ္ဇဇ္ဇင်္ဂေ ပရိပူရေန္တိ။ သတ္တ ဗောဇ္ဇင်္ဂါ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိံ ပရိပူရေန္တိ။

ရဟန်းတို့ ထွက်သက် ဝင်သက်ကို အောက်မေ့မှု အာနာပါနဝ တိကို ပွားများ လေ့လာသည် ရှိသော် များသော အကျိုးရင်း အကျိုးဆက် ရှိ၏။ ရဟန်းတို့ အာနာပါနဝ တိကို ပွားများ လေ့လာသည် ရှိသော် သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ပြည့်စေကုန်၏။ သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတို့ကို ပွားများ လေ့လာကုန်သည် ရှိသော် ဗောဇ္ဇင်္ဂနစ်ပါးတို့ကို ပြည့်စေကုန်၏။ ဗောဇ္ဇင်္ဂနစ်ပါးတို့ကို ပွားများ လေ့လာသည် ရှိသော် အရဟတဇာန်အရဟတဇာန်ကို ပြည့်စေကုန်၏။

ကထံ ဘာဝိတာ စ၊ ဘိက္ခဝေ၊ အာနာပါနဿတိ ကထံ ဗဟုလီကတာ မဟပ္ပလာ ဟောတိ မဟာနိသံသာ? ဣဓ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခု အရညဂတော ဝါ ရုက္ခမူလဂတော ဝါ သုညာဂါရဂတော ဝါ နိသီဒတိ ပလ္လင်္ဂံ အာဘုဇိတွာ ဥဇုံ ကာယံ ပဏိဓာယ ပရိမုခံသတိ ဥပဋ္ဌပေတွာ။ သော သတောဝ အဿသတိ သတောဝ ပဿသတိ။

ရဟန်းတို့ အာနာပါနဝ တိကို အဘယ်သို့ ပွားများ လေ့လာသည် ရှိသော် များသောအကျိုးရင်း အကျိုးဆက် ရှိသည်။ ရဟန်းတို့ ရဟန်းသည် တောသို့ ကပ်သည်ဖြစ်၍ လည်းကောင်း၊ သစ်ပင်ရင်းသို့ ကပ်သည်ဖြစ်၍ လည်းကောင်း၊ ဆိတ်ငြိမ်ရာသို့ ကပ်သည်ဖြစ်၍ လည်းကောင်း၊ တင်ပလင်ခွေ၍ ကိုယ်ကို ဖြောင့်မတ်စွာ ထားပြီးလျှင် ကမ္ဘာနန်းသို့ ရှေး^{1/2} သတိကို ဖြစ်စေ၍ ထိုင်နေ၏။ ထိုရဟန်းသည် သတိနှင့် ပြည့်စုံသည် ဖြစ်၍သာလျှင် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေ၏။ သတိနှင့်ပြည့်စုံသည် ဖြစ်၍သာလျှင် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေ၏။

“ဒီဃံ ဝါ အဿသန္တော ဒီဃံ အဿသာမိ”တိ ပဇာနာတိ၊ ဒီဃံ ဝါ ပဿသန္တော “ဒီဃံ ပဿသာမိ”တိ ပဇာနာတိ။

ရှည်စွာသော ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေသည် ရှိသော် “ရှည်စွာသော ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေ၏” ဟု သိ၏။ ရှည်စွာသော ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေသည် ရှိသော် “ရှည်စွာသော ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေ၏” ဟု သိ၏။

ရဟန်းတို့ အကြင်အခါပဲ ရဟန်းသည် ရှည်စွာသော ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေသည် နှိုသော် “ရှည်စွာသော ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေ၏” ဟု သိ၏။ ရှည်စွာသော ဝင်သက်ကိုဖြစ်စေသည် နှိုသော် “ရှည်စွာသော ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေ၏” ဟု သိ၏။ တိုစွာသော ထွက်သက်ကိုဖြစ်စေသည် နှိုသော် “တိုစွာသော ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေ၏” ဟု သိ၏။ တိုစွာသော ဝင်သက်ကိုဖြစ်စေသည် နှိုသော် “တိုစွာသော ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေ၏” ဟု သိ၏။ “အစ အလယ် အဆုံး ဟူသော အလုံးစုံသော ထွက်သက် အပေါင်းကို ထင်ထင်ရှားရှား သိလျက်ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။

“အစ အလယ် အဆုံး ဟူသော အလုံးစုံသော ဝင်သက်အပေါင်းကို ထင်ထင်ရှားရှား သိလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “နိဂုံးရင်းသော ကာယသင်္ခါရကို (သာယာစွာ နှိမ့်ဖြင့်) ငြိမ်းစေလျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “နိဂုံးရင်းသောကာယသင်္ခါရကို (သာယာစွာ နှိမ့်ဖြင့်) ငြိမ်းစေလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ ရဟန်းတို့ ထိုအခါ ရဟန်းသည် ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ်သော လုံ့လ ငှာဆင်ခြင်တတ်သောပညာငှာ အောက်မေ့တတ်သော သတိ နှိုသည်ဖြစ်၍ ဥပါဒါနကမ္မံ ဟူသော လောကပိ အဘိဇ္ဈင်ဒါမနဝံ ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးလျှင် ပထဝီဓာတ်စသော ဓာတ်လေးပါးအပေါင်း “ကာယ” ပဲ ဝါယော ဓာတ်ဟူသော အစိတ် “ကာယ” ကို အဖန်ဖန် နှိုလှ နှိုသည်ဖြစ်၍ နေ၏။ ရဟန်းတို့ ထွက်သက်ဝင်သက်တို့ကို ပထဝီဓာတ် စသော ဓာတ်လေးပါးတို့တွင် တစ်ပါး အပါအဝင် ဖြစ်သော ဝါယောဓာတ်ဟူသော ကာယဟူ၍ ငါ ဟော၏။ ရဟန်းတို့ ထို့ကြောင့် ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ်သော လုံ့လ ငှာဆင်ခြင်တတ်သော ပညာငှာ အောက်မေ့တတ်သော သတိ နှိုသည်ဖြစ်၍ ဥပါဒါနကမ္မံ ဟူသော လောကပိ အဘိဇ္ဈင် ဒါမနဝံ ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးလျှင် ပထဝီဓာတ် စသောဓာတ်လေးပါး ဟူသော အပေါင်း “ကာယ” ပဲ ဝါယောဓာတ် ဟူသော အစိတ် “ကာယ” ကို အဖန်ဖန်နှိုလှ နှိုသည် ဖြစ်၍ နေ၏။

“ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခု၊ “ပီတိပဋိသံဝေဒီ အဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊ “ပီတိပဋိသံဝေဒီ ပဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊ “သုခပဋိသံဝေဒီ အဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊ “သုခပဋိသံဝေဒီ ပဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊ “စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံဝေဒီ အဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊ “စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံဝေဒီပဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊ “ပဿန္တယံ စိတ္တသင်္ခါရံ အဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊ “ပဿန္တယံ စိတ္တသင်္ခါရံ ပဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊

“သုခပဋိသံဝေဒီ ပဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊
“ချမ်းသာခြင်း “သုခ” ကို ထင်စွာသိလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။
“စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံဝေဒီ အဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊
““(ဝေဒနာ သညာ ဟူသော) စိတဏှိသင်္ခါရကို ထင်စွာသိလျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။
“စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံဝေဒီ ပဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊
““(ဝေဒနာ သညာ ဟူသော) စိတဏှိသင်္ခါရကို ထင်စွာသိလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။
“ပဿန္တယံ စိတ္တသင်္ခါရံ အဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊
““နိဂုံးရင်းသော (ဝေဒနာ သညာ ဟူသော) စိတဏှိသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေလျက် ထွက်သက်ကိုဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။
“ပဿန္တယံ စိတ္တသင်္ခါရံ ပဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ။
““နိဂုံးရင်းသော (ဝေဒနာ သညာ ဟူသော) စိတဏှိသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေလျက်ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။
“စိတ္တပဋိသံဝေဒီ အဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊
““စိတ်ကို ထင်စွာသိလျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။
“စိတ္တပဋိသံဝေဒီ ပဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊
““စိတ်ကို ထင်စွာသိလျက်ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။
“အဘိပ္ပမောဒယံ စိတ္တံ အဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊
““စိတ်ကို အလွန် ဝမ်းမြောက် စေလျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။
“အဘိပ္ပမောဒယံ စိတ္တံ ပဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊
““စိတ်ကို အလွန် ဝမ်းမြောက်စေလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။

“သမာဒဟံ စိတ္တံ အဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊

““စိတ်ကို အာနိန္ဒာကောင်းစွာ ထားလျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“သမာဒဟံ စိတ္တံ ပဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊

““စိတ်ကို အာနိန္ဒာကောင်းစွာ ထားလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“ဝိမောစယံ စိတ္တံ အဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊

““စိတ်ကို ကိလေသာမှ လွတ်စေလျက်ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“ဝိမောစယံ စိတ္တံ ပဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ။

““စိတ်ကို ကိလေသာမှ လွတ်စေလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“အနိစ္စာနုပဿီ အဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊

““အနိစ္စ အဖန်ဖန် ၂/၃ ဖြစ်လျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“အနိစ္စာနုပဿီ ပဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊

အနိစ္စယံ အဖန်ဖန် ၂/၃ ဖြစ်လျက်ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“ဝိရာဂါနုပဿီ အဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊

““ရာဂကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် ၂/၃ ဖြစ်လျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“ဝိရာဂါနုပဿီ ပဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊

““ရာဂကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် ၂/၃ ဖြစ်လျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“နိရောဓာနုပဿီ အဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊

““ရာဂချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် ၂/၃ ဖြစ်လျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“နိရောဓာနုပဿီ ပဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊

““ရာဂချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် ၂/၃ ဖြစ်လျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ အဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊

““ကိလေသာကို စွန့်ရာ နိဗ္ဗာန် စွန့်တတ်သောမဂ်ကို အဖန်ဖန် ၂/၃ ဖြစ်လျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

“ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ ပဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ။

““ကိလေသာကို စွန့်ရာ နိဗ္ဗာန်စွန့်တတ်သော မဂ်ကို အဖန်ဖန် ၂/၃ ဖြစ်လျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့”” ဟု ကျင့်၏။

ဧဝံ ဘာဝိတာ ခေါ၊ ဘိက္ခဝေ၊ အာနာပါနဿတိ ဧဝံ ဗဟုလီကတာ မဟပ္ပလာ ဟောတိ မဟာနိသံသာ။

ရဟန်းတို့ ၂၃ သို့ ပွားများလေ့လာထားသော အာနာပါနဝ တိသည် များမြတ်သော အကျိုး အာနိသင်ရှိ၏။

““ကထံ ဘာဝိတာ စ၊ ဘိက္ခဝေ၊ အာနာပါနဿတိ ကထံ ဗဟုလီကတာ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ပရိပူရေတိ?”

ရဟန်းတို့ အဘယ်သို့ ပွားများ လေ့လာထားသော အာနာပါနဝ တိသည် သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ပြည့်စေကုန် သနည်း။

ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခု ဒီဃံ ဝါ အဿသန္ဓေ “ဒီဃံ အဿသာမိ”တိ ပဇာနာတိ၊ ဒီဃံ ဝါ ပဿသန္ဓေ “ဒီဃံ ပဿသာမိ”တိ ပဇာနာတိ၊ ရသံ ဝါ အဿသန္ဓေ “ရသံ အဿသာမိ”တိ ပဇာနာတိ၊ ရသံ ဝါ ပဿသန္ဓေ “ရသံ ပဿသာမိ”တိ ပဇာနာတိ၊ “သဗ္ဗကာယပဋိသံဝေဒီ အဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊ “သဗ္ဗကာယပဋိသံဝေဒီ ပဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊ “ပဿန္တယံ ကာယသင်္ခါရံ အဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊ “ပဿန္တယံ ကာယသင်္ခါရံ ပဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ။

ကာယေ ကာယာနုပဿီ၊ ဘိက္ခဝေ၊ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဝိဟရတိ အာတာပီ သမ္မဇာနော သတိမာ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနသံ။ ကာယေသု ကာယညတရာဟံ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဧဝံ ဝဒါမိ ယဒိဒံ သာသပဿာသာ။ တသ္မာတိဟ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ကာယေ ကာယာနုပဿီ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဝိဟရတိ အာတာပီ သမ္မဇာနော သတိမာ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနသံ။

“ကထံ ဘာဝိတာ စ၊ ဘိက္ခဝေ၊ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ ကထံ ဗဟုလီကတာ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ပရိပူရေန္တိ? ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခု၊ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ အာတာပီ သမ္ပဇာနော သတိမာ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ၊ ဥပဋ္ဌိတာဿ တသ္မိံ သမယေ သတိ ဟောတိ အသမ္ပဋ္ဌာ ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခုနော ဥပဋ္ဌိတာ သတိ ဟောတိ အသမ္ပဋ္ဌာ၊ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ။ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဘာဝေတိ၊ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော ဘာဝနာပါရိပူရိံ ဂစ္ဆတိ။

ရဟန်းတို့ အဘယ်သို့ ပွားများ လေ့လာထားသော သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတို့သည် ဗောဇ္ဈင်္ဂရုနစ်ပါးတို့ကို ပြည့်စေကုန် သနည်း။ ရဟန်းတို့ အကြင်အခါပဲ ရဟန်းသည် ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ်သော လုံ့လဒုဆင်ခြင်တတ်သော ပညာဒုအောက်မေ့တတ်သော သတိ နှိမ့်သဖြစ် ဥပါဒါနကမ္မံ ဟူသော လောကပဲ အဘိဇ္ဈင်္ဂဒေါမနဝ ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးလျှင် ပထဝီစသောဓာတ်လေးပါး ဟူသော အပေါင်း “ကာယ” ပါယောဓာတ်တည်း ဟူသော အစိတ် “ကာယ” ကို အဖန်ဖန် ၁/၃ လှ နှိမ့်သဖြစ် နေ၏။ ထိုအခါပဲ ထိုရဟန်းအား သတိသည် ရှေး ၁/၃ ဆင်၏။ ပျောက်ပျက်ခြင်း မရှိ ရဟန်းတို့ အကြင်အခါပဲ ရဟန်းအား သတိသည် ရှေး ၁/၃ ဆင်၏။ ပျောက်ပျက်ခြင်း မရှိ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် သတိ သမ္ပောဇ္ဈင်္ဂကို အားထုတ်ပြီး ဖြစ်၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် သတိ သမ္ပောဇ္ဈင်္ဂကို ပွားများ၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းအား သတိ သမ္ပောဇ္ဈင်္ဂသည် ပွားများမှု ပြည့်ခြင်းသို့ ရောက်၏။

“သော တထာသတော ဝိဟရန္တော တံ ဓမ္မံ ပညာယ ပဝိစိနတိ ပဝိစယတိ ပရိဝိမံသံ အာပဇ္ဇတိ။ ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခု တထာသတော ဝိဟရန္တော တံ ဓမ္မံ ပညာယ ပဝိစိနတိ ပဝိစယတိ ပရိဝိမံသံ အာပဇ္ဇတိ၊ ဓမ္မဝိစယသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ ဓမ္မဝိစယသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဘာဝေတိ၊ ဓမ္မဝိစယသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော ဘာဝနာပါရိပူရိံ ဂစ္ဆတိ။

ထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် သတိ ပြည့်စုံစွာနေသော ထိုရဟန်းသည် ထိုတရားကိုဝိပဝ နာ ပညာဖြင့် ဆင်ခြင်၏။ စူးစမ်း၏။ စုံစမ်းခြင်းသို့ ရောက်၏။ ရဟန်းတို့ အကြင်အခါပဲ ထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် သတိ ပြည့်စုံစွာနေသော ရဟန်းသည် ထိုတရားကို ဝိပဝ နာပညာဖြင့်ဆင်ခြင်၏။ စူးစမ်း၏။ စုံစမ်းခြင်းသို့ ရောက်၏။

ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿီ၊ ဘိက္ခဝေ၊ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဝိဟရတိ အာတာပီ သမ္ပဇာနော သတိမာ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ။ ဝေဒနာသု ဝေဒနာညတရာဟံ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဧဝံ ဝဒါမိ ယဒိဒံ အဿာသပဿာသာနံ သာဓုကံ မနသိကာရံ။ တသ္မာတိဟ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿီ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဝိဟရတိ အာတာပီ သမ္ပဇာနော သတိမာ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ။

ရဟန်းတို့ အကြင်အခါပဲ ရဟန်းသည် “နှစ်သိမ့်ခြင်း “ပီတိ” ကို ထင်စွာသိလျက် ထွက်သက်ကိုဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “နှစ်သိမ့်ခြင်း “ပီတိ” ကို ထင်စွာသိလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “ချမ်းသာခြင်း “သုခ” ကို ထင်စွာသိလျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “ချမ်းသာခြင်း “သုခ” ကို ထင်စွာသိလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “စိတဏှီရံ” ကို ထင်စွာသိလျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “စိတဏှီရံ” ကို ထင်စွာသိလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “နိရုဇ်ဇာသော စိတဏှီရံကို ငြိမ်းစေလျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “နိရုဇ်ဇာသော စိတဏှီရံကို ငြိမ်းစေလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။

ရဟန်းတို့ ထိုအခါ ရဟန်းသည် ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ်သော လုံ့လဒု ဆင်ခြင်တတ်သောပညာ အောက်မေ့တတ်သော သတိ နှိမ့်သဖြစ် ဥပါဒါနကမ္မံ ဟူသော လောကပဲ အဘိဇ္ဈင်္ဂဒေါမနဝ ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးလျှင် သုခ ဝေဒနာစသော အပေါင်း ဝေဒနာတို့ပဲ သုခ ဝေဒနာ ဟူသောအစိတ် ဝေဒနာကို အဖန်ဖန် ၁/၃ လှ နှိမ့်သဖြစ် နေ၏။ ရဟန်းတို့ ထွက်သက် ဝင်သက်တို့ကိုကောင်းစွာ နှလုံးသွင်းခြင်းကို သုခ ဝေဒနာစသော ဝေဒနာ သုံးပါးတို့တွင် တစ်ပါး အပါအဝင်ဖြစ်သော သုခ ဝေဒနာ ဟူ၍ ငါဟော၏။ ရဟန်းတို့ ထို့ကြောင့် ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် ကိလေသာကိုပူပန်စေတတ်သော လုံ့လဒုဆင်ခြင်တတ်သော ပညာဒုအောက်မေ့တတ်သော သတိ နှိမ့်သဖြစ် ဥပါဒါနကမ္မံ ဟူသော လောကပဲ အဘိဇ္ဈင်္ဂ ဒေါမနဝ ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးလျှင် သုခ ဝေဒနာစသောအပေါင်း ဝေဒနာတို့ပဲ သုခဝေဒနာ ဟူသော အစိတ် ဝေဒနာကို အဖန်ဖန် ၁/၃ လှ နှိမ့်သဖြစ် နေ၏။

“ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခု “စိတ္တပဋိသံဝေဒီ အဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊ “စိတ္တပဋိသံဝေဒီ ပဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊ “အဘိပ္ပမောဒယံ စိတ္တံ အဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊ “အဘိပ္ပမောဒယံ စိတ္တံ ပဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊ “သမာဒဟံ စိတ္တံ အဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊ “သမာဒဟံ စိတ္တံ ပဿသိဿာမီ”တိ သိက္ခတိ၊ “ဝိမောစယံ

စိတ္တံ အဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊ “ဝိမောစယံ စိတ္တံ ပဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊ စိတ္တေ စိတ္တာနုပဿိ၊ ဘိက္ခဝေ၊ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဝိဟရတိ အာတာပီ သမ္ပဇာနော သတိမာ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ။ နာဟံ၊ ဘိက္ခဝေ၊ မုဋ္ဌဿတိဿ အသမ္ပဇာနဿ အာနာပါနဿတိံ ဝဒါမိ။ တသ္မာတိဟ၊ ဘိက္ခဝေ၊ စိတ္တေ စိတ္တာနုပဿိ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဝိဟရတိ အာတာပီ သမ္ပဇာနော သတိမာ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ။

ရဟန်းတို့ အကြင်အခါပဲ ရဟန်းသည် “စိတ်ကို ထင်စွာသိလျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟုကျင့်၏။ “စိတ်ကို ထင်စွာသိလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “စိတ်ကို အလွန် ဝမ်းမြောက်စေလျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “စိတ်ကို အလွန် ဝမ်းမြောက် စေလျက် ဝင်သက်ကိုဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “စိတ်ကို အာနိန္ဒာ ကောင်းစွာ ထားလျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “စိတ်ကို အာနိန္ဒာ ကောင်းစွာ ထားလျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “စိတ်ကို ကိလေသာမှ လွတ်စေလျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “စိတ်ကို ကိလေသာမှ လွတ်စေလျက်ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။

ရဟန်းတို့ ထိုအခါ ရဟန်းသည် ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ်သော လုံ့လ ငှာဆင်ခြင်တတ်သောပညာငှာအောက်မေ့တတ်သော သတိ နှိမ့်ညှစ်ခြင်း ဥပါဒါနကမ္မိ ဟူသော လောကပံ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဝ ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးလျှင် စိတ်ပဲ စိတ်ကို အဖန်ဖန် နှိမ့်လှ နှိမ့်ညှစ်ခြင်း နေ၏။ ရဟန်းတို့လွတ်သော သတိနှိမ့်ညှစ်သော ကောင်းစွာ ဆင်ခြင်တတ်သော ပညာ မှီသော ပုဂ္ဂိုလ်အား အာနာပါနဝ တိကမ္မဇ္ဈိန်းကို ငါမဟော။ ရဟန်းတို့ ထို့ကြောင့် ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ်သော လုံ့လ ငှာဆင်ခြင်တတ်သော ပညာငှာ အောက်မေ့တတ်သော သတိ နှိမ့်ညှစ်ခြင်း ဥပါဒါနကမ္မိ ဟူသော လောကပံ အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဝ ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးလျှင် စိတ်ပဲ စိတ်ကိုအဖန်ဖန် နှိမ့်လှ နှိမ့်ညှစ်ခြင်း နေ၏။

“ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခု “အနိစ္စာနုပဿိ အဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊ “အနိစ္စာနုပဿိ ပဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊ “ဝိရာဂါနုပဿိ အဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊ “ဝိရာဂါနုပဿိ ပဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊ “နိရောဓာနုပဿိ အဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊ “နိရောဓာနုပဿိ ပဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊ “ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿိ အဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊ “ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿိ ပဿသိဿာမိ”တိ သိက္ခတိ၊ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿိ၊ ဘိက္ခဝေ၊

တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဝိဟရတိ အာတာပီ သမ္ပဇာနော သတိမာ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ။ သော ယံ တံ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿာနံ ပဟာနံ တံ ပညာယ ဒိသ္မာ သာဓုကံ အဇ္ဈပေက္ခိတာ ဟောတိ။ တသ္မာတိဟ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿိ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဝိဟရတိ အာတာပီ သမ္ပဇာနော သတိမာ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ။

ရဟန်းတို့ အကြင်အခါပဲ ရဟန်းသည် “အနိစ္စထံ အဖန်ဖန် နှိမ့်လျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟုကျင့်၏။ “အနိစ္စပဲဟု အဖန်ဖန် နှိမ့်လျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “ရာဂ ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ကိုအဖန်ဖန် နှိမ့်လျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “ရာဂ ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် နှိမ့်လျက်ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “ရာဂချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် နှိမ့်လျက် ထွက်သက်ကိုဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “ရာဂချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် နှိမ့်လျက် ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ “ကိလေသာကို စွန့်ရာ နိဗ္ဗာန် စွန့်တတ်သော မဂ်ကို အဖန်ဖန် နှိမ့်လျက် ထွက်သက်ကို ဖြစ်စေအံ့” ဟုကျင့်၏။ “ကိလေသာကို စွန့်ရာ နိဗ္ဗာန် စွန့်တတ်သော မဂ်ကို အဖန်ဖန် နှိမ့်လျက် ဝင်သက်ကိုဖြစ်စေအံ့” ဟု ကျင့်၏။ ရဟန်းတို့ ထိုအခါ ရဟန်းသည် ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ်သော လုံ့လ ငှာဆင်ခြင်တတ်သော ပညာငှာအောက်မေ့တတ်သော သတိ နှိမ့်ညှစ်ခြင်း ဥပါဒါနကမ္မိ ဟူသောလောကပံ အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဝ ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးလျှင် တရားတို့ပဲ တရားကို အဖန်ဖန် နှိမ့်လှ နှိမ့်ညှစ်ခြင်း နေ၏။

ထိုရဟန်းသည် အဘိဇ္ဈာဒေါမနဝ တို့ကို ပယ်ခြင်းကို ဝိပဝ နာ ပညာဖြင့် မြင်၍ ကောင်းစွာလျစ်လျူရှုခြင်း နှိမ့်၏။ ရဟန်းတို့ ထို့ကြောင့် ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ်သောလုံ့လ ငှာဆင်ခြင်တတ်သော ပညာငှာ အောက်မေ့တတ်သော သတိ နှိမ့်ညှစ်ခြင်း ဥပါဒါနကမ္မိ ဟူသောလောကပံ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဝ ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးလျှင် တရားတို့ပဲ တရားကို အဖန်ဖန် နှိမ့်လှ နှိမ့်ညှစ်ခြင်း နေ၏။

“ဧဝံ ဘာဝိတာ ခေါ၊ ဘိက္ခဝေ၊ အာနာပါနဿတိ ဧဝံ ဗဟုလီကတာ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ပရိပူရေတိ”။

ရဟန်းတို့ ၂၀ သို့ ပျိုးများ လေ့လာထားသော အာနာပါနဝ တိသည် သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတို့ကို ပြည့်စေ၏။

“ပီတိမနဿ ကာယောပိ ပဿန္တတိ၊ စိတ္တမ္ပိ ပဿန္တတိ။ ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခုနော ပီတိမနဿ ကာယောပိ ပဿန္တတိ၊ စိတ္တမ္ပိ ပဿန္တတိ၊ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဇင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဇင်္ဂံ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဘာဝေတိ၊ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဇင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော ဘာဝနာပါရိပူရိံ ဂစ္ဆတိ။

နှစ်သိမ့်သော စိတ်နှလုံးမှာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ကိုယ်သည်လည်း ငြိမ်းအေး၏။ စိတ်သည်လည်း ငြိမ်းအေး၏။ ရဟန်းတို့ အကြင်အခါပဲ နှစ်သိမ့်သော စိတ်နှလုံးမှာ ရဟန်း၏ ကိုယ်သည်လည်း ငြိမ်းအေး၏။ စိတ်သည်လည်း ငြိမ်းအေး၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် ပဝ ဒွိသမောဇ်ဇင်္ဂကို အားထုတ်ပြီး ဖြစ်၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် ပဝ ဒွိသမောဇ်ဇင်္ဂကို ပွားများ၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းအား ပဝ ဒွိသမောဇ်ဇင်္ဂသည် ပွားများမှု ပြည့်ခြင်းသို့ ရောက်၏။

“ပဿဒ္ဓကာယဿ သုခိနော စိတ္တံ သမာဓိယတိ။ ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခုနော ပဿဒ္ဓကာယဿ သုခိနော စိတ္တံ သမာဓိယတိ၊ သမာဓိသမ္မောဇ္ဇင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ သမာဓိသမ္မောဇ္ဇင်္ဂံ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဘာဝေတိ၊ သမာဓိသမ္မောဇ္ဇင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော ဘာဝနာပါရိပူရိံ ဂစ္ဆတိ။

ငြိမ်းအေးသော ကိုယ်နှလုံးမှာ ချမ်းသာခြင်း နှလုံးမှာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် တည်ကြည်၏။ ရဟန်းတို့အကြင်အခါပဲ ငြိမ်းအေးသော ကိုယ်နှလုံးမှာ ချမ်းသာခြင်း နှလုံးမှာ ရဟန်း၏ စိတ်သည် တည်ကြည်၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် သမာဓိသမောဇ်ဇင်္ဂကို အားထုတ်ပြီး ဖြစ်၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် သမာဓိသမောဇ်ဇင်္ဂကို ပွားများ၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းအား သမာဓိသမောဇ်ဇင်္ဂသည် ပွားများမှု ပြည့်ခြင်းသို့ ရောက်၏။

“သော တထာသမာဟိတံ စိတ္တံ သာဓုကံ အဇ္ဈပေက္ခိတာ ဟောတိ။ ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခု တထာသမာဟိတံ စိတ္တံ သာဓုကံ အဇ္ဈပေက္ခိတာ ဟောတိ၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဇင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဇင်္ဂံ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဘာဝေတိ၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဇင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော ဘာဝနာပါရိပူရိံ ဂစ္ဆတိ။

ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်ကြည်သော စိတ်ကို ကောင်းစွာ လျစ်လျူမူခြင်း နှလုံး၏။ ရဟန်းတို့ အကြင်အခါပဲ ရဟန်းသည် ထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်ကြည်သောစိတ်ကို ကောင်းစွာ လျစ်လျူမူခြင်း နှလုံး၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် ဥပေက္ခာသမောဇ်ဇင်္ဂကို အားထုတ်ပြီးဖြစ်၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် ဥပေက္ခာသမောဇ်ဇင်္ဂကို ပွားများ၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းအား ဥပေက္ခာသမောဇ်ဇင်္ဂသည် ပွားများမှု ပြည့်ခြင်းသို့ ရောက်၏။

“ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခု ဝေဒနာသု။ ပ ။ စိတ္တေ။ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ အာတာပီ သမ္ပဇာနော သတိမာ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ၊ ဥပဋ္ဌိတာဿ တသ္မိံ သမယေ သတိ ဟောတိ အသမ္ပဋ္ဌာ။ ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခုနော ဥပဋ္ဌိတာ သတိ ဟောတိ အသမ္ပဋ္ဌာ၊ သတိသမ္မောဇ္ဇင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ သတိသမ္မောဇ္ဇင်္ဂံ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဘာဝေတိ၊ သတိသမ္မောဇ္ဇင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော ဘာဝနာပါရိပူရိံ ဂစ္ဆတိ။

ရဟန်းတို့ အကြင်အခါပဲ ရဟန်းသည် ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ်သော လုံ့လငှ ဆင်ခြင်တတ်သော ပညာငှအောက်မှေတတ်သော သတိ နှလုံးသည်ဖြစ်၍ ဥပါဒါနကမ္မံ ဟူသော လောကပံအဘိဇ္ဈာဒေါမနဝံ ကို ပယ်ဖျောက်ပြီးလျှင် ဝေဒနာတို့ပဲ။ စိတ်ပဲ။ တရားတို့ပဲ။ တရားကို အဖန်ဖန်လှ နှလုံးသည်ဖြစ်၍ နေ၏။ ထိုအခါပဲ ထိုရဟန်းအား သတိသည် ရှေးနှလုံး၏။ ပျောက်ပျက်ခြင်း မရှိ။ ရဟန်းတို့ အကြင်အခါပဲ ရဟန်းအား သတိသည် ရှေးနှလုံး၏။ ပျောက်ပျက်ခြင်း မရှိ။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် သတိသမောဇ်ဇင်္ဂကို အားထုတ်ပြီး ဖြစ်၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် သတိသမောဇ်ဇင်္ဂကို ပွားများ၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းအား သတိသမောဇ်ဇင်္ဂသည် ပွားများမှု ပြည့်ခြင်းသို့ ရောက်၏။

“သော တထာသတော ဝိဟရန္တော တံ ဓမ္မံ ပညာယ ပဝိစိနတိ ပဝိစယတိ ပရိဝိမံသံ အာပဇ္ဇတိ။ ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခု တထာသတော ဝိဟရန္တော တံ ဓမ္မံ ပညာယ ပဝိစိနတိ ပဝိစယတိ ပရိဝိမံသံ အာပဇ္ဇတိ၊ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဇင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဇင်္ဂံ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဘာဝေတိ၊ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဇင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော ဘာဝနာပါရိပူရိံ ဂစ္ဆတိ။

အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယ နှင့်သာသနာအား ကိလေသာမှ ကင်းသော ပီတိသည် ဖြစ်၏။ ရဟန်းတို့အကြင်အခါပဲ အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယနှင့်သာ ရဟန်းအား ကိလေသာမှ ကင်းသော ပီတိသည်ဖြစ်၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် ပီတိသမောဇ်ဇာတ်ကို အားထုတ်ပြီး ဖြစ်၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် ပီတိသမောဇ်ဇာတ်ကို ပွားများ၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းအား ပီတိသမောဇ်ဇာတ်သည် ပွားများမှု ပြည့်ခြင်းသို့ ရောက်၏။

ပီတိမနဿ ကာယောပိ ပဿမ္ဘတိ၊ စိတ္တမ္ဘိ ပဿမ္ဘတိ။ ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခုနော ပီတိမနဿ ကာယောပိ ပဿမ္ဘတိ၊ စိတ္တမ္ဘိ ပဿမ္ဘတိ၊ ပဿဒ္ဓိသမောဇ္ဈင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ ပဿဒ္ဓိသမောဇ္ဈင်္ဂံ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဘာဝေတိ၊ ပဿဒ္ဓိသမောဇ္ဈင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော ဘာဝနာပါရိပုရိံ ဂစ္ဆတိ။

နှစ်သိမ့်သော စိတ်နှလုံးသာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ကိုယ်သည်လည်း ငြိမ်းအေး၏။ စိတ်သည်လည်း ငြိမ်းအေး၏။ ရဟန်းတို့ အကြင်အခါပဲ နှစ်သိမ့်သော စိတ်နှလုံးသာ ရဟန်း၏ ကိုယ်သည်လည်း ငြိမ်းအေး၏။ စိတ်သည်လည်း ငြိမ်းအေး၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် ပဝ ဒ္ဓိသမောဇ်ဇာတ်ကို အားထုတ်ပြီး ဖြစ်၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် ပဝ ဒ္ဓိသမောဇ်ဇာတ်ကို ပွားများ၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းအား ပဝ ဒ္ဓိသမောဇ်ဇာတ်သည် ပွားများမှု ပြည့်ခြင်းသို့ ရောက်၏။

“ပဿဒ္ဓိကာယဿ သုခိနော စိတ္တံ သမာဓိယတိ။ ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခုနော ပဿဒ္ဓိကာယဿ သုခိနော စိတ္တံ သမာဓိယတိ၊ သမာဓိသမောဇ္ဈင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ သမာဓိသမောဇ္ဈင်္ဂံ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဘာဝေတိ၊ သမာဓိသမောဇ္ဈင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော ဘာဝနာပါရိပုရိံ ဂစ္ဆတိ။

ငြိမ်းအေးသော ကိုယ်နှလုံးသာ ချမ်းသာခြင်း နှင့်သာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် တည်ကြည်၏။ ရဟန်းတို့အကြင်အခါပဲ ငြိမ်းအေးသော ကိုယ်နှလုံးသာ ချမ်းသာခြင်း နှင့်သာ ရဟန်း၏ စိတ်သည် တည်ကြည်၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် သမာဓိသမောဇ်ဇာတ်ကို အားထုတ်ပြီး ဖြစ်၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းသည် သမာဓိသမောဇ်ဇာတ်ကို ပွားများ၏။ ထိုအခါပဲ ရဟန်းအား သမာဓိသမောဇ်ဇာတ်သည် ပွားများမှု ပြည့်ခြင်းသို့ ရောက်၏။

“သော တထာသမာဟိတံ စိတ္တံ သာဓုကံ အဇ္ဈပေက္ခိတာ ဟောတိ။ ယသ္မိံ သမယေ၊ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခု တထာသမာဟိတံ စိတ္တံ သာဓုကံ အဇ္ဈပေက္ခိတာ ဟောတိ၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခု ဘာဝေတိ၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်္ဂေ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော ဘာဝနာပါရိပုရိံ ဂစ္ဆတိ။ ဧဝံ ဘာဝိတာ ခေါ၊ ဘိက္ခဝေ၊ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ ဧဝံ ဗဟုလီကတာ သတ္တ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂေ ပရိပူရေန္တိ။

ထိုရဟန်းသည် ထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်ကြည်သော စိတ်ကို ကောင်းစွာ လျစ်လျူခြင်း ဖြစ်၏။ ရဟန်းတို့ အကြင်အခါပုံ ရဟန်းသည် ထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်ကြည်သောစိတ်ကို ကောင်းစွာ လျစ်လျူခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုအခါပုံ ရဟန်းသည် ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံကို အားထုတ်ပြီးဖြစ်၏။ ထိုအခါပုံ ရဟန်းသည် ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံကို ပွားများ၏။ ထိုအခါပုံ ရဟန်းအား ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံသည် ပွားများမှု ပြည့်ခြင်းသို့ ရောက်၏။ ရဟန်းတို့ ၂ သို့ ပွားများ လေ့လာထားသောသတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတို့သည် ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ခုနစ်ပါးတို့ကို ပြည့်စေကုန်၏။

“ကထံ ဘာဝိတာ စ၊ ဘိက္ခဝေ၊ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ကထံ ဗဟုလီကတာ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိံ ပရိပူရေန္တိ ? ဣဓ ဘိက္ခဝေ၊ ဘိက္ခု သတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ ဝိဝေကနိဿိတံ ဝိရာဂနိဿိတံ နိရော နိဿိတံ ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမိံ ။ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ။ ပ ။ ဝိရိယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ။ ဝီတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ။ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ။ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ။ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ ဝိဝေကနိဿိတံ ဝိရာဂနိဿိတံ နိရောဓ နိဿိတံ ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမိံ ။ ဧဝံ ဘာဝိတာ ခေါ၊ ဘိက္ခဝေ၊ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဧဝံ ဗဟုလီကတာ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိံ ပရိပူရေန္တိ” တိ။

ရဟန်းတို့ အဘယ်သို့ ပွားများ လေ့လာထားသော ဗောဇ္ဈင်္ဂံခုနစ်ပါးတို့သည် ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိံဆိုအပ်သော အရဟတဇာန် အရဟတဇာန်တို့၏ အကျိုးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို ပြည့်စေကုန် သနည်း။ ရဟန်းတို့ ရဟန်းသည် ဆိတ်ငြိမ်ခြင်း “ဝိဝေက” ပုံ သို့သော တပ်စွန်းမှု “ရာဂ” ကင်းရာပုံ သို့သော ချုပ်ရာ “နိရော” ပုံ သို့သော (ကိလေသာကို) စွန့်လွှတ်မှု နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်မှု “ဝေါဝ ၈^၁/_၄ ကို ရင့်ကျက်စေတတ်သော သတိ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂံကို ပွားများ၏။ ဓမ္မဝိစယ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂံကို ပွားများ၏။ ဝိရိယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံကို ပွားများ၏။ ဝီတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံကို ပွားများ၏။ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံကို ပွားများ၏။ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံကို ပွားများ၏။

ဆိတ်ငြိမ်ခြင်း “ဝိဝေက” ပုံ သို့သော တပ်စွန်းမှု “ရာဂ” ကင်းရာပုံ သို့သောချုပ်ရာ “နိရော” ပုံ သို့သော (ကိလေသာကို) စွန့်လွှတ်မှု နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်မှု “ဝေါဝ ၈^၁/_၄ ကို ရင့်ကျက်စေတတ်သော ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်္ဂံကို ပွားများ၏။ ရဟန်းတို့ ၂ သို့ ပွားများ လေ့လာထားသောဗောဇ္ဈင်္ဂံ ခုနစ်ပါးတို့သည် ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိံဆိုအပ်သော အရဟတဇာန် အရဟတဇာန်တို့၏ အကျိုး ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို ပြည့်စေကုန်၏ ဟု (မိန့်တော်မူ၏)။

ဣဒမဝေါစ ဘဂဝါ။ အတ္တမနာ တေ ဘိက္ခု ဘဂဝတော ဘာသိတံ အဘိနန္ဒန္တိ။

မြတ်စွာဘုရားသည် ၂ တရား ဒေသနာတော်ကို ပဟောတော်မူ၏။ ထိုရဟန်းတို့သည် မြတ်စွာဘုရား၏ တရား ဒေသနာတော်ကို ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ လွန်စွာ နှစ်သက်ကုန်ပြီ။

a,m'DuufGJ pmpkwpfdkudkrSwfwrf;wifxkwfa0jzpfGJUygw,f/
 'DvkeJUjrdrcasuf;udkypfGgumofrom;&Ubenuf wofamufamuf
 vdkuf&i.f;w&m;rodoo;wJUpm&;ol [mjrdKUwuntESHU ajcpefUjyD;
 q&mvdkufjyD;vkyfaeswm &, fpmvdkvdk ?bmvdkvdkayGU/
 olsm;udq&mvdkufkyfvdUamif;wef;uck,f&usuf;udolrs;pxkif Gm;am/
 udk,fUdk,fydkifaesm ur&sd ? 'DcsdefiSnyJ q&rom;u udk,f&usuf;uck
 jyefcsif&i.fjyefawUvdkUajymnygav&m/ uJb,fES,fUkyfB&yGUrvJ/
 eOur&sd ? bmr&SdeSifU wpyf;wnf;tazmf&vm ? rE&vmajrSm
 a&pmuevD;jzpfvdkESifUqf;udkzef;ay;?vufaq;zkUamif;S&ur&sd&B&mf-
 qif;&JvS;gd/ 'DcsdefaocmpOf;pm;rdygw,f-**bOa&,mOfaBumrSm**
pkefrSm; ? qefrSm; / qefmfqk&i.f avSudkjyif&r,f ?
 a&,dkQifufzckUGufnf;&S&r,f?avSifowzckUvufunf; tm;tiftjynfU
 &S&r,f?avSif&i.f;ESifU wufusck;&amif raq;jmfUmfUwufud&G; &r,f
 avtmGifqifoifUjyifqifjyD;Gufvif&ekifzckUqkmtamfB&ck;pm;&SnyJ
 [kawG;rd&ms b&m;&Sif\ &yvnf;rae -tm;xkwfrSkucknf;rjykyJ
 BoCav;jzmdH&smuck vGefajimufcJUonf qpk&om BoCw&Pokwfuok
 jyefvnfufES&k;Gif;rdygw,f/
 'DBoCw&Pokwft | uxmrSm-

BoCpkm (1) uramC ? (2) baogC ? (3) 'ca|nC ? (4)
 tO&Z&C, fvdUv;yg;amBoCud&csuseGifUjym;wudkyfvdvdkajns&if

(1) uramCpkm

ig;yg;am ur*KE tm&kwkUü qf&nt vdkESifU avbrlpdwf (8)
 yg; wdkUjzpfMu\ (tm&khü wG,fmwyfrufrI avnb
 taMumif;&i.f;ch&mpdwf/ amreó[*kwf 'd|d*worÜ,kwf

amDSv&etgef;

MoCw&PokwAH

(cH,kw&edma,m /o*gm0a*/g 1/ a'0wmH,kwAH 1/ eU0a*/g)

{OH ar dkwH {uH or,H b*0g m0w|d,H Od[&wd aZw0æ
 temxyd&duó tm&mar /tx acg trw&m a'0wm tbdúE&Am,
 &w&Ad,m tbdúE&AOPÖm au0vuyÜH aZw0eH M&macowGm a,e b*0g
 aw&yaufrd/OyufrdwGm b*OE&H tbd0ga'wGm {urE&H t|mod / {urE&H
 X&dm acg on a'0wm b*OE&H {w'a0gp uxH ek wGH m&cb MoCw&D
 wd tyüwd|H cGn[H tm0kaom ten,1[H ,xm uxH ye wGH m&cb tyüwd|H
 ten,1[H MoCw&D wd , 'gcGn[H tm0kaom e&Ad|mrd w'gok cHd'grd
 e&AK,Smrd /{OH cGn[H tm0kaom tyüwd|H ten,1[H MoCw&D e&Ad / p&ch
 0w yómrJ jAm[OH y&ced&AKWH /tyüwd|H ten,1[H w&PÖH avnaU
 0cb&AdúE&Ad /E'ra0gp orek&am ow|m ta|mod /tx acg on a'0wm
 orek&am ar ow|m wd b*OE&H tbd0ga'wGm y'u&odPH uwGm
 waw|OE&'m,Dwd/

tu&ekfyfonf [ockY Mm;em&h&yguf-

tcgwpfyg;ü jrwpfGmb&m;anf m0w-djynf temxydPfolax;\
 t&Hjzpfam aZw0ef&usuf;awmfü (Dwif;d&k;) a&awmfrl\? x&ktcg
 ewfom;wpfa,mufonf nOfhOD; ,HvGefNyD;acm (oef;acgif,H)
 tcsdefütvGefESpfoufzG, faomtqif;&S&onfjzpfí&aZw0ef
 wof&usuf;H;uck(uk,f&usuf;ufjzifhGef;vif;pusuf jw&f&dk&nt;H&ky

csOf;uyfi &Sbck;ND;vQif wofcaoesni &yfwnfum jwfoGid&m;tm;
]]toQif- toQifd&m;anf tb,fookYaontaMmif;tm;jzifhdH&nt,Of
]Mc;udk ul;ajmufawmfrlc\hygenf;}}[k aQnuf\?'g,unewfon; ignf
&yfwnfraebJ tm;rxkwfoJ dH&nt,Of]Mc;udk ul;ajmufcJh\[k
(rdefYawmfrl\)/]]]toQif- toQifd&m;anf tb,fookvQif &yfwnfraebJ
tm;rxkwfoJ dH&nt,Of]Mc;udk ul;ajmufawmfrlc\hygenf;}}[k
(avQnuf\)? 'g,unewfon; ignf tMuitogü &yfwnfae\?xdktcg
epfjrkYf&\? tMuitogü tm;xkwf\?xdktcg arsmg; &\?'g,unewfon;
pookvQif ignf &yfwnfraebJ tm;rxkwfoJ dH&nt,Of]Mc;udk
ul;ajmufcJh\[k (a[mawmfrl\)/]]]ow&avmuü &yfwnf raebJ
tm;rxkwfoJ wPSnuk ul;ajmufawmfrlND;acm raumif;rTrS
tyjND;am(ubon) Nidf;at;awmfrlND;amjwfoGid&m;ukMnjirifrsyif
zl;jrif&avpGwum;}}/xdkewfon;onfpum;udk avQnufxm;\?
jwfoGid&m;anf ESpfouf (vufH) awmfrl\? xdktcg xdkewfon;anf
]]ightm; jwfoGid&m;anf ESpfouf (vufH) awmfrl\}}[k oüjwfoGid&m;uk
&Sbck;ND;vQif t'ektajKum xdk&yfuyif uG,faysnufaV

txufygyjrwfAk''a[mBum;cJUacmBcGw&Pkwfudkpm&;ol
awG&Szwf/SkrdwUtsdefupckU pm&;ol &JUifxJrSib&m;&Sif\tajz
w&m;awmfudk rarUeKifatmif cabmusESpfjcdkufBudkufawGum
dH&nt, f:BC&, f:ow&Og&, f:ul;ByHktG, foG, f&, f:arsnBupfByHk&G
&, f [mav-b, fw&m;udkemem?b, fpmtkyfudkzwfzwf
b,fzrwfvr;f;udk BnfUBnfUvuf&SvLaw&UtaBmif;udkyJawG;awG;
ajy;rGfatmifqoinukufBG&PkwfudkyJD;wkufagif;qkufawmuk

awG&UbaawU aBnf-olrsm;awG b,fyHkul;vdK b,fbk&GSn jrL;jrL;?
b,fbk&GSnxl;xl;? udk, fUanf (pm&;ol)rSmu1/1,wl,wl; tlaBumifaBumif
b,famifwifjD; ?b,furf;qkuf&, fopkmukrod?ysif;&SbckUtsdefufae
wnygm;vdK ('Dwkef;unf;18-OgxJa&mufaejyDav) amif;acm
a,medacmreodum& av;Oifvnmkef; 'Dpdwful;av;raysmufcif
w&m;SsyHawfzGifjJagJ/ (18-7-05) æU

xdkpofu dWif;dk;ædkif&m uav;OjrdK&e,f ukef;*Zufas;&Gm
om&Ure&Kifausmif;rS&*Zuf&G&æ OD;pHjicf;-a':oef;jrifUwdK
qfG,fay;rSk&amufH&y;rSkjzifudk;ukwjrdK ukef;jrifUonnyf "oH
rdk;ukwfoJ&eadyfoasumif;wkufodUrae (5;15)em&D tcsdef&smuf&S
oHo&0¥'ku&awm ampew-m, twGuf tqifUwufcJUw,faygU/
Or&S&vkdUdrkyfe&KifwJU pm&;oltwGuf Ody&emofykef;BD;udk
q&nom;rsm;xHrS t-oif ? t-usifU ? t-od qkwU t-dk;vK&as&tmif
wofvausmfamusmfamufoif,lum BudK;pm;æwkef;q&nom;rsm;\
csD;ajrSmufrSk&BumifUkrod&ESifUy'ifay:amufjD; oifwef;q&BD;
wufvkyf&ygav&m/

'Duvlu ([kwfygbl;)pm&;olu0dy&emonta jccHr&S&dm
t&Sufumf;r&Sbcl; ? 'gayr, fUpm;ajymawUcyfamif;amif;qk&awU
(odw, fr[kwfvn;) y&dwf ESifUq&nom;uocalmus "r&Ux&ubGJU
&cJUw,fopkygawU/tapnyckif; rdk;ukwfoJ&awmfrl&m;BD;w&m;td&wG
em,ljyD;w&m;rSwfa&swntamif;on;?udk, fua[mjy&ol&æ&smufvawU
w&m;rSwfvdkUr&awUbl;/ OdwufawGu tjrnJ0ifumaESmuf,Suf
igUtshfUdk&if b,fvdk&mr,faygU? 'geJUy&w&m; rSwfom;bOrS
pum;rSwfom; ? pmrSwfom;bUdk&jymif;vrcJUy&æm/

'DBoCav; jzmonf 0#foif; &JüESpfwfaom teufcabntwckif;
ow&OgwckUtm; dH&mxJ0, fwÜvnfvnfjzifU'ku@yifv, faBumuckarsnap ?
epfap ? jrkyfap ? rGef; ap\pBoCav; jzm dH&mxck bk&m; &Sif
mfocKUl; ajmufcJUygoenf; [kewfom; \tar; udk bk&m; &Sifu
&yfaenfvnf; r[kwf?tm; xkwfuml; rSkucknf; rjykyJ ul; ajmufcJUnf[k
ajzpkawmfrlcU&m-

a'0wrewfom; npOf; pm; wwfatmifjzpfiaemufwofqifUwufum
vna&Bmif; dkwfamif; aSinfowBulwckUyif&yfen; c&fvefGef; ufy&yfen; ?
oGn; &mfUcs&fckwfamif; aSinfowGn; &yGQif tb, faBumifU&m; &Sifu
&yfaenfvnf; r[kwf?tm; xkwfuml; rSkucknf; rjykyJ ul; ajmufcJUnf[k
ajzpkawmfrlygoenf; bk&m; [kar; avsmufav&m bk&m; &Sifu-

avmbpaomudavom\tpGrf; tm; jzifU oHo&mxJü
wnf&yfaenf&S&omf amif; pGmusifU&omtm; jzifU&ckH&mxjzpfom
epfaoml mfaBmif; — /

wESn'd|d&ckUjzifU &yfvnfonf&S&omf epfomf mfaBmif; —/
wESn'd|d&ckU&S&uif; aom udavom&ckU\vnf; amif; ? t&ob&F&gwckU
vnf; amif; tpGrf; tm; jzifU tm; xkwfonf&S&omf arsnof mfaBmif; —/

wenf; wESn tpGrf; jzifU &yfvQif epfomfjzpfabmif; —/'d|d
tpGrf; jzifU tm; xkwfvQif arsmfjzpfabmif; —/ow'd|dtpGrf; jzifU &yfvQif
epfomfjzpfabmif; —/Q&ä 'd|d tm; xkwfvQif arsmfjzpfabmif; —/
tykmb&ob&F&g&tuk&okvfrSeforQ&yfonfjzpfiepfomfjzpfabmif; —/
ykm&ob&F&g&uk&okvfrSeforQm; xkwfonfjzpfiarsmfjzpfabmif; —/
um&ckv'dm&Eka, m*tpGef; v&ckufvQif&yfonfjzpfiepfomfjzpfabmif; —/
tw&audvrxm&Eka, m*tpGef; v&ckufvQif tm; xkwfonfjzpfiepfomfjzpfabmif; —/
x&ckU&BmifUmQif ignf -

to&F&g&du p&dwfwpfck =Orf; ajmufj&cif; aomre&oa0'em&ESifh tw&lwG
jzpfom rSn; aom dH, l&csuf (r&ä&ä'm'd|d) ESifh , Sofam w&ckufv&Gef; rI
r&S&omto&F&g&du p&dwfwpfck? / ..w&ckufv&Gef; rI r&S&omto&F&g&du p&dwfwpfck?

3/ Q&y&O&no[*kwf 'd|d*wo&ü, kwf to&F&g&du p&dwfwpfck v&spfv&L
½&j&cif; Q&y&O&no'em&ESifh tw&lwG jzpfom rSn; aom dH, l&csuf (= r&ä&ä'm'd|d)
ESifh , Sofam w&ckufv&Gef; rI r&S&omto&F&g&du p&dwfwpfck?

4/ ..w&ckufv&Gef; rI r&S&omto&F&g&du p&dwfwpfck?

5/ aomre&oa0[*kwf 'd|d*wo&ü, kwf to&F&g&du p&dwfwpfck
Orf; ajmufj&cif; aomre&oa0'em&ESifh tw&lwG jzpfom rSn; aom dH, l&csuf
(= r&ä&ä'm'd|d) ESifh r, Sofam w&ckufv&Gef; rI r&S&omto&F&g&du p&dwfwpfck?

6/ ..w&ckufv&Gef; rI r&S&omto&F&g&du p&dwfwpfck?

7/ Q&y&O&no[*kwf 'd|d*wo&ü, kwf to&F&g&du p&dwfwpfck = v&spfv&L
½&j&cif; Q&y&O&no'em&ESifh tw&lwG jzpfom rSn; aom dH, l&csuf (= r&ä&ä'm'd|d)
ESifh r, Sofam w&ckufv&Gef; rI r&S&omto&F&g&du p&dwfwpfck?

8/ ..w&ckufv&Gef; rI r&S&omto&F&g&du p&dwfwpfck; p&onf&w&ckU&m;
am&b&Qif taMmif; &f; dH &S&M&ukefam am&b&lp&w&f (8) r&sk&w&ckU&vnf; /

(2) ba0gC&pkwm

½&y&ok? t½&y&ok&ckU q&f&ant rsn; ? p&sn&ef ü&y&f&sp&ou&j&cif; ed&F&adu
rsn; ESif&v&y&g; u&kefam 'd|d*wo&ü, kwf am&b&[*kwf p&dwf&w&ckU jzpf&v&v

(3) 'd&ä&ä'mC&pkwm

ajmufc, fUESpfy&g; aom 'd|d&rsn; ESif&v&y&g; u&kefam
'd|d*wo&ü, kwf&ckU p&dwf&w&ckU jzpf&v&v

Buck;pm;aeqU&m;pcef;&dyfom (r*Fmr%ifaumif,wkuf) tm; pwif
wnfamifawmfrlcJhaon **q&namfD;ukm&t&Sifjw** rSUTajmif;ay;tyf
vSL'gef;ojzifhromerhkydHk;ajymif;wUdefuck aqmif&GufvmonfrSm
,dopksif(5)ESfaumf&D;ud&amufcUavjyD/

"l@'lwa&D;rsn;uknrf;wESpfsifpcef;yGESifmxtl;w&nyG&aygif;
(40)asnfvshfUinfal[Bun;ay;ae&ovk ?asumf;wGif;pcef;yG&rsn;uknrf;
,ck(28-10-2011)tcsdefwGifftBurf(100)jynfhzGifU&Sf&ekifcUavjyD/
olwpyg;tm; w&m;tm;xkwfenf;uck a[na;jymjyoolonfenf;rSef ? vrf;rSef
jzpf&eftwGuf prayuckaUun&ovdu@|nef;w&m;jyG&n;Bawmfrlukefaom
q&nammftoD;oD;\enf;toG,foG,fuckvnf; avUum&jyefayonf/
uck,fvckifvnf; tm;xkwf&avonf/owdy|nefuek t&if;chjyKum 'um-
'umrsm;em;vnfoabmaygufap&eft&rsdK;rsdK;am cabw&m;wkUjzifU
vrf;rGefoGn;awmfrlBaomq&nammftoD;oD;ESifUvlyk%&Kvfrsm;wkU
qpkvok&if;t"dyUg,fvckUudkocabmaygufatmif avUumr&avavq&nocif
rsn;udq&ufxrf;ydk;wk;unBunfrd&avjzpf&onf/

podkUw&m;pcef;&dyfomwGif a[maeacmunvrsm;twGif;
&SazG&haqniF;avUumr&U&oQ&on w&m;rSwf&ksn;udq&owpfd&jy&grl
rdrdUudkU&on vrf;rGefjyKp b&wilom;rsn; twGufvnf;tauftaJ&sd
toifajyvdrfUmf/Ody&em tm;xkwfa&BuqJ a,m*Drsm; twGufvnf;
A[kokw rsm;&am w&m;jyq&mwyg; tyg;wGif yifUxm;ouUudkU
vrf;rGefrSkuknrf; &apvdrfUmf [kaG;xifrdygojzifU ...

ba,m*DrSwf&kuav;udkwifjyvkuf&jcif;jzpfayonf/

tpGef;ESpfyg;uckz,f tv,fvrf;uck v&ufum wESn aBumifUmf;
repf &atmif ?'d|d aBumifUmf; rarsn&atmif ?ow'd|d aBumifUmf;
repf &atmif O&pa'd|d aBumifUmf; rarsn&atmif ?tykmb&obF&
tukokvf rSeforQ aBumifUmf; repf &atmif ?ykmb&obF& ukokvf
rSeforQ aBumifUmf; rarsn&atmif ?yfvnf;rae ? tm;xkwf&Sknrf;rjyKyJ
BoCav;jzmuckGefajmufcUonf [kajzawmfrljcif;jzpf&Bumif;
rdefUawmfrlojzifU ewfom;onf w&m;toq&Hk;wGif&onwmyefwnfav\
'DBoGw&P&okwfr&Sh&ok&m;&Sif&uBoCav;jzm&H&mr&Sul;ajmufonfvokU
a[mm;onfUtwGuf d&H&m rS ul;ajmufiwzufwGifvSrf;wufp&mun;
acmjinfwzurf; on&S&awmU/

odUtwGuf&BumifUyifp&e;olpt&Sifp&of;p&n;cef; Oif&jcif;
jzpfayonf&ok&m;&Sif&w&m;awmfrsm;wufp&ob&amufuckr&ok&m;ESifU
d&H&mESifUts&am'ku&ta ygif;tv&Hk;p&H&uck vGefajmufap&myg&m;/
uck,fBU&K&awUwufp&ob&mOf&abumrS amu"HS&Kif;ykwfr&S&abumifU
igU&E'mav&S&kyf&w&av;amufu ow&km;&if jy&kwfr&use&Kif&y&obl;/
ow&km;rd&ckUjy&kwf&us&Gn;cu&wifvnf;tukokvfESifU&sd&U&kw,f/

wufp&qifUwufum awG;BunfUv&ckufawmU wufp&ob&ta&;xuf&ob&m
ta&;uyd&ta&;BuD;w,f&q&kw&m odv&ckuf&ygonf/podkU pES,f
tajymus,fv&SwJU BoCav;oG,f d&H&me,frS 1/kef;xGufonfUenf;vrf;
q&kw&munf; **Ody&emont"du {um,aem ra%g** r[kw&fm;/

'DawmUudk,fuudk,fUvrf;udk,favsmufawmUr,f&q&ok&if
vrf;ray&smuf&ckU,f&vrf;ray&smuf&ckU,f ? vrf;ajymif&ckU,futa&;t&BD;
q&Hk;r[kw&fm;/ ('DBum;xJ udk,f&smuf&awJU&aj&ct&aeu vrf;jyom;u
vrf;ay&smuf&awU&ob&av)

uk,fvdkifzrf;Sfa@zdk&,f?dvpyg,ukzrf;Sefnefjyekifzdk&,fokm
vG,fulwUkyf;SrlkwyJ/okUonBdk;pn;&sf b&m;jzpf ? amufsm;wHgef
vlnfGef?amif;uifwGfB,fudqwf?jrifUjrifBH;SefSefkyf?dk&ap
Bdk;ESifUaG?ar;ygrsm;pun;&?Gn;ygrsm; c&D;asmufokwmdkpa&;ol
Bdk;pn;cUjgnf/

uk,fawfu b,folUdktm;uk;jyD; Bdk;pn;cUjmwJ'b,fofmH;Sn
enf;enedb, cH,ljyD; Bdk;pn;cUjgovJar;vsifawh b&m;nIefjy
awmfrlcUwUqmaGuktm;uk;w,f / b&m;nIefjyawmfrlcUwh
qmaG;UHSenf;enedb, cH,ljyD;Bdk;pn;cUjgw,fvdkUjz&SnyJ/

Ak'nIefjy tnp&d,

"r@sm

(rIny&cdAnekwf)

a,m aOg tneE' r,m "ar@p0dea,mp a'odawm ynaw&m aom
aOg npp&a,eow|m /tneE' - tneE'm/r,m-igdk&m;enf?aOg-oifwckhtm;/
a,m"ar@p -okwf+tbol"r@n&m;awmfudkvnf;amuf;?a'odawm-
a[mawmfrlcUhjyD/0dea,mp-tBuilf0denf;ynwfawmfudkvnf;? ynaw&m-
ynwfawmfrlcUhjyD/aom-xdkokwf+tbol"r@n+0denf;w&m;awmfrsm;enf?
npp&a,e-igdk&m;r/Sdbnfhaenufi? aOg-oifwck h\ow|m-qHk;rwfipGn
qfrdk&m;enf ?b0d&wd-jzpfayw&H h/

yk*%vqsm

(0dk''dt|um)

yda,m *%k bn0eDa,m ? Ow&mp Qpau&am/*rQ&Oö u&H uw&m ?
aem pn&nae eba,mZa, /

yda,m-oDv&Sdonfjzpfí cspftyfonfvnfamuf; *%k-
ausmufxD;twl tav;rlytyfonfvnfamuf;bn0eDa,m-
csD;rGrf;xdkufonfvnfamuf;Ow&mp-uh&Ujypfwif qdkqk;rcsifwfw
onfvnfamuf; ?*rQ&Oö u&H-dwijnfhphkojzifh qon ? y#p&ökyü'f
ponfESifhpyfaom eufeJam w&m;pun;uk? uw&m-ajyma[mwfonf
vnfamuf;t&nae-pD;yGg;r&Sdbnfü? aem p eba,mZa,-o''g pm* Q&d,
"dwd owd ymwckUESifhjynfhphkonfjzpfí r,Sofapwwf/
"r@smawmUSif;ygw,f yollwfpayawGgyJ/ yk*%vqsmawmU
ma&;olu&G;cs,frSkjKjD;enf;enedb,cH,lygw,f/ajym&D;r,fma&;olrSm
vrf;rSefESifUwG BCav;jzm cH&smul;cwfvGefajmufapam
enf ;**adont'dO,vnfygjzif yk*%vqsm? qm&? *R&VHk;0Hk;0&Sjg**
xdkU&Bumifuyifvsif ma&;olrSm yk*%vqsm; rsm;p&H&Sdygnf/
tdjrefmekifHwmp;xf&S;asnfBum;u&nef;w&n;jyGn;Bawmfrlcufam
aOg'Ak''tdkust&Sifjwfrsm;tn;VHk;ESifU vlyk*%vqsm;enf ma&;ol\
q&mcifism;jzpfBunf/

"r@sm ? yk*%vqsmwckUHS BCav;jzm cH&smul;cwfenf;wckUck
&SrazGav&mp&aqnif; ívrf;aBumif;ukzGifUmvU&ödyfurf;onrS&C
cH&myifv,fuck jzwfBur,fpdwful;olwckUtm;tultrDay;&mnf;asmuf
? rd&uk,fvdkifvnf;Bdk;pn;mul;ajmufekifsef p&w&nfoefvsuf -

